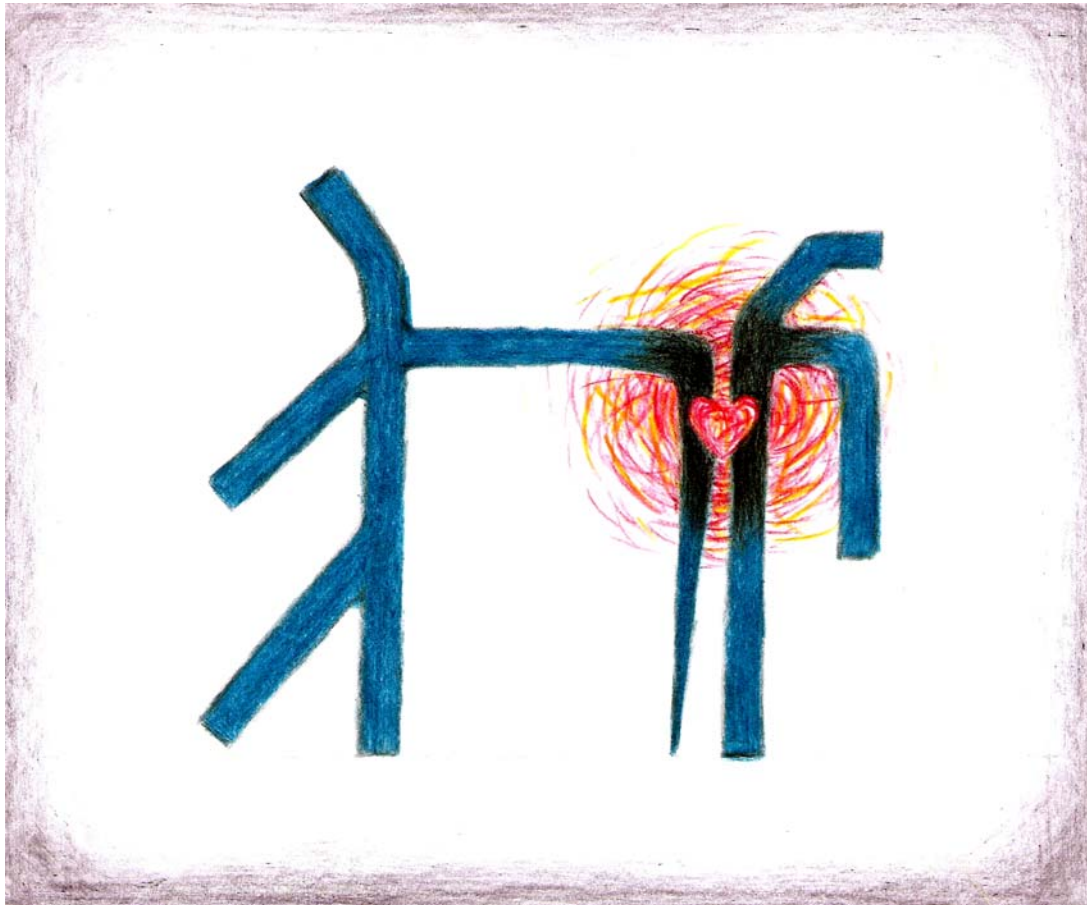

Α.Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΑ ΣΤΙΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΕΣ
ΣΧΕΣΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ, ΠΟΣΟΣΤΑ - ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ
ΚΑΙ ΑΙΤΙΑ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ**

Σπουδαστές : **Δελατόλας Αντώνιος**

Κωνσταντινίδου-Ισμιρλή Πολυξένη

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: **Δρ Αργυρούλα Ε. Καλαϊτζάκη**

**ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΑ ΣΤΙΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΕΣ
ΣΧΕΣΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ, ΠΟΣΟΣΤΑ - ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ
ΚΑΙ ΑΙΤΙΑ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ**

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2006

*Κι αν δεν μπορείς να κάμεις τη ζωή σου όπως θες,
προσπάθησε τουλάχιστον, όσο μπορείς.
Μην την ξεφτιλίζεις μες την πολύ συνάφεια του κόσμου
μες τες πολλές κινήσεις κι ομιλίες,
μην την ξεφτιλίζεις πιαίνοντάς την γυρίζοντας συχνά
κι' εκθέτοντάς την στων σχέσεων και των
συναναστροφών την καθημερινήν ανοησία
ως που να γίνει μια ξένη φορτική.*

«Όσο μπορείς» Π. Κ. ΚΑΒΑΦΗΣ, ποιήματα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ολοκληρώνοντας την παρούσα πτυχιακή εργασία αισθάνομαι μεγάλη συγκίνηση και χαρά. Δεν είναι η ολοκλήρωση μόνο που με κάνει να χαίρομαι, είναι η συνεργασία που είχα όλο αυτό το διάστημα με αξιόλογους ανθρώπους που τους σέβομαι και τους εκτιμώ. Μέσα από αυτές τις λίγες γραμμές μου δίνεται η ευκαιρία να τους εκφράσω τις ευχαριστίες μου. Χρωστάω, λοιπόν, ένα μεγάλο ευχαριστώ στην υπεύθυνη καθηγήτρια Αργυρούλα Ε. Καλαϊτζάκη, που με τις γνώσεις της και την αστείρευτη υπομονή της με κατεύθυνε και με συμβούλευε σε όλη τη διαδικασία ολοκλήρωσης της πτυχιακής εργασίας. Η συμβολή της ήταν πραγματικά πολύτιμη καθώς οι παρεμβάσεις της ήταν σημαντικές και καθόλα καίριες. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συμφοιτητές μου και φίλους μου, που με βοήθησαν στην όλη διαδικασία, ο καθένας με τον τρόπο του. Τέλος ένα τεράστιο ευχαριστώ οφείλω να δώσω στον συμφοιτητή, φίλο και συνεργάτη στα πλαίσια εκπόνησης αυτής της εργασίας, Αντώνη Δελατόλα για την άψογη συνεργασία που είχαμε. Οι ευχαριστίες σ' αυτόν αφορούν τις παρεμβάσεις του, τις συμβουλές του και την προσπάθειά του να καταφέρουμε και οι δύο μαζί να ολοκληρώσουμε την εργασία αυτή, όσο επίπονη και αν ήταν, με το πολύ καλό για μας αποτέλεσμα. Η πολύ καλή ανθρώπινη επαφή αλλά και η κατανόηση που έδειξε ο ένας στον άλλο, απέδειξε πως ακόμα και από απόσταση μπορεί να πραγματοποιηθεί μια άκρως επικοινωνιακή συνεργασία. Χάρη σ' αυτόν πέτυχα ακόμα έναν στόχο: στην ολοκλήρωση των σπουδών μου να συνεργαστώ με έναν αξιόλογο και αξιοθαύμαστο άνθρωπο και αυριανό επαγγελματία.

Κωνσταντινίδου Ξένια

Με την ολοκλήρωση της παρούσας πτυχιακής εργασίας, επιστέγασμα και της ολοκλήρωσης των σπουδών μου, νιώθω την ανάγκη να θυμηθώ όσους συνέβαλαν με διάφορους τρόπους στο αποτέλεσμα αυτό. Αρχικά οφείλω να ευχαριστήσω τα μέλη της οικογένειάς μου τα οποία καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών μου στάθηκαν αρωγοί μου τόσο ηθικά όσο και υλικά. Στην συνέχεια αναφερόμενος στην κα. Καλαϊτζάκη Αργυρούλα θα ήθελα να σημειώσω ότι την ευχαριστώ όχι μόνο για την πολυσχιδή επιστημονική στήριξη και καθοδήγησή της αλλά και για την ζεστή ειλικρινή και άνετη συνεργασία που είχαμε. Στο πρόσωπό της ευχαριστώ συνάμα το σύνολο του εκπαιδευτικού προσωπικού της σχολής. Η παρούσα πτυχιακή αποτελεί έναν επιπλέον κρίκο συνεργασίας στην μακροχρόνια φιλική σχέση «δώρο» των φοιτητικών μου χρόνων με την Κωνσταντινίδου Ξένια, της εύχομαι να διατηρήσει την αισιοδοξία και τον αυθορμητισμό της, στοιχεία που την κάνουν ξεχωριστή. Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω την κα. Gloria Vega-Δαλαγάκη και το γραφείο διασύνδεσης συνολικά για τις ευκαιρίες που μου έδωσαν να διευρύνω τους εκπαιδευτικούς μου ορίζοντες και όχι μόνο, τόσο στην Ισπανία όσο και στη Δανία, τους φίλους μου Κρητικού Ειρήνη που με βοήθησε πάντα όταν της το ζήτησα σε πρακτικά θέματα και τον Φώσκολο Ιωσήφ για το καλλιτεχνικό σχέδιό του ειδικά φιλοτεχνημένο για την παρούσα πτυχιακή, όπως επίσης και όλους τους συμφοιτητές μας που ανταποκριθήκαν συμμετέχοντας στην έρευνά μας.

Αφιερώνω τη πτυχιακή αυτή στους νέους από όλο τον κόσμο που συμμετείχαν μαζί με μένα στις τρεις τελευταίες Παγκόσμιες Ημέρες Νεολαίας. Οι εμπειρίες πίστης από κάθε μια από αυτές θα με συνοδεύουν πάντα ενώ με έκαναν να αλλάξω τον τρόπο που σκέφτομαι σαν άτομο όπως και την αντιμετώπισή μου απέναντι στο μελλοντικό μου επάγγελμα.

Δελατόλας Αντώνης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
---------------	----

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ (Θεωρητικό)

Κεφάλαιο 1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΒΙΑΣ

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	14
1.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ.....	15
1.3 ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΒΙΑΣ	
1.3.1 Εισαγωγή.....	15
1.3.2 Μαρξιστική θεώρηση.....	15
1.3.3 Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις.....	16
1.3.4 Ψυχολογικές Προσεγγίσεις.....	21
1.3.5 Φεμινιστικές Προσεγγίσεις.....	24
1.3.6 Κοινωνικοβιολογική Προσέγγιση.....	26
1.3.7 Οικολογική Προσέγγιση.....	26
1.3.8 Ανθρωπολογικές Προσεγγίσεις.....	26

Κεφάλαιο 2. Η ΒΙΑ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΑΣ ΖΩΗΣ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	28
2.2 ΒΙΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	28
2.3 ΒΙΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	29
2.4 ΒΙΑ ΣΤΑ ΜΜΕ.....	30
2.5 ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.....	32

Κεφάλαιο 3. ΕΙΔΗ ΒΙΑΣ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	36
3.2 ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΑ.....	36
3.3 ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ	37
3.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΙΑ Ή ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ.....	37

3.5 ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΑ (ορισμός και μορφές άσκησης).....	39
--	----

Κεφάλαιο 4. ΟΙ ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΑΥΤΩΝ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	45
4.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ (ή ατομικοί παράγοντες)	46
4.3 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.....	50
4.4 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ	51
4.5 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ(ή επιρροή από τις κοινωνικές συνθήκες)...	52
4.6 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ	53

Κεφάλαιο 5. Η ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΙΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

5.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.....	56
------------------------------	----

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ (Ερευνητικό)

Κεφάλαιο 6. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	68
6.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ.....	68
6.3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ.....	72
6.4 ΔΕΙΓΜΑ.....	73
6.4.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά.....	74
6.4.2 Χαρακτηριστικά των συντροφικών σχέσεων των συμμετεχόντων....	78
6.5 ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	80
6.6 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ.....	80

Κεφάλαιο 7. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

7.1 ΠΟΣΟΣΤΑ ΚΑΙ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	81
7.2 ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΑΝΑ ΦΥΛΟ.....	81
7.3 ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΟΥΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ.....	82

7.4 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ	85
7.5 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΡΟΒΛΕΨΗΣ ΣΥΝΟΛΟΥ ΚΑΙ ΣΟΒΑΡΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	86
Κεφάλαιο 8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΣΥΖΗΤΗΣΗ	93
8.1 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	93
8.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	96
8.3 ΣΥΖΗΤΗΣΗ	97
8.4 Η ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΑ	101
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (ΔΙΕΘΝΗΣ).....	105
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ(ΕΛΛΗΝΙΚΗ).....	114
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	118
I) ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	119
II) ΑΙΤΗΣΗ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΑ ΣΤΙΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	134
III) ΦΟΡΕΙΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ	136
IV) ΦΥΛΛΟ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ..	140
V) ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΑ ΣΤΙΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ.....	142

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1 Παράγοντες του προφίλ της ποιότητας της σχέσης και της προσωπικότητας των συντρόφων.....	71
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2 Προέλευση των φοιτητών ανά σχολή φοίτησης.....	75
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.3 Ηλικιακή κατανομή του δείγματος.....	75
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.4 Ποσοστιαία κατανομή των φοιτητών ανά έτος σπουδών και φύλο.....	75
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.5 Εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων των συμμετεχόντων.....	76
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.6 Οικογενειακή κατάσταση των γονέων.....	77
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.7 Οικονομικό επίπεδο γονέων των συμμετεχόντων συνολικά και ανά φύλο.....	77
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.8 Η διαμονή των φοιτητών ανά φύλο.....	78
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.9 Χαρακτηριστικά των συντροφικών σχέσεων των φοιτητών συνολικά και ανά φύλο (%)......	79
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.1 Ποσοστά και συχνότητα ψυχολογικής θυματοποίησης από το/τη σύντροφο τον τελευταίο χρόνο ανά φύλλο.	81
Πίνακας 7.2 Συνάφεια του ποσοστού και της συχνότητας ψυχολογικής θυματοποίησης (συνολικά και σοβαρής) με τις υποκλίμακες του Προφίλ της Σχέσης.....	83
Πίνακας 7.3 Συνάφεια του ποσοστού και της συχνότητας ψυχολογικής θυματοποίησης (συνολικά και σοβαρής) με τις υποκλίμακες του Προφίλ προσωπικότητας των Συντρόφων.	84
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.4 Συνάφεια της ψυχολογικής θυματοποίησης με την Κλίμακα του Κοινωνικοοικονομικού επιπέδου και την Κλίμακα Κοινωνικά Αποδεκτών Απαντήσεων.....	86
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.5Α. Η παλινδρόμηση του ποσοστού συνολικής ψυχολογικής βίας-θυματοποίησης με τις μεταβλητές πρόβλεψης.....	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.5Β. Η παλινδρόμηση του ποσοστού σοβαρής ψυχολογικής βίας-θυματοποίησης με τις μεταβλητές πρόβλεψης.....	88
ΠΙΝΑΚΑΣ 7. 6Α Οι συντελεστές παλινδρόμησης για το ποσοστό ψυχολογικής βίας-θυματοποίησης (συνολικά).	88

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.6B Συντελεστές παλινδρόμησης για το ποσοστό της σοβαρής ψυχολογικής βίας-θυματοποίησης.	89
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.7A. Παλινδρόμηση της συχνότητας του συνόλου ψυχικής βίας-θυματοποίησης.....	90
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.7B. Παλινδρόμηση της συχνότητας σοβαρής ψυχικής βίας-θυματοποίησης.....	90
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.8A Οι συντελεστές παλινδρόμησης για την συχνότητα του συνόλου ψυχολογικής βίας-θυματοποίησης.	91
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.8B Οι συντελεστές παλινδρόμησης για την συχνότητα σοβαρής ψυχολογικής βίας-θυματοποίησης.	92

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Συχνά τα τελευταία χρόνια δημοσιεύονται άρθρα και έρευνες που αφορούν στη βία και την κακοποίηση στους πολλούς και διαφορετικούς χώρους όπου αυτές εμφανίζονται. Σε παγκόσμιο επίπεδο παρατηρούνται τέτοια φαινόμενα και με δραματικό, είναι η αλήθεια, τρόπο, σε αρκετές περιπτώσεις αποτρόπαιες πράξεις βίας προκαλούν το ενδιαφέρον του κοινωνικού συνόλου. Η βία στα πλαίσια της οικογένειας είναι ένα θέμα στο οποίο έχει δοθεί ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον. Και στην χώρα μας το θέμα αυτό έχει απασχολήσει αρκετούς επιστήμονες.

Τα νεότερα κοινωνικά δεδομένα όμως, με κυρίαρχο χαρακτηριστικό την μεγάλη αύξηση του μέσου όρου ηλικίας γάμου ανδρών και γυναικών, έχουν στρέψει το ενδιαφέρον των επιστημόνων, κυρίως στο εξωτερικό, στη διερεύνηση του ίδιου φαινομένου, της εμφάνισης δηλαδή της βίας, και σε μια άλλη ομάδα πληθυσμού αυτή των ατόμων που συνάπτουν συντροφικές σχέσεις. Οι νέοι σήμερα (18-30 ετών) συνηθέστατα πλέον στις δυτικές κοινωνίες λόγω σπουδών, προώθησης επαγγελματικής καριέρας ή και για άλλους λόγους δεν προβαίνουν σε σύναψη γάμου σε μικρές ηλικίες αλλά διατηρούν συντροφικές σχέσεις.

Στοιχεία που δημοσιεύονται κατά καιρούς δείχνουν ότι συγκρίνοντας τα δεδομένα που αφορούν την βία μεταξύ συζύγων και συντρόφων η εμφάνιση, (διαφόρων ειδών βίας) είναι αρκετά αυξημένη στις συντροφικές σχέσεις. Ένα τέτοιο λοιπόν δεδομένο χρήζει της προσοχής κάθε κοινωνικού επιστήμονα και ιδιαίτερα στον Ελληνικό χώρο αφού θέματα βίας μεταξύ συντρόφων ελάχιστα έχουν μελετηθεί. Άλλωστε δεν πρέπει να παραβλέπουμε ότι βίαιη συμπεριφορά σε αυτό το στάδιο της ζωής των συντρόφων μπορεί να εγκαθιδρύσει μοντέλα συμπεριφοράς που θα παραμείνουν σταθερά για ολόκληρη τη ζωή τους.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις αποτέλεσαν για την ομάδα συγγραφής της παρούσας πτυχιακής εργασίας βασική πηγή επιστημονικού ενδιαφέροντος για την ενασχόληση με το θέμα της βίας μεταξύ των συντρόφων. Επιπλέον σκόπιμη επιλογή αποτελεί στο παρόν πόνημα να διερευνηθεί η ψυχολογική βία, είδος βίας το οποίο λιγότερο συχνά από άλλα, πχ σωματική και σεξουαλική, έχει απασχολήσει τους επιστήμονες και έχει ευαισθητοποιήσει το κοινωνικό σύνολο. Οι προσπάθειες ώστε να κατανοηθεί και να προληφθεί το φαινόμενο μοιάζουν να είναι ελάχιστες, ενώ ταυτόχρονα ενδεχόμενος υψηλός κίνδυνος για άσκηση ή αποδοχή ψυχολογικής βίας ενός συντρόφου, γενικά δεν αναγνωρίζεται.

Εξειδικεύοντας περισσότερο πάνω στο θέμα, μας απασχόλησε, όχι όπως συνήθως συμβαίνει, το άτομο που ασκεί τη βία, ο θύτης δηλαδή, αλλά το θύμα. Μέσα από συσχέτιση πλήθους αιτιολογικών παραγόντων με την ύπαρξη ψυχολογικής θυματοποίησης έγινε προσπάθεια σκιαγράφησης του «προφίλ» του συντρόφου που

υφίσταται την ψυχολογική βία, ήπια αλλά και σοβαρή. Η διαδικασία αυτή πέραν των όποιων συμπερασμάτων χρήσιμων στην επιστημονική κοινότητα είναι συνάμα και ζωτικής σημασίας για τις αναγκαίες προσπάθειες πρόληψης του φαινομένου. Έτσι λοιπόν, εκτός των άλλων, η αναγνώριση και κατανόηση των αιτιολογικών παραγόντων εμφάνισης της ψυχολογικής βίας και θυματοποίησης των συντρόφων ευελπιστούμε να εμπλουτιστεί, κατά το δυνατόν, μέσα από την εργασία αυτή.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

Κεφάλαιο 1

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΒΙΑΣ

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μία σύντομη αναφορά στο φαινόμενο της βίας εξετάζοντάς το διαχρονικά. Με την πάροδο του χρόνου οι κοινωνίες – σταθμοί της ανθρωπότητας έκαναν χρήση της βίας η οποία όμως εξυπηρετούσε ως μέσο την επίτευξη των στόχων που έβαζε η κάθε κοινωνική οργάνωση. Η βία συμβόλιζε την ανδρεία και την γενναιότητα ακόμα και σε περιοχές όπου πρέσβευε η δημοκρατία και οι αρχές της.

Η αρχαία Ελλάδα έχει να επιδείξει πολλές σκηνές βίαιης συμπεριφοράς ενάντια στους αλαζόνες και σ' αυτούς που έδειχναν να μην υπολογίζουν τους Θεούς του Ολύμπου. Ο Άρης, ο Θεός του πολέμου, περιγράφεται στα ομηρικά έπη ως ο τέλειος ήρωας και πολεμιστής που αγαπάει τους φόνους και το αίμα και είναι μισητός στους γονείς του και τους άλλους Θεούς εξαιτίας της σκληρότητάς του.

Κατά την μυθολογία η Θεά Βία η οποία ήταν κόρη του Τιτάνα Πάλλαντα και της Στύγας, προσωποποιούσε την μεγαλύτερη δύναμη που εκβίαζε και που εκτελούσε πιστά τις διαταγές του Δία. Ακόμα περισσότερες πληροφορίες για βίαιες συμπεριφορές έχουμε από γνωστούς πολέμους και μάχες που έχουν μείνει στην ιστορία, για την ερμηνεία φαινομένων όπως την δημιουργία του κόσμου, αλλά και για τα ανδραγαθήματα των ηρώων τους. Ο τρωικός πόλεμος, οι τιτανομαχίες και οι κατακτήσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου είναι μερικά από τα παραδείγματα στα οποία κυριαρχεί το φαινόμενο της βίας.

Στην συνέχεια υπάρχουν πολλά παραδείγματα βίας κατά την διάρκεια του Μεσαίωνα. Πηγές αναφέρουν ότι κατά την διάρκεια των Μεσαιωνικών χρόνων η χρήση της βίας ήταν σύνηθες φαινόμενο, το οποίο είχε στόχο να εμποδίσει την έκφραση και κατ' επέκταση την υιοθέτηση οποιασδήποτε αντίθετης γνώμης από αυτήν που πρέσβευε η Εκκλησία. Στα πλαίσια του θρησκευτικού φανατισμού και της αυστηρότητας που επικρατούσαν υπήρξαν πολλά παραδείγματα βίαιων συμπεριφορών ενάντια σε άτομα και ομάδες που οι ιδέες τους διαφοροποιούνταν.

Από το 1453 και μετά υπήρξαν πολλές κατακτήσεις και παραδείγματα γενοκτονιών εναντίων λαών ξεκινώντας από την περίοδο της Τουρκοκρατίας και φτάνοντας μέχρι τη νεότερη ιστορία με τους παγκόσμιους και εμφύλιους πολέμους. Η ανθρωπότητα έχει αντιμετωπίσει σε όλα τα στάδια της εξέλιξής της την βία. Η βία

όποιας μορφής και αν αναφέρεται αποτελούσε το μεταβατικό στάδιο από μία κατάσταση στην επόμενη.

Όμως παρόλα τα χρόνια που πέρασαν και τις επιστημονικές και τεχνολογικές κατακτήσεις του ανθρώπου η βία συνεχίζει να υφίσταται και να παίρνει διαστάσεις παγκόσμιου βεληνεκούς.

1.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ

Σήμερα, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (1996), η βία αναφέρεται ως την «σκόπιμη χρήση φυσικής δύναμης ή απειλής ή δράσης εναντίον του ίδιου του εαυτού κάποιου ατόμου, ή εναντίον ενός άλλου ατόμου ή εναντίον μιας ομάδας ή κοινότητας που είτε τραυματίζει ή προκαλεί το θάνατο, ή προκαλεί ψυχολογική βλάβη, διαταραγμένη ανάπτυξη ή αποστέρηση».

Με την επιρροή των διάφορων επιστημών το φαινόμενο της βίας έχει αναγνωριστεί ποικιλοτρόπως. Για παράδειγμα στον Ποινικό Κώδικα αναφέρονται έντεκα άρθρα για τον προσδιορισμό της βίας αναλόγως με χώρο στον οποίο διαδραματίζεται. Έτσι έχουμε την βία κατά της «εξωτερικής υπόστασης του κράτους», τις «προσβολές κατά τις πολιτειακής εξουσίας» κλπ. Σε επόμενο κεφάλαιο αναφέρονται οι θεωρίες των ανθρωπιστικών επιστημών με τις οποίες γίνονται προσπάθειες προσέγγισης του φαινομένου της βίας στις μέρες μας.

1.3 ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΒΙΑΣ

1.3.1 Εισαγωγή

Με το πέρασ των χρόνων διατυπώθηκαν αρκετές θεωρίες για να περιγράψουν και να ερμηνεύσουν το φαινόμενο της βίας και καθεμία από αυτές εξυπηρετεί τους σκοπούς και τους στόχους της κουλτούρας και του πολιτισμού από τους οποίους προέρχονται. Τα θεωρητικά ρεύματα που κατά καιρούς αναπτύχθηκαν πρότειναν διαφορετικά αίτια για το φαινόμενο της βίας και οι προτεινόμενοι τρόποι αντιμετώπισής της διαφοροποιούνται ανάλογα με τις επικρατούσες συνθήκες.

1.3.2 Μαρξιστική θεώρηση.

Κατά τον μαρξισμό – λενινισμό η βία σημαίνει την εφαρμογή διαφόρων μορφών εξαναγκασμού, στις οποίες περιλαμβάνεται και η στρατιωτική δράση, από μία ιδιαίτερη τάξη ενάντια σε άλλες τάξεις (κοινωνικές ομάδες), με σκοπό την απόκτηση ή

τη διατήρηση της οικονομικής και πολιτικής κυριαρχίας ή την εξασφάλιση ορισμένων δικαιωμάτων και προνομίων. Κατά τους μαρξιστές η βία είναι δυνατό να ασκηθεί σε μεταβατική φάση και ιδιαίτερα στη φάση μετάβασης από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό. Οι κομμουνιστές δεν επιτρέπουν την χρήση βίας και σύμφωνα με τον Μαρξ η ύπαρξη ανταγωνιστικών τάξεων (πάλη των τάξεων) οφείλεται στην συστηματική χρήση της βίας. Η βία σε αυτή την περίπτωση χρησιμοποιείται ως μέσο αντίστασης των κοινωνικών τάξεων που εκτοπίζονται από τις άλλες που προβάλλονται ως ισχυρότερες.

Εκτός όμως από τους υποστηρικτές του Μαρξ και του Λένιν οι οποίοι έχουν αναφερθεί στη βία, ανάλογες θεωρίες πηγάζουν από τις ανθρωπιστικές επιστήμες. Οι θεωρητικές προσεγγίσεις αυτές είναι οι κοινωνιολογικές, οι ψυχολογικές, οι φεμινιστικές, η κοινωνικοβιολογική, η οικολογική και τέλος οι ανθρωπολογικές. Στην ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία αναφέρονται τα θεωρητικά αυτά ρεύματα τα οποία μελετούν κατά κύριο λόγο την σωματική και την σεξουαλική βία. Αν και οι συγγραφείς έχουν μελετήσει περισσότερο αυτές τις μορφές βίας και λιγότερο άλλες, στην πραγματικότητα οι θεωρήσεις που αναφέρονται αφορούν το σύνολο των μορφών βίας.

1.3.3 Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις

Οι κοινωνιολογικές θεωρίες έχουν ως πρωταρχικό σκοπό τους την αποκάλυψη και διερεύνηση των αιτιών που οδηγούν στην εκδήλωση βίας. Οι θεωρίες αυτές αναζητούν τα αίτια σε όρους του κοινωνικού περιβάλλοντος του δράστη. Στη δεκαετία του '60 και στις αρχές της δεκαετίας του '70, οι ερευνητές απέδωσαν τη βία στα χαρακτηριστικά των δράστών, στα χαρακτηριστικά των θυμάτων, στα οικολογικά πρότυπα και στην αναλογία ανδρών - γυναικών στον ευρύτερο πληθυσμό.

Μία πρώτη θεώρηση που θα αναφερθεί είναι αυτή του Wolfgang. Σύμφωνα με τον ίδιο η ανάλυση που έκανε «υποδεικνύει ότι ίσως υπάρχει μια υποκοουλτούρα της βίας, η οποία δεν ορίζει τις προσωπικές επιθέσεις ως λανθασμένες ή αντικοινωνικές, στα πλαίσια της οποίας η γρήγορη καταφυγή στη σωματική επίθεση είναι ένα κοινωνικά αποδεκτό και αναμενόμενο παρεπόμενο συγκεκριμένων ερεθισμάτων και στην οποία η βία έχει γίνει ένας οικείος αλλά συχνά φονικός συνεργάτης στους αγώνες της ζωής» (Thio, 2003). Για τον Wolfgang η βία είναι αναπόσπαστο τμήμα μιας υποκοουλτούρας των χαμηλότερων κοινωνικών τάξεων, όπου η επιθετικότητα και η εκμετάλλευση των γυναικών είναι καθημερινές πρακτικές.

Οι Jaffee και Straus το 1987 διατύπωσαν την άποψη ότι η εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς επηρεάζεται από δύο κοινωνικούς παράγοντες. Ο πρώτος παράγοντας είναι η κοινωνική αποδιοργάνωση. Ο δεύτερος παράγοντας είναι ο προσανατολισμός προς τους ρόλους του φύλου και της σεξουαλικότητας που αναφέρεται με τον όρο «υπερ-αρρενωπότητα». Ο παράγοντας αυτός προϋποθέτει την ύπαρξη μιας ανδροκρατούμενης και βίαιης κοινωνίας, η οποία συνεπάγεται μια βίαιη και ανδροκρατούμενη σεξουαλικότητα (Τσιγκρής, 1996).

Σύμφωνα με τη θεωρία της «αναλογίας των φύλων» (sex-ratio theory), η οποία παρουσιάστηκε από τον Von Hentig το 1951, όπως αναφέρεται από τον Τσιγκρή, όσο μεγαλύτερη είναι η αριθμητική υπεροχή των ανδρών έναντι των γυναικών, στο συνολικό πληθυσμό μιας κοινωνίας, τόσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των βιασμών που διαπράττονται. Η θεωρία αυτή αντιμετωπίζει τη βία ως συνέπεια της ανδρικής σεξουαλικής αποστέρησης και της έλλειψης πηγών για την εκτόνωσή της.

Οι Henry και Short παρουσιάζουν την θεωρία του εξωτερικού περιορισμού. Με την έννοια του εξωτερικού περιορισμού οι συγγραφείς αναφέρονται στον βαθμό ο οποίος απαιτείται ώστε η συμπεριφορά κάποιου ατόμου να συμμορφώνεται στις προσδοκίες και στις απαιτήσεις των άλλων. Δηλαδή η δύναμη του εξωτερικού προσδιορισμού είναι η ποσότητα του κοινωνικού ελέγχου που επιβάλλεται στα άτομα ως όριο της ελευθερίας τους και ως κατεύθυνση της συμπεριφοράς τους (Thio, 2003).

Στην ίδια βιβλιογραφική πηγή αναφέρεται ότι ο Gold επεκτείνει την θεωρία του εξωτερικού περιορισμού με την θεωρία της κοινωνικοποίησης στην επιθετικότητα μέσω της σωματικής τιμωρίας. Ο συγγραφέας πιστεύει ότι υπάρχουν δύο τρόποι κοινωνικοποίησης: η χρήση της σωματικής βίας από τους γονείς προς τα παιδιά και η χρήση της ψυχολογικής τιμωρίας από τους γονείς επίσης προς τα παιδιά. Η μεν σωματική τιμωρία οδηγεί στην υιοθέτηση βίαιων συμπεριφορών από τα άτομα και η δεν ψυχολογική τιμωρία οδηγεί σε αυτοκτονικές τάσεις για τα άτομα.

Οι Baron και Straus το 1987, προκειμένου να ερμηνεύσουν το φαινόμενο, παρουσίασαν τη θεωρία του «πολιτισμικού πλεονάσματος». Σύμφωνα μ' αυτή τη θεωρία, οι βίαιες συμπεριφορές δεν είναι το αποτέλεσμα μόνο των κοινωνικών στάσεων που υποστηρίζουν τη βία, αλλά υπάρχουν και άλλες πλευρές του πολιτισμού μας που τις νομιμοποιούν. Αυτό συμβαίνει όταν τα πρότυπα της βίας που κυριαρχούν στις διάφορες εκφάνσεις της κοινωνικής μας ζωής (π.χ. σωματική τιμωρία στα σχολεία, προβολή βίας από τα μέσα ενημέρωσης, κρατική βία, κ.λπ.) (Τσιγκρής, 1996).

Μια άλλη θεωρία των ίδιων που έχει προταθεί για την εξήγηση του φαινομένου της βίας, είναι η θεωρία της «κοινωνικής αποδιοργάνωσης». Σύμφωνα με αυτή, το έγκλημα και η παρέκκλιση είναι αποτέλεσμα της διάσπασης της ενότητας των τοπικών κοινοτήτων και της έλλειψης ισχύος των κοινωνικών κανόνων. Παράγοντες αποδιοργάνωσης όπως η μετανάστευση, η οικογενειακή διάσπαση και η πολιτιστική ετερογένεια, έχουν συνδεθεί με διάφορες εγκληματικές δραστηριότητες.

Οι Baron και Straus έδωσαν ένα ενιαίο θεωρητικό μοντέλο εξήγησης του φαινομένου της βίας. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, ο βαθμός ισότητας των δύο φύλων είναι αντιστρόφως ανάλογος με τα ποσοστά βίας μέσα σε μια κοινωνία, ενώ ο βαθμός της κοινωνικής αποδιοργάνωσης και το επίπεδο της νομιμοποιημένης βίας είναι ανάλογη με τα ποσοστά αυτά (Τσιγκρής, 1996).

Ο Chappell και οι συνεργάτες του το 1971 πρότειναν τη θεωρία της «σχετικής αποστέρησης». Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, όταν ένας άνδρας απορρίπτεται από μια γυναίκα στα πλαίσια μιας φιλελεύθερης προς τα ήθη κοινωνίας, τότε βιώνει πολύ έντονα συναισθήματα αποστέρησης και ενεργοποιεί μηχανισμούς αυτοενοχοποίησης θεωρώντας τον εαυτό του ως τον μοναδικό υπεύθυνο για το αποτέλεσμα. Όταν, όμως, αυτή η απόρριψη προέρχεται από μια γυναίκα στα πλαίσια μιας συντηρητικής ως προς τα ήθη κοινωνίας, τότε ο άνδρας επιστρατεύει μηχανισμούς δικαιολόγησης της απόρριψης, τους οποίους και αντλεί από τον περιοριστικό τρόπο με τον οποίο η κοινωνία αντιμετωπίζει τις συμπεριφορές που αφορούν στα ήθη. Σύμφωνα μ' αυτή τη θεωρία, ενώ στην πρώτη περίπτωση το άτομο μπορεί να εκδηλώσει επιθετική συμπεριφορά και πχ να βιάσει τη γυναίκα, στη δεύτερη είναι πολύ πιο δύσκολο.

Στην βιβλιογραφία επίσης συναντάμε το φαινόμενο του διαφυλετικού βιασμού, έχουν παρουσιαστεί δύο θεωρητικά μοντέλα για να εξηγήσουν το φαινόμενο, το κανονιστικό και το συγκρουσιακό. Κατά το κανονιστικό μοντέλο, η αύξηση των ποσοστών του βιασμού λευκών γυναικών από μαύρους δράστες οφείλεται στις αλλαγές των σχέσεων μεταξύ των ατόμων των δύο παραπάνω φυλών. Η επαγγελματική και κοινωνική ισότητα και ισονομία μεταξύ λευκών και μαύρων μείωσε τις δυσκολίες που αποτελούσαν τροχοπέδη για την κοινωνική επαφή και αλληλεπίδραση ανάμεσα στα άτομα των δύο φυλών. Όσο λιγότερα γίνονταν τα εμπόδια, τόσο πιθανότερο είναι οι μαύροι να επιζητούν τη γνωριμία, τη φιλία και την ερωτική συντροφιά με άτομα της λευκής φυλής. Η αυξανόμενη αλληλεπίδραση μεταξύ λευκών και μαύρων, έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των ποσοστών του διαφυλετικού βιασμού και αυτό γιατί αυξάνονται οι πιθανότητες θυματοποίησης αυτού του είδους (Τσιγκρής, 1996).

Σύμφωνα με τους θεωρητικούς της σύγκρουσης, η σεξουαλική πρόσβαση - όπως και τα υπόλοιπα πολύτιμα αγαθά - προσδιορίζεται, κατά μεγάλο μέρος, από σχέσεις δύναμης και εξουσίας μεταξύ των διάφορων υπο-ομάδων. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τον LaFree σε μια έρευνά του το 1982, όπως αναφέρεται από τον Τσιγκρή (1996), κατά τη διάρκεια της αμερικάνικης δουλείας, το σύστημα της σεξουαλικής διαστρωμάτωσης δημιουργούσε εύπορο έδαφος στη σεξουαλική πρόσβαση των λευκών ανδρών στις μαύρες γυναίκες, ταυτόχρονα τοποθέτησε σοβαρά εμπόδια στη σεξουαλική προσέγγιση των λευκών γυναικών από τους μαύρους άνδρες. Η σεξουαλική διαστρωμάτωση στις Η.Π.Α. συνεχίζει να ισχύει ακόμη και σήμερα και παράγει κανόνες σεξουαλικής πρόσβασης. Συνεπώς, το συγκρουσιακό μοντέλο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η βία είναι μια πολιτική πράξη αντίδρασης και αμφισβήτησης της εξουσίας και των προνομίων των λευκών στη σύγχρονη κοινωνία.

Μια άλλη θεωρία για την βία είναι αυτή της «κοινωνικής δομής» όπως την παρουσίασαν οι Straus και Steinmetz. Κατά την θεωρία αυτή κακοποίηση και βία συμβαίνουν εξαιτίας δύο παραγόντων: ο πρώτος αναφέρεται στην ύπαρξη στρεσογόνων συνθηκών μέσα στην οικογένεια όπως είναι αυτή του χαμηλού εισοδήματος, οι οποίες συμβάλουν στην υιοθέτηση βίαιων προτύπων συμπεριφοράς από τα μέλη και ο δεύτερος αφορά την πολιτισμική νόρμα που έχει κάποια οικογένεια κατά την οποία η βία και η κακοποίηση είναι μέρος των καθημερινών διαπροσωπικών σχέσεων των μελών (Χατζηφωτίου, 2005).

Μια ακόμα θεωρία είναι αυτή του «καταφυγίου». Σύμφωνα με αυτή όλα τα κοινωνικά συστήματα, συμπεριλαμβανομένου και της οικογένειας, υποστηρίζονται από κάποιας μορφής δύναμη ή απειλή δύναμης. Όσο περισσότερη δύναμη ασκήσει το άτομο, τόσο περισσότερα καταφύγια θα κερδίσει (π.χ. κοινωνικό, οικονομικό κλπ). Συνεπώς ένας σύζυγος ο οποίος έχει χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και ανήκει στις χαμηλόμισθες οικονομικές τάξεις ενδείκνυται να χρησιμοποιεί την βία, όποιας μορφής, προκειμένου να μπορέσει να επιβληθεί στην οικογένειά του. Όπως αντίστοιχα μία σύζυγος η οποία δεν βρίσκει καταφύγιο από το κοινωνικό περιβάλλον είναι δυνατό να γίνει βίαιη απέναντι στον σύζυγο προκειμένου να προστατεύσει τον εαυτό της (Mc Kenry, Sharon, Price, 1994)

Στην κατηγορία των κοινωνιολογικών προσεγγίσεων κατατάσσονται και οι θετικιστικές θεωρίες, οι οποίες μελετούν περισσότερο την αποκλίνουσα συμπεριφορά στη γενικευμένη της μορφή και κατ' επέκταση και στην υιοθέτηση βίαιων προτύπων συμπεριφοράς. Πιο συγκεκριμένα είναι η «θεωρία της έντασης», η «θεωρία του

διαφορικού συγχρωτισμού» και τέλος η «θεωρία του ελέγχου» οι οποίες θα παρουσιαστούν περιληπτικά αμέσως παρακάτω.

Η θεωρία της έντασης, η οποία αναπτύχθηκε πρώτα από το R.Merton, υποστηρίζει πως μία παρεκκλίνουσα συμπεριφορά θα συμβεί εάν η κοινωνία την ενθαρρύνει με το να ωθεί τα άτομα προς αυτή την κατεύθυνση. Βασίζει την ιδέα του έχοντας υπόψη το παράδειγμα της αμερικάνικης κοινωνίας η οποία δίνει έμφαση στην πολιτισμική αξία της επιτυχίας. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στο βιβλίο «Παρεκκλίνουσα συμπεριφορά», «η αμερικανική κοινωνία με το να ενθαρρύνει, από την μια μεριά, τις υψηλές φιλοδοξίες και να μην παρέχει, από την άλλη, ευκαιρίες για επιτυχία, στην πραγματικότητα σπρώχνει τα άτομα στην παρέκκλιση». (Thio, 2003)

Η θεωρία του διαφορικού συγχρωτισμού με κυρίαρχο υποστηρικτή τον Sutherland, είναι μία προσπάθεια να εξηγηθεί γιατί κάποια άτομα γίνονται εγκληματίες και κάποια άλλα όχι. Η θεωρία αυτή αναφέρει πως αν ένα άτομο σχετίζεται περισσότερο με εγκληματικά πρότυπα παρά με μη εγκληματικά, τότε είναι πιθανό να γίνει εγκληματίας. Με τον όρο εγκληματικά πρότυπα αναφέρονται συμπεριφορές και ορισμοί οι οποίοι είναι ευνοϊκοί προς την παράβαση του νόμου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα που επεξηγεί αυτήν την ιδέα είναι η φράση ενός πατέρα στα παιδιά του ότι «είναι σωστό να κλέβεις όταν είσαι φτωχός». Καλλιεργείται δηλαδή ένα πρότυπο συμπεριφοράς αντίθετο από το νόμο χωρίς όμως να υποδηλώνεται ότι ο ίδιος ο πατέρας είναι εγκληματίας. Ενώ από την άλλη μεριά ένας πατέρας ο οποίος αρνείται τη κλοπή χωρίς οποιονδήποτε περιορισμό καλλιεργεί μη εγκληματικά πρότυπα στα παιδιά του. Με αυτήν την ερμηνεία ο διαφορικός συγχρωτισμός θεωρείται ως η αιτία της ατομικής εγκληματικότητας (Thio, 2003).

Αντίθετα από τις δύο προηγούμενες θεωρίες με την θεωρία του ελέγχου γίνεται προσπάθεια να ανακαλυφθεί τι είναι αυτό που προκαλεί τη συμμόρφωση ενός ατόμου στα νομικά πρότυπα μιας κοινωνίας. Για τους υποστηρικτές αυτής της θεωρίας η απουσία του κοινωνικού ελέγχου είναι αυτό που προκαλεί την παρέκκλιση. Στην ίδια βιβλιογραφική πηγή με τις παραπάνω θεωρίες αναφέρονται τρεις εκδοχές της θεωρίας του ελέγχου. Η πρώτη εκδοχή είναι ο δεσμός με την κοινωνία που έχουν όλα τα άτομα και που τα εμποδίζει να προβούν σε μία παρεκκλίνουσα συμπεριφορά. Αν ο δεσμός αυτός είναι αδύναμος ή αν σπάσει τότε διαπράττονται παρεκκλίνουσες ενέργειες.

Η δεύτερη εκδοχή είναι η επανένταξη μέσω της ντροπής. Η ντροπή είναι ένας ελεγκτικός μηχανισμός που αποσκοπεί στην δημιουργία ένοχων συναισθημάτων στο άτομο που παρεκκλίνει. Με αυτόν τον τρόπο το βίαιο άτομο απορρίπτεται και κατά κάποιο τρόπο εξοστρακίζεται από το κοινωνικό σύνολο ή δίνεται η ευκαιρία

στο αποκλίνον άτομο να επανενταχθεί και να υιοθετήσει συμπεριφορές που ταιριάζουν με τις νόρμες της κοινωνίας στην οποία ζει.

Τέλος η τρίτη εκδοχή είναι το δόγμα της πρόληψης του εγκλήματος το οποίο εστιάζεται πάνω στο επίσημο κοινωνικό έλεγχο που γίνεται μέσω των αστυνομικών και δικαστικών αρχών. Η εκδοχή αυτή φαίνεται να έχει κοινά στοιχεία με μπιχεβιοριστικές προσεγγίσεις βασισμένες στη αρχή του κέρδους και του κόστους. Αν σε μία κοινωνία οι συνέπειες μιας παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς είναι περισσότερο αρνητικές τότε και τα άτομα της κοινωνίας θα αποθαρρυνθούν να υιοθετήσουν κάποια στιγμή τέτοιου είδους συμπεριφορές.

1.3.4 Ψυχολογικές Προσεγγίσεις

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι ψυχολογικές θεωρίες, οι οποίες όπως και οι κοινωνιολογικές, έχουν ως πρωταρχικό σκοπό τους την αποκάλυψη και διερεύνηση των αιτιών που οδηγούν στην εκδήλωση βίας. Όμως, οι θεωρίες αυτού του τύπου, σε αντίθεση με τις κοινωνιολογικές, αναζητούν τα αίτια εμφάνισής της σε ατομικούς κατά βάση παράγοντες. Οι ψυχολογικές θεωρίες, σε γενικές γραμμές, υποστηρίζουν ότι ο δράστης είναι άτομο που νοσεί ψυχολογικά, υποφέρει από συναισθηματικές διαταραχές και η συμπεριφορά του είναι έκφραση της ψυχοπαθολογικής προσωπικότητάς του.

Σύμφωνα με την θεωρία της κοινωνικής μάθησης του Bandura ένα άτομο που ζει και μεγαλώνει σε ένα περιβάλλον όπου συχνά γίνεται μάρτυρας ή ακόμα και θύμα άσκησης βίας, είναι πολύ πιθανό στο μέλλον το ίδιο άτομο να έχει βίαιη συμπεριφορά. Η θεωρία αυτή βρίσκει πολλούς υποστηρικτές στις περιπτώσεις οικογενειακής βίας καθώς το νεαρό άτομο της οικογένειας κοινωνικοποιείται μέσω της μίμησης των ρόλων των γονέων του. Αν, λοιπόν, οι γονείς χρησιμοποιούν την άσκηση βίας στις καθημερινές τους διαπροσωπικές σχέσεις τότε οι πιθανότητες να υιοθετήσει και το παιδί ανάλογες συμπεριφορές όταν μεγαλώσει είναι πολλές. Το φαινόμενο αυτό αναφέρεται και ως «κύκλος της βίας» τονίζοντας ότι η υιοθέτηση τέτοιων συμπεριφορών είναι κάτι επίκτητο και όχι κάτι που βασίζεται σε κληρονομικούς παράγοντες, κάτι δηλαδή που έρχεται σε αντίθεση από την θεωρία του Freud ο οποίος υποστηρίζει την έμφυτη τάση του ατόμου προς την αποκλίνουσα συμπεριφορά (Pervin και John, 2001).

Μελετώντας τις θεωρίες ψυχολογίας που σχετίζονται με την διάπραξη βίας δεν θα μπορούσε βέβαια να λείπει από την παρούσα μελέτη η ψυχαναλυτική θεωρία. Οι ψυχαναλυτές υποστηρίζουν πως η ψυχή του ατόμου αποτελείται από τρία μέρη, το

εκείνο που αντιπροσωπεύει την εγγενή επιθυμία του ατόμου για απόλαυση και διασκέδαση, το υπερεγώ που θέτει τους ηθικούς φραγμούς στο άτομο και το εγώ που μεσολαβεί στο να υπάρχει μια ισορροπία ανάμεσα στα άλλα δύο μέρη και να μπορεί το άτομο να ενεργεί χωρίς τις ακραίες συμπεριφορές που επιτάσσουν τα άλλα δύο. Το εγώ λειτουργεί ως μεσολαβητής προσπαθώντας να βρει έναν τρόπο ικανοποίησης του εκείνο ενώ παράλληλα να πειθαρχήσει το υπερεγώ. Στις περιπτώσεις που το εγώ αποτυγχάνει στο ρόλο του, το άτομο επηρεάζεται από το ένα ή το άλλο μέρος και είτε προσπαθεί να υλοποιήσει τις επιθυμίες του χωρίς αναστολές είτε αισθάνεται μονίμως ένοχο για τις πράξεις του.

Σύμφωνα με τον Freud οι άνθρωποι γεννιούνται με τα ένστικτα της ζωής ή αλλιώς του έρωτα αλλά και με αυτά του θανάτου, τα οποία συνθέτουν το εκείνο. Το ένστικτο του θανάτου είναι μία επιθετική ορμή ενάντια στους άλλους. Αν λοιπόν το εγώ δεν καταφέρει να χαλιναγωγήσει τα ένστικτα αυτά το άτομο γίνεται επιθετικό και βίαιο. Οι ψυχαναλυτές δηλαδή υποστηρίζουν πως τα αίτια της βίας οφείλονται σε κακή συνεργασία των τριών μέρων του ψυχισμού του ατόμου. Για την ακρίβεια στο βιβλίο του Freud «Πολιτισμός ως πηγή δυστυχίας» αναφέρεται ότι η αλήθεια πίσω από όλα αυτά – αυτή που αρνούμαστε τόσο πρόθυμα – είναι ότι οι άνθρωποι δεν είναι ευγενή, φιλικά όντα που επιζητούν αγάπη και απλώς υπερασπίζονται τον εαυτό τους αν δεχθούν επίθεση, αλλά υπάρχει μια ισχυρή επιθυμία για επιθετικότητα η οποία πρέπει να θεωρηθεί μέρος των ενστίκτων τους. Ο Freud έδωσε μεγάλη έμφαση στη σεξουαλική ενόρμηση και στη σύγκρουση της εξωτερίκευσης αυτών των ενορμήσεων στην κοινωνία. Οι άνθρωποι λειτουργούν σύμφωνα με την αρχή της ηδονής, αναζητώντας «αχαλίνωτη ικανοποίηση» κάθε επιθυμία. Αυτός, όμως, ο τρόπος αντιτίθεται στις απαιτήσεις της κοινωνίας και του εξωτερικού κόσμου (Freud, 1974).

Για να ερμηνευτεί το φαινόμενο της βίας υπάρχει ακόμα η θεωρία του Gelles η οποία ονομάζεται «θεωρία της ανταλλαγής». Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία η βία απέναντι σε συζύγους και απέναντι σε παιδιά βασίζεται στην αρχή του κόστους και του κέρδους. Διαπράττεται βία στην περίπτωση που το κέρδος είναι μεγαλύτερο από το κόστος. Εφόσον η ιδιωτική ζωή μιας οικογένειας είναι απροσπέλαστη για τον κόσμο και καθίσταται δύσκολη κάθε παρέμβαση καθώς επίσης και η ύπαρξη, στην κοινωνία, της κουλτούρας που επικροτεί την βίαιη συμπεριφορά σε κάποιες περιπτώσεις, συμβάλλουν στην μείωση του κοινωνικού ελέγχου και στην αύξηση πιθανοτήτων υιοθέτησης βίαιων συμπεριφορών. Έτσι όταν ένα άτομο που έχει την τάση, συμπεριφέρεται βίαια εφόσον γνωρίζει ότι και να το κάνει δεν θα έχει κοινωνικές και ποινικές επιπτώσεις (Mc Kenry, Sharon, Price, 1994).

Η Greer (1977) συνέδεσε το φαινόμενο του βιασμού με τα συναισθήματα μίσους των ανδρών απέναντι στις γυναίκες. Πιο συγκεκριμένα, υποστήριξε ότι η κατηγορία των ανδρών που μισούν τις γυναίκες, είναι μια ομάδα υψηλής επικινδυνότητας για την εκδήλωση βίαιης σεξουαλικής συμπεριφοράς. Οι άνδρες αυτής της κατηγορίας αντιμετωπίζουν τις γυναίκες σαν αντικείμενα και τις βιάζουν, μειώνοντάς τις σε αφάνταστο βαθμό. Ο βιαστής αυτού του είδους δικαιολογεί την πράξη του μεταθέτοντας την ευθύνη της πράξης του στη γυναικεία προκλητικότητα. Από την άλλη μεριά, διατυπώθηκε η άποψη ότι ο βιασμός είναι το αποτέλεσμα απωθημένων συναισθημάτων εχθρότητας, του δράστη προς τη μητέρα του (Τσιγκρής, 1996).

Άλλες θεωρίες αποδίδουν το φαινόμενο του βιασμού σε έμφυτα οργανικά χαρακτηριστικά του δράστη. Η τεστοστερόνη για παράδειγμα, όπως και άλλες ορμόνες, έχει αρκετές φορές ενοχοποιηθεί για την ανικανότητα των ανδρών να ελέγξουν τις σεξουαλικές τους επιθυμίες. Από την άλλη πλευρά, ο βιασμός μπορεί να διαπραχθεί από άτομα τα οποία αδυνατούν να έχουν νόμιμες σεξουαλικές σχέσεις ή διαπιστώνονται κάποιες σεξουαλικές ανωμαλίες πάνω τους. Σε τέτοιες περιπτώσεις το σεξ αναφέρεται σαν μέσω προβολής. Για παράδειγμα η αυτοψία που έγινε στον Χίτλερ αποκάλυψε πως είχε έναν όρχη και σε αυτή του Ναπολέοντα πως είχε «ατροφικές διαστάσεις» στα γεννητικά του όργανα. Επειδή από φυσιολογική πλευρά υπέφεραν από μία σεξουαλική κατωτερότητα, ίσως αυτό να τους έσπρωξε να εκφράσουν άμεσα την επιθετικότητά τους (Μόρρις 1977).

Από την άλλη μεριά, έχει υποστηριχθεί ότι η βία γενικά είναι το αποτέλεσμα της επιθυμίας του ατόμου για επενέργεια στο περιβάλλον του. Η επιθυμία του ατόμου να επενεργήσει στο περιβάλλον και τον περίγυρό του, του δημιουργεί ένα έντονο άγχος αποστέρησης, απόρριψης και αισθημάτων κατωτερότητας όπως παρουσιάζεται στην θεωρία του Adler. Τα συναισθήματα αυτά, έχουν καθοριστική σημασία για τον ψυχισμό του ατόμου και πολλές φορές βρίσκουν την έκφρασή τους στην επιθετικότητα και τη βία.

Οι παραπάνω θεωρητικές προσεγγίσεις έχουν γίνει αντικείμενο έντονης κριτικής για μια σειρά από λόγους. Κατά πρώτο λόγο, οι ψυχολογικές και ψυχαναλυτικές κατεύθυνσης θεωρίες δε μπορούν να ερμηνεύσουν έγκυρα το φαινόμενο της βίας γιατί αγνοούν τη σημασία των κοινωνικών παραγόντων στην εκδήλωση των ανθρώπινων συμπεριφορών. Κριτική επιπλέον ασκήθηκε και από τους φεμινιστές, πχ ειδικά σε σχέση με το βιασμό, υποστηρίζουν ότι οι ψυχολογικές θεωρίες παρουσιάζουν το βιαστή ως μια ιδιαίτερη ψυχοπαθολογική προσωπικότητα η οποία διαφέρει από τους μέσους «φυσιολογικούς» άνδρες.

1.3.5 Φεμινιστικές Προσεγγίσεις

Οι φεμινιστικές θεωρίες λοιπόν είναι μια ακόμα κατηγορία θεωρητικών προσεγγίσεων που αναφέρονται στην βιβλιογραφία. Αυτή η θεώρηση είναι επηρεασμένη από το φεμινιστικό κίνημα που αναπτύχθηκε μετά το 1970. Οι υποστηρικτές του φεμινιστικού κινήματος συνέδεσαν τη βία με την κοινωνική, σεξουαλική, οικονομική και πολιτική ανισότητα μεταξύ των φύλων. Η προσέγγιση αυτή αρνείται την θεωρία ότι η άσκηση βίας οφείλεται σε ψυχοπαθολογική συμπεριφορά του δράστη και ότι η γυναίκα είναι υπεύθυνη για αυτήν την άσκηση.

Οι φεμινιστικές θεωρίες στοχεύουν στην αποκάλυψη και διερεύνηση των αιτίων για την εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς μέσω των κοινωνικών και πολιτισμικών ερμηνειών που δίνουν για το θέμα. Τονίζουν τις συνέπειες που έχουν οι κοινωνικές στάσεις σχετικά με τους ρόλους των φύλων. Η θεωρητική βάση πάνω στην οποία στηρίζεται η φεμινιστική προσέγγιση έγκειται στο ότι στις πατριαρχικές κοινωνίες ο άνδρας για να ανταποκριθεί με επιτυχία στο ρόλο του χρειάζεται να έχει πολλές και διαφορετικές σεξουαλικές σχέσεις χωρίς να δίνεται ιδιαίτερη βάση στον τρόπο με τον οποίο θα το επιτύχει αυτό. Αντιθέτως μία ανάλογη συμπεριφορά από μέρους της γυναίκας θεωρείται απαράδεκτη και κατακριτέα και η γυναίκα που θα το επιχειρήσει χαρακτηρίζεται ως γυναίκα χαλαρών ηθών.

Η κεντρική υπόθεση της φεμινιστικής προσέγγισης ειδικά σε σχέση με το βιασμό είναι ότι αυτός αποτελεί το προϊόν περισσότερο του θεσμοποιημένου σεξισμού, παρά της ψυχοπαθολογίας του δράστη, της υποκουλτούρας της βίας και της πρόκλησης του θύματος. Οι φεμινιστές υποστηρίζουν ότι η βία και η απειλή της βίας έχουν παραδοσιακά υπηρετήσει το σκοπό της διατήρησης της υποταγής των γυναικών σ' ένα άνισο κοινωνικό σύστημα.

Στην προσπάθειά τους να κατανοήσουν το βιασμό ως έγκλημα βίας και όχι ως πρωταρχικά σεξουαλικό έγκλημα, οι φεμινιστές αμφισβήτησαν το σεξουαλικό κίνητρο της συμπεριφοράς. Πρότειναν ότι ο βιασμός είναι ένα έγκλημα που παρακινείται από αισθήματα θυμού, οργής, ανασφάλειας, απογοήτευσης και εχθρότητας. Γι' αυτό το λόγο και το ποσό της βίας που χρησιμοποιείται στο βιασμό, τις περισσότερες φορές είναι μεγαλύτερο απ' αυτό που χρειάζεται για να υποταχτεί η γυναίκα στο δράστη.

Επίσης, τα παραπάνω αποδεικνύονται και από τους μαζικούς βιασμούς που διαπράττονται σε περιόδους πολέμων για να ταπεινωθεί ο αντίπαλος και να επιβεβαιωθεί η κυριαρχία του κατακτητή. Αυτό έγινε από τα Γερμανικά στρατεύματα κατά τη διάρκεια του τελευταίου παγκοσμίου πολέμου, από τα Αμερικάνικα στο Βιετνάμ το 1968, από τα Πακιστανικά στο Μπανγκλαντές το 1971 και από τα Τούρκικα στρατεύματα στην Κύπρο το 1974 (Τσιγκρής, 1996).

Επιπρόσθετα, η μεγάλη πλειοψηφία των θυμάτων ανήκουν σε κατηγορίες ατόμων που δεν μπορούν να υπερασπιστούν επαρκώς τους εαυτούς τους και που κάτω από φυσιολογικές συνθήκες δεν θα ήταν αντικείμενα σεξουαλικής διέγερσης (π.χ. πολύ νεαρά άτομα, ηλικιωμένες κυρίες, άτομα μειωμένου καταλογισμού, κ.λπ.). Τα παραπάνω δείχνουν με σαφήνεια ότι το σεξουαλικό κίνητρο είναι δευτερογενές στις περισσότερες περιπτώσεις βιασμού.

Οι υποθέσεις της φεμινιστικής θεωρίας είναι λογικές επεκτάσεις του φεμινιστικού επιχειρήματος ότι οι νόμοι κατά του βιασμού θεσμοθετήθηκαν για να προστατεύσουν τα δικαιώματα ιδιοκτησίας των ανδρών, πάνω στις σεξουαλικές και αναπαραγωγικές λειτουργίες των γυναικών. Οι πρεσβευτές της φεμινιστικής άποψης υποστηρίζουν ότι το νομικό σύστημα συνεχίζει να προστατεύει το θεσμό της σεξουαλικής ιδιοκτησίας, προστατεύοντας μόνο ορισμένους τύπους θυμάτων. Άξιος προστασίας κρίνονται οι γυναίκες που εναρμονίζονται με το στερεότυπο του ρόλου του φύλου τους ή αυτές που είναι πολύτιμες ως σεξουαλική ιδιοκτησία, είτε εν δυνάμει (π.χ. παρθένες, νεαρές), είτε πραγματικά (π.χ. παντρεμένες). Οι «λιγότερο πολύτιμες» γυναίκες, καθώς και εκείνες που παρεκκλίνουν από το ρόλο του φύλου τους, είναι λιγότερο πιθανό να λάβουν την προστασία του ποινικού νόμου και του επίσημου κοινωνικού ελέγχου του εγκλήματος.

Άλλοι φεμινιστές συγγραφείς έχουν υποστηρίξει ότι η πορνογραφία αποτελεί σημαντικό παράγοντα ώθησης των ανδρών προς τις βίαιες σεξουαλικές επιθέσεις. Η «θεωρία της πορνογραφίας» είναι βασισμένη σε τρεις υποθέσεις. Σύμφωνα με την πρώτη υπόθεση, ο σεξισμός και η ανδρική κυριαρχία απεικονίζονται και υμνούνται μέσα από την πορνογραφία. Η εικόνα της γυναίκας - όπως παρουσιάζεται μέσα από την πορνογραφία - ως αντικείμενο σεξουαλικής εκμετάλλευσης, τείνει να ενισχύσει και να νομιμοποιήσει την ανδρική σεξουαλική βία. Σύμφωνα με τη δεύτερη υπόθεση, η πορνογραφία καθώς μετατρέπει ως σεξουαλικό αντικείμενο τη γυναίκα, έχει ως συνέπεια τη διάσπαση του γυναικείου σώματος και την ερωτική επιθυμία των μερών του. Η πορνογραφία υποβαθμίζει τις γυναίκες καθώς νομιμοποιεί το σεξισμό. Μέσα από την παραπάνω διαδικασία σεξουαλικής αντικειμενοποίησης, η γυναίκα γίνεται κατάλληλο θύμα σεξουαλικής βίας. Τέλος, σύμφωνα με την τρίτη υπόθεση, η πορνογραφία η οποία απεικονίζει επιθέσεις εναντίον γυναικών, παράγει πρότυπα και μοντέλα συμπεριφοράς. Η βίαη πορνογραφία έχει γίνει κυρίαρχη στις μέρες μας. Η εικόνα της γυναίκας που ευχαριστιέται να κακοποιείται και να βιάζεται, είναι πλέον κοινοτυπία.

1.3.6 Κοινωνικοβιολογική Προσέγγιση

Στην διεθνή βιβλιογραφία αναφέρεται ακόμα μία θεωρία η οποία ονομάζεται κοινωνικοβιολογική. Οι υποστηρικτές αυτής της θεωρίας προτείνουν πως η βία που διαπράττεται από ανθρώπους αλλά και από ζώα στους απογόνους τους είναι αποτέλεσμα της αναπαραγωγικής επιτυχίας των παιδιών και της γονικής κυριαρχίας. Για παράδειγμα αναμένεται τα αρσενικά και τα θηλυκά να κυριαρχούν στους απογόνους τους, ειδικά όταν υπάρχει κάποιου βαθμού συγγένειας ανάμεσα τους. Οι γονείς αναγνωρίζουν τα βιολογικά τους παιδιά και αποφεύγουν να επενδύουν σε ξένους απογόνους. Στον αντίποδα έρχονται οι έρευνες που αναφέρουν ότι τα παιδιά που δεν είναι γενετικοί απόγονοι όπως αυτά που έχουν υιοθετηθεί ή βρίσκονται σε ανάδοχη οικογένεια, ή αυτά που έχουν κάποιου είδους αναπηρία και δεν πληρούν τις προσδοκίες των γονέων τους, αντιμετωπίζουν σε πολλές περιπτώσεις την βία και την κακοποίηση των ενηλίκων (Mc Kenry, Sharon, Price, 1994).

1.3.7 Οικολογική Προσέγγιση

Η οικολογική θεωρία την οποία ανέφερε ο Garbadino το 1977 περιγράφει την πολύπλοκη φύση της παιδικής κακομεταχείρισης. Το οικολογικό μοντέλο προτείνει ότι η βία και η κακοποίηση δημιουργείται από μία κακή εναρμόνιση του γονέα με το παιδί και της οικογένειας με την γειτονιά. Για παράδειγμα όταν οι γονείς βρίσκονται υπό την πίεση του κοινωνικού στρες και έχουν αναπτύξει ελάχιστες ή και καθόλου δεξιότητες μάθησης είναι δύσκολο να αντιληφθούν και να καλύψουν τις ανάγκες ενός παιδιού με υπερκινητικότητα, με μαθησιακές και αναπτυξιακές διαταραχές ή και με κοινωνική και συναισθηματική αναπηρία. Το πρόβλημα γίνεται ακόμη μεγαλύτερο στην περίπτωση που οι ίδιοι οι γονείς διακατέχονται από μια ανωριμότητα και από διαταραχές προσωπικότητας και η ίδια η κοινότητα στην οποία βρίσκονται δεν τους παρέχει την απαραίτητη υποστήριξη (Mc Kenry, Sharon, Price, 1994).

1.3.8 Ανθρωπολογικές Προσεγγίσεις

Τέλος θα παρουσιαστεί η ανθρωπολογική θεώρηση της βίας. Ενώ αυτή η θεώρηση μπορεί να καταταχθεί στις κοινωνιολογικές, βιβλιογραφικά μελετάται ξεχωριστά, καθώς αναφέρονται συγκριτικές μελέτες ανάμεσα σε διαφορετικές πολιτισμικές φυλές οι οποίες παρουσιάζουν ποικίλους δείκτες για το φαινόμενο της βίας. Στις ανθρωπολογικές θεωρίες υπάρχει η σύνδεση του φαινομένου της βίας με την κοινωνική δομή.

Η θεωρία αυτή συνέδεσε τα ποσοστά βίας που καταγράφηκαν μεταξύ των Gusi (φυλή της νοτιοδυτικής Kenya), με τη διασεξουαλική σύγκρουση, υποστηριζόμενη από μια κοινωνική δομή η οποία ενθαρρύνει τους άνδρες να

καθυποτάξουν βίαια τις γυναίκες στις σεξουαλικές τους επιθυμίες. Αξίζει να σημειωθεί ότι η φυλή των Gusii παρουσιάζει εκπληκτικά υψηλά ποσοστά βίας. Σύμφωνα με τον LeVine, οι γάμοι στη φυλή των Gusii θεωρούνται ως διεκδικήσεις μεταξύ των φυλών που περιλαμβάνουν βία. Αυτό συμβαίνει γιατί οι άνδρες θα πρέπει να αποκτήσουν σύζυγο από μια άλλη - συνήθως εχθρική - φυλή, λόγω των κανόνων της φυλής που απαγορεύουν την ενδογαμία (απαγόρευση σύναψης γάμου μεταξύ των μελών της ίδιας φυλής).

Κεφάλαιο 2. Η ΒΙΑ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΑΣ ΖΩΗΣ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναφερθούν μερικές από τις πιο σημαντικές εκφάνσεις και εκφράσεις της βίας σήμερα όπως προέκυψαν από την ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας. Ο διαχωρισμός που γίνεται σε αυτό το κεφάλαιο, ώστε να διευκολυνθούμε σε ένα πρώτο βαθμό για την κατηγοριοποίηση της μελέτης του φαινομένου, παίρνει σαν βάση τον καθορισμό του χώρου στον οποίο λαμβάνουν μέρος οι βίαιες ενέργειες-πράξεις. Έχουμε λοιπόν την βία στον χώρο εργασίας, την βία όπως παρουσιάζεται στα ΜΜΕ, την βία στο σχολείο, την οικιακή βία ή βία στην οικογένεια (domestic/family violence). Σύντομη αναφορά και ανάλυση θα γίνει στα παραπάνω, ενώ όσον αφορά την οικογενειακή βία σκόπιμη είναι μια σε περισσότερο βάθος ανάλυσή της αφού πολλές πτυχές της εμφανίζουν ομοιότητες και κοινά στοιχεία με την βία μεταξύ συντρόφων που αποτελεί και το ιδιαίτερο θέμα διερεύνησης της παρούσας πτυχιακής εργασίας. Επιπρόσθετα συχνές αναφορές γίνονται στις εκφράσεις ψυχολογικής βίας αφού αυτές αποτελούν επιπλέον τομέα μελέτης στην παρούσα πτυχιακή εργασία.

2.2 ΒΙΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Με τον όρο βία στο χώρο εργασίας εννοούμε κάθε καταχρηστική συμπεριφορά που εκδηλώνεται με λόγια, πράξεις, γραπτά μηνύματα και μπορεί να ζημιώσει την προσωπικότητα, την αξιοπρέπεια ή τη σωματική ή ψυχική ακεραιότητα του ατόμου, να θέσει σε κίνδυνο την εργασία του ή να διαταράξει το εργασιακό κλίμα τόσο σε οριζόντιο επίπεδο (υπάλληλο προς υπάλληλο ίδιας βαθμίδας) ή σε κατακόρυφο (υφιστάμενος θύμα προϊσταμένου ή και, σπανιότερα, το αντίστροφο) (Hirigoyen 2004).

Οι βίαιες πράξεις στο εργασιακό περιβάλλον είναι φαινόμενο τόσο παλιό όσο και η εργασία αυτή καθαυτή, όμως μόνο στις αρχές τις δεκαετίας του 1990 άρχισε να μελετάται και να αντιμετωπίζεται σαν φαινόμενο που καταστρέφει το εργασιακό κλίμα, μειώνει την παραγωγικότητα αλλά και ευνοεί τις απουσίες των εργαζομένων λόγω των ψυχολογικών προβλημάτων που προκαλεί. Το φαινόμενο πρωτομελετήθηκε στις αγγλοσαξονικές και σκανδιναβικές χώρες, και του δόθηκε η ονομασία mobbing (από την λέξη mob που σημαίνει πλήθος, αγέλη, όχλος). Στις μέρες μας πολλές χώρες έχουν ασχοληθεί με το θέμα αυτό το οποίο απασχολεί τα συνδικαλιστικά σωματεία, τους γιατρούς εργασίας και τα ασφαλιστικά ταμεία. Τα

αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν επίσης γνωμοδοτήσει για το θέμα αυτό με το έγγραφο υπ αριθμόν 1564/2 του 2001. Με βάση την οδηγία αυτή καλούνται οι χώρες μέλη της ένωσης να εντάξουν στις νομοθεσίες τους διατάξεις που να αναγνωρίζουν το πρόβλημα της βίας στην εργασία, σε όποια μορφή και αν αυτή ασκείται. Ενώ ταυτόχρονα ορίζεται και η υποχρέωση του εργοδότη να αξιολογεί τους κινδύνους στον χώρο εργασίας και να προστατεύει τους εργαζομένους από αυτούς.

Παλαιότερα ο ορισμός της βίας στην εργασία αναφερόταν αποκλειστικά στην σεξουαλική παρενόχληση, στις μέρες μας όμως, μετά και από την καλύτερη μελέτη του φαινομένου, ο ορισμός έχει διευρυνθεί ώστε περιλαμβάνει και άλλες μορφές βίας όπως πχ την ψυχολογική. Στις νομοθεσίες των περισσότερων χωρών παρά το γεγονός ότι σήμερα πλέον αναφέρεται και η ψυχολογική βία στον χώρο της εργασίας παράλληλα όμως δεν οριοθετείται σαφώς ενώ συχνά είναι δύσκολη η ποινικοποίησή της, αφού δύσκολη είναι και η κατάθεση αποδεικτικών στοιχείων από την μεριά των εργαζόμενων που έπεσαν θύματα τέτοιας βίας. Οι μορφές που έχουν διαπιστωθεί ότι μπορεί να πάρει η ψυχολογική βία στον χώρο εργασίας είναι: άρνηση της άμεσης επικοινωνίας, κακόβουλα σχόλια, ανυποληψία (με σαρκαστικά σχόλια, γελοία παρατσούκλια κλπ), απομόνωση, ταπείνωση, εξώθηση του εργαζομένου σε σφάλματα, αρνητικές παρατηρήσεις, κακοπροαίρετη κριτική, περιορισμός της ελεύθερης γνώμης ή ακόμα και μείωση του επαγγελματικού ή κοινωνικού κύρους. Τελικό, όχι απαραίτητα και ηθελημένο αποτέλεσμα, είναι η απομόνωση από το εργασιακό περιβάλλον ή η αποξένωση από το χώρο εργασίας ή ακόμα και η εκδίωξη από την ίδια την εργασία (Hirigoyen 2004).

2.3 ΒΙΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Σε κάθε χώρο του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος αλλά στα πλαίσια πολλών θεσμών μπορεί να ασκείται βία. Στο σχολείο εμφανίζονται διάφορες μορφές βίας μεταξύ των μαθητών αλλά και μεταξύ μαθητών και δασκάλων ή καθηγητών. Η βία στο σχολείο περιλαμβάνει το σύνολο των δραστηριοτήτων και ενεργειών, που έχουν ως συνέπεια το φυσικό / ψυχικό πόνο ή και τον τραυματισμό των ανθρώπων που δρουν και εργάζονται στο σχολικό περιβάλλον αλλά επιπλέον περιλαμβάνει και την πρόκληση φθοράς σε αντικείμενα. Σε ένα μαθητή / μαθήτρια ασκείται βία αν επαναλαμβανόμενα ή για μεγάλο χρονικό διάστημα υπόκειται σε αρνητικές ενέργειες ενός ή περισσότερων (συμ)μαθητών / τριών (Ανδρέου & Αλεξίου 2001).

Ο όρος «αρνητικές ενέργειες» δεν περιλαμβάνει μόνο την άσκηση φυσικής βίας όπως όταν: κλειδώνουν το μαθητή στην τουαλέτα, τον ρίχνουν σε κάδο απορριμμάτων, του τραβούν τα μαλλιά, τον κάνουν να σκοντάψει ή τον βασανίζουν κλπ. Ταυτόχρονα ο όρος αναφέρεται σε συμπεριφορές οι οποίες οδηγούν σε

απαξίωση και περιθωριοποίηση κάποιους μαθητές λόγω διαφορετικής εξωτερικής εμφάνισης (χρώμα δέρματος, χρώμα μαλλιών, μη σωστή άρθρωση, σιδεράκια στα δόντια, μέγεθος κεφαλιού, σωματική διάπλαση κλπ), διαφορετικής σχολικής επίδοσης (καλοί βαθμοί- σπασίκλας, φυτό / κακοί βαθμοί- αποτυχημένος, τούβλο), διαφορετική γλώσσα/ διάλεκτο ή εθνικότητα/ καταγωγή. Συνήθως οι παραπάνω συμπεριφορές εκφράζονται λεκτικά, χρησιμοποιούν δηλαδή τα άτομα το ιδιαίτερο και μοναδικό για τους ανθρώπους χαρακτηριστικό της γλώσσας για να ασκήσουν βία. Εν προκειμένω όταν αναφερόμαστε ειδικά σε παιδιά μικρών ηλικιών είναι εξαιρετικά δύσκολο να αντιδράσουν στην βία (αλλά και να την αντιληφθούν κάποιες φορές) που τους ασκείται μέσω της γλώσσας. Έχει διαπιστωθεί επίσης ότι δεν συναντάται άσκηση λεκτικής βίας μόνο μεταξύ των μαθητών αλλά και από τους ίδιους τους δασκάλους προς τους μαθητές τους (Ανδρέου & Αλεξίου 2001).

Ολοκληρώνοντας την συνοπτική αναφορά στην βία στο χώρο του σχολείου δεν πρέπει να αγνοήσουμε και το κομμάτι εκείνο βίας από μέρους των μαθητών που εκδηλώνεται έναντι αντικειμένων. Τέτοιες περιπτώσεις είναι το γράψιμο σε τοίχους και έπιπλα, η καταστροφή αντικειμένων (καθρέπτες, νιπτήρες, καρέκλες, θρανία κ.α.), ή η καταστροφή οπτικοακουστικών μέσων ή ηλεκτρονικού εξοπλισμού (λάμπες φωτισμού, τηλεοράσεις, υπολογιστές).

2.4 ΒΙΑ ΣΤΑ ΜΜΕ

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και η τηλεόραση ειδικότερα, η οποία είναι παρούσα πλέον σε κάθε σπίτι, αδιαμφισβήτητα έχουν ένα πολύ σπουδαίο κοινωνικό-πολιτικό ρόλο, επηρεάζουν και διαμορφώνουν τάσεις και στάσεις στη σύγχρονη κοινωνία μας. Παρουσιάζει ενδιαφέρον και έχει μελετηθεί αρκετά από κοινωνικούς επιστήμονες η συχνότητα, ο τρόπος εμφάνισης (προβολής) της βίας από τα ΜΜΕ αλλά και τα αποτελέσματα της έκθεσης στα άτομα.

Η παρακολούθηση της βίας ως μια μορφή ψυχαγωγίας δεν είναι χαρακτηριστικό μόνο των καιρών μας. Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε το πλήθος των θεατών στις αρένες της αρχαίας Ρώμης, ή την πάλη μεταξύ ζώων στην Ινδονησία, ή και τις ταυρομαχίες στην Ισπανία που ως έθιμα συνεχίζουν και προκαλούν το ενδιαφέρον των θεατών. Στις μέρες μας τα σύγχρονα μέσα, που εξαντλούνται μέσα στον παγκόσμιο οικονομικό ανταγωνισμό έχουν καταστήσει την προβολή βίας και εγκλημάτων καθημερινό φαινόμενο. Ειδικότερα τα δελτία ειδήσεων προβάλλουν εκτενώς βίαια γεγονότα προκειμένου να αυξήσουν το ποσοστό τηλεθέασής τους. Η δυνατότητα προβολής της βίας για ψυχαγωγία διευκολύνεται ιδιαίτερα από την πρόοδο της τεχνολογίας (έχουμε ακόμη και ζωντανές καταγραφές-αναμεταδώσεις εγκλημάτων σε εξέλιξη). Συνάμα σήμερα ένα πλήθος τηλεοπτικών

ταινιών, που προβάλουν σκηνές βίας, είναι διαθέσιμο ακόμα και στα παιδιά και εκλαμβάνεται ως μέσο ψυχαγωγίας και διασκέδασης.

Διάφορα εργαστηριακά πειράματα (laboratory experiments), έδειξαν ότι τα άτομα που παρακολούθησαν τηλεοπτικές ταινίες στις οποίες προβαλλόταν βία είχαν την τάση να συμπεριφέρονται πιο επιθετικά από ότι άτομα σε άλλες ελεγχόμενες ομάδες. Μάλιστα σύμφωνα με τον Adison (1997), οι τηλεοπτικές επιδράσεις είναι ουσιαστικές και προκαλούν αντίστοιχης μορφής συμπεριφορά με αυτήν που προβάλλεται (Νικολάου 2004). Βέβαια τα συγκεκριμένα πειράματα δεν μπορούν να μας αποδείξουν αν η έκθεση των ατόμων στην βία από την τηλεόραση λειτουργεί ως υποκινητής της ανάλογης συμπεριφοράς ή αν διευκολύνει απλώς αυτή την συμπεριφορά.

Έχουν αναφερθεί διάφοροι λόγοι που ενισχύουν την άποψη ότι οι τηλεθεατές μπορεί να μάθουν ή να επηρεαστούν από την προβολή βίαιης συμπεριφορά από την τηλεόραση. Συγκεκριμένα οι τηλεοπτικές εικόνες βίας μπορεί να μάθουν νέες συμπεριφορές στους θεατές, που διαφορετικά πιθανώς να μην είχαν σκεφτεί (Bandura, 1983). Για παράδειγμα νέοι άνθρωποι μπορεί να μιμούνται το καράτε ή κινήσεις του Judo ή μπορεί να μαθαίνουν αποτελεσματικές τεχνικές για την διάπραξη μιας βίαιης πράξης. Η βία που παίρνει μεγάλες διαστάσεις δημοσιότητας μπορεί επίσης να ερμηνεύσει περιστατικά που παρατηρήθηκαν πχ. πειρατείες σε αεροσκάφη και λεωφορεία ή απαγωγές προσώπων.

Οι έμμεσες ενισχύσεις και η νομιμοποίηση των βίαιων πράξεων μπορεί να αυξήσουν την τάση μίμησης των τηλεθεατών προς το πρότυπο τηλεοπτικής βίας. Όταν η βία δικαιολογείται ή μένει ατιμώρητη οι τύψεις και η ανησυχία των θεατών για τις επιπτώσεις μειώνεται. Μέσα από έρευνες διαπιστώθηκε ότι το μέγεθος των τηλεοπτικών επιδράσεων στην αντικοινωνική συμπεριφορά ήταν μεγαλύτερο όταν ο ηθοποιός που εκδήλωνε την βίαιη συμπεριφορά αμείφθηκε ή όταν η συμπεριφορά θεωρήθηκε ως νόμιμη (Paik & Comstock, 1994).

Από την άλλη οι άνθρωποι είναι δυνατόν να λάβουν μια λανθασμένη αντίληψη της πραγματικότητας από την παρακολούθηση της βίας στην τηλεόραση και να αναπτύξουν ανύπαρκτους φόβους (Felson, 1996). Η τηλεόραση διαστρέφει τη γνώση σχετικά με τους κινδύνους και τις απειλές που υπάρχουν στον πραγματικό κόσμο. Σύμφωνα με έρευνες επιβεβαιώνεται ότι οι θεατές που βλέπουν πολλές ώρες τηλεόραση είναι και δύσπιστοι προς τους άλλους και υπερεκτιμούν καταστάσεις χαρακτηρίζοντας αυτές ως επικίνδυνες, θεωρούν δε ότι εύκολα μπορεί να πέσουν θύματα της εγκληματικότητας (Ogles, 1987, Gunter, 1994). Η στάση αυτή χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα προβληματική όταν αυτοί οι φόβοι τελικά οδηγούν το άτομο

να περιορίζει την προσωπική του ζωή ή να αντιλαμβάνεται ως απειλητικές ορισμένες καταστάσεις και να αντιδρά επιθετικά.

Τέλος η συχνή παρακολούθηση τηλεοπτικής βίας είναι πιθανό να εθίσει τους τηλεθεατές, έτσι ώστε να είναι λιγότερο ανήσυχοι και ευαίσθητοι απέναντι στο φαινόμενο της βίας (απευαισθητοποίηση). Κάποιοι που αποκτά αμβλύ συναίσθημα σε θέματα βίας είναι πιο πιθανό να θεωρεί φυσιολογικές της βίαιες πράξεις, να τις αποδέχεται στην καθημερινότητά του ή ακόμα και να συμμετέχει στην διάπραξή τους.

2.5 ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Η οικογενειακή ζωή και το σπίτι παραδοσιακά έχει αντιμετωπιστεί ως πλαίσιο ζεστασιάς, οικειότητας, απάλειψης του στρες και του άγχους, το μέρος, με διαφορετικά λόγια, που οι άνθρωποι καταφεύγουν για ασφάλεια. Στην πραγματικότητα συμβαίνει η οικογένεια συχνά να είναι πλαίσιο δημιουργίας σοβαρού διαπροσωπικού και κοινωνικού άγχους που μπορεί να οδηγήσει σε εντάσεις, αντιπαλότητες και άσκηση βίας. Υπάρχει ποικιλία στις μορφές της οικογενειακής ή ενδοοικογενειακής (ταυτόσημος όρος) βίας συμπεριλαμβανομένης της κακοποίησης και παραμέλησης των παιδιών, της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών, της βίας μεταξύ των συζύγων, της κακοποίησης ή παραμέλησης των ηλικιωμένων κλπ. Η κακοποίηση μέσα στην οικογένεια είναι πραγματικά σοβαρή μορφή καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ενώ από την άλλη σημαντικό είναι και το γεγονός ότι η βία εξασκείται από γνωστά, κοντινά άτομα και μάλιστα της εμπιστοσύνης των θυμάτων.

Οι γυναίκες και τα παιδιά είναι διαπιστωμένο ότι έχουν αποτελέσει διαχρονικά αντικείμενα άσκησης φυσικής (και όχι μόνο) βίας και εκμετάλλευσης μέσα στις ανθρώπινες κοινωνίες. Στα αρχαία χρόνια οι ανήλικοι δεν είχαν άλλο δικαίωμα παρά αυτό της ζωής. Όταν για κάποιο λόγο αφαιρούσαν από τον ανήλικο και αυτό το μοναδικό του δικαίωμα τότε τον εγκατέλειπαν ούτως ώστε να επέλθει ο θάνατος. Όχι μόνο ο θάνατος κατά τα ιστορικά χρόνια αποτέλεσε κίνδυνο για τα παιδιά, αλλά γνωρίζουμε ότι γενικότερα τα παιδιά έπεφταν θύματα κακομεταχείρισης από τους ενηλίκους γονείς τους. Η βρεφοκτονία συνεχιζόταν ως τον δέκατο όγδοο και δέκατο ένατο αιώνα. Ως και στις μέρες μας κατά παράβαση των νόμων των περισσότερων κρατών, μέσα και από την έκθεση του κέντρου “Innocenti” της Unisef το 2001 αναδεικνύεται περίτρανα, παιδιά συνεχίζουν και σήμερα να διατρέχουν μεγάλο κίνδυνο να θανατωθούν, ενώ είναι ακόμα βρέφη, ή να τους ασκηθεί βία από τα πρώτα κιόλας χρόνια της ζωής τους.

Ο καθορισμός ενός κοινά αποδεκτού διεθνή ορισμού για την παιδική κακοποίηση παρουσιάζει διάφορες δυσκολίες και ως σήμερα δεν έχει προκύψει ένας

απόλυτα πλήρης. Τέσσερα βασικά στοιχεία έχουν προταθεί ότι πρέπει να περιλαμβάνει (και να ελέγχει) ένας ορισμός για την παιδική κακοποίηση: την πρόθεση της ενέργειας, την επίδραση αυτής της ενέργειας στο παιδί, την αξία που αποδίδεται στην ενέργεια και τέλος το πολιτιστικό και κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εκτελείται. Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνεται από την Επιτροπή για την Πρόληψη της Παιδικής Κακοποίησης, σωματικά κακοποιημένο θεωρείται το άτομο κάτω των 18 ετών στο οποίο οι φυσικοί γονείς ή άλλο πρόσωπο που είναι νομικά υπεύθυνο για την φροντίδα του (κηδεμόνας) προκαλούν ή επιτρέπουν να προκληθούν μη τυχαίες σωματικές βλάβες που δυνητικά μπορεί να επιφέρουν θάνατο ή σοβαρή παραμόρφωση, ή βλάβη της υγείας του ή διαταραχή της λειτουργίας ή και απώλεια κάποιου οργάνου. Επιπλέον η Ελληνική νομοθεσία αλλά και διεθνείς συμβάσεις οριοθετούν και ποινικοποιούν την σεξουαλική βία και παρενόχληση απέναντι στα παιδιά, η οποία ορίζεται ως συμμετοχή ή έκθεση παιδιών και εφήβων σε πράξεις με σεξουαλικό περιεχόμενο, υποκινούμενες από ενήλικα, που συνήθως έχει σχέση φροντίδας ή οικειότητας με το παιδί, οι οποίες έχουν ως σκοπό τη σεξουαλική διέγερση ή / και ικανοποίηση του ενήλικα.

Οι πράξεις σεξουαλικής κακοποίησης σε ανηλίκους εντός οικογένειας παραβιάζουν όχι μόνο τον αιμομικτικό φραγμό αλλά και τις γενικότερες κοινωνικές αντιλήψεις σχετικά με τις οικογενειακές σχέσεις και τα όρια των οικογενειακών ρόλων. Οι συνέπειες στα ίδια τα παιδιά που υπέστησαν γενικότερα κακοποίηση αναφέρεται στην βιβλιογραφία (Χατζηφωτίου, 2005) ότι μπορεί να είναι: αρρώστιες ως αποτέλεσμα του αυξημένου άγχους, απόδοση ευθυνών στον εαυτό τους, έλλειψη εμπιστοσύνης στους άλλους και τον ίδιο τους τον εαυτό, χαμηλή αυτοεκτίμηση, αφύσικα καλή (υποταγμένη) συμπεριφορά, ανάληψη του μητρικού ρόλου, αποδοχή της κακοποίησης ως φυσικού γεγονότος, απομόνωση, αισθήματα ντροπής και φόβος για επανάληψη ή επιστροφή σε βίαιες μεθόδους σωφρονισμού ή τιμωρίας.

Συνεχίζοντας την αναφορά στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας θα μελετήσουμε την βία που ασκείται μεταξύ συζύγων και ειδικότερα αυτή που εφαρμόζεται εις βάρος των γυναικών / συζύγων. Η κακοποίηση στις έγγαμες γυναίκες εκφράζεται με άσκηση σωματικής, ψυχολογικής και οικονομικής βίας από τον σύζυγο. Σαφώς εκτελούνται ενέργειες και πράξεις ανεπιθύμητες, προσβλητικές και ταπεινωτικές ενώ μπορεί να αφήσουν ποικίλες σωματικές και ψυχολογικές πληγές στην σύζυγο θύμα. Το φαινόμενο έχει μελετηθεί σε αρκετά μεγάλο βαθμό σε αρκετές χώρες στο εξωτερικό και την Ελλάδα αλλά και από παγκόσμιους οργανισμούς. Σε καμία περίπτωση όμως δεν θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι έχουμε μια πλήρη εικόνα της έκτασης και της συχνότητας εμφάνισής του αφού είναι ακόμα μέρος της κοινωνικής αντίληψης η ανοχή και η μη δημοσιοποίηση των

κρουσμάτων βίας μεταξύ συζύγων. Η βία λαμβάνει χώρα στον ιδιωτικό χώρο του σπιτιού και τις περισσότερες φορές δεν κοινοποιείται σε κανέναν, συγγενή είτε φίλο, πόσο μάλλον στις δημόσιες υπηρεσίες ή την αστυνομία. Συνάμα μέσω της διαφορετικής κοινωνικοποίησης ανδρών και γυναικών, και των ρόλων που προβάλλονται μέσω αυτής, διαιωνίζεται η άποψη- θέση σύμφωνα με την οποία είναι ως ένα βαθμό αποδεκτή η χρήση βίας από τους άνδρες.

Άλλη πολύ σημαντική διαπίστωση, την οποία επιβεβαιώνουν και αρκετές έρευνες, είναι πως η βία απέναντι στις συζυγούς σε μεγάλα ποσοστά έχει χαρακτήρα επαναλαμβανόμενο και ότι τα θύματα συχνά νιώθουν ενοχή και ντροπή για αυτό που τους συμβαίνει και αποδίδουν το φταίξιμο στον εαυτό τους. Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι η εμφάνιση πέραν των σωματικών ενδεχομένως προβλημάτων υγείας οι γυναίκες «επιβίωσαντες»¹ να παρουσιάζουν αυξημένα ποσοστά άγχους και ψυχολογικών διαταραχών, όπως κατάθλιψη, ή να οδηγούνται σε κοινωνική απομόνωση και αποκλεισμό παροχής βοήθειας ή ιατρικής φροντίδας. Επίσης η συνεχής αυστηρή κριτική μπορεί να οδηγήσει την σύζυγο σε απώλεια αυτοσεβασμού και αυτοεκτίμησης. Σε αριθμό μελετών αναφέρονται αυτοκτονικές τάσεις, απόπειρες ή και αυτοκτονίες κακοποιημένων γυναικών (Χατζηφωτίου, 2005).

Λίγες μελέτες έχουν γίνει για να διερευνηθούν αν και σε ποιο βαθμό εμφανίζεται μεταξύ συζύγων και η αντίστροφη πορεία βίας, δηλαδή περιπτώσεις στις οποίες η σύζυγος κακοποιεί τον σύζυγο. Μελέτη των Straus, Geller και Steinmetz (1980) έδειξε ότι πράγματι εμφανίζεται βία κατά των ανδρών από τις συζύγους τους. Ωστόσο μετά από την σε βάθος ανάλυση των περιστατικών ανάλογα και με την σοβαρότητά τους φάνηκε ότι η αναλογία σοβαρών επιθέσεων βίας από άνδρες προς γυναίκες έναντι αυτών από γυναίκες προς άνδρες ήταν ένα προς τρία. Περαιτέρω μελέτη του φαινομένου έδειξε ότι συχνά οι γυναίκες κατέφευγαν σε βίαιες αμυντικές, εκδικητικές συμπεριφορές απέναντι στους συζύγους τους ως απάντηση στην βία που είχαν ήδη δεχτεί από αυτούς. Άλλες επιστημονικές πάλιν στο θέμα είναι πως γενικότερα οι άνδρες θύματα βίας δυσκολεύονται, κυρίως λόγω κοινωνικών στερεοτύπων, να μιλήσουν για την κατάσταση την οποία βιώνουν, ενώ εξαιτίας συχνά της καλύτερης οικονομικής κατάστασης και ανεξαρτησίας που συνήθως έχουν οι άνδρες είναι ευκολότερο για αυτούς στην περίπτωση που αποτελούν θύματα βίας να ζητήσουν διαζύγιο ή να αποχωρίσουν από την σχέση.

Η βία κατά των ηλικιωμένων σε μια οικογένεια είναι επίσης ένα φαινόμενο που έχει παρατηρηθεί από τους επιστήμονες αλλά χρειάζεται ακόμα πολύ δουλειά

1. Η χρήση του όρου επιβίωσαντες στοχεύει στο να τονίσει ότι οι κακοποιημένες γυναίκες έχουν αντεπεξέλθει από μια διαχείριση κρίσης και δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν μόνο παθητικά αβοήθητα θύματα μιας ορισμένης κατάστασης.

και ανάλυση για να οριοθετήσουμε τις διαστάσεις που παίρνει στις σύγχρονες κοινωνίες με το διαρκώς αυξανόμενο ποσοστό υπερηλίκων. Έρευνα που έγινε στις ΗΠΑ από τους Pillemer και Finkelhor (1988) σε ηλικιωμένους που δεν διέμεναν σε ιδρυματικές μονάδες αλλά μόνοι (με συχνή επαφή με τα οικία τους πρόσωπα) ή μαζί με την οικογένειά τους έδειξε ότι υπάρχει σημαντικό ποσοστό ηλικιωμένων το οποίο δηλώνει ότι έπεσε θύμα κακοποίησης ή παραμέλησης κυρίως από τα παιδιά του και ιδίως από της γυναίκες της οικογένειας (κόρη, εγγονή). Το γεγονός αυτό ερμηνεύεται με βάση το δεδομένο ότι παραδοσιακά την φροντίδα των ατόμων μέσα στο σπίτι αναλαμβάνουν οι γυναίκες. Η συχνότητα κακοποίησης σε ηλικιωμένους άνδρες και γυναίκες ήταν ίδια αν και απέναντι στις γυναίκες εμφανίσθηκαν αυξημένα τα ποσοστά στις πιο βαριές μορφές φυσικής κακοποίησης όπως χαστούκισμα, κλωτσιά, πνίξιμο κ.αλ.

Ολοκληρώνοντας την αναφορά στην εμφάνιση βίας σε ενδοοικογενειακά πλαίσια δεν θα μπορούσε να μην αναφερθεί η βία μεταξύ των αδελφών, η οποία έχει μελετηθεί ελάχιστα και δεν έχει ευαισθητοποιήσει ως τώρα παρά ελάχιστους στην σύγχρονη κοινωνία μας, αλλά και η βία από μέρους των παιδιών προς τους γονείς. Συχνά στην βιβλιογραφία οι δυο αυτές μορφές αναφέρονται ως κρυφή (hidden) βία Η βία μεταξύ αδελφών δεν είναι καθόλου καινοφανές θέμα αρκεί να αναλογιστούμε ότι και στην Βίβλο η πρώτη αναφορά σε βίαιο επεισόδιο ήταν αυτή της επίθεσης του Κάιν εναντίων του αδελφού του Άβελ. Είναι μάλλον κοινή εμπειρία των περισσότερων να έχουν γίνει μάρτυρες βίαιων καυγάδων μεταξύ αδελφών, ενώ έρευνες έχουν δείξει (Kenry & Price 1994) ότι η συχνότητα και η σοβαρότητα καυγάδων μεταξύ ετεροθαλών αδελφών είναι σοβαρότερη και φθάνει κάποιες φορές στην καταφυγή χρήσης όπλων. Οι γονείς τέλος είναι «κριμένα» θύματα βίας από τα παιδιά τους. Κάθε χρόνο στις ΗΠΑ υπολογίζεται ότι μεγάλος αριθμός γονιών δέχονται βία από τα παιδιά τους και ιδίως από αυτά που βρίσκονται στην ηλικιακή περίοδο της εφηβείας.

Κεφάλαιο 3. ΕΙΔΗ ΒΙΑΣ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη συνέχεια η ανάλυση της βίας θα βασιστεί σε κατηγοριοποίηση στα είδη βίας όπως η επιστημονική κοινότητα μέσω πλήθος ερευνών και μελετών έχει καταδείξει. Ήδη έως τώρα κάποια είδη βίας έχουν αναφερθεί αλλά στο παρόν κεφάλαιο θα αναλυθούν χωριστά, ενώ ιδιαίτερο βάρος θα δοθεί στην ψυχολογική βία τους τρόπους και τα μέσα έκφρασής της. Πέρα λοιπόν από την ψυχολογική βία θα μελετηθούν, η σωματική ή φυσική βία, η σεξουαλική βία και η οικονομική βία ή εκμετάλλευση. Ταυτόχρονα η ανάλυση θα γίνει με βασικό γνώμονα το πως η κάθε μορφή βίας είναι πιθανό να εκδηλώνεται στα πλαίσια των συντροφικών σχέσεων.

3.2 ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΑ

Συνήθως ο όρος σωματική βία ταυτίζεται με τον όρο κακοποίηση (abuse), ενώ συχνά αναφέρεται και ως φυσική βία (physical violence). Οι μορφές φυσικής βίας μπορεί να είναι απεριόριστες και σαφώς έγκειται και περιορίζονται μονάχα από τη φαντασία του θύτη. Έτσι λοιπόν μπορεί να είναι χαστούκισμα, τσίμπημα, άρπαγμα, σπρώξιμο, τράβηγμα μαλλιών, κουτούλημα, γροθιά, κλωτσιά, σφίξιμο στο λαιμό, δάγκωμα, σπρώξιμο σε σκάλες ή τοίχους, χρήση όπλων κάθε είδους, ή ακόμα και κάψιμο. Η κακοποίηση σε συντρόφους μπορεί να συμβεί μόνο μια φορά ή δυο αλλά μπορεί να συμβαίνει και κατά εξακολούθηση. Σύμφωνα με μαρτυρίες γυναικών θυμάτων η κάθε επίθεση μπορεί να διαρκεί μερικά λεπτά ή και ολόκληρες ώρες, τα διαστήματα παύσης που υπάρχουν σε αυτές τις περιπτώσεις λειτουργούν ως απαραίτητος χρόνος για την αλλαγή της μορφής των κτυπημάτων ή την ξεκούραση του θύτη. Κατά την άσκηση της φυσικής βίας ο θύτης είναι δυνατόν να χρησιμοποιεί διάφορα αντικείμενα για να προκαλέσει στο θύμα μεγαλύτερο πόνο αλλά ακόμα και να εμπλέκει άλλα άτομα στην όλη διαδικασία της κακοποίησης. Αναφέρεται από υπηρεσίες πρόνοιας των ΗΠΑ που ασχολούνται και μελετούν αυτά τα θέματα ότι υπήρξαν σύντροφοι που χρηματοδότησαν τρίτα άτομα τα οποία ανέλαβαν να φέρουν εις πέρας την αποστολή της φυσικής κακοποίησης του συντρόφου τους (Haley & Braun Haley 2000).

Είναι σαφές βέβαια ότι η σωματική κακοποίηση αφήνει εμφανή σημάδια. Συχνά οι συνέπειες των σοβαρών τραυματισμών είναι μόνιμες ενώ, ανάλογα με το είδος ή την ένταση των κτυπημάτων, προκαλούνται πολυποίκιλα προβλήματα υγείας στο θύμα και γενικότερη φθορά του οργανισμού του. Μερικές φορές η κακοποίηση είναι τόσο σημαντική ώστε να καταλήξει σε θάνατο του θύματος, γεγονός το οποίο βέβαια αποτελεί αδιαμφισβήτητα δολοφονία. Υπολογίζεται ότι περίπου εκατό

γυναίκες κάθε χρόνο στον Καναδά χάνουν τη ζωή τους από το σύντροφό τους (Haley & Braun Haley 2000).

3.3 ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Σε κάποιες περιπτώσεις στην βιβλιογραφία η σεξουαλική παρενόχληση και βία εντάσσεται στα πλαίσια της φυσικής βίας, το γεγονός όμως ότι η σεξουαλική ζωή αποτελεί πολύ σημαντικό μέρος στις συντροφικές σχέσεις μας επιτρέπει στην παρούσα εργασία να την μελετήσουμε περισσότερο εξειδικευμένα. Αρχικά μικρή αναφορά θα γίνει στις αξιοσημείωτες αλλαγές που διαχρονικά συνέβησαν ώστε να αλλάξει η αντιμετώπιση του κοινωνικού συνόλου απέναντι στο φαινόμενο του βιασμού και της άσκησης σεξουαλικής βίας κατ' επέκταση.

Σε παλιότερες εποχές ο βιασμός εθεωρείτο έγκλημα κατά της ιδιοκτησίας και πιο συγκεκριμένα, ως κλοπή της σεξουαλικής ιδιοκτησίας του πατέρα ή του συζύγου αφέντη. Μ' αυτή τη λογική, ο νόμος δε θεωρούσε ότι ο βιασμός ήταν μια άδικη πράξη εναντίον της γυναίκας η οποία τον είχε υποστεί, αλλά εναντίον του κυρίου και κατόχου της. Η γυναίκα αποτελούσε περιουσιακό στοιχείο του άνδρα και ο βιασμός της ισοδυναμούσε με μείωση της αξίας του περιουσιακού αγαθού (Τσιγκρής 1996).

Για μεγάλα χρονικά διαστήματα επικρατούσε η άποψη ότι οι νόμοι περί βιασμού υπήρχαν για να προστατεύουν τα δικαιώματα του άνδρα ως κτήτορα του γυναικείου σώματος και όχι το δικαίωμα της γυναίκας πάνω στο σώμα και τη γενετήσια ελευθερία της. Παραδοσιακά ο βιασμός θεωρήθηκε ως προσβολή που ένας άνδρας διαπράττει εναντίον ενός άλλου άνδρα. Βιάζοντας τη γυναίκα κάποιου, θεωρητικά ένας άνδρας μπορεί να αυξήσει τον ανδρισμό του, μειώνοντας ταυτόχρονα τον ανδρισμό του άλλου. Συνεπώς, η τιμή του άνδρα δεν υπόκειται άμεσα στο βιασμό, αλλά έμμεσα, μέσω της γυναίκας του (Τσιγκρής 1996).

Τα τελευταία μόνο χρόνια έγινε καθολικά αποδεκτή και θεσμοθετήθηκε, σε σχεδόν όλα τα κράτη, η άποψη ότι κάθε γυναίκα είναι κυρίαρχη του σώματός της και ελεύθερη να το διαθέσει σύμφωνα με τις επιθυμίες της. Η διαδικασία βέβαια δεν ήταν άμοιρη αγώνων και μεγάλης προσπάθειας από μέρους των γυναικών για να καταλήξει σε αυτό το αποτέλεσμα. Η πιστοποίηση αυτή έδωσε στις γυναίκες που έπεφταν θύματα σεξουαλικής κακοποίησης ή παρενόχλησης την δυνατότητα να αντιδράσουν και να κινηθούν, ακόμη και νομικά, εναντίον των δραστών σεξουαλικής κακοποίησης ή βιασμού τους.

Ειδικότερα στις συντροφικές σχέσεις ορίζεται ότι αν ένας από τους δύο συντρόφους δεν συναινεί ώστε να γίνει η ερωτική πράξη ενώ ο άλλος πιέζει προς αυτή τη κατεύθυνση τότε πρόκειται για σεξουαλική βία. Επιπλέον αν τελικά ο σύντροφος μετά από πίεση προκαλέσει την σεξουαλική επαφή αυτή συνάδει με

βιασμό (ακόμα και στις περιπτώσεις έγγαμων ζευγαριών). Επίσης η έντονη αρνητική κριτική και τα υποτιμητικά σχόλια για τις σεξουαλικές επιδόσεις ή για τη γενικότερη συμπεριφορά κατά την διάρκεια της σεξουαλικής πράξης των συντρόφων συνιστούν σεξουαλική βία.

Ο σύντροφος που εξασκεί σεξουαλική βία μπορεί να χρησιμοποιεί για να πετύχει τους στόχους του φυσική δύναμη-πίεση, απειλές, εξαναγκασμούς ώστε να επιτύχει σεξουαλική επαφή, επίδειξη - προβολή σεξουαλικών πράξεων ή να καταφύγει σε υπονοούμενα σεξουαλικού περιεχομένου. Είναι επίσης δυνατό να προβαίνει σε αγγίγματα με σεξουαλικό περιεχόμενο, να εκτελεί χάδια χωρίς την συγκατάθεση του άλλου ή τέλος να μην δείχνει σεβασμό στην ιδιωτική του ζωή σε περιπτώσεις όπως όταν βρίσκεται στο μπάνιο, αλλάζει ρούχα κλπ. Τονίζεται βέβαια για άλλη μια φορά ότι απαραίτητη και βασική προϋπόθεση για να θεωρηθεί η οποιαδήποτε από τις παραπάνω πράξεις σεξουαλική παρενόχληση είναι η σαφής και συνειδητή αντίρρηση-άρνηση του συντρόφου να συμμετέχει σε αυτές.

3.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΙΑ Ή ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ (economic control)

Σε ένα πρώτο επίπεδο η οικονομική βία έγκειται στις πράξεις εκείνες που σκοπό έχουν τον έλεγχο των περιουσιακών στοιχείων και των εσόδων του συντρόφου. Η παραπάνω διαδικασία υλοποιείται μέσω της συνεχούς ανάγκης του ενός συντρόφου να γνωρίζει κάθε στιγμή για οποιοδήποτε έσοδο ή έξοδο του άλλου συντρόφου και το σύνολο των γενικότερων οικονομικών συναλλαγών να γίνεται μόνο κατόπιν δικής του απόφασης.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο είναι πιθανόν ο σύντροφος να απαγορεύει την συμμετοχή του άλλου στην αγορά εργασίας και να του αποσπά τα όποια έσοδα έτσι ώστε να τον καθιστά οικονομικά εξαρτημένο. Μέσω της παραπάνω εξάρτησης μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να οδηγηθεί το θύμα της οικονομικής βίας σε απαγόρευση-αποκλεισμό από την χρήση διαφόρων συσκευών (τηλεφώνου, αυτοκινήτου κλπ). Τέτοιου είδους πρακτικές σε συνδυασμό και με την γενικότερη οικονομική αδυναμία του θύματος είναι πολύ πιθανό να το οδηγήσουν σε γενικότερη απομόνωση (Haley & Braun Haley 2000).

Τέλος αν ο σύντροφος (θύμα) εργάζεται ίσως συμβαίνει να μην του επιτρέπεται να διαχειρίζεται μόνος τα έσοδά του ή να παρεμποδίζεται από τον άλλο σύντροφο να συμμετέχει σε δράσεις που θα οδηγούσαν σε βελτίωση της οικονομικής του κατάστασης. Γενικότερα ο θύτης σύντροφος μπορεί με διάφορους τρόπους να δυσκολεύει την ομαλή λειτουργία του θύματος στον χώρο εργασίας, θέτοντάς του εμπόδια, καθυστερώντας τον ώστε να αργοπορεί στην εργασία, δυσφημίζοντάς τον στους συναδέλφους κλπ. Συχνά έχει παρατηρηθεί οικονομική εκμετάλλευση

συντρόφων όταν αυτοί εργάζονται σε επιχειρήσεις συγγενών και φίλων οπότε και δεν λαμβάνουν (κανονική ή καθόλου) αμοιβή ενώ συχνά εργάζονται πέραν των κανονικών ωραρίων και δεν έχουν δικαίωμα ασφάλισης.

3.5 ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΑ (ορισμός και μορφές άσκησης)

Στην αγγλόφωνη βιβλιογραφία η ψυχολογική βία αναφέρεται με πολλούς, συχνά παρεμφερείς, όρους όπως: psychological violence/abuse-ψυχολογική βία/κακοποίηση, emotional abuse-συναισθηματική κακοποίηση, mental injury-ψυχικός τραυματισμός, όπως επίσης και κάποιες φορές ως emotional neglect-συναισθηματική παραμέληση (συνηθέστερα προς τα παιδιά) Οι όροι συναισθηματική κακοποίηση (emotional abuse) και ψυχολογική βία (psychological violence) χρησιμοποιούνται εναλλακτικά (ο τελευταίος προτιμάται), άλλοι συγγραφείς χρησιμοποιούν ορισμένες φορές τους όρους συναισθηματική παραμέληση (emotional neglect) και ψυχικό τραυματισμό (mental injury). Ο τελευταίος όρος αναφέρεται σε ουσιαστική μόνιμη βλάβη της διανοητικής, ψυχολογικής ή συναισθηματικής ικανότητας του ατόμου, όπως αυτή εκδηλώνεται από παρεκκλίνουσα συμπεριφορά, απάνθρωπες ή ασυνείδητες πράξεις (Μουζακίτης 1990).

Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιούνται και αναφέρονται για να περιγράψουν το είδος αυτό της βίας εξίσου, χωρίς εννοιολογική διαφορά, οι δυο πρώτοι όροι ψυχολογική βία και συναισθηματική κακοποίηση. Η ψυχολογική βία επιπροσθέτως εμφανίζεται και ασκείται μεταξύ συντρόφων μέσω πλήθους διαφορετικών συμπεριφορών όπως: λεκτική κακοποίηση, απομόνωση, εξαναγκασμός, παραμέληση ή στέρηση, καταστροφή περιουσίας, συμπεριφορές παρενόχλησης, απειλές- εκβιασμοί- εκφοβισμοί, άσκηση πίεσης, αυταρχικότητα, έλλειψη σεβασμού προς το πρόσωπο του συντρόφου, διαστρέβλωση της έννοιας της εμπιστοσύνης, άρνηση συναισθηματικής επαφής, βασανιστικός έλεγχος, χρήση τακτικών μείωσης και «ρίξιμο ευθυνών» στον σύντροφο. Συνεχίζοντας θα αναλυθεί το περιεχόμενο που λαμβάνει κάθε μια από τις προαναφερθείσες συμπεριφορές.

Με τον όρο απομόνωση νοείται κάθε ενέργεια που γίνεται από τον ένα σύντροφο με στόχο τον περιορισμό της ελευθερίας και της κοινωνικότητας του άλλου. Περιλαμβάνει κάθε έλεγχο που ασκείται στην επικοινωνία του συντρόφου με φίλους και συγγενείς όπως και τον έλεγχο της πρόσβασης σε πληροφόρηση, της συμμετοχής σε ομάδες και οργανώσεις. Απομόνωση επίσης μπορεί να επιτευχθεί σε πιο ακραίες περιπτώσεις με το κλείδωμα σε περιορισμένο χώρο, την απαγόρευση επίσκεψης σε σπίτια συγγενών ή φίλων, τον γενικότερο περιορισμό της

κινητικότητας, την παρακολούθηση των τηλεφωνημάτων, της αλληλογραφίας ή των μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Η λεκτική κακοποίηση μπορεί να εκφραστεί από τους συντρόφους μέσω μεγάλης ποικιλίας συμπεριφορών, μπορεί να συμβεί σε ιδιωτικό ή δημόσιο χώρο. Έτσι λοιπόν ο θύτης είναι πιθανό να αποκαλεί το σύντροφο με διάφορα παρατσούκλια ή να τον περιπαίζει με διάφορα λόγια, υποτιμητικές διαπιστώσεις ή νεύματα. Μπορεί να κριτικάρει τον σύντροφο με ολέθριο τρόπο, να τον κατηγορεί για πράγματα ή να τον θεωρεί αποκλειστικά υπεύθυνο για λάθη και παραλείψεις. Όλα τα παραπάνω μπορεί να συμβούν ήσυχα-με ηρεμία- προβάλλοντας τις θέσεις / απόψεις μέσω του σαρκασμού ή ίσως με διακύμανση του τόνου ή του ρυθμού της φωνής αλλά και με φωνές ή δυνατές κραυγές. Εναλλακτικά βέβαια μπορεί να υπάρξει η πλήρης σιωπή και ολική έλλειψη λεκτικής επικοινωνίας, η μη έκφραση δηλαδή των αιτιών της δυσαρέσκειας ή του θυμού.

Αρκετά συχνό φαινόμενο είναι και η χρήση από μέρους των συντρόφων ψυχολογικής βίας μέσω απειλών, εκφοβισμών ή και εκβιασμών. Σκοπός των ενεργειών αυτών είναι η τρομοκράτηση του θύματος και η εν δυνάμει ομηρία του στην αποδοχή της βίας. Οι απειλές μπορεί να περιλαμβάνουν προειδοποιήσεις για την χρήση φυσικής βίας ή κάθε άλλου κακού προς τον σύντροφο, ενώ οι εκφοβισμοί μπορεί να βασίζονται σε φόβους του θύματος για πιθανή αποστέρηση κάποιων δεδομένων υλικών αγαθών, αγαπημένων προσώπων ή και αλλαγές στις συνθήκες ζωής του. Συνάμα οι εκβιασμοί, προκειμένου το θύμα να εκτελεί τις επιθυμίες του θύτη συντρόφου, συχνά σχετίζονται είτε με πιθανές καταγγελίες που μπορεί να γίνουν στις αρχές και σε κοινωνικές υπηρεσίες και σαν αποτέλεσμα θέτουν σε κίνδυνο κάτι σημαντικό για το θύμα (πχ οικονομικές απολαβές, πράσινη κάρτα κλπ), είτε σε αναφορές που επίσης μπορεί να κοστίσουν στο θύμα πχ κατηγορίες στην οικογένεια, στη δουλειά κλπ.

Συνεχίζοντας θα αναλυθεί η έννοια της αυταρχικότητας μέσα στις σχέσεις. Υπάρχει μια πολύ λεπτή διαχωριστική γραμμή μεταξύ του να ασκεί ο κάθε σύντροφος τις αρμοδιότητες που του αναλογούν μέσα στην σχέση και του να υπερβάλει στην άσκηση αυτών των αρμοδιοτήτων. Σε μια υγιή συντροφική σχέση γενικά οι σύντροφοι παίρνουν τις αποφάσεις, ιδιαίτερα αυτές που αφορούν σημαντικά θέματα, από κοινού μετά από κατάλληλο διάλογο και συζήτηση. Σε μια σχέση που κυριαρχούν συμπεριφορές ψυχολογικής βίας ένας σύντροφος είναι δυνατόν να ασκεί έλεγχο με το να παίρνει σημαντικές αποφάσεις με μονόπλευρο τρόπο. Για παράδειγμα αναφέρονται περιπτώσεις στις οποίες σύντροφος ανακοίνωσε ότι ανέλαβε κάποια νέα δουλειά και θα πρέπει να μετακομίσει σε σύντομο χρονικό διάστημα σε πόλη αρκετά μίλια μακριά από τον παρόν τόπο

κατοικίας. Η ανακοίνωση αυτής της προειλημμένης απόφασης, μάλιστα πολύ μικρό διάστημα πριν την ανάγκη εφαρμογής της, προφανώς φέρνει τον άλλο σύντροφο σε αρκετά δύσκολη θέση και τον αιφνιδιάζει.

Επιπλέον, ένας σύντροφος ο οποίος χαρακτηρίζεται για την αυταρχικότητά του σχεδόν πάντα υποστηρίζει ότι έχει δίκιο στις απόψεις και τις επιλογές του. Οι αποφάσεις του υποστηρίζει ότι είναι πάντα οι σωστές. Συχνά σε οικονομικά θέματα παρατηρείται σε ζευγάρια το φαινόμενο ο αυταρχικός σύντροφος να υποστηρίζει ότι κάνει την καλύτερη δυνατή χρήση των οικονομικών εσόδων ενώ σε κάθε περίπτωση προβληματικού ή αρνητικού οικονομικού ισοζυγίου κατηγορεί τον άλλο σύντροφο για σπατάλη ή κακές επιλογές. Δεν είναι καθόλου σπάνιο το φαινόμενο από την άλλη ο αυταρχικός σύντροφος να υποδεικνύει στον άλλο τι να κάνει και με ποιόν ακριβώς τρόπο να το κάνει. Κάποιες φορές σε ακραίες καταστάσεις οι υποδείξεις και οδηγίες μπορεί να είναι ανόητες ή να αφορούν εξαιρετικά μικρές και ασήμαντες λεπτομέρειες.

Οι συμπεριφορές παρενόχλησης επίσης μπορούν να πάρουν πολλές μορφές. Στις συμπεριφορές παρενόχλησης εντάσσονται δράσεις όπως το να ακολουθεί και να παρακολουθεί ο ένας σύντροφος τον άλλο στον δρόμο, να κάνει συχνές εμφανίσεις στην δουλειά του ή να τηλεφωνεί για να βεβαιωθεί ότι όντως βρίσκεται στη δουλειά ή το σπίτι ή σε κάποιο φίλο και στην συνέχεια να επισκέπτεται το εκάστοτε σημείο για να επιβεβαιώσει την αλήθεια του πράγματος. Οι επισκέψεις και η αυτοψία των καταστάσεων έχει και έναν δεύτερο σκοπό, τον έλεγχο και την πρόληψη από την μεριά του θύτη ώστε να αποτρέψει το θύμα «Να κάνει κάτι το οποίο δεν θα έπρεπε.». Σε πολύ ειδικές περιπτώσεις, όταν μια τέτοια συμπεριφορά διαρκούς παρουσίας και έλεγχου του θύματος, από τον σύντροφο θύτη, ξεφεύγει κατά πολύ από τα όρια στη βιβλιογραφία περιγράφεται (Haley & Braun Haley 2000) με τον όρο βασανιστική παρενόχληση (harassment).

Ο εξαναγκασμός ως μορφή άσκησης ψυχολογικής βίας οριοθετείται σαν κάθε πράξη ή ακόμα και απραξία που επιβάλλεται από τον ένα σύντροφο στον άλλο χωρίς την θέλησή του και πιθανότατα χωρίς να προκύπτει ουσιαστικό πρακτικό όφελος από την συμμόρφωση στην εντολή στο ίδιο το θύμα. Συχνά οι εξαναγκασμοί για να είναι αποτελεσματικοί επιβάλλονται σε συνδυασμό με εκφρασμένες ή μη απειλές ή εκβιασμούς ή ακόμα και σε συνδυασμό με άλλες μορφές βίας πχ σωματική.

Η καταστροφή περιουσίας ορίζεται επίσης ως μια δράση ψυχολογικής βίας. Ο σύντροφος προβαίνει σε καταστροφή, συνήθως σπάσιμο, διαφόρων αντικειμένων είτε μεγάλης αντικειμενικής ή συναισθηματικής, για το θύμα, αξίας. Το σπάσιμο γυάλινων αντικειμένων επιπλέον προκαλεί ένα ακόμα αρνητικό αποτέλεσμα στο θύμα αυτό της τρομοκράτησής του εξαιτίας του θορύβου που προκαλείται, ενώ

συνάμα οι πράξεις καταστροφής μπορεί να υποδηλώνουν και να επιδεικνύουν υπεροχή φυσικής δύναμης από τον σύντροφο που δρα με αυτό τον τρόπο. Η καταστροφή αντικειμένων μπορεί να συμβεί κατά την διάρκεια ενός καυγά των συντρόφων αλλά έχουν αναφερθεί και περιπτώσεις στις οποίες ο σύντροφος αφαιρούσε και κατέστρεφε αντικείμενα του άλλου συντρόφου όπως πχ ρούχα κατά την διάρκεια της μέρας ενώ δεν υπήρχε πρόσφατο περιστατικό διαπληκτισμού τους. Τέλος στην καταστροφή περιουσίας εντάσσονται, και έχουν διαπιστωθεί περιστατικά τέτοιου είδους, θανατώσεις ή βασανισμοί κατοικίδιων ζώων των θυμάτων.

Όσον αφορά στη στέρηση, αυτή παίρνει την έννοια της εσκεμμένης απάλειψης βασικών δικαιωμάτων του συντρόφου όπως είναι η ιδιωτική ελευθερία, η κάλυψη των βασικών αναγκών, η εκπαίδευση- επιμόρφωση αλλά και η ενημέρωση για τα ευρύτερα κοινωνικά δεδομένα. Από την άλλη η παραμέληση έχει να κάνει με όλες εκείνες τις πράξεις από μέρους του συντρόφου θύτη που δείχνουν την ανυπαρξία διάθεσης από μέρους του να κατανοήσει και να ικανοποιήσει την κάλυψη των παραπάνω δικαιωμάτων και αναγκών αλλά ταυτόχρονα και την απαγόρευση κάλυψής τους. Τις περισσότερες φορές οι "απαγορεύσεις" δεν δηλώνονται ρητά, αλλά επιβάλλονται με "τιμωρητικές" συμπεριφορές κάθε φορά που ο σύντροφος παραβαίνει τους υποτιθέμενους "κανόνες", τους οποίους "οφείλει" να γνωρίζει. Οι κανόνες αυτοί βέβαια συχνά παραβιάζουν βασικά δικαιώματα και δεν λαβαίνουν υπόψη καμιά ανάγκη του θύματος. Πολύ συχνά γίνεται προσπάθεια να θεωρηθούν "αυτονόητοι" οι κανόνες συμπεριφοράς που θέλει να επιβάλει ο θύτης, έτσι ώστε η σύγχυση και το αδιέξοδο του θύματος μεγιστοποιούνται.

Παρεμφερής και σχετιζόμενη διαδικασία άσκησης ψυχολογικής βίας με τις παραπάνω είναι και η άσκηση πίεσης. Ξεκάθαρη άσκηση βίας έχουμε στην περίπτωση που ο θύτης ασκεί πίεση και εξαναγκάζει τον σύντρόφό του να αγνοήσει τις δικές του ανάγκες και επιδιώξεις και να ενστερνιστεί τις δικές του (του θύτη). Συμβαίνει μέσω κατακράτησης οικονομικών απολαβών ή με τεχνικές αποθάρρυνσης προς το θύμα τελικά εκείνο να προβαίνει σε ενέργειες που δεν θέλει ή εναντίων των συμφερόντων του. Για παράδειγμα ένας σύντροφος που θέλει να έλθει σε σεξουαλική επαφή με τον σύντρόφό του ενώ εκείνος αρνείται, μπορεί να τον εμποδίζει από το να κοιμηθεί έως ότου εκείνος να ενδώσει στην επιθυμία του.

Αναφέρονται επίσης στην βιβλιογραφία (Haley & Braun Haley 2000) περιστατικά έλλειψης σεβασμού προς το πρόσωπο του συντρόφου. Το να δείχνει κάποιος έλλειψη σεβασμού προς το σύντροφο είναι συχνά διαδικασία πολύ στενά συνδεδεμένη με την άσκηση λεκτικής βίας. Συνηθέστατα οι συμπεριφορές έλλειψης σεβασμού γίνονται ενώπιον άλλων τρίτων προσώπων. Ένας σύντροφος λοιπόν μπορεί να διακόπτει ή να αλλάζει θέμα κατά την διάρκεια μια συζήτησης χωρίς να

προσέχει για το τι θέλει να πει ή να κάνει ο άλλος. Μπορεί επίσης να αγνοεί τελείως τον σύντροφο και να μην δίνει σημασία στα λεγόμενά του ή να μην απαντά στις ερωτήσεις του. Έμμεσα από τους παραπάνω τρόπους συμπεριφοράς, ειδικά αν αυτοί γίνονται ενώ είναι παρόντα και άλλα άτομα, δίνεται η αίσθηση στο θύμα ότι δεν έχει καμία αξία και ότι αυτά που λέει είναι χωρίς σημασία ή αδιάφορα για τους άλλους. Έχει επίσης αναφερθεί περιστατικό στο οποίο σύντροφος προσέφερε δώρα με αφορμή την γιορτή των Χριστουγέννων σε όλα τα πρόσωπα που εκτιμούσε αλλά αγνόησε επιδεικτικά τον σύντρόφό του.

Μια άλλη βασική παράμετρος για μια καλή συντροφική σχέση είναι η ύπαρξη εμπιστοσύνης. Στους τρόπους έκφρασης ψυχολογικής κακοποίησης περιλαμβάνεται και η επαναλαμβανόμενη διαστρέβλωση αυτής της εμπιστοσύνης με ποικιλία μεθόδων. Για παράδειγμα ένας σύντροφος μπορεί να αποκρύπτει πληροφορίες από το σύντροφο ή να λέει ψέματα ή να τον / την απατά. Από την άλλη πλευρά αντί ένας σύντροφος να θεωρεί πλεονέκτημα την πιστότητα του άλλου συντρόφου μπορεί αυτή κάποιες φορές να μετατραπεί σε έλλειψη εμπιστοσύνης. Όταν ο τηλεφωνικός έλεγχος συμβεί να αποκαλύψει ότι ο σύντροφος βρισκόταν εκτός σπιτιού ή του χώρου εργασίας αυτό το γεγονός στα μάτια του γεμάτου υποψίες συντρόφου μπορεί να συνδυαστεί με έξοδο που σκοπό είχε την συνεύρεση του συντρόφου με άλλους άνδρες/ γυναίκες.

Στη συνέχεια θα γίνει αναφορά στην έννοια της άρνησης συναισθηματικής επαφής- υποστήριξης. Όλα τα άτομα χωρίς αμφιβολία αναζητούν και επιδιώκουν ως ένα βαθμό συναισθηματική υποστήριξη. Ένας σύντροφος που θέλει να τραυματίσει ψυχολογικά τον σύντρόφό του μπορεί να εκμεταλλευτεί αυτή την ανάγκη, με το να αρνείται κάθε συναισθηματική επαφή ή επιβεβαίωση προς το θύμα. Για παράδειγμα σύντροφοι αναφέρουν ότι επαναλαμβανόμενα οι σύντροφοί τους σε κάθε αφορμή ακόμα και αν τους ρωτούσαν ειδικά για συγκεκριμένα θέματα αντιμετώπιζαν άρνηση να έχουν μια θετική απάντηση ή σχόλιο. Οι περιπτώσεις μπορεί να αφορούσαν κριτική για ένα καινούριο ρούχο, μια νέα συνταγή, κάποια αλλαγή στην διακόσμηση του σπιτιού κ.κ. Κάποιες φορές μάλιστα τα σχόλια ήταν ιδιαίτερα καυστικά και ο σύντροφος έδειχνε έντονα την ενόχληση και το θυμό του από την έκφραση και μόνο της ερώτησης.

Ολοκληρώνοντας το κεφάλαιο θα αναφερθούμε στην άσκηση ψυχολογικής βίας μέσω της επίρριψης ευθυνών προς τον σύντροφο ή ακόμα και τις μείωσής του. Ο θύτης μπορεί με διάφορους τρόπους να μειώνει την προσωπικότητά και την αυτοεκτίμηση του συντρόφου του άμεσα αλλά και έμμεσα μπορεί να επιτευχθεί η μείωσή του μέσα από υποτιμητικά σχόλια για την οικογένεια καταγωγής του, τον τρόπο καταγωγής, την οικονομική του κατάσταση ή του παρελθόντος του. Επιπλέον

φράσεις του θύτη όπως «δεν σου μίλησα και τόσο άσχημα» ή «δεν ήταν ένα δυνατό κτύπημα, απορώ γιατί κλαις» ή και «είσαι υπερβολικός / υπερβολική στις αντιδράσεις σου» είναι συνήθεις τρόποι για να μειώσουν (εξασθενίσουν) την σημασία και την σπουδαιότητα της κακοποίησης(στην αγγλική βιβλιογραφία αναφέρεται ο όρος minimizing). Τέλος δε όταν ο θύτης δεν μπορεί με τις παραπάνω φράσεις να μειώσει την σημασία των πράξεών του καταφεύγει στο να ρίξει τις ευθύνες στον άλλο σύντροφο με φράσεις όπως «Είσαι ανόητος / ανόητη αν δεν το είχες κάνει λάθος δεν θα αναγκαζόμουν να σε κτυπήσω» ή «Εσύ με προκαλείς να το κάνω» ή «Με βγάζεις από τα ρούχα μου και πρέπει να ξεσπάσω» κλπ.

Κεφάλαιο 4. ΟΙ ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΑΥΤΩΝ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ.

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως και σε άλλο σημείο έχει αναφερθεί, στις μέρες μας ολοένα και περισσότεροι νέοι επιλέγουν την δημιουργία και διατήρηση συντροφικών σχέσεων στη ζωή τους. Οι λόγοι μπορεί να είναι πολλοί και διαφορετικοί κάθε φορά αλλά σίγουρα η επιμήκυνση τις διάρκειας σπουδών και η προώθηση προσωπικής καριέρας επηρεάζουν καθοριστικά το είδος σχέσης που επιλέγει κάθε νέος να δημιουργήσει. Η ατομική ελευθερία που χαίρονται οι πολίτες των δυτικών κοινωνιών επίσης συμβάλει, και σαφώς δεν εμποδίζει, την ύπαρξη συντροφικών σχέσεων.

Από την άλλη μεριά η εμφάνιση βίας που μελετούμε στην παρούσα εργασία, και μάλιστα τις ψυχολογικής, στα συντροφικά ζευγάρια δεν είναι άμοιρη του γενικότερου πλαισίου μέσα στο οποίο ζούμε και ακόμα και αν το φαινόμενο της βίας μέσα στα ζευγάρια υπήρχε, μάλλον από πάντα, σκόπιμο είναι να το εξετάσουμε μέσα από το πρίσμα των συνθηκών του σήμερα.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί γίνεται προσπάθεια να διερευνηθούν διάφοροι παράγοντες και συνθήκες που επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά την εμφάνιση συντροφικής βίας ενώ ταυτόχρονα η ανάλυση θα γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορέσουμε κατά το δυνατόν να δούμε και την διαχρονική πορεία διαμόρφωσης στάσεων και απόψεων τόσο των επιστημόνων όσο και των ίδιων των συντρόφων.

Οι πρώτες σκέψεις των επιστημόνων κυριαρχούνταν από μοντέλα ψυχικής ασθένειας. Έτσι λοιπόν η κακοποίηση και η παραμέληση στα ζευγάρια θεωρείτο ότι οφειλόταν καθαρά και μόνο σε ατομικούς παράγοντες, όπως ανωριμότητα, υπερβολικός αυθορμητισμός ή σε ψυχοπαθολογία των συντρόφων. Κοινά αποδεκτή ήταν η άποψη ότι ένα άτομο ψυχολογικά διαταραγμένο μπορεί να προβεί σε άσκηση φυσικής βίας απέναντι στην/ στον σύντροφό του (Haley & Braun, 2000).

Η αποδοχή των παραπάνω απόψεων στις μέρες μας δεν γίνεται με την ίδια ευκολία και αυτό γιατί μετά από περισσότερες έρευνες και μελέτη του φαινομένου προέκυψαν τρεις βασικές ενστάσεις. Αρχικά το παραπάνω συμπέρασμα προήλθε ως αποτέλεσμα μελέτης μικρού αριθμού περιστατικών και χωρίς να έχουν γίνει συγκριτικές μελέτες μεταξύ διαφορετικών ομάδων πληθυσμού. Μια δεύτερη αντίρρηση προέρχεται από το γεγονός ότι όλες οι αναλύσεις και τα αποτελέσματα των μελετών εκφράστηκαν κάτω από το πρίσμα και την παραδοχή ότι τα ψυχικά ασταθή άτομα κακοποιούν τους συντρόφους τους. Τέλος τα μοντέλα που βασίστηκαν αποκλειστικά στην ψυχοπαθολογία του θύτη αγνοούν εντελώς και παραβλέπουν

τους ποικίλους κοινωνικούς παράγοντες που επηρεάζουν προφανώς τις αντιλήψεις των ατόμων σε σχέση με την χρήση βίας στις καθημερινές συναναστροφές τους (Haley & Braun, 2000).

Με την πρόοδο της γνώσης και την προσεκτικότερη- αναλυτικότερη ερευνητική εργασία των επιστημόνων είναι πλέον κοινά αποδεκτό ότι και οι κοινωνικές συνθήκες έχουν ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην εμφάνιση ή όχι περιστατικών βίας. Ταυτόχρονα λοιπόν με τους προσωπικούς και οικογενειακούς παράγοντες που θα αναλυθούν στην συνέχεια αυτού του κεφαλαίου, εκτενής αναφορά θα γίνει και στους κοινωνικούς παράγοντες που σχετίζονται με το θέμα της συντροφικής βίας.

4.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ (ή ατομικοί παράγοντες)

Αρχικά το ενδιαφέρον μας θα απασχολήσουν οι παράγοντες προσωπικότητας. Το ότι κάθε άτομο είναι γενετικά ένα και μοναδικό έχει πλέον αποδειχθεί. Η άποψη επίσης που πηγάζει από αυτό το δεδομένο ότι δηλαδή κάθε άτομο έχει την δική του μια και μοναδική «συμπεριφοριστική ταυτότητα» είναι ευρύτατα παραδεκτή. Ακόμα και στις περιπτώσεις ομοζυγωτικών διδύμων τα οποία αποτελούνται από πανομοιότυπο γενετικό υλικό ακόμα και όταν έχουν μεγαλώσει στο ίδιο οικογενειακό περιβάλλον με ίδια ερεθίσματα και εμπειρίες έχει παρατηρηθεί ότι αναπτύσσουν αρκετά διαφορετικούς τρόπους συμπεριφοράς και αντιδράσεις κατά την διάρκεια της ζωής τους ακόμα και σε περιπτώσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν ίδιες ή παρεμφερείς καταστάσεις. Γίνεται λοιπόν σαφές ότι τα προσωπικά χαρακτηριστικά που θα αναφερθούν στην συνέχεια αφορούν κάθε άτομο ξεχωριστά (Volarka, 1995)

Το πρώτο χαρακτηριστικό που θα μας απασχολήσει είναι, όπως αναφέρεται στην αγγλική βιβλιογραφία η ιδιοσυγκρασία (temperament) του ατόμου. Η ιδιοσυγκρασία μπορεί να οριστεί ως η χαρακτηριστική ψυχολογική κατάσταση/ θέση του ατόμου που κατευθύνει και συγκεκριμενοποιεί τις απαντήσεις του απέναντι στις συνθήκες της ζωής (Haley & Braun 2000). Ο χαρακτήρας κάθε ατόμου μπορεί να διαφέρει κατά πολύ από ένα άτομο σε άλλο αφού ένα άτομο αποδέχεται με στωικότητα την απόλυσή του από την δουλειά ενώ κάποιιο άλλο θυμώνει και γίνεται εξαιρετικά βίαιο. Ένας άνθρωπος μπορεί να είναι αισιόδοξος, απαισιόδοξος, ιδιότροπος κλπ. Αυτή η ποικιλομορφία στους χαρακτήρες των ανθρώπων συχνά συνδυάζεται με περιπτώσεις κακοποίησης συντρόφων. Εξαιτίας της ιδιοσυγκρασίας, κάποια άτομα αντιμετωπίζουν δυσκολία να αντεπεξέλθουν γενικά στις δυσκολίες της ζωής και γι' αυτό ορισμένες φορές καταφεύγουν στην βία. Οι ψυχολόγοι βέβαια αναζητούν απάντηση στο ερώτημα για το ποιοι είναι οι παράγοντες που οδηγούν

ένα άτομο να έχει τέτοιο χαρακτήρα που καταφεύγει σε πρακτικές βίας ενώ ένα άλλο όχι. Πολλές και ποικίλες απόψεις έχουν προκύψει, μερικές μάλιστα αρκετά μοιρολατρικές αναφέρουν ότι σε ένα άτομο που κακοποιεί όσες προσπάθειες και παρεμβάσεις να γίνουν από τρίτα άτομα δεν είναι δυνατόν να αλλάξει ο χαρακτήρας του.

Ποικιλία άλλων χαρακτηριστικών της προσωπικότητας και ψυχολογικών καταστάσεων έχουν σχετιστεί κατά καιρούς και ερευνηθεί για το αν συμβάλουν στην εμφάνιση συμπεριφορών βίας. Σύμφωνα με κάποιες βιβλιογραφικές πηγές (Haley & Braun 2000 και Χατζιφωτίου 2005), συνθήκες και χαρακτηριστικά προσωπικότητας των συντρόφων που συμβάλουν στην εμφάνιση βίαιων συμπεριφορών μπορεί να είναι, η χαμηλή αυτοεκτίμηση, η συναισθηματική εξάρτηση, ισχυροί αμυντικοί μηχανισμοί, αισθήματα απομόνωσης, υπερβολική ανασφάλεια, φόβος για τις σεξουαλικές επιδόσεις, ισχυρή ανάγκη για κυριαρχία και έλεγχο, υπερβολική τάση για κατοχή, ανικανότητα έκφρασης συναισθημάτων εκτός του θυμού, ανικανότητα εμπιστοσύνης προς τους άλλους, αδυναμία να φροντίσει άλλους ή να εκφράσει τις ανάγκες του (ο ένας οι και οι δυο σύντροφοι), ιστορικό παιδικής κακοποίησης και τέλος η αποδοχή του παραδοσιακού ανδρικού προτύπου.

Άλλη πολύ σημαντική παράμετρος που διαμορφώνει το άτομο είναι η κοινωνικοποίησή του και κυρίως τα βιώματα και εμπειρίες στα πρώτα χρόνια της ζωής. Το άτομο κατά την διάρκεια της παιδικής ηλικίας καλείται να καταλάβει την κοινωνία και τον τρόπο λειτουργίας της ώστε να δράσει μέσα σ' αυτήν. Στο παρελθόν κατά αποκλειστικότητα σχεδόν αλλά και στις μέρες μας σε μεγάλο βαθμό οι γονείς είναι υπεύθυνοι για την φυσική συντήρηση των παιδιών αλλά ταυτόχρονα και για τη μετάδοση και διδασκαλία κοινωνικά αποδεκτής συμπεριφοράς. Οι γονείς επιπλέον καμιά φορά άθελά τους μεταφέρουν δικούς τους τρόπους συμπεριφοράς στα παιδιά τους όπως πχ μια μητέρα που φοβάται τις αράχνες όταν δει το παιδί της κοντά σε μια αράχνη πιθανό είναι να πανικοβληθεί και να τρέξει να το απομακρύνει. Έτσι το παιδί στο μέλλον είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα έχει τον ίδιο φόβο προς τις αράχνες με την μητέρα, ως αποτέλεσμα μίμησης της δικής της συμπεριφοράς.

Μια άλλη σημαντική διαπίστωση είναι ότι τα παιδιά κοινωνικοποιούνται στο μικρό-επίπεδο της δικής τους οικογένειας. Μέσα σε κάθε οικογένεια υπάρχει μια κατάσταση που για τα ίδια τα άτομα είναι «κανονική» ή «φυσιολογική». Το κάθε παιδί που μεγαλώνει σε μια συγκεκριμένη οικογένεια μαθαίνει να βλέπει ως κανονικό αυτό που βιώνει μέσα στα πλαίσια της οικογένειάς του, με άλλα λόγια θεωρεί φυσιολογικές τις συνθήκες μέσα στις οποίες έχει συνηθίσει να ζει. Έχουν υπάρξει μαρτυρίες παιδιών που ζούσαν σε οικογένειες με πολύ συχνά ξεσπάσματα βίας από την μεριά των γονιών τα οποία αποδεχόταν την βία ως κάτι το φυσιολογικό και το αναγκαίο. Σε

άλλες μάλιστα περιπτώσεις έχει παρατηρηθεί ότι τα παιδιά που είχαν βιώσει τους γονείς τους συχνά να ασκούν κακοποίηση ο ένας προς τον άλλο σαν ενήλικες εμφανίζουν αρκετά αυξημένα ποσοστά χρήσης βίας προς τους δικούς τους συντρόφους ενώ συνάμα κρίνουν την συμπεριφορά τους ως φυσιολογική (Haley & Braun 2000).

Καθώς όμως οι άνθρωποι μεγαλώνουν και ωριμάζουν, εκτός από την βιωματική εκμάθηση τρόπων συμπεριφοράς από τα οικεία τους πρόσωπα, αποκτούν και γνώσεις οι οποίες τους καθιστούν ικανούς να αντιλαμβάνονται, να επεξεργάζονται και να αντιδρούν κατάλληλα στα γεγονότα γύρω τους. Η έννοια της λέξης γνώση όμως είναι αρκετά γενική και αφηρημένη ούτως ώστε σκόπιμο είναι να αναλυθεί εκτενέστερα. Πρώτα από όλα δεν πρέπει να παραβλέψουμε το γεγονός ότι αποκτούμε γνώση μέσω δυο διαφορετικών διαδικασιών: της οργανωμένης εκπαίδευσης αλλά και γενικότερα μέσω των διαδικασιών κοινωνικοποίησης.

Ένα άτομο ξεκινώντας από μικρή ηλικία την βασική του εκπαίδευση μπορεί σταδιακά να πλουτίζει σε γνώσεις και δεξιότητες και μετά από συγκεκριμένα χρόνια παρακολούθησης οργανωμένων κύκλων σπουδών να αποκτήσει διπλώματα και πτυχία σε διάφορες ειδικότητες. Η απόκτηση πτυχίων και διπλωμάτων έρχεται να κατοχυρώσει και να αποδείξει ότι οι κάτοχοί τους ανάλογα με το επίπεδο των σπουδών τους έχουν και τις ανάλογες γνώσεις. Η σχέση εκπαιδευτικού επιπέδου και άσκηση βίας περιμένουμε να παρουσιάζει αντιστρόφως ανάλογη συσχέτιση, όσο δηλαδή υψηλότερο εκπαιδευτικό υπόβαθρο έχει το άτομο τόσο λιγότερα τα ποσοστά εμφάνισης βίαιων συμπεριφορών. Αρκετά στατιστικά στοιχεία που έχουν έρθει στο φως της δημοσιότητας μοιάζουν πράγματι να επιβεβαιώνουν την παραπάνω υπόθεση (Χατζηφωτίου 2005). Όμως κάποιες φορές τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά αφού από την μια όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω δεν μπορούμε εύκολα να υπολογίσουμε το ποσοστό ψυχολογικής βίας και από την άλλη περιπτώσεις ατόμων υψηλού μορφωτικού επιπέδου που είναι θύματα κακοποίησης δύσκολα κοινοποιούν αυτή τους την κατάσταση ενώ είναι συχνά πιο εύκολο για αυτά να το κρύψουν, χειριζόμενοι καλύτερα την κατάσταση σε λεκτικό επίπεδο (Χατζηφωτίου 2005).

Η εκπαίδευση λοιπόν ενδεχομένως να μπορεί να αποτελεί κάποιες φορές εμπόδιο στην εξάπλωση και την χρήση βίας αλλά δυστυχώς δεν αποτελεί εγγύηση αποστροφής της βίαιης συμπεριφοράς από τα άτομα

Όσον αφορά στην κοινωνικοποίηση και σε αυτήν την περίπτωση πρόκειται για διαδικασία η οποία διεξάγεται με μη «επίσημο» - «οργανωμένο» τρόπο πλην όμως ξεκινά από πολύ μικρή ηλικία και μέσω αυτής το νέο μέλος της κοινωνίας αντιλαμβάνεται τον κόσμο γύρω του και τους ανθρώπους μέσα σε αυτόν. Αν ένα

παιδί μεγαλώνει σε ένα υγιές περιβάλλον με κατάλληλα μοντέλα ρόλων, θα υιοθετήσει και θα προσαρμοστεί σε αυτά τα μοντέλα και αβίαστα θα ενστερνιστεί τρόπους ομαλής συμβίωσης με τους συνανθρώπους του. Η διαδικασία της κοινωνικοποίησης διαρκεί μια ζωή. Παρ' όλα αυτά τα πρώτα χρόνια της ζωής είναι πολύ σημαντικά αφού τότε θεμελιώνονται ισχυρές βάσεις. Επιπλέον αντίθετα με ότι συμβαίνει με την επίσημη εκπαίδευση, οι κεκτημένοι τρόποι συμπεριφοράς μέσω της κοινωνικοποίησης είναι εξαιρετικά δύσκολο να τροποποιηθούν ειδικά στην ενήλικη ζωή του ατόμου. Κάποιες φορές στο μυαλό των απλών ανθρώπων η όχι συμβατή με τις κοινωνικές νόρμες κοινωνικοποίηση ενός ατόμου εκφράζεται ως ανωριμότητα. Κακοποιημένες γυναίκες έχουν περιγράψει τους συντρόφους- θύτες τους ως άτομα ανώριμα και σε ορισμένες περιπτώσεις με παιδική συμπεριφορά.

Συναφές θέμα με αυτό της κοινωνικοποίησης που αφορά την ίδια την κοινωνία όμως αυτή τη φορά, και όχι το άτομο, είναι οι προσδοκίες και οι νόρμες που την διακατέχουν. Άνθρωποι που ζουν σε μια συγκεκριμένη κοινωνία σε γενικές γραμμές μοιράζονται και την ίδια άποψη σε σχέση με τον κόσμο, τι είναι σωστό ή αποδεκτό και τι όχι. Οι «προσδοκίες» λοιπόν είναι το κράμα που προκύπτει από τον συνδυασμό της κοινής άποψης για τον κόσμο και των αξιών της κοινωνίας. Παρά το γεγονός ότι οι προσδοκίες κάθε τοπικής κοινωνίας μπορεί να διαφέρουν αρκετά κοινό είναι το γεγονός ότι τα άτομα σχεδόν στο σύνολο των σύγχρονων κοινωνιών μας μοιράζονται τουλάχιστον κάποιες βασικές κοινές αξίες και αποδέχονται την ανάγκη για σεβασμό προς αυτές πχ για την ανθρώπινη ζωή, την ασφάλεια κλπ. Μια κοινά αποδεκτή και κατοχυρωμένη νομικά πλέον αξία είναι και αυτή της μη άσκησης βίας μεταξύ συντρόφων αφού θεωρείται γενικά πράξη λανθασμένη, καταδικαστέα και μη αποδεκτή. Δυστυχώς όμως μονάχα οι διακηρύξεις δεν αρκούν καμιά φορά για να πείσουν το σύνολο των πολιτών να μοιραστούν την ίδια άποψη.

Δυο ακόμη παράγοντες που έχουν κατά καιρούς μελετηθεί σχετικά με την χρήση βίας είναι η χρήση αλκοόλ και η ψυχική ασθένεια. Πολλοί σύντροφοι έχει παρατηρηθεί ότι κακοποιούν ή εμπλέκονται σε συμπεριφορές κακοποίησης μονάχα όταν βρίσκονται υπό την επήρεια αλκοόλ. Κακοποιημένες γυναίκες έχουν αναφέρει ότι ο σύντροφός τους μεταμορφώνεται από «άγγελο» σε «τέρας» μετά από την κατανάλωση αλκοόλ. Η χρήση όμως του αλκοόλ δεν αποτελεί την πρωταρχική αιτία εμφάνισης της βίας. Το αλκοόλ είναι ένα χημικό καταπραϋντικό το οποίο καταστέλλει της λογικές λειτουργίες και τους μηχανισμούς ελέγχου του ατόμου.

Εξαρτάται πάντα από την ικανότητα του ατόμου που καταναλώνει αλκοόλ να ελέγξει τις βίαιες παρορμήσεις του, όμως μόνο όταν οι παρορμήσεις αυτές ήδη υπάρχουν τότε και εκφράζονται υπό την επήρεια του αλκοόλ. Με άλλα λόγια με την κατανάλωση αλκοόλ δεν δημιουργούνται τάσεις προς την βία απλά λειτουργεί

βοηθητικά στην εμφάνιση βίαιων συμπεριφορών αφού αίρονται οι μηχανισμοί ελέγχου του ατόμου. Είναι λοιπόν λάθος να αιτιολογούμε και να δικαιολογούμε την εμφάνιση βίας λόγω της χρήσης αλκοόλ. Συχνά αυτός ο τρόπος αντιμετώπισης υπονοεί και προβάλλει την ιδέα ότι το άτομο που δεν ελέγχει τις παρορμήσεις του όταν είναι σε κατάσταση μέθης ουσιαστικά δεν έχει και την ευθύνη των πράξεών του, πράγμα βέβαια μη αποδεκτό (Haley & Braun 2000).

Σε σχέση τώρα με την ψυχική ασθένεια όπως ήδη έχει αναφερθεί αυτή ήταν η πρώτη αιτιολογία των επιστημόνων για την εμφάνιση βίαιων ατόμων. Η φράση που παρουσιάζει με γλαφυρό τρόπο την άποψη αυτή είναι «Σίγουρα κάποιος που κακοποιεί τον/ την σύντροφό του πρέπει να είναι τρελός». Αν η παραπάνω απλοϊκή φράση ήταν αλήθεια τα πράγματα ίσως θα ήταν πιο εύκολα αφού θα συμπεριφερόμασταν και θα προσφέραμε φροντίδα σε όσους εμπλέκονται σε περιστατικά συντροφικής βίας σαν σε ψυχικά ασθενείς. Δυστυχώς τα πράγματα δεν είναι ακριβώς έτσι. Μερικοί από τους συντρόφους θύτες μπορεί πράγματι να είναι ψυχικά ασθενείς και εξαιτίας αυτού να μην καθίστανται υπεύθυνοι των βίαιων πράξεών τους. Παρότι αυτές οι περιπτώσεις μάλλον είναι σπάνιες δεν είναι σπάνιο το γεγονός πολλοί θύτες να επικαλούνται λόγους προσωρινής ψυχικής αστάθειας για να δικαιολογήσουν τις πράξεις τους (Volarka, 1995).

4.3 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Σε μια παραδοσιακή συντροφική (ή ακόμα καλύτερα η συζυγική) συμβίωση δυο γενιές πριν οι προσδοκίες από τα δυο συμβαλλόμενα μέρη ήταν πολύ, αν όχι δραματικά, διαφορετικές από ότι είναι στις μέρες μας. Οι άνδρες περίμεναν από την γυναίκα να παραμένει στο σπίτι, να φροντίζει τον ίδιο και ίσως τα παιδιά τους. Από την άλλη οι γυναίκες προσδοκούσαν έναν άνδρα που να προσφέρει προσωπική και οικονομική σιγουριά. Στην εποχή μας οι γυναίκες δεν ψάχνουν πια να καλύψει ο σύντροφος ανάγκες για οικονομική ασφάλεια, δύναμη και προστασία αλλά επιζητούν έναν άνθρωπο να μοιραστούν την ζωή τους. Άνδρες και γυναίκες πλέον αναζητούν συντρόφους που θα τους προσφέρουν τρυφερότητα και κατανόηση. Η συντροφική ευτυχία σχεδόν πάντα βασίζεται στην εποχή μας στην ισότητα των δυο και την διάθεση να δουλέψουν μαζί για να «κτίσουν» από κοινού την ζωή τους. Φυσικά ακόμα και στις μέρες μας υπάρχουν νέοι που μεταφέρουν στις συντροφικές τους σχέσεις στερεότυπα, προσδοκίες και τρόπους συμπεριφοράς παλαιότερων εποχών, κληρονομιά από τις προσωπικές τους εμπειρίες από την δράση των δικών τους γονιών ή και παππούδων.

4.4 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ

Δεν θα πρέπει βέβαια να παραβλέψουμε το γεγονός ότι κάθε συντροφική σχέση είναι διαδραστική και τα δυο μέλη συμβάλουν με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους ώστε να οικοδομηθεί η σχέση. Οι μοναδικοί ατομικοί παράγοντες (όπως αναλύθηκαν πιο πριν) οι προσδοκίες και οι εμπειρίες, των συντρόφων από προηγούμενες πιθανόν σχέσεις, συνενώνονται και αλληλεπιδρούν με τέτοιο τρόπο ώστε δημιουργούν ένα μοναδικό συνδυασμό συντροφικής σχέσης. Συμπληρωματικά στα παραπάνω και οι σύγχρονες νομοθετικές ρυθμίσεις προάγουν και προστατεύουν την αυτοδιάθεση και την ανάγκη για ελεύθερη έκφραση κάθε ατόμου μέσα στη σχέση. Συχνά μετά από μακροχρόνιες σχέσεις δεν είναι παράξενο το γεγονός οι σύντροφοι να έχουν αναπτύξει ένα δικό τους κώδικα επικοινωνίας ή ακόμα ο ένας να συμπληρώνει τα λόγια του άλλου. Με άλλα λόγια υπάρχει συμπληρωματικότητα μεταξύ των ατόμων και ισορροπία στη σχέση.

Πολλοί είναι όμως και οι παράγοντες σχέσης οι οποίοι συμβάλουν στις μέρες μας ώστε να διαιωνίζεται το φαινόμενο εκδήλωσης συντροφικής βίας. Αρχικά δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις όπου οι σύντροφοι έχουν διαφορετικές προσδοκίες ο ένας για τον άλλο. Παραδείγματος χάριν είναι δυνατόν ο σύντροφος να δίνει ελευθερία και ανεξαρτησία στην σύντροφο όμως η σύντροφος να αποζητά από εκείνον προστασία οπότε δεν νιώθει ευτυχισμένη. Από την άλλη μπορεί μια σύντροφος να αφοσιωθεί στις δουλειές του σπιτιού και τη φροντίδα του συντρόφου της αλλά ο σύντροφος της να μην είναι καθόλου ευχαριστημένος με την κατάσταση αυτή αφού θα προτιμούσε να συμβάλει στο να αυξηθεί το κοινό εισόδημα τους. Και οι δυο πιο πάνω καταστάσεις προφανώς μπορεί να οδηγήσουν σε προστριβές και καβγάδες.

Ακόμα και στην περίπτωση που οι σύντροφοι μοιράζονται τις ίδιες απόψεις-προσδοκίες για την λειτουργία της σχέσης τους μπορεί και πάλι να υπάρξουν συνθήκες τέτοιες που να προωθούν την βία. Οι απόψεις για κυριαρχία / υποταγή είναι ένα τέτοιο πεδίο συγκρούσεων. Η κοινή άποψη των δυο συντρόφων ότι η σύντροφος οφείλει να είναι υποταγμένη στον σύντροφο είναι μάλλον η συχνότερη αιτία ύπαρξης συντροφικής βίας (και μάλιστα κρυφής αφού σχεδόν ποτέ δεν καταγγέλλεται). Οι γυναίκες δηλαδή νιώθουν ως φυσική την άσκηση βίας πάνω τους ενώ ταυτόχρονα την περιμένουν από το σύντροφο και την νομιμοποιούν (Haley & Braun, 2000).

Μια άλλη παράμετρος στις σχέσεις είναι ο τρόπος που οι σύντροφοι διαχειρίζονται το άγχος τους για την επίλυση των καθημερινών δυσκολιών ή προβλημάτων της ζωής. Σε μια αρμονική σχέση οι σύντροφοι τείνουν να δρουν χαλαρωτικά και ευεργετικά ο ένας για τον άλλο, προωθούν δράσεις και συμπεριφορές που θα ηρεμίσουν και θα διώξουν το άγχος, της δουλειάς για

παράδειγμα, από τον σύντροφό τους. Αντίθετα σε μια περίπτωση συντρόφων που δεν έχει δυνατότητα να αντιμετωπίζει τις αγχωτικές καταστάσεις της καθημερινής ζωής, συμβαίνει τα πραγματικά προβλήματα να φορτίζονται επιπλέον με καυγάδες, ρήψη ευθυνών ο ένας στον άλλο ή ακόμα και με διακοπή επικοινωνίας κλπ.

Τέλος στους παράγοντες σχέσης δεν πρέπει να παραγνωρίσουμε ότι βασικό ρόλο παίζουν και οι προσφερόμενες πηγές τόσο οι οικονομικές όσο και οι συναισθηματικές του ζευγαριού. Σαφώς οι οικονομικές δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίζουν παραδείγματος χάριν οι σύντροφοι οδηγούν σε αύξηση του άγχους και της ανασφάλειας τους. Από την άλλη πολύ σπουδαία κρίνεται και η έλλειψη «συναισθηματικών αποθεμάτων» από μέρους των συντρόφων. Μια σχέση έχει ανάγκη από συνεχή διενέργεια (και από τα δύο μέλη) προσπαθειών τέτοιων που να την διατηρούν, να την ανανεώνουν και να την βελτιώνουν. Ταυτόχρονα και το κάθε μέρος ξεχωριστά έχει ανάγκη από συνεχή τροφοδότηση συναισθηματικής φροντίδας ώστε στην συνέχεια να είναι ικανό και να προσφέρει με τη σειρά του στο σύντροφο και τη σχέση. Στις προσφερόμενες πηγές συναισθηματικής ή ακόμα και οικονομικής στήριξης προστίθενται φυσικά και οι όποιες βοήθειες και διευκολύνσεις δίνονται στους συντρόφους από τα μέλη των οικογενειών προέλευσής τους ή και τους κοντινούς φίλους τους.

Κλείνοντας την ενότητα αυτή αξίζει να σημειωθεί ότι οι συντροφικές σχέσεις έχουν κάθε μια τα ιδιαίτερα και μοναδικά χαρακτηριστικά τους, όπως προαναφέρθηκε, αλλά και την ιδιαίτερη ιστορία τους. Τα άτομα που εμπλέκονται σε μια συντροφική σχέση έχουν περάσει από διάφορα επίπεδα αλληλεπίδρασης. Αρχικά δυο άγνωστα άτομα (χωρίς καμία ευθύνη και εμπλοκή το ένα προς το άλλο) γνωρίζονται και στην συνέχεια περνώντας ενδεχομένως από το επίπεδο της φιλίας, οπότε και ανταλλάσσουν απόψεις, ενδιαφέροντα και ιδέες, επιλέγουν να προχωρήσουν ακόμα παραπάνω και να αποτελέσουν συντροφικό ζευγάρι. Η επιλογή αυτή συνδυάζει την σεξουαλική δραστηριότητα μεταξύ των συντρόφων όπως και έναν αριθμό δικαιωμάτων, υποχρεώσεων και τρόπων αλληλεπίδρασης. Το συγκεκριμένο πλέγμα ρόλων και στάσεων, που από την αρχή κιάλας υιοθετείται από τους συντρόφους, χρίζει ιδιαίτερης προσοχής ειδικά σε περιπτώσεις κακοποίησης αφού πιθανότατα αν από την αρχή μοντέλα βίαιης συμπεριφοράς έχουν εγκαθιδρυθεί στην συνέχεια μάλλον θα είναι αδύνατον να εγκαταλειφθούν. (Haley & Braun, 2000).

4.5 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ (Η επιρροή από τις κοινωνικές συνθήκες)

Οι πόροι που προσφέρει η κοινότητα επιδρούν με τουλάχιστον δυο τρόπους σε σχέση με την εμφάνιση συντροφικής βίας. Κατά γενική ομολογία οι κοινωνικές υπηρεσίες που διατίθενται στις μεγάλες πόλεις είναι σαφώς περισσότερες από αυτές

στις μικρότερες πόλεις και στα χωριά. Επομένως ζευγάρια που ζουν σε μεγάλα αστικά κέντρα και αντιμετωπίζουν προβλήματα συντροφικής βίας είναι ευκολότερο να αναζητήσουν και να βρουν φροντίδα από κάποια εξειδικευμένη κοινωνική υπηρεσία σε σχέση με εκείνα της επαρχίας. Από την άλλη η δημοσιοποίηση και καταγγελία για άσκηση βίας από ένα σύντροφο σίγουρα επηρεάζεται από το κοινωνικό περιβάλλον και τον έλεγχο που αυτό ασκεί στα άτομα. Δυο παραδείγματα θα αναφερθούν στην συνέχεια. Συχνά σε μικρές κοινωνίες γυναίκες και άνδρες δεν δημοσιοποιούν αλλά προσπαθούν να κρύψουν τις ενδεχόμενες πράξεις βίας που υφίστανται. Και στις μεγάλες πόλεις από την άλλη συχνά θύτες σύντροφοι κρύβονται πίσω από την ανωνυμία και την αποξένωση που κυριαρχεί. Επομένως, τα άτομα αυτά μπορούν να ασκούν βία ανενόχλητα με τρόπους όπως π.χ. η απομόνωση του συντρόφου ή ο οικονομικός έλεγχος.

Οι προσδοκίες και οι απόψεις της κοινωνίας επίσης παίζουν σημαντικό ρόλο στην εμφάνιση βίας. Σε περιπτώσεις στις οποίες είναι γενικά αποδεκτό ότι αυτά που συμβαίνουν μεταξύ των ζευγαριών είναι αποκλειστικά και μόνο δική τους ευθύνη και υπόθεση, τότε είναι αρκετά πιο εύκολο να δικαιωνίζονται περιστατικά βίας αφού κανείς τρίτος δεν θα λαμβάνει πρωτοβουλία εμπλοκής στην κατάσταση. Το ίδιο ισχύει και σε περιπτώσεις όπου οι επιταγές του κοινωνικού συνόλου δεν δίνουν ίσα δικαιώματα στις γυναίκες οπότε σε αυτή την περίπτωση είναι εξαιρετικά εύκολο οι γυναίκες σύντροφοι να γίνονται συχνά θύματα βίας, χωρίς να ελπίζουν για κάποια εξωτερική βοήθεια. Αντίθετα βέβαια στις κοινωνίες όπου έχει πλέον εμπεδωθεί η ιδέα της ισότητας των δυο φύλων αλλά και η αποστροφή της βίας σε οποιοδήποτε επίπεδο, όχι μόνο τα περιστατικά είναι λιγότερα, αλλά και καταπολεμούνται τόσο από τις αρμόδιες υπηρεσίες και οργανισμούς, όσο και από την συμβολή του κοινωνικού συνόλου.

4.6 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ

Αρκετές φορές ως τώρα αναφέρθηκε το γεγονός των πολλών αλλαγών που συντελέστηκαν στις δυτικούς, και όχι μόνο, τύπου κοινωνίες. Ο τρόπος ζωής και μέσω αυτού οι πολιτιστικές αρχές και αξίες σαφώς δεν έμειναν άμοιρες όλων αυτών των αλλαγών. Σημαντική παράμετρος, που φυσικά δεν θα πρέπει να παραμεληθεί, αποτελεί και η ταχύτητα με την οποία συντελέστηκαν αυτές οι αλλαγές στον εικοστό αιώνα. Σε προηγούμενες εποχές το χάσμα γενεών να μην υφίστατο ως ένα βαθμό, αλλά σε γενικές γραμμές οι εμπειρίες μιας γενιάς δεν άλλαζαν σε μεγάλο βαθμό από αυτές της αμέσως επόμενης. Από τις αλλαγές όμως που συντελέστηκαν στον προηγούμενο αιώνα, και συνεχίζονται με αμείωτο ρυθμό, έχει προκύψει το εξής φαινόμενο, μια εφεύρεση όπως πχ το αυτοκίνητο η μία γενιά το έβλεπε σαν κάτι το

πραγματικά σπουδαίο και εξαιρετική πολυτέλεια ενώ η επόμενη έφτασε στις μέρες μας να το χρησιμοποιεί ως καθημερινό βασικό εργαλείο.

Κατά παρόμοιο τρόπο νέα ήθη και συνήθειες αναπτύσσονται ταχύτατα και μεταφέρονται από την μια άκρη του πλανήτη μας ως την άλλη έτσι ώστε κάποιες φορές άτομα να νιώθουν φόβο και ίσως χαμένα σε ένα πολιτιστικό συνοθίλευμα μέσα στο οποίο πρέπει να επιβιώσουν. Η απότομη αλλαγή με άλλα λόγια οδήγησε σε σύγχυση ρόλων, δικαιωμάτων και ευθυνών. Ότι για τους γονείς ήταν σωστό δεν είναι πια σωστό για το παιδί. Κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει με ακρίβεια ποιο θα ήταν το ιδανικό και συχνά ακόμα και μεταξύ συνομήλικων αυτό που για τον ένα είναι ηθικό ή αξιοπρεπές, για τον άλλο μπορεί να είναι απαράδεκτο ή χωρίς σημασία. Το «μπέρδεμα» αυτό φυσικά και μπορεί να έχει αντίκτυπο στις σχέσεις των ατόμων. Η επιλογή τρόπων δράσης και η εφαρμογή του αξιακού συστήματος περασμένων εποχών από ανθρώπους που αδυνατούν να αφομοιώσουν τα νέα δεδομένα (πχ να αγκιστρώνονται σε ιδέες για ανδροκρατούμενες κοινωνίες) μπορεί να οδηγήσουν σε εκδήλωση βίαιων συμπεριφορών.

Άλλη παράμετρος, που επηρεάζει και ίσως παίζει καθοριστικό ρόλο στην εμφάνιση οποιασδήποτε συμπεριφοράς στις σύγχρονες κοινωνίες, είναι ο ατομικισμός που κυριαρχεί και η αμετροεπής πολλές φορές στάση των ανθρώπων για πλήρη ανεξαρτησία. Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον οι νέοι άνθρωποι συνάπτουν σχέσεις με μόνο γνώμονα το ατομικό τους όφελος και δεν θέλουν τις περισσότερες φορές να δεσμεύονται στις σχέσεις αυτές. Οι εγωκεντρικές στάσεις και απόψεις μερικών ατόμων δεν είναι δύσκολο να γεννήσουν συμπεριφορές βίας στις περιπτώσεις εκείνες όπου δεν καταφέρνουν να αποσπαστούν από το σύντροφό τους ό,τι επιθυμούν. Συχνά σε τέτοια βάση ασκείται η σεξουαλική βία (Haley & Braun, 2000).

Αναφέρθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο οι τρόποι με τους οποίους η τηλεόραση μπορεί να επηρεάσει τους θεατές στο να οικειοποιηθούν πρακτικές βίας. Σε ακόμα ένα τομέα, έμμεσα, η τηλεόραση και ο κινηματογράφος προβάλλουν χαρακτηριστικά και συμπεριφορές που οδηγούν σε στάσεις ατομικισμού. Σε σχεδόν όλες τις ταινίες δράσης και όχι μόνο (ακόμα και σε παιδικά προγράμματα) ο κεντρικός ήρωας είναι ένα άτομο πολύ ταλαντούχο. Ο ήρωας συνήθως καλείται να αντιπαλέψει διάφορες αντίξοες καταστάσεις και «κακούς» ανθρώπους. Μέσω της πλοκής του κάθε σεναρίου προκύπτει σχεδόν πάντα ότι χάρις σε ένα ξεχωριστό όπλο ή ιδέα του πρωταγωνιστή τελικά αυτός νικά και μετά την νίκη του κερδίζει τον θαυμασμό του συνόλου και συνηθέστατα την αγάπη ενός συντρόφου. Μέσα από αυτές τις ταινίες με λανθάνοντα τρόπο εμπεδώνονται στο ευρύ κοινό οι βασικότερες αξίες του Βορειοαμερικανικού πολιτισμού ή του δυτικού πολιτισμού γενικότερα. Αυτές δεν είναι

άλλες από την ανάγκη του ατόμου να είναι δυνατό και ανεξάρτητο. Η καλλιέργεια στις συνειδήσεις των ατόμων τέτοιων αξιών προφανώς καθαυτές δεν μπορούν να δημιουργήσουν βίαιες συμπεριφορές, αλλά συχνά μπορούν να είναι οι κατά κάποιον τρόπο ηθικοί αυτουργοί (Νικολάου, 2004).

Ολοκληρώνοντας αυτή τη διερεύνηση δεν είναι δυνατόν να μην αναφερθούμε και στη μεγάλη αλλαγή που έχει συντελεστεί σε σχέση με την θέση της γυναίκας στην κοινωνία μας. Σαφώς η υψηλή μόρφωση που πλέον λαμβάνουν και οι γυναίκες όμοια με τους άνδρες ή η δυναμική τους είσοδος στην αγορά εργασίας, ακόμα και σε τομείς που χαρακτηριζόταν από ανδροκρατία, έχουν προκαλέσει κατά φυσικό τρόπο μεγάλη βελτίωση των προσδοκιών και των διεκδικήσεων από πλευράς γυναικών, οι οποίες και επιδιώκουν την υλοποίησή τους σκληρά. Από την άλλη οι άνδρες νιώθοντας ίσως ότι καλλιεργείται, αν δεν έχει ήδη συντελεστεί, μια ανατροπή των «πατροπαράδοτων κανόνων», τότε που ο άνδρας είχε τον κυρίαρχο ρόλο, βιώνουν ως επικίνδυνο και απειλητικό το γεγονός και αντιστέκονται. Αυτές οι γενικές νόρμες της κοινωνίας μας έχουν άλλοτε μικρό και άλλοτε μεγαλύτερο αντίκτυπο στις σχέσεις των συντρόφων και στην δημιουργία ή την μεγέθυνση των όποιων αντιπαραθέσεων υπάρχουν μεταξύ τους (Haley & Braun, 2000).

Κεφάλαιο 5

Η ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΙ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

5.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει μια προσπάθεια ανασκόπησης της αγγλικής αρθρογραφίας και βιβλιογραφίας που σχετίζεται με το θέμα της βίας μεταξύ συντρόφων και επιπλέον στα δεδομένα που αφορούν σε ψυχολογική βία και θυματοποίηση.

Αρχικά θα αναφερθούν τα αποτελέσματα από έρευνες του Straus και συνεργατών, καθώς η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα πτυχιακή εργασία είναι αυτή του Straus.

Οι Douglas και Straus (2003) μελέτησαν την άποψη φοιτητών 33 Πανεπιστημίων από 17 χώρες σχετικά με την σωματική τιμωρία ως παράγοντα επικινδυνότητας για τη σωματική επίθεση και πρόκληση βλάβης στο σύντροφο. Το 57% των φοιτητών δήλωσε πως είχε εμπειρία σωματικής τιμωρίας στην παιδική ηλικία και το 26% στην εφηβική ηλικία. Στην ανάλυση των δεδομένων, βρέθηκε ότι τα ποσοστά της επίθεσης σ' ένα σύντροφο ήταν 29% και της πρόκλησης βλάβης το 7,1%. Τα αποτελέσματα προτείνουν ότι όσο αυξάνει ο αριθμός της σωματικής τιμωρίας τόσο αυξάνει η πιθανότητα αποδοχής της συντροφικής βίας, της επίθεσης και της πρόκλησης βλάβης στα πλαίσια συντροφικών σχέσεων.

Ο Straus (2001) σε δείγμα φοιτητών από 31 πανεπιστήμια σε 16 χώρες εξέτασε τη βία στα πλαίσια συντροφικών σχέσεων. Βρέθηκε ότι και για τα δύο φύλα το 29% έχει διαπράξει κάποια επίθεση και το 7% έχει προκαλέσει κάποιον τραυματισμό στο/ στη σύντροφο τους τελευταίους 12 μήνες. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι υπάρχουν πολλές ομοιότητες αλλά και διαφορές μεταξύ των Πανεπιστημίων. Η σημαντικότερη ομοιότητα ήταν ότι και οι άντρες και οι γυναίκες διαπράττουν επίθεση στον ίδιο υψηλό βαθμό.

Στα πλαίσια μελέτης των Straus και Field (2003) σε δείγμα 991 γονέων, βρέθηκε ότι το 90% αυτών ασκούσαν ψυχολογική βία στο παιδί τους όταν αυτό ήταν 2 χρονών. Το 98% του συνόλου του δείγματος ανέφερε ότι επαναλαμβάνονταν αυτό όταν το παιδί ήταν 5 ετών και το 90% όταν ήταν 6 ως 17 ετών. Επίσης αναφέρθηκαν περιστατικά σοβαρής ψυχολογικής κακοποίησης σε ποσοστό 10% με 20% σε παιδιά που μόλις άρχισαν να περπατάνε και σε ένα ποσοστό 50% του συνόλου απάντησαν ότι αυτό συνεχίστηκε όταν τα παιδιά τους ήταν στην εφηβική ηλικία.

Οι Straus και Ramirez (1999) μελέτησαν ένα δείγμα 653 φοιτητών πανεπιστημίου όπου βρέθηκε ότι το 31% ανέφερε επίθεση στο σύντροφό του, τους τελευταίους 12 μήνες. Οι γυναίκες σε μεγαλύτερο ποσοστό από τους άνδρες (32% και 29% αντίστοιχα) βρέθηκε να διαπράττουν βία. Ως προς τη διάπραξη εγκληματικών συμπεριφορών, πάνω από τους μισούς άνδρες και το 1/3 των γυναικών ανέφεραν ότι έχουν κλέψει λεφτά κάποια στιγμή στη ζωή τους. Οι άνδρες δήλωσαν ότι έχουν διαπράξει περίπου 3,4 εγκλήματα κατά μέσο όρο, ενώ οι γυναίκες 1,4. Τα ευρήματα αυτά προτείνουν ότι όταν υπάρχει ιστορικό εγκληματικότητας αυξάνεται η πιθανότητα επίθεσης στο σύντροφο. Η συσχέτιση αυτή μεγάλωνε όταν η εμφάνιση της εγκληματικής συμπεριφοράς γίνονταν νωρίς και ο δράστης ήταν γυναίκα.

Οι Murray Straus και Rose Medeiros (2002) σε δείγμα 232 ανδρών και 334 γυναικών, βρήκαν ότι το 33% των ερωτώμενων δήλωσαν επίθεση προς το/ τη σύντροφό τους, τους τελευταίους 12 μήνες. Από αυτούς το 22% δήλωσε ήπια επίθεση και το υπόλοιπο 11% δήλωσε τουλάχιστον 1 περιστατικό σοβαρής επίθεσης. Σύμφωνα με την έρευνα, οι μεταβλητές που σχετίστηκαν με την ήπια επίθεση ήταν η διαχείριση θυμού, η αντικοινωνική προσωπικότητα, η μεταιχμιακή προσωπικότητα, η σύγκρουση με το σύντροφο, τα προβλήματα επικοινωνίας, η κυριαρχία και οι αρνητικές αποδόσεις. Οι μεταβλητές που αφορούν την σφοδρή επίθεση ήταν η διαχείριση θυμού, η αντικοινωνική προσωπικότητα, το ιστορικό εγκληματικών πράξεων, η σύγκρουση με το σύντροφο, τα προβλήματα επικοινωνίας, οι αρνητικές αποδόσεις και το ιστορικό παραμέλησης. Για τους άνδρες συσχέτιστηκαν οι εξής μεταβλητές: εχθρότητα σε σχέση με το φύλο, ιστορικό σεξουαλικής κακοποίησης, στρεσογόνες συνθήκες, βίαιες στάσεις. Για τις γυναίκες φάνηκαν να είναι οι εξής: ζήλια, ιστορικό παραμέλησης, ιστορικό εγκληματικών πράξεων, στρες στη σχέση και κοινωνική ενσωμάτωση.

Οι Straus και Savage (2003), σε δείγμα 6.900 φοιτητών, μελέτησαν 8 διαφορετικές συμπεριφορές παιδικής παραμέλησης. Το 12% των φοιτητών κατά μέσο όρο δήλωσε ότι είχαν εμπειρία 3 τουλάχιστον συμπεριφορών παραμέλησης. Επίσης βρέθηκαν υψηλά ποσοστά συντροφικής βίας. Συγκεκριμένα, ο μέσος όρος των φοιτητών που είχαν διαπράξει βία ενάντια στο / στη σύντροφο ήταν περίπου το 28%. Κατά μέσο όρο η σοβαρή επίθεση αναφέρθηκε από το 9,6%, ενώ σωματική βλάβη από το 6,7% και σοβαρή σωματική βλάβη από το 2,1%. Τέλος, σύμφωνα με τις υποθέσεις της έρευνας, βρέθηκε συσχέτιση μεταξύ της παιδικής παραμέλησης και της συντροφικής βίας.

Οι Scott και Staus (2004) σε δείγμα 139 φοιτητών εξέτασαν τη συσχέτιση από αναφορές των ίδιων των ερωτώμενων ανάμεσα στον περιορισμό και στην απόδοση

ευθύνης και στη διάπραξη σωματικής, σεξουαλικής και ψυχολογικής βίας. Για τους άνδρες βρέθηκε ότι ακόμα και αν αισθάνονται ικανοποίηση από την σχέση τους, θα διαπράξουν βία εφόσον θεωρούν ότι φταίει η σύντροφός τους και δεν θα κάνουν προσπάθειες να περιορίσουν την διαμάχη. Παρομοίως και για τις γυναίκες, οι οποίες βρέθηκε ότι διαπράττουν βία εφόσον θεωρούν ότι το φταίξιμο είναι του συντρόφου. Όσο αφορά την ήπια ψυχολογική βία, τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες την ασκούν σε σημαντικό ποσοστό (59% και 53% αντίστοιχα). Σοβαρή ψυχολογική κακοποίηση ανέφερε το ¼ του συνόλου του δείγματος, δηλαδή το 22% των ανδρών και το 23% των γυναικών.

Εκτός από έρευνες τις έρευνες του Straus, στην παρούσα πτυχιακή εργασία μελετήθηκαν και έρευνες άλλων μελετητών οι οποίες αναφέρονται στην ψυχολογική βία. Ο Ramirez (2002), σε ένα δείγμα 222 φοιτητών (80% γυναίκες και 20% άνδρες) μελέτησε 4 είδη βίας. Η ψυχολογική κακοποίηση ήταν η πιο συνηθισμένη μορφή βίας καθώς αναφέρθηκε από το 60% του συνόλου των φοιτητών. Το ¼ του δείγματος ανέφερε πως είναι θύμα σωματικής βίας, ενώ το 43% του συνόλου του δείγματος ανέφερε πως διέπραξε το ίδιο βία ή επίθεση. Το 1/3 των επιθέσεων ήταν σοβαρής μορφής συμπεριλαμβανομένου και ενός 2% που είχε καταλήξει σε σοβαρή βλάβη. Το 23% του δείγματος ανέφερε πως υπήρξε θύμα σεξουαλικού εξαναγκασμού, συμπεριλαμβανομένου και ενός 12% που είχαν την εμπειρία της απειλής ή σωματικής βίας. Στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση όσον αφορά στην ποσοστιαία επικράτηση μεταξύ των δύο φύλων δεν αναφέρθηκε. Τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες ανέφεραν περίπου τα ίδια ποσοστά διάπραξης βίας και θυματοποίησης.

Σε άρθρο των Capaldi, Shortt και Crosby (2003) παρουσιάζεται μια μελέτη η οποία διήρκησε 2½ χρόνια, στα πλαίσια της οποίας μελετήθηκε η διάρκεια σχέσης των ζευγαριών και η αλλαγή συντρόφου σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και πως αυτοί οι παράγοντες επηρεάζουν την εμφάνιση βίας στη σχέση τους. Οι υποθέσεις ήταν: α) ότι αναμένεται να αναπτυχθεί οποιαδήποτε μορφή βίας στα ζευγάρια που είναι μαζί για αρκετό χρονικό διάστημα, β) όσο πιο σταθερή είναι η σχέση που κάνουν οι άνδρες, τόσο υψηλότερα προβλέπεται να είναι τα επίπεδα άσκησης βίας εναντίων των συντρόφων τους και γ) αναμένεται να υπάρξουν διαφοροποιήσεις στη μορφή βίας που ασκείται ανάμεσα στα ζευγάρια που έχουν μόνιμη και σταθερή σχέση, με την πάροδο του χρόνου. Το 60% των γυναικών και το 68% των ανδρών από τα ζευγάρια που έχουν τους ίδιους συντρόφους, συμμετείχαν σε περιστατικά σωματικής βίας. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ ανάπτυξης βίας και μεγάλη διάρκεια σχέσης και για τα δύο φύλα, κάτι που δεν συμβαίνει για τους άνδρες όταν αλλάζουν σύντροφο.

Στα πλαίσια της έρευνας των Kramer, Lorenzon και Mueller (2004) σε δείγμα 1.268 γυναικών που ζήτησαν ιατρική φροντίδα από υπηρεσίες άμεσης παρέμβασης, φάνηκε πως το 57% του συνόλου των γυναικών είχαν εμπειρία σωματικής ή συναισθηματικής βίας. Το 26% δήλωσαν πως έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά κατά την διάρκεια της ζωής τους. Τους τελευταίους 12 μήνες το 28% δήλωσε συναισθηματική κακοποίηση, το 12% σωματική, όπου το 6% ήταν σοβαρής μορφής και 4% σεξουαλική κακοποίηση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι νεότερες και λιγότερο μορφωμένες και λιγότερο εύπορες γυναίκες παρουσιάζονται συχνότερα σε υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης αστικών περιοχών και ανέφεραν τα μεγαλύτερα ποσοστά σωματικής βίας. Ενώ το 83% δέχτηκε επίθεση, τελικά μόνο στο 25% εκδηλώθηκε ενδιαφέρον από τις υπηρεσίες για το τι συνέβη και το 86% θα το αποκάλυπταν αν τους το ζητούσαν με ευθύτητα, σεβασμό και συναίσθηση. Οι κακοποιημένες γυναίκες είχαν χαμηλότερο δείκτη υγείας από τις μη κακοποιημένες. Επίσης βρέθηκε ότι η συναισθηματική κακοποίηση σχετίζεται με προβλήματα υγείας όπως ακριβώς αυτά που υπάρχουν και στις περιπτώσεις σωματικής κακοποίησης. Η πλειοψηφία των γυναικών (70 – 93%) που είχε πέσει θύμα σωματικής ή ψυχολογικής κακοποίησης ανέφερε ότι πάσχει από πονοκεφάλους, χρόνιους πόνους, κολπική αιμορραγία, κατάθλιψη και περίεργες σκέψεις.

Έρευνες έχουν γίνει και σε μικρότερης ηλικίας συμμετέχοντες και έχουν αναφερθεί παρόμοια αποτελέσματα. Οι Hammock και O' Hearn (2002) μελέτησαν ένα δείγμα 193 μαθητριών και 194 μαθητών δύο μικρών σχολείων από τη βόρεια Νέα Υόρκη που οι μαθητές του ενός παρακολουθούσαν μαθήματα λογοτεχνίας και του δεύτερου τεχνολογίας. Από το σύνολο του δείγματος, οι απαντήσεις των 113 κοριτσιών και των 101 αγοριών χρησιμοποιήθηκαν τελικά στην ανάλυση καθώς αυτοί είχαν πρόσφατα μια συντροφική σχέση. Μετά την ανάλυση διαπιστώθηκαν τα εξής: τα χαρακτηριστικά της σχέσης παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στη πρόγνωση της ύπαρξης ψυχολογικής βίας. Τέτοια είναι η σοβαρότητα της σχέσης και η χρήση διαφορετικών τρόπων διαχείρισης σύγκρουσης που οι σύντροφοι επιλέγουν. Επιπλέον όσο πιο μεγάλη διάρκεια έχει η σχέση τόσο πιθανότερη η διάπραξη ψυχολογικής βίας. Όσο αφορά τα χαρακτηριστικά των φύλων, η έρευνα έδειξε ότι οι γυναίκες όσο περισσότερο αισθάνονται υποχρεωμένες απέναντι στη σχέση τους και όσο λιγότερο αποφεύγουν να διαχειρίζονται τις συγκρούσεις ασκούν περισσότερο την ψυχολογική βία. Η ανάλυση για τους άνδρες έδειξε πως η χρήση αλκοόλ σε εβδομαδιαία βάση οδηγεί σε διάπραξη ψυχολογικής βίας εναντίων των συντρόφων τους.

Στην έρευνα της Angela Gover (2004) σε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα μαθητών της Νότιας Καρολίνας ελέγχονται οι θεωρίες θυματοποίησης σε σχέση με

επικίνδυνες συμπεριφορές όπως είναι η χρήση ναρκωτικών, το αλκοόλ, η οδήγηση κάτω από την επιρροή διάφορων ουσιών, τα σεξουαλικά όργανα κλπ και με τις επιδράσεις των κοινωνικών δεσμών και των συναισθηματικών βάσεων και πως αυτός ο συνδυασμός μπορεί να οδηγήσει στην θυματοποίηση του ατόμου όσον αφορά στην σωματική βία. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν τις αρχικές υποθέσεις καθώς βρέθηκε ότι τα άτομα που κάνουν χρήση αλκοόλ, οδηγούν επικίνδυνα και κάτω από την επιρροή διαφόρων ουσιών και συμμετέχουν σε σεξουαλικά όργανα είναι περισσότερο πιθανό να θυματοποιούνται στα πλαίσια της συντροφικής τους σχέσης.

Οι Ann Foshee, Benefield, Ennett, Bauman και Suchindran (2004) σε δείγμα 1291 μαθητών γυμνασίου, 17 και 18 χρονών, από την Βόρεια Καρολίνα, απέδειξαν πως τα αγόρια που είχαν χτυπηθεί από ενήλικα, που είχαν κακή αυτοεικόνα και συμμετείχαν σε καβγάδες ήταν πιθανό να γίνουν θύματα σοβαρής σωματικής βίας από την σύντροφό τους. Σε αυτές τις παραμέτρους προστίθενται και η ύπαρξη ενός φιλικού ατόμου που ήταν κάποια στιγμή το ίδιο θύμα συντροφικής βίας και έκανε χρήση αλκοόλ. Όσο αφορά τον γυναικείο πληθυσμό του δείγματος παράγοντες κινδύνου σοβαρής θυματοποίησης ήταν το χτύπημα από ενήλικα, η ανατροφή σε μονογονεϊκή οικογένεια και η ύπαρξη κάποιου φίλου που ήταν θύμα συντροφικής βίας και είχε μελαγχολία. Αυτοί οι παράγοντες έκαναν έγκυρη πρόγνωση της χρόνιας σεξουαλικής κακοποίησης του συντρόφου.

Οι Sanderson, Coker, Roberts, Tortolero και Reininger (2004) μελέτησαν ένα δείγμα 4525 μαθητών από 13 λύκεια που αντιπροσώπευαν το 24% των δεκαεφτάχρονων μαθητών του Τέξας που κατά την περίοδο 2000 – 2001 πήραν μέρος στην έρευνα. Η ανάλυση περιορίστηκε σε μαθητές οι οποίοι θεωρούν τους εαυτούς τους ως ισπανόφωνους ή λατίνους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα κορίτσια λατινικής καταγωγής ήταν περισσότερο πιθανό (8,7%) να αναφέρουν ότι έχουν θυματοποιηθεί από το αγόρι με το οποίο έχουν συνάψει σχέση μέσα στους προηγούμενους μήνες από ότι τα αγόρια (6,4%). Αν η καταγωγή των γονέων ήταν άλλη από Αμερικάνικη συσχετιζονταν σημαντικά με μια μειωμένη πιθανότητα θυματοποίησης των κοριτσιών στα πλαίσια της σχέσης τους. Όταν γίνονταν αναφορά από MME για εθνικές διαμάχες επηρέαζε πολύ την αύξηση της θυματοποίησης των κοριτσιών στα πλαίσια της σχέσης τους. Τα ευρήματα προτείνουν ότι μεγαλύτερα επίπεδα ενσωμάτωσης μπορεί να σχετίζονται με μεγαλύτερα επίπεδα θυματοποίησης των κοριτσιών από το σύντροφό τους.

Η έρευνα των Raskin και Chen (2002) πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 725.400 γυναικών ηλικίας από 12 ως 31 ετών. Οι ερευνητικές υποθέσεις αφορούσαν το αν υπήρχε σχέση μεταξύ αλκοολισμού και βίας στις συντροφικές σχέσεις και αν η

απογοήτευση από τη σχέση και η συνήθεια του συντρόφου να πίνει, συμβάλλουν σε προβλήματα αλκοολισμού και βία στις συντροφικές σχέσεις. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η συνήθεια της συντρόφου να πίνει δεν σχετίζεται με διάπραξη και θυματοποίηση των αντρών από τις γυναίκες, ενώ για τους άνδρες υπήρχε πολύ μεγάλη συσχέτιση. Η απογοήτευση στη σχέση συνέβαλε στα προβλήματα αλκοολισμού, στη διάπραξη από άνδρες και από γυναίκες και ιδιαίτερα στη θυματοποίηση των ανδρών. Συμπερασματικά βρέθηκε ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ του αλκοολισμού και της βίας στις συντροφικές σχέσεις και ότι όσο περισσότερο πίνει ο σύντροφος αυξάνεται ο κίνδυνος διάπραξης βίας και θυματοποίησης της γυναίκας.

Οι Howard, Qiu και Boekeloo (2003) σε δείγμα 444 νέων ηλικίας από 12 ως 17 ετών εξέτασαν τους προσωπικούς και κοινωνικούς παράγοντες που επηρεάζουν την εμφάνιση συντροφικής βίας. Τέτοιοι παράγοντες ήταν τα κοινωνικο – δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων, η θρησκευτική πίστη, η χρήση αλκοόλ και η γονική επιμέλεια. Το 7% ανέφερε πρόσφατη συντροφική βία. Η μικρή χρήση αλκοόλ και η γονική επιμέλεια συσχετίστηκε με την θυματοποίηση στα πλαίσια της συντροφικής βίας. Η παρακολούθηση θρησκευτικών υπηρεσιών και η γονική επιμέλεια προστατεύουν ενάντια στην συντροφική κακοποίηση. Η ύπαρξη κάποιου φίλου που είναι χρήστης αλκοόλ θεωρήθηκε ως παράγοντας επικινδυνότητας για την θυματοποίηση στα πλαίσια συντροφικής σχέσης.

Στην έρευνα των White και Chen (2002) σε δείγμα 300 γυναικών από 12 ως 31 ετών, οι οποίες κατάγονταν από διάφορα γεωγραφικά διαμερίσματα της Αμερικής, διερευνήθηκε η πιθανή σχέση α) μεταξύ του αλκοολισμού και της βίας στις συντροφικές σχέσεις και β) αν η απογοήτευση από τη σχέση συμβάλλει στον αλκοολισμό και στην βία στις συντροφικές σχέσεις. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως υπήρξε συσχέτιση αλλά ως προς την διάπραξη βίας και όχι ως προς την θυματοποίηση. Η απογοήτευση στη σχέση επηρέαζε την χρήση αλκοόλ και τη διάπραξη βίαιων συμπεριφορών από τις γυναίκες.

Στα πλαίσια της μελέτης των Capaldi, Dishion, Stoolmiller και Yoerger (2001) σε δείγμα νεαρών μαθητών σχολείου στο Όρεγκον βιντεοσκοπήθηκαν οι αντιδράσεις παρέας αγοριών και καταγράφηκαν οι εχθρικοί προς το γυναικείο φύλο διάλογοι. Ο σκοπός ήταν η εξέταση της υπόθεσης για το αν μπορεί η παρέα φίλων να επηρεάσει την ανάπτυξη εχθρικής συμπεριφοράς προς τις γυναίκες. Αποδείχθηκε ότι η αντικοινωνική συμπεριφορά και ο εχθρικός διάλογος σχετίζεται με την μετέπειτα εμφάνιση της επιθετικότητας ενάντια στη σύντροφο.

Δείγμα 717 αγοριών μελετήθηκε από τους Lavoie, Hebert, Tremblay, Vitaro, Vezina και McDuff (2002) σε 6 διαφορετικές χρονικές περιόδους, ξεκινώντας από την ηλικία των 10 ετών και καλύπτοντας μια διάρκεια 8 ετών. Μελετήθηκε η γονική

συμπεριφορά, η οποία ορίστηκε ως οι σκληρές γονικές πρακτικές, η χαλαρή επιμέλεια και οι γονικοί καυγάδες στους οποίους μάρτυρες ήταν τα παιδιά και πως οι παράγοντες αυτοί συμβάλλουν στην ανάπτυξη της συντροφικής βίας. Μόνο 2 μεταβλητές σχετίστηκαν με την βία στις συντροφικές σχέσεις. Τα αγόρια που είχαν χαλαρή επίβλεψη και αυτά που ανέφεραν αντικοινωνική συμπεριφορά στην ηλικία των 15, όπως παραβατικότητα και παρόμοιες μορφές βίας, είχαν αυξημένη πιθανότητα να εμπλακούν σε βίαιες συντροφικές σχέσεις στην ηλικία των 16 ετών. Επίσης σκληρές γονικές πρακτικές βρέθηκε ότι επηρεάζουν την βία στις μετέπειτα συντροφικές σχέσεις.

Στα πλαίσια έρευνας των Coker, McKeown, Sanderson, Davis, Valois και Huebner (2000) σε δείγμα 5414 μαθητών δημοσίου λυκείου, ηλικίας 14 και 17 ετών, βρέθηκε ότι το 12% των εφήβων ήταν οι ίδιοι θύματα ή δράστες σοβαρής κακοποίησης. Τα κορίτσια σε μεγαλύτερο ποσοστό από ότι τα αγόρια ήταν θύματα ή δράστες σοβαρής κακοποίησης. Οι παράγοντες που συσχετίστηκαν με την ύπαρξη σοβαρής κακοποίησης αφορούσαν τις προκαταλήψεις σχετικά με τον ρόλο των φύλων, την γενικότερη επιθετική συμπεριφορά που υιοθετούσαν οι ερωτώμενοι και τις επικίνδυνες σεξουαλικές συνήθειες που είχαν. Για τα κορίτσια βρέθηκε υψηλό ποσοστό σοβαρής θυματοποίησης κάτι που σχετίστηκε με την χαμηλή ποιότητα ζωής αλλά όχι με το αίσθημα της χαμηλής ικανοποίησης από την ζωή. Για τα αγόρια βρέθηκε ότι όσο πιο χαμηλή είναι η ποιότητα ζωής τους, και αυτό αφορά τους τομείς υγείας και αίσθησης ικανοποίησης από την ζωή τους, τόσο είναι περισσότερο πιθανό να γίνουν τα ίδια δράστες σοβαρής βίας.

Οι Foshee, Linder, McDougall και Bangdiwala (2001) μελέτησαν ένα δείγμα 1965 μαθητών ηλικίας 16 και 17 χρόνων. Στο δείγμα χορηγήθηκαν ερωτηματολόγια για την εκτίμηση της ύπαρξης συντροφικής βίας και τα οποία επαναχορηγήθηκαν 1½ χρόνο μετά στο 80% του συνόλου του αρχικού δείγματος. Η πλειοψηφία του δείγματος βρέθηκε ότι είχε διαπράξει βία στον/στην σύντροφό του/της ή είχε πέσει το ίδιο θύμα συντροφικής βίας. Επίσης ανέφεραν ότι έχουν φίλους που είναι θύματα βίας και κάνουν χρήση αλκοόλ όπως επίσης ότι οι γυναίκες είναι περισσότερο πιθανό να διαπράξουν βία στα πλαίσια της σχέσης τους καθώς επηρεάζονται από την βία που αναπτύσσεται στις σχέσεις των φίλων τους. Η χρήση αλκοόλ είναι παράγοντας επικινδυνότητας για την διάπραξη βίας από τα κορίτσια. Έτσι, τα κορίτσια που πίνουν αλκοόλ σε μικρή ηλικία φαίνεται να είναι ομάδα υψηλού κινδύνου ως προς την διάπραξη βίας στα πλαίσια κάποιας συντροφικής σχέσης. Τα αγόρια που προβλέπεται να γίνουν βίαια είναι αυτά που θεωρούν ότι χρειάζεται να χρησιμοποιηθεί η βία εναντίων στην σύντροφο τους όταν εκείνη τον φέρνει στα άκρα προσβάλλοντάς τον δημόσια, προκαλώντας του σκόπιμα την αίσθηση ζήλιας κλπ.

Ενώ αντίθετα δεν βρέθηκε αυξημένος κίνδυνος να διαπράξουν βία τα αγόρια που δεν έχουν την παραπάνω πεποίθηση.

Η μελέτη των Halpern, Young, Waller, Martin και Kupper (2004) δείγματος ομοφυλόφιλων εφήβων από 12 ως 21 ετών (50% γυναίκες) από την Εθνική Υπηρεσία Μελέτης Εφηβικής Υγείας, είχε στόχο τη συσχέτιση των κοινωνικοδημογραφικών μεταβλητών των ερωτώμενων και της θυματοποίησης τους. Το ¼ των εφήβων ανέφερε κάποιο είδος θυματοποίησης και περίπου 1 στους 10 ανέφεραν σωματική κακοποίηση. Οι άντρες σε στατιστικά σημαντικά μικρότερο ποσοστό από τις γυναίκες ανέφεραν κάποιο περιστατικό κακοποίησης. Από τους 6 κοινωνικοδημογραφικούς παράγοντες που εξετάστηκαν, η θρησκεία και το μέγεθος του σχολείου που φοιτούν συσχετίστηκαν με την θυματοποίηση. Οι έφηβοι που ανέφεραν ότι η θρησκεία είναι σημαντική για αυτούς και ότι φοιτούν σε πολυπληθή σχολεία έχουν μικρότερη πιθανότητα οποιασδήποτε μορφής κακοποίησης.

Επιπρόσθετα άλλες έρευνες που κρίθηκε σκόπιμο να μελετηθούν στα πλαίσια αυτής της πτυχιακής ήταν αυτές που έχουν συσχετίσει τη διάπραξη βίας και τη θυματοποίηση του ατόμου με διάφορους αιτιολογικούς παράγοντες.

Οι Slashinski, Coker και Davis (2003) σε ένα δείγμα 6790 γυναικών και 7122 ανδρών, βρήκαν ότι το 8,3% των γυναικών και το 2,4% των ανδρών είχαν την εμπειρία της σωματικής βίας, του σεξ με την επιβολή βίας και/ ή της θυματοποίησης από τον/την σύντροφο. Μάλιστα το 20,6% των γυναικών και το 9,7% των ανδρών που δήλωσαν αυτήν την εμπειρία, ανέφεραν περισσότερες από μία μορφές κακοποίησης. Η παιδική κακοποίηση από γονιό ή κηδεμόνα ήταν άμεσα συσχετισμένη με συντροφική βία για τους άνδρες και για τις γυναίκες. Η συντροφική βία (ειδικά η σωματική) σχετίστηκε άμεσα με την εκδήλωση πρόσφατων καταθλιπτικών συμπτωμάτων, την πρόσφατη χρήση ψυχοφαρμάκων (αντικαταθλιπτικά, αναλγητικά) και την πρόσφατη χρήση ναρκωτικών ουσιών για τις γυναίκες.

Οι Stith, Smith, Penn, Ward και Tritt (2004) παρουσιάζουν στοιχεία από 85 έρευνες οι οποίες επιβεβαιώνουν 16 παράγοντες επικινδυνότητας για τη διάπραξη βίας και 9 για τη θυματοποίηση. Μεγάλη συσχέτιση βρέθηκε να υπάρχει ανάμεσα στη διάπραξη σωματικής βίας και στους εξής 5 παράγοντες επικινδυνότητας: σεξ με εξαναγκασμό, χρήση ναρκωτικών, αποδοχή και συγχώρεση της ενδοοικογενειακής βίας από τα θύματα, αίσθημα ικανοποίησης από το γάμο και συναισθηματική βία. Μέτρια συσχέτιση βρέθηκε ανάμεσα στη σωματική βία και στους εξής 6 παράγοντες επικινδυνότητας: παραδοσιακοί ρόλοι, αισθήματα θυμού / εχθρότητας για το φύλο, ιστορικό συντροφικής βίας, χρήση αλκοόλ, κατάθλιψη και στρες στη ζωή / καριέρα. Τέλος πολύ μεγάλη συσχέτιση βρέθηκε ανάμεσα στη σωματική θυματοποίηση και

χρήσης βίας από το θύμα, ενώ οι γυναίκες βρέθηκε πως θυματοποιούνται σωματικά από τους άνδρες και πως εμφανίζουν συχνά κατάθλιψη και αισθάνονται φόβο για μελλοντική βία.

Η έρευνα των Weizmann - Henelius, Viemerö και Eronen (2003) είχε στόχο να εξετάσει τόσο τη σχέση μεταξύ της γυναικείας επιθετικότητας και των θυμάτων της όσο τις ενδεχόμενες διαφορές στις συνθήκες της κακοποίησης και στους ψυχολογικούς παράγοντες που οδηγούν στην χρήση βίας από τις γυναίκες. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 61 γυναικών από την Φινλανδία οι οποίες είχαν κατηγορηθεί για βίαιη συμπεριφορά. Στην έρευνα πήραν μέρος τα θύματα αυτών, τα οποία είχαν διαχωριστεί σε τρεις ομάδες: το 34% αυτών ήταν άτομα που βρίσκονταν στο άμεσο περιβάλλον των δράστων, το 41% ήταν απλά γνωστοί τους και το 25% ήταν εντελώς άγνωστοί τους. Η έρευνα έδειξε ότι τα θύματα που είχαν υποστεί σοβαρή κακοποίηση ήταν συνήθως άνδρες και βρίσκονταν στο άμεσο περιβάλλον, σε αντίθεση με τα άλλα θύματα που είχαν υποστεί λιγότερο σοβαρή κακοποίηση. Οι συνθήκες κακοποίησης συσχετίστηκαν με διαπροσωπικά προβλήματα και αυτοάμυνες. Ο πιο συνηθισμένος λόγος επίθεσης ήταν οι καταστάσεις σύγκρουσης σε συνδυασμό με την χρήση αλκοόλ. Οι γυναίκες που κακοποίησαν τόσο γνωστά τους άτομα όσο και άτομα εντελώς άγνωστά σε αυτές, είχαν ιστορικό εγκληματικής και έμμεσης βίας σε σχέση με αυτές που κακοποιούσαν τους συντρόφους τους. Πιο συνηθισμένο ήταν να είχαν μία αντικοινωνική προσωπικότητα και ψυχοπαθολογικά χαρακτηριστικά. Δεν υπήρξε στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα σε αυτές που είχαν δεχθεί φυσική ή ψυχολογική βία κατά την διάρκεια της παιδικής και εφηβικής ηλικίας από αυτές που δεν είχαν παρόμοιες εμπειρίες.

Οι Kirsten Lunderberg, Sandra Stith, Carrie Penn και David Ward (2004) μελέτησαν ένα δείγμα 115 ανδρών φοιτητών. Για τις ανάγκες της έρευνας, χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες: σε μη βίαιους, σε ψυχολογικά βίαιους και σε σωματικά βίαιους άντρες. Ο έλεγχος έγινε με βάση τον αυθορμητισμό τους, τη χρήση αλκοόλ, την ικανοποίηση τους από την ζωή, την ικανότητά τους να ελέγχουν το θυμό, το ιστορικό βίας (είτε ως μάρτυρες είτε ως εμπλεκόμενοι) και την ικανοποίηση που ένιωθαν από την σχέση τους. Οι διαφορές που βρέθηκαν αφορούσαν τη χρήση αλκοόλ, το αίσθημα ικανοποίησης από την σχέση και την ικανότητα διαχείρισης θυμού. Η ικανότητα διαχείρισης θυμού ήταν η μεταβλητή που διαφοροποιούσε καλύτερα τις τρεις ομάδες μεταξύ τους. Δηλαδή οι μη βίαιοι διαχειρίζονταν καλύτερα το θυμό τους.

Οι Hyoun και Capaldi (2004) σε δείγμα 79 νεαρών ζευγαριών εξέτασαν το βαθμό στον οποίο η αντικοινωνική συμπεριφορά και τα συμπτώματα κατάθλιψης

επηρεάζουν την εμφάνιση επιθετικότητας εναντίον του συντρόφου. Κατά την ανάλυση βρέθηκε συσχέτιση καθώς η αντικοινωνική συμπεριφορά των γυναικών και τα συμπτώματα κατάθλιψης επηρέαζαν την άσκηση φυσικής και ψυχολογικής βίας από τους άνδρες. Από την άλλη, όσο αφορά την αντικοινωνική συμπεριφορά των ανδρών και τα συμπτώματα κατάθλιψης που εμφανίζονται σ' αυτούς, φαίνεται να μην συσχετίζονται με την διάπραξη τέτοιων μορφών βίας από τις γυναίκες.

Σε άρθρο που παρουσιάστηκε η έρευνα των Spencer και Bruant (2000) αναφέρεται πως οι νεαροί που ζουν σε αγροτικές περιοχές είναι περισσότερο πιθανό να είναι θύματα συντροφικής βίας, παρά αυτοί που ζουν σε ημιαστικές και αστικές περιοχές. Τα αγόρια ανέφεραν ότι έχουν κακοποιηθεί πιο συχνά από ότι τα κορίτσια και συνεπώς επιβεβαιώνεται η υπόθεση εργασίας ότι τα αγόρια των αγροτικών περιοχών έχουν αυξημένο κίνδυνο θυματοποίησης.

Η έρευνα των Wolfe και Wekerle (2004) στηρίζεται σε 3 παραμέτρους, που μελετήθηκαν σε ένα χρονικό διάστημα πάνω από ένα χρόνο σε ένα δείγμα 1317 μαθητών από 10 λύκεια και φάνηκε ότι επηρεάζουν την εμφάνιση της παιδικής κακοποίησης και την διάπραξη βίας στην μέση εφηβική ηλικία. Οι παράμετροι ήταν οι εξής: α) στην κλινική εικόνα που έχει ένα παιδί το οποίο έχει υποστεί κάποιο ψυχικό τραύμα κατά την παιδική ηλικία, β) το γεγονός να είναι μάρτυρας κάποιας κακοποίησης και γ) το ενδεχόμενο να συμπεριφέρεται με βίαιο τρόπο το ίδιο το παιδί κατά την συναλλαγή του με τους γύρω του. Βρέθηκε ότι τα συσχετιζόμενα με το παιδικό τραύμα συμπτώματα επηρέαζαν την διάπραξη βίας και για τα αγόρια και για τα κορίτσια σε μεγάλο βαθμό. Επίσης η παιδική κακοποίηση αποδείχθηκε πως είναι παράγοντας επικινδυνότητας για τη συντροφική βία ενηλίκων όπως και ότι τα συσχετιζόμενα με το παιδικό τραύμα συμπτώματα επηρεάζουν την εμφάνιση της συντροφικής βίας.

Έπειτα από μελέτη των Caetano, Cunradi και Epidemiol (2003) με την μέθοδο της συνέντευξης, σε δείγμα 616 λευκών, 377 μαύρων και 592 ισπανόφωνων από 18 ετών και πάνω, βρέθηκε ότι οι παράγοντες επικινδυνότητας της θυματοποίησης των γυναικών ήταν η ανεργία και η συμβίωση σε μια φτωχή, και στην πλειοψηφία της, άνεργη γειτονιά, ενώ για τις γυναίκες βρέθηκε ότι η παρορμητικότητα ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό για την διάπραξη μέτριας ή σοβαρής κακοποίησης.

Οι Marcus και Swett (2003) μελέτησαν τη βία σε συντροφικές σχέσεις ατόμων που συζούν ή που είναι παντρεμένα. Βρέθηκε ότι τα συναισθήματα παίζουν ρόλο στην ανάπτυξη βίας στις στενές συντροφικές σχέσεις ανάλογα με το αν είναι θετικά ή αρνητικά. Έτσι όταν υπάρχουν αρνητικά συναισθήματα αυξάνονται οι πιθανότητες εμφάνισης συντροφικής βίας. Θετικά συναισθήματα είναι η εμπάθεια, η οικειότητα,

ενώ αρνητικά συναισθήματα είναι ο θυμός, η ζήλια, η έλλειψη εμπιστοσύνης και η αρνητική επιρροή.

Οι Hazen, Connelly, Kelleher, Landsverk και Barth (2004) μελέτησαν ένα δείγμα γυναικών που απασχολούνται στη φύλαξη παιδιών και στόχος τους ήταν να ερευνήσουν το κατά πόσο επηρεάζεται η επαγγελματική τους ικανότητα όταν οι ίδιες οι φροντίστριες κακοποιούνται από τους συντρόφους τους. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν από την Εθνική Υπηρεσία Προστασίας Παιδιού των ΗΠΑ. Οι νταντάδες έδωσαν συνέντευξη για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, την ψυχική υγεία και την σωματική βία που δέχονταν από τον σύντροφο τους. Κατά την διάρκεια της ζωής τους αναφέρθηκε συντροφική βία σε ποσοστό 44,8, και μέσα στους προηγούμενους 12 μήνες, 29%. Συμπερασματικά, λοιπόν, βρέθηκε ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ του αισθήματος απογοήτευσης που ένιωθαν οι νταντάδες και της παιδικής κακοποίησης που οι ίδιες διέπρατταν.

Στα πλαίσια της έρευνάς τους οι Angeles και Alfonso (2005) μελέτησαν ένα δείγμα 75 γυναικών που έχουν υποστεί κακοποίηση από τον σύντροφο τους και ένα δεύτερο δείγμα 52 γυναικών που δεν έχουν υποστεί κακοποίηση. Και στα δύο δείγματα χορηγήθηκε ένα ερωτηματολόγιο και διενεργήθηκε συνέντευξη για τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με την διάρκεια και τη συχνότητα των διαφόρων τύπων κακοποίησης που είχαν υποστεί. Βρέθηκε ότι οι γυναίκες που είχαν κακοποιηθεί είχαν μεγαλύτερα ποσοστά μετατραυματικού στρες. Επίσης οι ίδιες γυναίκες ανέφεραν ότι έχουν πέσει θύματα κακοποίησης και κατά την διάρκεια της παιδικής τους ηλικίας.

Συμπερασματικά, όπως καταδεικνύεται από τα παραπάνω ευρήματα υπάρχει σεβαστός αριθμός ερευνητικών προσπαθειών που εξετάζουν είτε την ψυχολογική θυματοποίηση και τους αιτιολογικούς της παράγοντες ή ακόμα τις συντροφικές σχέσεις και την εμφάνιση βίας σε αυτές, όμως λίγες είναι οι έρευνες που προέκυψαν μετά την βιβλιογραφική ανασκόπηση της ομάδας μας που να συμπεριλαμβάνουν και τους δύο παραπάνω άξονες πάνω στους οποίους βασίζεται η έρευνά μας στο παρόν πόνημα. Σε συγκεκριμένη παράγραφο, μετά και την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της παρούσας ερευνητικής προσπάθειας, θα αναλυθούν διεξοδικά οι όποιες ομοιότητες ή διαφορές προκύπτουν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συγκεκριμένη έρευνα αποτελεί μέρος της Διεθνούς Μελέτης Βίας στις Συντροφικές Σχέσεις που διεξάγεται από ερευνητικές ομάδες σε διάφορες χώρες ανά τον κόσμο. Στόχος της παρούσας ερευνητικής ομάδας είναι να διαπιστώσει α) το ποσοστό των φοιτητών που γίνεται θύμα ψυχολογικής βίας στην συντροφική του σχέση και β) τους αιτιολογικούς παράγοντες που επηρεάζουν την εμφάνιση βίαιων συμπεριφορών στα πλαίσια των συντροφικών σχέσεων. Σκοπός αποτελεί η διερεύνηση της συνάφειας των παραγόντων αυτών με την εμφάνιση ψυχολογικής βίας στις συντροφικές σχέσεις και ειδικότερα στην θυματοποίηση των συντρόφων. Ο συσχετισμός αυτός θα βοηθήσει να ερμηνευτούν τα αίτια εμφάνισης ψυχολογικής βίας σε συγκεκριμένα ζευγάρια και να διερευνηθεί τις όποιες διαφορές με άλλα ζευγάρια στα οποία δεν εμφανίζεται βία. Επιπλέον τα αποτελέσματα της έρευνάς μας θα μελετηθούν σε σύγκριση και με τα αποτελέσματα άλλων ερευνητών ανά τον κόσμο που μελετούν το ίδιο ή ανάλογα θέματα.

6.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε είναι ένα εκτεταμένο ερωτηματολόγιο (Παράρτημα Ι) το οποίο απαρτίζεται από 3 βασικά μέρη: α) Δημογραφικές πληροφορίες (π.χ. ηλικία και φύλο), β) το Προφίλ των Συντρόφων και της Σχέσης (the Partner and Relationships Profile) για την αξιολόγηση των αιτιολογικών παραγόντων για την άσκηση βίας προς ένα σύντροφο και γ) την Αναθεωρημένη Κλίμακα Τακτικών Σύγκρουσης (the Revised Conflict Tactics Scales) για την εξασφάλιση πληροφοριών σχετικά με το ποσοστό και τη συχνότητα εμφάνισης βίας στη σχέση. Η Αναθεωρημένη Κλίμακα Τακτικών Σύγκρουσης και το Προφίλ των Συντρόφων και της Σχέσης είναι σταθμισμένα εργαλεία, τα οποία είναι έγκυρα και αξιόπιστα (Straus, 1990. Straus, Hamby, Boney-McCoy, and Sugarman, 1999. Straus, Hamby, Boney-McCoy, and Sugarman, 1996. Straus and Mouradian, 1999). Η Αναθεωρημένη Κλίμακα Τακτικών Σύγκρουσης έχει χρησιμοποιηθεί επιτυχώς σε έρευνες σε περίπου 40 χώρες. Το ερωτηματολόγιο έχει μεταφραστεί στα ελληνικά, όπως επίσης έχει μεταφραστεί στη γλώσσα της κάθε χώρας που έχει χορηγηθεί και ξανά στην Αγγλική προκειμένου να διατηρηθεί η «εννοιολογική ισοδυναμία» μεταξύ των συμμετεχόντων χωρών.

Στο πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να δώσουν απαντήσεις για να διευκρινιστούν κάποιες προσωπικές πληροφορίες και να

προσδιοριστούν τα δημογραφικά τους δεδομένα. Σε αυτό το κομμάτι η ομάδα άντλησε πληροφορίες μέσα από 14 ερωτήσεις που αφορούσαν το φύλο των συμμετεχόντων, το έτος σπουδών που βρίσκονταν, την ηλικία τους και διάφορες άλλες πληροφορίες που αφορούσαν την οικογένεια καταγωγής τους και στο τέλος οι ερωτήσεις είχαν σκοπό τη διερεύνηση, ύπαρξη και διάρκεια, της τελευταίας συντροφικής σχέσης των συμμετεχόντων.

Στο δεύτερο μέρος υπήρχαν 186 ερωτήσεις που αντλούσαν πληροφορίες σχετικά με την συντροφική σχέση των συμμετεχόντων. Οι ερωτώμενοι απαντούσαν σε μία τακτική κλίμακα τεσσάρων σημείων όπου δίνονταν η δυνατότητα να εκφράσουν για κάθε ερώτηση την απόλυτη επιδοκιμασία τους μέχρι και την απόλυτη αποδοκιμασία τους (συμφωνώ απόλυτα, συμφωνώ, διαφωνώ και διαφωνώ απόλυτα). Αυτές οι ερωτήσεις αποτελούν το Προφίλ της προσωπικότητας των Συντρόφων και ποιότητας της Σχέσης (the Partner and Relationships Profile) για την αξιολόγηση των «παραγόντων κινδύνου» για την άσκηση προς τον /την σύντροφο ή / και αποδοχή βίας από αυτόν / αυτήν. Ειδικότερα οι παράγοντες που θα διερευνηθούν στην παρούσα έρευνα είναι 23. Στον Πίνακα 6.1 παρουσιάζονται σε δύο στήλες οι αιτιολογικοί παράγοντες που διακρίνονται σε α) παράγοντες ποιότητας της σχέσης και β) παράγοντες προσωπικότητας των συντρόφων. Στη συνέχεια του κειμένου δίνεται συνοπτικά το νόημα του κάθε παράγοντα σύμφωνα με τον Straus.

Παράγοντες ποιότητας σχέσης. *Διαχείριση Θυμού:* αναγνώριση σημαδιών θυμού, αυτοσυγκέντρωση – αυτοκυριαρχία για αποφυγή εκνευρισμού, αυτο-κατευνασμός για αποφυγή βίαιων πράξεων. *Σύγκρουση:* πεδία διαφωνίας μεταξύ των συντρόφων. *Προβλήματα επικοινωνίας:* ικανότητα του συντρόφου να εκφραστεί λεκτικά προς το σύντροφό του. *Κυριαρχία:* περιγραφή σχέσεων στις οποίες υπάρχει αυστηρή ιεραρχική δομή των συντρόφων οπότε ο/η σύντροφος με τα περισσότερα πλεονεκτήματα τα χρησιμοποιεί για να επιβάλει την κυριαρχία του/της ή για να ασκήσει έλεγχο στον / στην σύντροφο. *Ζήλια:* Υπερβολική ανησυχία σε σχέση με την πιθανότητα σεξουαλικού και κοινωνικού αποκλεισμού του παρόντος συντρόφου. *Αρνητικές αποδόσεις:* απόδοση ευθυνών στο/στη σύντροφο ως απάντηση σε αυτήν/αυτόν. *Δέσμευση στη σχέση:* έλεγχος για τα εχέγγυα τα οποία ο ερωτώμενος σύντροφος ελπίζει και προγραμματίζει να προσφέρει προκειμένου να διατηρηθεί η σχέση. *Στρες στην σχέση:* πεδία που προκαλούν δυσαρέσκεια στην παρούσα σχέση τα οποία συνοδεύονται από ελάχιστη θετική διαντίδραση και ισχυρούς καυγάδες μεταξύ των συντρόφων

Παράγοντες προσωπικότητας των συντρόφων. *Αντικοινωνική προσωπικότητα:* ανευθυνότητα, γενικευμένη εχθρότητα, υπερβολικός αυθορμητισμός και φτωχές κοινωνικές συναναστροφές που χαρακτηρίζονται από έλλειψη εγγύτητας με τους άλλους. *Μεταιχμιακή προσωπικότητα:* ανισορροπία στον χαρακτήρα, υπερβολικός αυθορμητισμός, συναισθηματικές ενοχές και λίγες κοινωνικές συναναστροφές. *Ιστορικό εγκληματικών πράξεων:* διερεύνηση ενάντια σε ποιες συνθήκες ο ερωτώμενος είχε στο παρελθόν εκφράσει παράνομη συμπεριφορά. *Κατάθλιψη:* διαταραχή της διάθεσης, νοητικές δυσλειτουργίες, σωματικές ενοχλήσεις. *Εχθρότητα σε σχέση με το φύλο:* αρνητικά και ανταγωνιστικά αισθήματα απέναντι στους άνδρες, αρνητικά και ανταγωνιστικά αισθήματα απέναντι στις γυναίκες. *Ιστορικό παραμέλησης:* ανεκπλήρωτες φυσικές και συναισθηματικές ανάγκες από την οικογένεια προέλευσης κατά την διάρκεια της παιδικής ηλικίας. *Μετατραυματική διαταραχή του στρες:* Βίωση και επαναβίωση ενός τραυματικού γεγονότος του παρελθόντος. *Κοινωνική ενσωμάτωση:* έλεγχος για την προσαρμογή του ατόμου στην κοινωνία και τις κοινωνικές νόρμες. *Στρεσογόνες συνθήκες:* δυσκολίες και εμπόδια που πρέπει να ξεπεραστούν στην καθημερινή ζωή. *Χρήση ουσιών:* διερεύνηση ανάγκης συχνής κατανάλωσης αλκοόλ ή άλλων «ήπιων» ναρκωτικών. *Ιστορικό σεξουαλικής κακοποίησης:* εμπειρίες σεξουαλικής κακοποίησης ή παρενόχλησης κατά την παιδική ηλικία από μέλη του οικογενειακού ή μη περιβάλλοντος και κατά την ενήλικη ζωή από οποιαδήποτε άτομο. *Αποδοχή της βίας:* έλεγχος του βαθμού στον οποίο η χρήση βίας είναι αποδεκτή στις διαπροσωπικές σχέσεις. *Βίαη κοινωνικοποίηση:* έλεγχος του βαθμού εμπειρίας ως θύμα ή ως μάρτυρα άσκησης βίας και επιπλέον έλεγχος ύπαρξης συμβουλών υπέρ της χρήσης βίας κατά την παιδική ηλικία από μέλη της οικογένειας αλλά και από μη μέλη της.

Τέλος, το τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου αποτελούνταν από 78 ερωτήσεις οι οποίες είχαν στόχο να διερευνήσουν το ποσοστό (επικράτηση) και τη συχνότητα (χρονιότητα) εμφάνισης της βίας στη σχέση. Οι ερωτήσεις αυτές αποτελούν την Αναθεωρημένη Κλίμακα Τακτικών Σύγκρουσης (the Revised Conflict Tactics Scales) η οποία δίνει πληροφορίες για α) τη φυσική επίθεση (*physical assault*), β) τη φυσική βλάβη/ τραυματισμό (*physical injury*), γ) τη ψυχολογική βία/ επίθεση (*psychological aggression*) και δ) το σεξουαλικό εξαναγκασμό (*sexual coercion*). Οι απαντήσεις δίνουν πληροφορίες για το πόσες φορές ο ερωτώμενος διέπραξε οποιαδήποτε από τις παραπάνω μορφές βίας προς το/τη σύντροφο (διάπραξη) και πόσες φορές ο/η σύντροφος επέβαλε οποιαδήποτε από τις παραπάνω μορφές βίας στον ερωτώμενο (θυματοποίηση).

Πίνακας 6.1 Παράγοντες του προφίλ της ποιότητας της σχέσης και της προσωπικότητας των συντρόφων.

Παράγοντες ποιότητας σχέσης (Relationship Scales)	Παράγοντες προσωπικότητας των συντρόφων (Intrapsychic Scales)
Διαχείριση του Θυμού (<i>Anger Management</i>)	Αντικοινωνική προσωπικότητα (<i>Antisocial Personality</i>)
Σύγκρουση (<i>Conflict</i>)	Μετايχιμακή προσωπικότητα (<i>Borderline Personality</i>)
Προβλήματα επικοινωνίας (<i>Communication Problems</i>)	Ιστορικό εγκληματικών πράξεων (<i>Criminal History</i>)
Κυριαρχία (<i>Dominance</i>)	Κατάθλιψη (<i>Depression</i>)
Ζήλια (<i>Jealousy</i>)	Εχθρότητα σε σχέση με το φύλο (<i>Gender hostility</i>)
Αρνητικές αποδόσεις (<i>Negative Attributions</i>)	Ιστορικό παραμέλησης (<i>Neglect History</i>)
Δέσμευση στη Σχέση (<i>Relationship Commitment</i>)	Μετατραυματική διαταραχή του στρες (<i>Posttraumatic stress disorder</i>)
Στρες στη Σχέση (<i>Relationship Distress</i>)	Ιστορικό Σεξουαλικής Κακοποίησης (<i>Sexual Abuse History</i>)
	Αυτο-έλεγχος (<i>Self-control</i>)
	Κοινωνική Ενσωμάτωση (<i>Social Integration</i>)
	Κοινωνική Αποδοχή (<i>Social Desirability</i>)
	Στρεσογόνες συνθήκες (<i>Stressful conditions</i>)
	Χρήση ουσιών (<i>Substance Abuse</i>)
	Αποδοχή βίας (<i>Violence Approval</i>)
	Βίαιη κοινωνικοποίηση (<i>Violent socialization</i>)

Οι απαντήσεις δίνονταν σε μια κλίμακα 8 διαφορετικών απαντήσεων. Έτσι είχαμε: (1) Μία φορά τον τελευταίο χρόνο, (2) Δύο φορές τον τελευταίο χρόνο, (3) 3 – 5 φορές τον τελευταίο χρόνο, (4) 6 – 10 φορές τον τελευταίο χρόνο, (5) 11 – 20 φορές τον τελευταίο χρόνο, (6) Περισσότερες από 20 φορές τον τελευταίο χρόνο, (7) Καμία φορά τον τελευταίο χρόνο, αλλά συνέβη πιο πριν και (8) Αυτό δεν έχει συμβεί ποτέ. Οι απαντήσεις βλέπουμε λοιπόν ότι δίνουν πληροφορίες όχι μόνο για τον

τελευταίο χρόνο της σχέσης του ερωτώμενου αλλά καλύπτουν το φάσμα ολόκληρης της ζωής του. Επιπρόσθετα οι απαντήσεις που δείχνουν ότι κάποια από τις παραπάνω μορφές βίας έχει συμβεί μία ή περισσότερες φορές μελετήθηκαν ως προς την επικράτηση της βίαιης συμπεριφοράς, ενώ η συχνότητα αναφέρεται στον αριθμό των φορών που διεπράχθη η βίαιη συμπεριφορά είτε από το θύτη είτε προς το θύμα.

Η κλίμακα τακτικών σύγκρουσης δίνει χωριστές πληροφορίες για την ήπια και για την σοβαρή βία. Η σοβαρή βία περιλαμβάνει συμπεριφορές που ενδεχόμενα να καταλήξουν σε βλάβη / τραυματισμό και θα χρειαστεί ιατρική βοήθεια. Στην παρούσα ερευνητική εργασία, όπως αναφέρθηκε και πάλι, η ομάδα επέλεξε να επεξεργαστεί και να μελετήσει την ψυχολογική βία, έτσι λοιπόν τα αποτελέσματα που χρησιμοποιήσαμε προέκυπταν άμεσα από τις συγκεκριμένες εκείνες ερωτήσεις που διερευνούν την αποδοχή ψυχολογικής βίας (ήπιας και σοβαρής) Ειδικότερα όσο αφορά την ήπια βία, οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου που μπορούσαν να δώσουν σχετικές πληροφορίες ήταν π.χ. του τύπου: «προσέβαλα ή έβρισα τον σύντροφό μου και ο σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα, φώναξα ή ούρλιαξα στον σύντροφό μου και ο σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα, βγήκα έξω από το δωμάτιο ή το σπίτι ή την αυλή κατά την διάρκεια μιας διαφωνίας και ο σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα, έκανα κάτι για να πεισμώσω τον σύντροφο μου και ο σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα» (ερωτήσεις No 207, 237, 251, 269).

Για την σοβαρή βία, οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου που μας έδιναν τις πληροφορίες ήταν: «αποκάλεσα τον σύντροφό μου χοντρό ή άσχημο και ο σύντροφός μου έκανε αυτό σε μένα, κατέστρεψα κάτι που άνηκε στο σύντροφό μου και ο σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα, κατηγορήσα τον σύντροφό μου ότι είναι απαίσιος εραστής και ο σύντροφός μου έκανε αυτό σε μένα, απείλησα ότι θα χτυπήσω ή θα πετάξω κάτι στο σύντροφό μου και ο σύντροφός μου έκανε αυτό σε μένα (ερωτήσεις No 227, 231, 267, 271).

6.3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Η χορήγηση του ερωτηματολογίου έγινε με διαδικασίες, οι οποίες εγκρίθηκαν από τις αρμόδιες αρχές του κάθε ιδρύματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στο οποίο χορηγήθηκε (Παράτημα II). Ειδικότερα ο τρόπος με τον οποίο εργαστήκαμε συλλέγοντας τις πληροφορίες από τους φοιτητές αναφέρεται παρακάτω.

Κατά την έναρξη προγραμματισμένου μαθήματος, μπαίναμε στην τάξη, έπειτα από συνεννόηση και με τον εκάστοτε καθηγητή, και εξηγούσαμε προφορικά τους στόχους και τις απαιτήσεις της έρευνας. Έπειτα ζητούσαμε την εντελώς εθελοντική

και ελεύθερη συμμετοχή των φοιτητών στην έρευνά μας μέσω της συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου. Διευκρινιζόταν επίσης ότι, παρόλο που θα ήταν σκόπιμο και χρήσιμο για μας να απαντήσουν σε όλες τις ερωτήσεις, μπορούσαν να παραλείψουν οποιαδήποτε ερώτηση ήθελαν, ή να διακόψουν τη συμπλήρωση οποιαδήποτε στιγμή.

Στο εξώφυλλο του ερωτηματολογίου υπήρχε πρόταση που ενημέρωνε ότι ο σκοπός της έρευνας είναι η μελέτη των σχέσεων μεταξύ συντρόφων. Επίσης, στους φοιτητές γινόταν γνωστό στο ίδιο σημείο ότι στο ερωτηματολόγιο περιλαμβάνονται ερωτήσεις για την σχέση τους με τον/την τωρινό/ή σύντροφο (συζυγική ή συντροφική σχέση), για τις στάσεις και εμπειρίες τους, για το οικογενειακό τους ιστορικό και την προσωπικότητά τους. Επίσης, ενημερώνονταν ότι ορισμένες ερωτήσεις αφορούν ευαίσθητα θέματα, όπως οι σεξουαλικές τους σχέσεις.

Ζητήθηκε από τους φοιτητές να μην γράψουν πουθενά το όνομά τους και να μην παρέχουν οποιαδήποτε άλλη πληροφορία θα μπορούσε να βοηθήσει στην αναγνώριση της ταυτότητάς τους. Εάν συναινούσαν και αποφάσιζαν να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο, μετά και από την συνοπτική προφορική αναφορά μας σε όλα τα παραπάνω, τους δίνονταν πληροφορίες για τη χρήση του φύλλου απαντήσεων και ξεκινούσαν τη συμπλήρωσή του. Μόλις το ολοκλήρωναν, έπρεπε να το τοποθετήσουν σε ένα κουτί κοντά στην έξοδο της αίθουσας και να αποχωρήσουν. Οι φοιτητές που αποφάσιζαν ότι δεν επιθυμούσαν να συμμετάσχουν, απλά επέστρεφαν ασυμπλήρωτο το ερωτηματολόγιο, τοποθετώντάς το στο ίδιο κουτί και αποχωρούσαν. Έτσι κανείς δεν γνώριζε εάν το είχαν συμπληρώσει ή όχι. Οι παραπάνω διαδικασίες παρείχαν την μέγιστη εμπιστευτικότητα και ανωνυμία.

Κατά την έξοδο των φοιτητών από την αίθουσα τούς δίνονταν ένα φυλλάδιο, το οποίο περιείχε πρόσθετες πληροφορίες για την έρευνα και πληροφορίες για τοπικές υπηρεσίες υγείας και άλλους φορείς παροχής ψυχολογικής βοήθειας– υποστήριξης για άτομα που έχουν υποστεί βία στις σχέσεις τους (π.χ. υπηρεσίες για κακοποιημένες γυναίκες). Στην περίπτωση που είχαν βιώσει οποιαδήποτε από τα προβλήματα που ανέφερε το ερωτηματολόγιο, παροτρύνονταν να επικοινωνήσουν με τις υπηρεσίες αυτές (βλ. Παράρτημα III). Τέλος για την καλύτερη οργάνωση και την τήρηση αρχείου της ερευνητικής διαδικασίας συμπληρώθηκαν από την ομάδα «Φύλλα Συλλογής Πληροφοριών» για τη διεξαγωγή της έρευνας (Παράρτημα IV).

6.4 ΔΕΙΓΜΑ

Το δείγμα της έρευνάς μας αποτελούν προπτυχιακοί φοιτητές από το ΤΕΙ Κρήτης των τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας και Νοσηλευτικής, από το τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης και σπουδαστές της Σχολής Δοκίμων

Αστυφυλάκων του Ρεθύμνου. Η έρευνα διήρκεσε από το εαρινό εξάμηνο του 2004 ως και το χειμερινό εξάμηνο του 2005. Από τα 390 ερωτηματολόγια που παραδόθηκαν συμπληρωμένα στην ερευνητική ομάδα, τα 240 τελικά αναλύθηκαν καθώς τα υπόλοιπα κρίθηκαν αμφισβητούμενα. Ο λόγος που συνέβη αυτό ήταν γιατί είτε είχε δηλωθεί ένας υπερβολικά μεγάλος αριθμός σοβαρών επιθέσεων ή τραυματισμών, είτε γιατί δόθηκαν ασυνεπείς απαντήσεις (δηλαδή ο ερωτώμενος ανέφερε τραυματισμό του εαυτού του αλλά δεν ανέφερε επίθεση από το / τη σύντροφό του). Επίσης άλλος ένας λόγος για τον οποίο εξαιρέθηκε ένας αριθμός συμμετεχόντων ήταν και αυτοί που είχαν ασυμπλήρωτες πολλές ερωτήσεις ή άκυρες για άλλους λόγους.

Το τελικό δείγμα μας λοιπόν αποτελούν 240 άτομα, από αυτά τα 175 είναι γυναίκες και τα υπόλοιπα άνδρες. Ο λόγος της αριθμητικής υπεροχής των γυναικών στο δείγμα οφείλεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός της επικράτησης των εγγεγραμμένων γυναικών στις σχολές όπου έγινε η συλλογή του δείγματος. Εφόσον οι ερωτώμενοι είναι φοιτητές ορθώς αναμένεται και η ηλικιακή ομάδα που συμπλήρωσε τα ερωτηματολόγια να είναι 18 ετών και άνω. Επίσης άλλη μία προϋπόθεση για εκείνους που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν να έχουν ή να είχαν μία συντροφική ή έγγαμη σχέση που να διήρκεσε τουλάχιστον ένα μήνα.

Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι όλοι οι φοιτητές ανεξάρτητα από το τμήμα φοίτησης που παρακολουθούν, αξιολογήθηκαν μαζί εφόσον δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ τους αναφορικά με την ψυχολογική θυματοποίηση.

6.4.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Όπως και από τον Πίνακα 6.2 φαίνεται, 170 συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν φοιτητές των τμημάτων του ΤΕΙ Κρήτης, 57 ήταν οι φοιτητές του Πανεπιστημίου και 13 της Σχολής Δοκίμων Αστυφυλάκων του Ρεθύμνου. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω η κατώτερη ηλικία των συμμετεχόντων ήταν τα 18 έτη και η ανώτερη τα 39. Χωρίζοντας τις ηλικίες σε τρεις διαφορετικές ομάδες (Πίνακας 6.3) έχουμε την πρώτη ομάδα που περιλαμβάνει φοιτητές από 18 ως 20 ετών και αποτελούν το 42,4% του δείγματος, τη δεύτερη που αφορά τις ηλικίες από 20 ως 24 ετών που αποτελούν το 52,6% του δείγματος και ένα 5% οι φοιτητές των οποίων η ηλικία κυμαίνεται από 24 μέχρι και 39 ετών. Από την ανάλυση των δημογραφικών στοιχείων στον Πίνακα 6.4 φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών ήταν κυρίως στο τέταρτο έτος σπουδών τους (34,2%) και το μικρότερο στο δεύτερο έτος (17,1%). Ακόμα βρέθηκε ότι η διάμεση τιμή στο σύνολο του δείγματος είναι τα 21 έτη. Επιπρόσθετα δεν προέκυψε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ ανδρών και γυναικών σχετικά με το έτος σπουδών τους αλλά και την ηλικία τους

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2 Προέλευση των φοιτητών ανά σχολή φοίτησης.

Εκπαιδευτικό ίδρυμα	N	%
ΤΕΙ Κρήτης	170	70,8
Πανεπιστήμιο Κρήτης	57	23,8
Σχολή Δοκίμων Αστυφυλάκων	13	5,4
Σύνολο	240	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.3 Ηλικιακή κατανομή του δείγματος.

Ηλικία	N	%
18 – 20	101	42,4
21- 24	125	52,6
25 – 39	12	5

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.4 Ποσοστιαία κατανομή των φοιτητών ανά έτος σπουδών και φύλο.

	Σύνολο (N=240)	Άντρες (N=65)	Γυναίκες (N=175)	$\chi^2 /$ t-test
Έτος φοίτησης				,255
Πρωτοετείς	26,7%	26,6%	26,9%	
Δευτεροετείς	17,1%	17,2%	17,1%	
Τριτοετείς	21,7%	29,7%	18,9%	
Τεταρτοετείς	34,2%	26,6%	37,1%	
Ηλικία (σε έτη)				,468
Διάμεση τιμή	21	21	21	

Όπως φαίνεται στον πίνακα 6.5 το 30,8% των φοιτητών απάντησε ότι ο πατέρας του είναι απόφοιτος Λυκείου ή του Εξατάξιου Γυμνασίου, ενώ μόλις το 4,2% δήλωσε πως ο πατέρας του είναι αγράμματος ή έχει συμπληρώσει μόνο λίγες τάξεις

του δημοτικού. Χαμηλό ποσοστό (2,1%) των συμμετεχόντων απάντησε ότι ο πατέρας έχει κάνει κάποιες μεταπτυχιακές σπουδές ή έχει πάρει κάποιο διδακτορικό. Ανάλογες απαντήσεις δόθηκαν και στην αντίστοιχη ερώτηση που αφορούσε όμως την βαθμίδα εκπαίδευσης της μητέρας. Ωστόσο, οι μητέρες των ερωτώμενων σε μεγαλύτερο ποσοστό από τους πατέρες έχουν τελειώσει το Λύκειο ή το Εξατάξιο Γυμνάσιο (36,3%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.5 Εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων των συμμετεχόντων.

<i>Βαθμίδα Εκπαίδευσης</i>	Πατέρας		Μητέρα	
	N	%	N	%
Αγράμματος/ Λίγες τάξεις δημοτικού	10	4,2	7	2,9
Απόφοιτος Δημοτικού	52	21,7	61	25,4
Λίγες τάξεις Γυμνασίου	18	7,5	15	6,3
Απόφοιτος Γυμνασίου	22	9,2	20	8,3
Λίγες τάξεις Λυκείου/ Εξατάξιο Γυμνάσιο	10	4,2	7	2,9
Απόφοιτος Λυκείου / εξατάξιου Γυμνασίου / Τεχνικής Επαγγελματικής Σχολής	74	30,8	87	36,3
Ανώτατη Σχολή (ΑΕΙ, ΤΕΙ)	46	19,2	38	15,8
Μεταπτυχιακές Σπουδές / Διδακτορικό	5	2,1	4	1,7
Σύνολο	237	98,8	239	99,6

Στον πίνακα 6.6 παρουσιάζονται οι απαντήσεις που δόθηκαν στην ερώτηση «ποια είναι η οικογενειακή κατάσταση των γονιών σου». Όσο αφορά την οικογενειακή κατάσταση των φοιτητών του δείγματος, στην πλειοψηφία τους (87,5%) προέρχονται από οικογένεια που και οι δύο γονείς ζουν μαζί και είναι παντρεμένοι, μόνο ένας στους 240 φοιτητές δήλωσε πως οι γονείς του δεν είναι παντρεμένοι, ενώ σχετικά μικρό είναι και το ποσοστό των γονιών σε διάσταση και των διαζευγμένων.

Στον πίνακα 6.7 παρουσιάζονται οι απαντήσεις που έδωσαν οι ερωτώμενοι στην ερώτηση «ποιο είναι το ετήσιο εισόδημα της οικογένειάς σου». Το 44,1% του συνόλου του δείγματος ανέφερε ότι το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα είναι μέχρι και 14.000 Ευρώ, το 39,2% ανέφερε ότι είναι μέχρι 28.000 Ευρώ και μόνο το 20%

ανέφερε ετήσιο οικογενειακό εισόδημα που να φτάνει ή να ξεπερνά το ύψος των 42.000 Ευρώ. Η διάμεση τιμή του οικογενειακού εισοδήματος που ανέφεραν οι ερωτώμενοι ήταν τα 21.000 Ευρώ. Στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά το οικονομικό τους επίπεδο δεν παρουσιάστηκε. Όμως στατιστικά σημαντική διαφορά παρατηρήθηκε σχετικά με την κλίμακα κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των γονέων, η οποία εμπεριέχει εκτός από το εισόδημα των γονιών και το εκπαιδευτικό τους επίπεδο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.6 Οικογενειακή κατάσταση των γονέων.

Οικογενειακή κατάσταση	N	%
Παντρεμένοι	210	87,5
Σε διάσταση	4	1,7
Διαζευγμένοι	14	5,8
Δεν παντρεύτηκαν ποτέ	1	,4
Ο ένας από τους δύο γονείς έχει πεθάνει	10	4,2
Σύνολο	239	99,6

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.7 Οικονομικό επίπεδο γονέων των συμμετεχόντων συνολικά και ανά φύλο.

Οικογενειακό εισόδημα	Σύνολο (N=240)	Άντρες (N=65)	Γυναίκες (N=175)	$\chi^2 /$ t-test
Διάμεση κατηγορία (σε €)		<21.000	<21.000	
<14.000 €	44,1	44,4%	47,5%	,152
<28.000 €	39,2	44,4%	28,0%	
<42.000 € ή περισσότερο	20	11,1%	24,6%	
Κλίμακα Κοινωνικοοικονομικής κατάστασης (σε πεμπτημόρια)		3,40	2,98	,042

Στον πίνακα 6.8 παρουσιάζονται οι απαντήσεις που έδωσε το σύνολο του δείγματος στην ερώτηση «με ποιον ζεις». Το 43,2% του συνόλου του δείγματος δήλωσε πως ζει μόνος /η, ενώ το 22,2% των ανδρών και το 12,6% των γυναικών ανέφεραν ότι ζουν με τους γονείς τους. Ενδιαφέρον στοιχείο του δείγματος με βάση την παραπάνω ερώτηση όσον αφορά στην διαμονή αποτελεί το γεγονός ότι αρκετά

περισσότεροι άνδρες δήλωσαν ότι μένουν με τους γονείς τους, (22,2%) σε σχέση με τις γυναίκες (12,6%). Αντίστοιχα οι γυναίκες που μένουν μόνες αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό (48,3%) έναντι των ανδρών (38,1%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.8 Η διαμονή των φοιτητών ανά φύλο.

	Σύνολο (N=240)	Άντρες (N=65)	Γυναίκες (N=175)	$\chi^2 /$ t-test
Διαμονή				.003
Με το/τη σύντροφο	16,55	15,9%	17,2%	
Μόνοι τους	43,20	38,1%	48,3%	
Συγκάτοικο	15,30	11,1%	19,5%	
Γονείς	17,40	22,2%	12,6%	
Άλλο	7,50	12,7%	2,3%	

Συνοψίζοντας τα παραπάνω δημογραφικά ευρήματα, αντιλαμβάνεται κανείς ότι σε γενικές γραμμές η πλειοψηφία των φοιτητών του δείγματος, με μικρές διαφορές στα δυο φύλλα, προέρχεται και τους στηρίζει ένα ευνοϊκό οικογενειακό περιβάλλον. Στο οικονομικό επίπεδο οι οικογένειες των φοιτητών εμφανίζονται να ανήκουν κυρίως στην μέση αλλά και ανώτερη οικονομική τάξη, το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονιών είναι ικανοποιητικό με το 1/3 περίπου να είναι απόφοιτοι Λυκείου και συνάμα ελάχιστοι από αυτούς ζουν σε διάσταση ή είναι διαζευγμένοι. Από την άλλη μεριά, οι ίδιοι οι φοιτητές παρουσιάζουν την ενδιαφέρουσα διαφορά οι άνδρες να συνεχίζουν να ζουν στην πατρική εστία αν και φοιτητές, σε αντιδιαστολή με τις γυναίκες οι οποίες σε μεγάλα ποσοστά επιλέγουν να αυτονομηθούν από την οικογένεια ζώντας μόνες, με συγκατοίκους ή τον σύντροφό τους.

6.4.2 Χαρακτηριστικά των συντροφικών σχέσεων των συμμετεχόντων

Στον πίνακα 6.9 παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά των συντροφικών σχέσεων των φοιτητών, έτσι όπως διαμορφώθηκαν από τις απαντήσεις που δόθηκαν. Στο σύνολο του δείγματος ακριβώς οι μισοί αναφέρθηκαν στην παρούσα σχέση τους και οι υπόλοιποι μισοί σε μια προηγούμενη. Βέβαια από ότι φαίνεται το 60% των γυναικών αναφέρθηκε στην παρούσα σχέση έναντι 60% των ανδρών που αναφέρθηκαν σε προηγούμενη σχέση τους. Οι περισσότεροι άνδρες δήλωσαν ότι είχαν λιγότερο μακροχρόνιες σχέσεις από τις γυναίκες, 74,2% των ανδρών είχαν

σχέσεις με διάρκεια που δεν ξεπέρασε τους 11 μήνες ενώ οι γυναίκες σχεδόν σε ποσοστό 40% διατήρησαν ή και διατηρούν ακόμα την σχέση τους για πάνω από 2 έτη (αντίστοιχο ποσοστό ανδρών μόνο 9,7) . Οι γυναίκες που διατηρούν ακόμα την σχέση τους αποτελούν πλειοψηφία με ποσοστό 65,6 ενώ οι άνδρες εμφανίζουν ποσοστό 40. Οι άνδρες από την άλλη επιλέγουν σχεδόν σε διπλάσιο ποσοστό από ότι οι γυναίκες να συγκατοικήσουν με την σύντροφό τους, ποσοστά 17.5 και 8,1 αντίστοιχα. Τέλος σεξουαλικά ενεργοί δηλώνουν το 83,1% του συνόλου των φοιτητών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.9 Χαρακτηριστικά των συντροφικών σχέσεων των φοιτητών συνολικά και ανά φύλο (%).

Χαρακτηριστικά συντροφικών σχέσεων	Σύνολο (N=240)	Άντρες (N=65)	Γυναίκες (N=175)	χ² / t-test
Κατάσταση σχέσης				,006
Παρούσα	50%	40,0%	60,0%	
Προηγούμενη	50%	60,0%	40,0%	
Τύπος σχέσης				,156
Συντροφική	84,15%	81,0%	87,3%	
Αρραβωνιασμένοι	2,80%	1,6%	4,0%	
Παντρεμένοι	0,30%	,0%	,6%	
Συζούν	12,80%	17,5%	8,1%	
Διάρκεια σχέσης				,000
<11 μήνες	52,95%	74,2%	31,7%	
1 <2 χρόνια	22,35%	16,1%	28,6%	
2 χρόνια +	24,70%	9,7%	39,7%	
Διακοπή σχέσης				,029
Δεν έχει διακοπεί	52,80%	40,0%	65,6%	
<11 μήνες πριν	33,75%	46,7%	20,8%	
Περίπου 1 χρόνο πριν	6,15%	6,7%	5,6%	
> 1 χρόνο	7,35%	6,7%	8,0%	
Σεξουαλικά ενεργοί	83,10%	87,5%	78,7%	.087
Κλίμακα Κοινωνικά Αποδεκτών Απαντήσεων	2,72	2,69	2,74	,357

6.5 ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Όσον αφορά τις ερευνητικές υποθέσεις, αυτές ήταν οι εξής:

- Το ποσοστό των ατόμων που γίνεται θύμα ψυχολογικής βίας είναι υψηλό μεταξύ των φοιτητών.
- Οι άντρες επίσης γίνονται θύματα ψυχολογικής βίας σε υψηλό ποσοστό και με μεγάλη συχνότητα.
- Παράγοντες προσωπικότητας των συντρόφων και παράγοντες ποιότητας της σχέσης επηρεάζουν την εμφάνιση ψυχολογικής βίας,
- Το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο των συντρόφων σχετίζεται με την ψυχολογική θυματοποίηση.
- Τα θύματα ψυχολογικής βίας ενδέχεται να προσπαθήσουν να δώσουν κοινωνικά αποδεκτές απαντήσεις, μη περιγράφοντας αντικειμενικά την κατάσταση την οποία βιώνουν.

6.6 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Μετά τη συλλογή των ερωτηματολογίων, τα δεδομένα εισήχθησαν στο πρόγραμμα Excel της Microsoft. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται χωριστά για α) τη διάπραξη και τη θυματοποίηση, β) το ποσοστό και τη συχνότητα, γ) το συνολικό επίπεδο βίας και το επίπεδο σοβαρής βίας. Η επεξεργασία των στοιχείων (στατιστική ανάλυση) έγινε μέσω του προγράμματος SPSS χρησιμοποιήθηκαν, το κριτήριο χ^2 , το t-test για την διερεύνηση των διαφορών στα δυο φύλα, ο συντελεστής συσχέτισης Pearson r (Pearson product-moment correlation coefficient r) για τη διερεύνηση συσχετίσεων και έγινε επιπλέον Ανάλυση Πολλαπλής Παλινδρόμησης (Multiple Regression Analysis) για την μελέτη της επίδρασης των αιτιολογικών παραγόντων στο ποσοστό και τη συχνότητα εμφάνισης της ψυχολογικής βίας. Τέλος, η ομάδα προέβη σε ερμηνεία των αποτελεσμάτων και την εξαγωγή συμπερασμάτων.

Κεφάλαιο 7

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

7.1 ΠΟΣΟΣΤΑ ΚΑΙ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

Στον Πίνακα 7.1 βλέπουμε ότι πάνω από το 70% του συνόλου των φοιτητών (N=240) που συμμετείχαν στην έρευνα δηλώνουν ότι υπήρξαν θύματα ψυχολογικής βίας από τους / τις συντρόφους τους τον τελευταίο χρόνο. Η συχνότητα των περιστατικών για την ίδια περίοδο αγγίζει τις 15,7 φορές

Τα ποσοστά σοβαρής ψυχολογικής βίας (π.χ. χρήση απειλών, καταστροφή αντικειμένων του συντρόφου, προσβολές και υποτίμηση της προσωπικότητας) ήταν σχεδόν 30%. Η συχνότητα με την οποία παρουσιάστηκαν τα περιστατικά φτάνει σχεδόν τις 7 φορές / τον τελευταίο χρόνο. Συγκρίνοντας την συχνότητα σοβαρών περιστατικών στο σύνολο παρατηρούμε ότι σχεδόν τα μισά περιστατικά είναι σοβαρά.

Πίνακας 7.1 Ποσοστά και συχνότητα ψυχολογικής θυματοποίησης από το/τη σύντροφο τον τελευταίο χρόνο ανά φύλο.

Θυματοποίηση		Φύλο			T-test
		Σύνολο	Άντρες	Γυναίκες	
Ποσοστό	Συνολικά	71,70 (N=172)	77,19 (N=57)	79,50 (N=161)	-,366 (p=,715)
	Σοβαρή	29,60 (N=71)	39,28 (N=56)	30,62 (N=160)	1,186 (p=,237)
Συχνότητα	Συνολικά	15,69 (N=172)	19,20 (N=44)	14,48 (N=128)	1,229 (p=,221)
	Σοβαρή	6,95 (N=71)	10,68 (N=22)	5,28 (N=49)	1,932 (p=,058)

7.2 ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

Σε σχέση με το φύλο, στον ίδιο Πίνακα (7.1) φαίνεται ότι το 77,2% των ανδρών και το 80% περίπου των γυναικών υπήρξαν θύματα ψυχολογικής βίας. Η διαφορά που προέκυψε δεν είναι στατιστικά σημαντική ($t=-,37$, $p=,72$). Η συχνότητα με την οποία οι άνδρες έπεσαν θύματα ήταν 19 περίπου φορές ενώ για της γυναίκες η συχνότητα ήταν 14,5 (στον τελευταίο χρόνο). Όμως και σε αυτήν τη περίπτωση η διαφορά δεν είναι στατιστικά σημαντική ($t=1,22$, $p=,22$).

Οι άνδρες με ποσοστό λίγο μικρότερο του 40% βρέθηκε ότι έπεσαν θύματα σοβαρής ψυχολογικής κακοποίησης, ενώ στις γυναίκες από την άλλη βρέθηκε ποσοστό 30,5. Η συχνότητα εμφάνισης ήταν 10,68 και 5,28 αντίστοιχα για άνδρες και

γυναίκες. Η διαφορά δεν ήταν στατιστικά σημαντική ούτε για την ποσοστιαία επικράτηση ούτε για την συχνότητα.

7.3 ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΟΥΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Στους Πίνακες που ακολουθούν (7.2 και 7.3) παρουσιάζεται η συσχέτιση των παραγόντων που διερευνήθηκαν μέσω του ερωτηματολογίου της έρευνας με την εμφάνιση ψυχολογικής βίας. Η διερεύνησή μας περιλαμβάνει όχι μόνο την συνολική εμφάνιση ψυχολογικής θυματοποίησης αλλά και την εμφάνιση της σοβαρής, τόσο σε ποσοστά όσο και σε συχνότητες. Οι παράγοντες ανήκουν σε δυο κατηγορίες και αποτελούν τις αντίστοιχες **κλίμακες της σχέσης ή παράγοντες ποιότητας της σχέσης** (*Relationship scales*) (βλ. Πίνακα 7.2) και **ενδοψυχικές κλίμακες ή παράγοντες της προσωπικότητας των συντρόφων** (*Intrapsychic Scales*) (βλ. Πίνακα 7.3). Στους πίνακες αυτούς λοιπόν παρουσιάζονται τα αποτελέσματα συσχέτισης της ψυχολογικής βίας – θυματοποίησης με τους αιτιολογικούς παράγοντες. Βλέπουμε ότι ορισμένοι παράγοντες σχετίζονται με την ψυχολογική βία (ποσοστό ή συχνότητα) στατιστικά σημαντικά, ενώ άλλοι όχι.

Από τον Πίνακα 7.2 προκύπτουν τα αποτελέσματα συσχέτισης της ψυχολογικής βίας- θυματοποίησης με τους παράγοντες της σχέσης. Συμπεραίνουμε ότι υπάρχει σημαντική θετική συνάφεια μεταξύ της υποκλίμακας «προβλήματα επικοινωνίας» και της ψυχολογικής θυματοποίησης, ιδιαίτερα δε, παρατηρούνται υψηλές συνάφειες με το ποσοστό σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης και την συχνότητα συνολικής. Η συχνότητα συνολικής ψυχολογικής θυματοποίησης επιπλέον συσχετίζεται στατιστικά σημαντικά με τις υποκλίμακες «κυριαρχία» ($r=,234$, $p=,002$), «αρνητικές αποδόσεις» ($r=,296$, $p=,000$) και «στρες στη σχέση» ($r=,357$, $p=,000$). Η υποκλίμακα «στρες στην σχέση» επίσης σχετίζεται και με την συχνότητα εμφάνισης σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης. Τέλος αρνητική συσχέτιση με την συχνότητα εμφάνισης ψυχολογικής θυματοποίησης (συνολικής και σοβαρής) προκύπτει με την υποκλίμακα «διαχείριση θυμού» ($r=-,366$, $p=,000$ και $r=-,289$, $p=,015$).

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 7.3 οι παράγοντες προσωπικότητας συντρόφων «αντικοινωνική προσωπικότητα» ($r=,215$, $p=,001$), «ιστορικό σεξουαλικής κακοποίησης» ($r=,183$, $p=,007$), «βίαιη κοινωνικοποίηση» ($r=,201$, $p=,003$) και «στρεσογόνες συνθήκες» ($r=,210$, $p=,002$) σχετίζονται σημαντικά με το ποσοστό εμφάνισης της σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης. Οι παράγοντες επίσης «αντικοινωνική προσωπικότητα», «ιστορικό εγκληματικών πράξεων», «κατάθλιψη»,

«στρεσογόνες συνθήκες», και «χρήση ουσιών» σχετίζονται θετικά τόσο με την συχνότητα συνολικής ψυχολογικής θυματοποίησης όσο και με την συχνότητα σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης. Η «μεταιχμιακή προσωπικότητα» σχετίζεται θετικά με τη συχνότητα ψυχολογικής θυματοποίησης, συνολικής και σοβαρής. Ταυτόχρονα οι υποκλίμακες «εχθρότητα σε σχέση με το φύλο» ($r=,449$, $p=,000$) και «αποδοχή βίας» ($r=,396$, $p=,001$) σχετίζονται σημαντικά με την συχνότητα σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης. Τέλος, ο παράγοντας προσωπικότητας των συντρόφων «κοινωνική αποδοχή» σχετίζεται αρνητικά με το ποσοστό και τη συχνότητα της ψυχολογική θυματοποίησης συνολικής και σοβαρής.

Από τα αποτελέσματα της έρευνάς μας καμία στατιστικά σημαντική συνάφεια δεν προέκυψε με την ψυχολογική βία και τις υποκλίμακες της προσωπικότητας των συντρόφων (Πίνακας 7.3) «ιστορικό παραμέλησης», «μετατραυματική διαταραχή του στρες» και «αυτοέλεγχος», ενώ από τους παράγοντες σχέσης (Πίνακας 7.2), συνάφεια δεν προέκυψε με τους παράγοντες «ζήλια» και «δέσμευση στη σχέση».

Πίνακας 7.2 Συνάφεια του ποσοστού και της συχνότητας ψυχολογικής θυματοποίησης (συνολικά και σοβαρής) με τις υποκλίμακες του Προφίλ της Σχέσης.

Υποκλίμακες- Παράγοντες του Προφίλ της Σχέσης	Ποσοστό ψυχολογι- κής βίας	Ποσοστό σοβαρής ψυχολογι- κής βίας	Συχνότητα ψυχολογι- κής βίας	Συχνότητα σοβαρής ψυχολογι- κής βίας
<i>Διαχείριση Θυμού</i>	-,061	-,108	-,366(**)	-,289(*)
<i>Σύγκρουση</i>	,101	,129	,292(**)	,185
<i>Προβλήματα επικοινωνίας</i>	,160(*)	,320(**)	,378(**)	,307(*)
<i>Κοριαρχία</i>	,063	,106	,234(**)	,281(*)
<i>Αρνητικές αποδόσεις</i>	,121	,130	,296(**)	,209
<i>Δέσμευση στη Σχέση</i>	-,083	-,115	-,194(*)	-,056
<i>Στρες στη Σχέση</i>	,014	,171(*)	,357(**)	,382(**)
<i>Ζήλια</i>	,029	,038	,008	-,080

** Σημαντική συνάφεια σε επίπεδο 0,01 (2πλής κατεύθυνσης)

* Σημαντική συνάφεια σε επίπεδο 0,05 (2πλής κατεύθυνσης)

Πίνακας 7.3 Συνάφεια του ποσοστού και της συχνότητας ψυχολογικής θυματοποίησης (συνολικά και σοβαρής) με τις υποκλίμακες του Προφίλ προσωπικότητας των Συντρόφων

Υποκλίμακες- Παράγοντες του Προφίλ προσωπικότητας των Συντρόφων	Ποσοστό ψυχολογική ς βίας	Ποσοστό σοβαρής ψυχολογική ς βίας	Συχνότητα ψυχολογική ς βίας	Συχνότητα σοβαρής ψυχολογική ς βίας
<i>Αντικοινωνική προσωπικότητα</i>	,045	,215(**)	,348(**)	,375(**)
<i>Μεταχιμακή προσωπικότητα</i>	,152(*)	,109	,327(**)	,289(*)
<i>Ιστορικό εγκληματικών πράξεων</i>	,005	,151(*)	,286(**)	,330(**)
<i>Κατάθλιψη</i>	,007	,092	,251(**)	,331(**)
<i>Εχθρότητα σε σχέση με το φύλο</i>	,073	,129	,182(*)	,449(**)
<i>Ιστορικό παραμέλησης</i>	-,019	,119	,090	,187
<i>Μετατραυματική διαταραχή του στρες</i>	,074	,050	,033	,136
<i>Ιστορικό Σεξουαλικής Κακοποίησης</i>	,077	,183(**)	,157(*)	,306(*)
<i>Αυτο-έλεγχος</i>	,104	,116	,134	,285(*)
<i>Κοινωνική Αποδοχή</i>	-,179(**)	-,173(*)	-,282(**)	-,345(**)
<i>Κοινωνική Ενσωμάτωση</i>	,006	-,150(*)	-,218(**)	-,231
<i>Στρεσογόνες συνθήκες</i>	,077	,210(**)	,335(**)	,490(**)
<i>Χρήση ουσιών</i>	,025	,230(**)	,289(**)	,336(**)
<i>Αποδοχή βίας</i>	,007	,132	,192(*)	,396(**)
<i>Βίαιη κοινωνικοποίηση</i>	,083	,201(**)	,064	,048
<i>Κοινωνική Αποδοχή (μέσος όρος)</i>	-,336(**)	-,199(*)	-,204(*)	-,156

** Σημαντική συνάφεια σε επίπεδο 0,01 (2πλής κατεύθυνσης)

* Σημαντική συνάφεια σε επίπεδο 0,05 (2πλής κατεύθυνσης)

7.4 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ.

A) Κοινωνικοοικονομικό επίπεδο.

Η κλίμακα του κοινωνικοοικονομικού επιπέδου δημιουργήθηκε από την μετατροπή σε z τιμές των τριών ακόλουθων μεταβλητών: χρόνια εκπαίδευσης του πατέρα και της μητέρας του φοιτητή και του οικογενειακού εισοδήματος. Το άθροισμα της κλίμακας αυτής μετετράπη επίσης σε z τιμές. Το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο κάθε φοιτητή παρουσιάζεται ως τον αριθμό των μονάδων τυπικής απόκλισης πάνω ή κάτω από τον μέσο όρο του δείγματος.

Στον πίνακα 7.4 παρουσιάζεται η συσχέτιση ψυχολογικής θυματοποίησης με το Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο των φοιτητών και την Κλίμακα Κοινωνικά Αποδεκτών Απαντήσεων. Προκύπτει ότι το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο των συμμετεχόντων δεν σχετίζεται με τα ποσοστά συνολικής και σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης, αλλά με τη συχνότητα συνολικής αλλά και κυρίως σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης.

B) Κλίμακα κοινωνικά αποδεκτών απαντήσεων.

Η κλίμακα αυτή προέρχεται από το Προφίλ της προσωπικότητας του συντρόφου και της ποιότητας της Σχέσης και ελέγχει την τάση του ερωτώμενου να μην παραδέχεται ή να μην αποκαλύπτει κοινωνικά μη αποδεκτές συμπεριφορές. Αποτελείται από 13 στοιχεία, τα οποία αναφέρονται σε συμπεριφορές και συναισθήματα που είναι σχετικά δυσάρεστα, αλλά αληθινά για τους περισσότερους ανθρώπους, όπως πχ. «Δεν έχω πει ποτέ εσκεμμένα κάτι που θα στενοχωρούσε κάποιον» και «Έχουν υπάρξει περιπτώσεις που εκμεταλλεύτηκα κάποιον». Όσο περισσότερα θέματα ο ερωτώμενος αρνείται, τόσο πιθανότερο είναι να αποφεύγει επίσης ή να αρνείται την αποκάλυψη πιο δυσάρεστων πληροφοριών, όπως τη βία εναντίον του/της συντρόφου του/της.

Έτσι λοιπόν στην παρούσα έρευνα, σε σχέση με την Κλίμακα Κοινωνικά Αποδεκτών Απαντήσεων (Πίνακας 7.4) βρέθηκε ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση με το ποσοστό και τη συχνότητα συνολικής αλλά και σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης. Το παραπάνω δεδομένο μας επιτρέπει να συμπεράνουμε ότι όσο περισσότερες κοινωνικά μη αποδεκτές συμπεριφορές αρνούνται οι ερωτώμενοι, τόσο πιο πιθανό είναι επίσης να αποφεύγουν ή να αρνούνται περισσότερο δυσάρεστες πληροφορίες, όπως την αποκάλυψη ότι υπήρξαν θύματα ψυχολογικής βίας από τον σύντροφό τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.4 Συνάφεια της ψυχολογικής θυματοποίησης με την Κλίμακα του Κοινωνικοοικονομικού επιπέδου και την Κλίμακα Κοινωνικά Αποδεκτών Απαντήσεων.

Ψυχολογική θυματοποίηση	Επίπεδο σοβαρότητας	ΚΚΕ¹	ΚΚΑΑ²
Ποσοστό	<i>Συνολικά</i>	,000	-,179(**)
	<i>Σοβαρή</i>	,003	-,173(*)
Συχνότητα	<i>Συνολικά</i>	,186(*)	-,282(**)
	<i>Σοβαρή</i>	,327(**)	-,345(**)

¹ Κλίμακα Κοινωνικοοικονομικού Επιπέδου

² Κλίμακα Κοινωνικά Αποδεκτών Απαντήσεων

7.5 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΡΟΒΛΕΨΗΣ ΣΥΝΟΛΟΥ ΚΑΙ ΣΟΒΑΡΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

Στην συνέχεια της επεξεργασίας μας και προκειμένου να διερευνηθούν οι παράγοντες πρόβλεψης της ψυχολογικής θυματοποίησης χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της Βηματικής Πολλαπλής Παλινδρόμησης. Οι μεταβλητές πρόβλεψης που χρησιμοποιήθηκαν στην παλινδρόμηση για το ποσοστό και την συχνότητα του συνόλου της ψυχολογικής θυματοποίησης αλλά και της σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης ήταν τόσο οι παράγοντες σχέσης, δηλαδή, διαχείριση θυμού, αρνητικές αποδώσεις, δέσμευση στη σχέση, στρες στη σχέση, κυριαρχία, ζήλια, προβλήματα επικοινωνίας και σύγκρουση, όσο και οι παράγοντες προσωπικότητας των συντρόφων, δηλ. αυτοέλεγχος, κατάθλιψη, αντικοινωνική προσωπικότητα, μεταιχμιακή προσωπικότητα, εχθρότητα σε σχέση με το φύλο, ιστορικό παραμέλησης, ιστορικό εγκληματικών πράξεων, μετατραυματική διαταραχή του στρες, ιστορικό σεξουαλικής κακοποίησης, κοινωνική ενσωμάτωση, κοινωνική αποδοχή της βίας, στρεσογόνες συνθήκες, χρήση ουσιών, αποδοχή βίας και η βίαιη κοινωνικοποίηση.

Στους πίνακες 7.5Α και 7.5Β παρουσιάζονται τα αποτελέσματα όσων από των παραπάνω μεταβλητών, μετά την παλινδρόμησή τους με το ποσοστό συνολικής ψυχολογικής βίας- θυματοποίησης και σοβαρής ψυχολογικής βίας- θυματοποίησης, αντίστοιχα, βρέθηκε ότι στατιστικά σημαντικά ερμηνεύουν κάποιο ποσοστό διακύμανσης της βίας. Προκύπτει λοιπόν ότι ο παράγοντας «κοινωνική αποδοχή»

επηρεάζει το συνολικό ποσοστό εμφάνισης ψυχολογικής θυματοποίησης (Πίνακας 7.5A). Ειδικότερα από το τετράγωνο του R (R square) προκύπτει ότι το 2,8% της διακύμανσης του συνόλου της ψυχολογικής θυματοποίησης μπορεί να προβλεφθεί από την ανεξάρτητη μεταβλητή «κοινωνική αποδοχή». Το προσαρμοσμένο τετράγωνο του R παίρνει την τιμή 2,3%. Η τιμή του προσαρμοσμένου τετραγώνου του R προκύπτει έπειτα και από συνυπολογισμό του πλήθους των μεταβλητών πρόβλεψης. Επιπρόσθετα, όταν ο αριθμός των παρατηρήσεων (δεδομένων) είναι μεγάλος σε σχέση με τις μεταβλητές πρόβλεψης η τιμή του R τετράγωνο έχει μικρή διαφορά από το προσαρμοσμένο R τετράγωνο. Στον πίνακα επίσης παρουσιάζεται το άθροισμα των τετραγώνων της παλινδρόμησης (9919, 829) το οποίο εκφράζει την διακύμανση που μπορεί να εξηγηθεί από την μεταβλητή «κοινωνική αποδοχή» όπως και η συνολική διακύμανση (35777,8). Έτσι λοιπόν η συγκεκριμένη ανεξάρτητη μεταβλητή ερμηνεύει το 9919,829 της συνολικής διακύμανσης ενώ το 347857,9, που προκύπτει ως πηλίκο των παραπάνω, δεν ερμηνεύεται από αυτήν. Από τις τιμές του F και p, ιδιαίτερα, φαίνεται η στατιστικά σημαντική εγκυρότητα του αποτελέσματος.

Στον πίνακα 7.5B παρουσιάζεται η Βηματική Πολλαπλή Παλινδρόμηση του ποσοστού σοβαρής ψυχολογικής βίας- θυματοποίησης με τις μεταβλητές πρόβλεψης. Βρέθηκε ότι η ανεξάρτητη μεταβλητή «προβλήματα επικοινωνίας» ερμηνεύει το 9,7% της διακύμανσης του ποσοστού σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης. Το προσαρμοσμένο τετράγωνο του R παίρνει την τιμή 0,093 το οποίο δείχνει ότι το 9,3% της διακύμανσης του ποσοστού της σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης μπορεί να προβλεφθεί από την ανεξάρτητη μεταβλητή «προβλήματα επικοινωνίας». Επιπλέον μέσα από την τιμή του αθροίσματος των τετραγώνων παλινδρόμησης προκύπτει ότι η μεταβλητή «προβλήματα επικοινωνίας» ερμηνεύει το 42487,663 της παλινδρόμησης από το σύνολο της διακύμανσης (436390,2).

Πίνακας 7.5A. Η παλινδρόμηση του ποσοστού συνολικής ψυχολογικής βίας-θυματοποίησης με τις μεταβλητές πρόβλεψης.

Εξαρτημένη μεταβλητή	Μεταβλητές πρόβλεψης	R Τετράγωνο	Προσαρμοσμένο R τετράγωνο	Άθροισμα τετραγώνων (παλινδρόμηση)	Άθροισμα τετραγώνων (Σύνολο)	F	P
Συνολική Ψυχολογική Θυματοποίηση	Κοινωνική αποδοχή βίας	,028	,023	9919,829	357777,8	5,846	,016

Πίνακας 7.5B. Η παλινδρόμηση του ποσοστού σοβαρής ψυχολογικής βίας-θυματοποίησης με τις μεταβλητές πρόβλεψης.

Εξαρτημένη μεταβλητή	Μεταβλητές πρόβλεψης	R Τετράγωνο	Προσαρμοσμένο R τετράγωνο	Άθροισμα τετραγώνων (παλινδρόμηση)	Άθροισμα τετραγώνων (Σύνολο)	F	P
Σοβαρή Ψυχολογική Θυματοποίηση	Προβλήματα Επικοινωνίας	,097	,093	42487,663	436390,2	21,896	,000

Στους πίνακες των συντελεστών παλινδρόμησης (πίνακες 7.6A και 7.6B) παρουσιάζονται οι συντελεστές ή οι παράμετροι εκτίμησης της παλινδρόμησης. Μέσω αυτών μπορούμε να εξάγουμε συμπεράσματα για το ποσό της αύξησης στην εξαρτημένη μεταβλητή (ψυχολογική θυματοποίηση) που θα μπορούσε να προβλεφθεί με την αύξηση μιας μονάδας των μεταβλητών πρόβλεψης.

Ειδικότερα λοιπόν από τον πίνακα 7.6A φαίνεται ότι για την «κοινωνική αποδοχή» ο συντελεστής είναι στατιστικά σημαντικός ($t = -2,418$, $p = ,016$), γεγονός το οποίο μας δείχνει ότι για κάθε αύξηση μιας μονάδας στην «κοινωνική αποδοχή» μπορεί να προβλεφθεί μείωση 19,644 στο ποσοστό της ψυχολογικής θυματοποίησης. Επιπλέον μέσω της χρήσης των κανονικοποιημένων συντελεστών παλινδρόμησης (Βήτα) εξάγεται το συμπέρασμα ότι για κάθε μείωση μιας τυπικής απόκλισης στην «κοινωνική αποδοχή» μπορεί να προβλεφθεί μείωση ,167 της τυπικής απόκλισης στην μεταβλητή ποσοστό ψυχολογικής θυματοποίησης.

Στον πίνακα 7.6B φαίνεται ότι για τα «προβλήματα επικοινωνίας» ο συντελεστής είναι στατιστικά σημαντικός ($t = 4,679$, $p = ,000$), γεγονός το οποίο μας δείχνει ότι για κάθε αύξηση μιας μονάδας στα «προβλήματα επικοινωνίας» μπορεί να προβλεφθεί αύξηση 7,719 στο ποσοστό της σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης. Επιπλέον, η χρήση των κανονικοποιημένων συντελεστών παλινδρόμησης δείχνει ότι για κάθε αύξηση μιας τυπικής απόκλισης των «προβλημάτων επικοινωνίας» μπορεί να προβλεφθεί αύξηση ,312 της τυπικής απόκλισης στην εξαρτημένη μεταβλητή, που δεν είναι παρά το ποσοστό σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης.

Πίνακας 7.6A Οι συντελεστές παλινδρόμησης για το ποσοστό ψυχολογικής βίας-θυματοποίησης (συνολικά).

Εξαρτημένη μεταβλητή	Μοντέλο	Μη κανονικοποιημένοι συντελεστές παλινδρόμησης		Κανονικοποιημένοι συντελεστές παλινδρόμησης	t	P
		B	Τυπικό σφάλμα	Beta		
Ψυχολογική Θυματοποίηση (σύνολο)	(Constant)	131,514	22,409		5,869	,000
	Κοινωνική αποδοχή	-19,644	8,125	-,167	-2,418	,016

Πίνακας 7.6B Συντελεστές παλινδρόμησης για το ποσοστό της σοβαρής ψυχολογικής βίας-θυματοποίησης.

Εξαρτημένη μεταβλητή	Μοντέλο	Μη κανονικοποιημένοι συντελεστές παλινδρόμησης		Κανονικοποιημένοι συντελεστές παλινδρόμησης	t	P
		B	Τυπικό σφάλμα	Beta		
Σοβαρή Ψυχολογική Θυματοποίηση	(Constant) Προβλήματα επικοινωνίας	-36,637 36,120	14,722 7,719	 ,312	-2,489 4,679	,014 ,000

Στο Πίνακα 7.7A παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης της συχνότητας ψυχολογικής θυματοποίησης (σύνολο) με τις μεταβλητές πρόβλεψης. Μελετώντας λοιπόν τα αποτελέσματα προκύπτει ότι τρεις είναι οι ανεξάρτητες μεταβλητές που επηρεάζουν την διακύμανσή της. Τα «προβλήματα επικοινωνίας» προβλέπουν το 15% της διακύμανσης, τα «προβλήματα επικοινωνίας» και το «στρες στην σχέση» το 19% περίπου, ενώ τα «προβλήματα επικοινωνίας» το «στρες στην σχέση» και η «διαχείριση θυμού» μαζί προβλέπουν 23% της διακύμανσης της εξαρτημένης μεταβλητής, δηλαδή της συχνότητας του συνόλου ψυχολογικής θυματοποίησης. Επιπρόσθετα από τις τιμές που παίρνει το άθροισμα των τετραγώνων της παλινδρόμησης για κάθε μια από της παραπάνω μεταβλητές προκύπτει ότι τα «προβλήματα επικοινωνίας» ερμηνεύουν το 11741,999 της συνολικής διακύμανσης, τα «προβλήματα επικοινωνίας» και το «στρες στην σχέση» το 15008,810 και τα «προβλήματα επικοινωνίας» το «στρες στην σχέση» και η «διαχείριση θυμού» το 18057,749 της συνολικής διακύμανσης (78517,640).

Όσον αφορά στη συχνότητα περιστατικών σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης βρέθηκε ότι τέσσερις είναι οι μεταβλητές που επηρεάζουν με στατιστικά σημαντικά τα αποτελέσματα (πίνακας 7.7B). Οι «στρεσογόνες συνθήκες» προβλέπουν το 22,7% της διακύμανσης της συχνότητας σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης, ενώ οι «στρεσογόνες συνθήκες» και η «αποδοχή της βίας» το 29,2%, οι «στρεσογόνες συνθήκες» η «αποδοχή της βίας» και η «βίαη κοινωνικοποίηση» το 34,2%, ενώ η πρόσθεση της μεταβλητής «κατάθλιψη» στις τρεις προηγούμενες μεταβλητές ερμηνεύει το 38,8% της διακύμανσης. Από το συνολικό άθροισμα των τετραγώνων που είναι 8330,984 οι «στρεσογόνες συνθήκες» ερμηνεύουν το 1892,660 της συνολικής διακύμανσης, οι «στρεσογόνες συνθήκες» και η «αποδοχή της βίας» το 2429,890, οι «στρεσογόνες συνθήκες», η «αποδοχή της βίας» και η «βίαη κοινωνικοποίηση» το 2849,730 και οι «στρεσογόνες συνθήκες», η «αποδοχή της βίας», η «βίαη κοινωνικοποίηση» και η «κατάθλιψη» το 3234,057.

Πίνακας 7.7Α. Παλινδρόμηση της συχνότητας του συνόλου ψυχικής βίας-θυματοποίησης.

Εξαρτημένη μεταβλητή	Μεταβλητές πρόβλεψης	R Τετράγωνο	Προσαρμοσμένο R τετράγωνο	Άθροισμα τετραγώνων (παλινδρόμηση)	Άθροισμα τετραγώνων (Σύνολο)	F	P
Συνολική Ψυχολογική Θυματοποίηση	Προβλήματα επικοινωνίας	,150	,144	11741,999	78517,640	27,957	,000
	Στρες στην σχέση	,191	,181	15008,810	78517,640	18,670	,000
	Διαχείριση θυμού	,230	,215	18057,749	78517,640	15,631	,000

Πίνακας 7.7Β. Παλινδρόμηση της συχνότητας σοβαρής ψυχικής βίας-θυματοποίησης.

Εξαρτημένη μεταβλητή	Μεταβλητές πρόβλεψης	R Τετράγωνο	Προσαρμοσμένο R τετράγωνο	Άθροισμα τετραγώνων (παλινδρόμηση)	Άθροισμα τετραγώνων (Σύνολο)	F	P
Σοβαρή Ψυχολογική Θυματοποίηση	Στρεσογόνες Συνθήκες	,227	,215	1892,660	8330,984	17,932	,000
	Αποδοχή βίας	,292	,268	2429,890	8330,984	12,353	,000
	Βίαη Κοινωνικοποίηση	,342	,309	2849,730	8330,984	10,225	,000
	Κατάθλιψη	,388	,346	3234,057	8330,984	9,200	,000

Στον πίνακα 7.8Α παρουσιάζονται οι συντελεστές ή οι παράμετροι εκτίμησης της παλινδρόμησης για την συχνότητα της ψυχολογικής θυματοποίησης (σύνολο). Για τα «προβλήματα επικοινωνίας», το «στρες στην σχέση» και την «διαχείριση θυμού» ο συντελεστής είναι στατιστικά σημαντικός $t = 2,445$ και $p = ,016$, $t = 2,819$ και $p = ,005$, $t = -2,814$ και $p = ,006$ αντίστοιχα. Έχουμε λοιπόν για κάθε αύξηση μιας μονάδας στα «προβλήματα επικοινωνίας» μπορεί να προβλεφθεί αύξηση 11,890 στην συχνότητα της ψυχολογικής θυματοποίησης. Για αύξηση μιας μονάδας στο «στρες στη σχέση» μπορεί να προβλεφθεί αύξηση 9,600 και ομοίως για αύξηση μιας μονάδας της «διαχείρισης θυμού» προβλέπεται μείωση 13,149 της συχνότητας της ψυχολογικής βίας.

Μέσω δε της χρήσης των κανονικοποιημένων συντελεστών προκύπτει ότι για αύξηση μιας τυπικής απόκλισης στα «προβλήματα επικοινωνίας», ή στο «στρες στην

σχέση» μπορεί να προβλεφθεί αύξηση της τυπικής απόκλισης της συχνότητας της ψυχολογικής βίας ,204 ή ,217 αντίστοιχα ή αν πρόκειται για την «διαχείριση θυμού» μείωση ,218.

Πίνακας 7.8Α Οι συντελεστές παλινδρόμησης για την συχνότητα του συνόλου ψυχολογικής βίας-θυματοποίησης.

Εξαρτημένη μεταβλητή	Μοντέλο	Μη κανονικοποιημένοι συντελεστές παλινδρόμησης		Κανονικοποιημένοι συντελεστές παλινδρόμησης	t	P
		B	Τυπικό σφάλμα			
Ψυχολογική θυματοποίηση (σύνολο)	1. (Constant)	-27,632	8,260		-3,345	,001
	Προβλήματα επικοινωνίας	22,564	4,267	,387	5,288	,000
	2. (Constant)	-37,401	8,777		-4,261	,000
	Προβλήματα επικοινωνίας	17,138	4,588	,294	3,735	,000
	Στρες στην σχέση.	9,912	3,477	,224	2,851	,005
	3. (Constant)	10,503	19,070		,551	,583
Προβλήματα επικοινωνίας	11,890	4,863	,204	2,445	,016	
Στρες στην σχέση	9,600	3,405	,217	2,819	,005	
Διαχείριση θυμού	-13,149	4,673	-,218	-2,814	,006	

Στον πίνακα 7.8B παρουσιάζονται οι παράμετροι εκτίμησης της παλινδρόμησης για την συχνότητα σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης. Για τις «στρεσογόνες συνθήκες», την «αποδοχή της βίας», την «βίαιη κοινωνικοποίηση» και την «κατάθλιψη» όπως βλέπουμε (από t και p) οι συντελεστές είναι στατιστικά σημαντικοί. Για κάθε αύξηση μιας μονάδας στις «στρεσογόνες συνθήκες» μπορεί να προβλεφθεί αύξηση 14,659 στη συχνότητα σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης. Για αύξηση μιας μονάδας στην «αποδοχή βίας» προβλέπεται αύξηση 7,763 ενώ κατά ανάλογο τρόπο η βίαιη κοινωνικοποίηση προβλέπει μείωση 7,728 και η κατάθλιψη αύξηση 6,448 στη συχνότητα σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης.

Παρόμοια από τους κανονικοποιημένους συντελεστές παλινδρόμησης συμπεραίνουμε ότι για κάθε αύξηση μιας τυπικής απόκλισης στις παραπάνω μεταβλητές μπορεί να προβλεφθεί αντίστοιχα ,436 ,271 ,237 αύξηση της τυπικής απόκλισης στη συχνότητα της σοβαρής ψυχολογικής βίας ενώ αν πρόκειται για την «βίαιη κοινωνικοποίηση» αναφερόμαστε σε μείωση ,313.

Πίνακας 7.8B Οι συντελεστές παλινδρόμησης για την συχνότητα σοβαρής ψυχολογικής βίας-θυματοποίησης.

Εξαρτημένη μεταβλητή	Μοντέλο	Μη κανονικοποιημένοι συντελεστές παλινδρόμησης		Κανονικοποιημένοι συντελεστές παλινδρόμησης	t	P
		B	Τυπικό σφάλμα	Beta		
Σοβαρή Ψυχολογική θυματοποίηση	1. (Constant)	-25,869	7,840		-3,300	,002
	Στρεσογόνες συνθήκες	16,009	3,781	,477	4,235	,000
	2. (Constant)	-34,148	8,356		-4,087	,000
	Στρεσογόνες συνθήκες	12,365	3,969	,368	3,116	,003
	Αποδοχή βίας	7,916	3,387	,276	2,337	,023
	3. (Constant)	-30,490	8,301		-3,673	,001
	Στρεσογόνες συνθήκες	16,734	4,370	,498	3,829	,000
	Αποδοχή βίας	7,678	3,294	,268	2,331	,023
	Βίαη κοινωνικοποίηση	-6,376	2,999	-,258	-2,126	,038
	4. (Constant)	-36,915	8,639		-4,273	,000
	Στρεσογόνες συνθήκες	14,659	4,365	,436	3,359	,001
	Αποδοχή βίας	7,763	3,203	,271	2,423	,019
	Βίαη κοινωνικοποίηση	-7,728	2,988	-,313	-2,587	,012
	Κατάθλιψη	6,448	3,083	,237	2,091	,041

Κεφάλαιο 8

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΣΥΖΗΤΗΣΗ

8.1 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Η παρούσα μελέτη παρουσιάζει κάποιους περιορισμούς, οι οποίοι θα πρέπει να αντιμετωπιστούν στο μέλλον. Ένας σημαντικός περιορισμός αφορά στη σύσταση του δείγματος. Τα αποτελέσματα αναφέρονται στη συμπεριφορά των φοιτητών και ενδεχομένως να μην ισχύουν στο γενικό πληθυσμό και συγκεκριμένα σε συντρόφους χαμηλού εισοδήματος και διαφορετικού εκπαιδευτικού επιπέδου, όπου, τουλάχιστον στις Ευρωπαϊκές και Αμερικάνικες κοινωνίες τα ποσοστά συντροφικής βίας είναι υψηλότερα (Gelles & Straus, 1988). Μολονότι τα πλεονεκτήματα μελέτης δείγματος φοιτητών είναι πολλά, τα αποτελέσματα πρέπει να επεκταθούν σε παντρεμένα ζευγάρια που αναζητούν θεραπεία και σε άλλα άτομα στα οποία διαπιστωμένα έχει ασκηθεί ψυχολογική βία από σύντροφο ή το σύζυγο.

Από τους περισσότερο σημαντικούς ίσως περιορισμούς είναι και το γεγονός ότι τα αποτελέσματα δεν μπορούν να γενικευτούν σε όλους τους φοιτητές της Ελλάδας, καθώς οι φοιτητές δεν είναι απαραίτητα αντιπροσωπευτικοί ενός έθνους και σε καμία περίπτωση το συγκεκριμένο δείγμα δεν επελέγη ως αντιπροσωπευτικό όλων των φοιτητών της χώρας. Η πλειοψηφία τους προέρχονταν από κοινωνικές επιστήμες και ενδεχομένως να διαφέρουν από τους φοιτητές τεχνικών ή άλλων σχολών και κατευθύνσεων. Ωστόσο, ο στόχος της διεθνούς κοινοπραξίας δεν είναι η περιγραφή εθνών, αλλά ο έλεγχος θεωριών.

Σε σχέση με την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος, επειδή τα δεδομένα προήλθαν κυρίως από φοιτητές κοινωνικών επιστημών, το δείγμα των ανδρών ήταν περιορισμένο σε σχέση με τις γυναίκες (όπως άλλωστε προέκυψε από προ-έρευνα που έχει ήδη πραγματοποιήσει η κα Καλαϊτζάκη). Για την αντιμετώπιση αυτής της δυσκολίας ανατρέξαμε στη σχετική βιβλιογραφία (π.χ. Sugarman & Hotaling, 1989) και διαπιστώσαμε ότι τα ποσοστά ανδρών-γυναικών φοιτητών ήταν επίσης δυσανάλογα στις έρευνες αυτές με σημαντική υπεροχή των γυναικών.

Δυσκολίες για την πραγματοποίηση της συγκεκριμένης μελέτης αποτέλεσαν η εξεύρεση βιβλιογραφικού και ερευνητικού υλικού που να αφορά στη ψυχολογική βία και ιδιαίτερα στην θυματοποίηση. Σχεδόν ανύπαρκτα είναι τα ερευνητικά δεδομένα στην χώρα μας που να αφορούν την ψυχολογική βία και τη θυματοποίηση γενικά (πόσο μάλλον συντρόφων) ενώ ακόμα και οι διεθνείς βιβλιογραφικές πηγές είναι

αρκετά περιορισμένες σε σχέση πχ. με αυτές που μελετούν άλλα είδη βίας και ιδιαίτερα τη φυσική και τη σεξουαλική βία.

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας επίσης υποδεικνύουν την ανάγκη περαιτέρω ελέγχου της Κλίμακας Κοινωνικά Αποδεκτών Απαντήσεων, καθώς προγενέστερες μελέτες έχουν δείξει την επίδραση της τάσης για κοινωνικά αποδεκτές απαντήσεις κατά την αναφορά γενικά βίαιων συμπεριφορών, είτε από την πλευρά του θύτη είτε από την πλευρά του θύματος. Η μελέτη αυτή βασίστηκε εξολοκλήρου σε ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο μεταφράστηκε στην Ελληνική γλώσσα. Τα αποτελέσματα επομένως βασίζονται στην ακρίβεια της μετάφρασης, και δεδομένου αυτής, υπάρχει το ενδεχόμενο μία συμπεριφορά που θεωρείται ότι εμπίπτει στα όρια της ψυχολογικής θυματοποίησης στην Αμερική να μην θεωρείται έτσι στην Ελλάδα, δηλαδή, οι έννοιες αυτές να μην είναι εννοιολογικά ισοδύναμες.

Επιπλέον θέμα που μας απασχόλησε σε πρακτικό επίπεδο ήταν το μέγεθος του ερωτηματολογίου και η κατά συνέπεια χρονοβόρα διαδικασία συμπλήρωσής του. Ίσως κάποιοι πιθανοί συμμετέχοντες αποθαρρύνθηκαν από το να συμμετέχουν στην έρευνα βλέποντας το μέγεθος του ερωτηματολογίου και αναλογιζόμενοι τον απαιτούμενο χρόνο. Σε περιπτώσεις που δεν ήταν δυνατή η συμπλήρωση κατά τη διάρκεια των μαθημάτων των ερωτηματολογίων και φυσικά αν και οι ίδιοι οι συμμετέχοντες το επιθυμούσαν, δόθηκε χρονικό περιθώριο μίας μέρας στους συμμετέχοντες αυτούς να πάρουν το ερωτηματολόγιο στον χώρο τους και να το επιστρέψουν συμπληρωμένο την επόμενη.

Μερικοί συμμετέχοντες ίσως αισθάνθηκαν θυμό σχετικά με το τι τους έχει ο/η σύντροφός τους, ή ανησύχησαν για κάποιες πλευρές της συμπεριφοράς τους ή του ιστορικού τους. Αυτός ο ενδεχόμενος θυμός ή η ανησυχία είναι μέρος της καθημερινής ζωής των ατόμων που έχουν υποστεί τέτοιες εμπειρίες. Συνεπώς, η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου δεν έβαλε τους συμμετέχοντες σε μεγαλύτερο κίνδυνο από αυτόν που βιώνουν στην κανονική πορεία της ζωής τους. Η ασφάλεια χρήσης τέτοιων διαδικασιών αποδεικνύεται από το γεγονός ότι η Κλίμακα Τακτικών Σύγκρουσης (η οποία αποτελεί μέρος του ερωτηματολογίου) έχει χρησιμοποιηθεί σε περισσότερους από 20.000 συμμετέχοντες από διάφορους ερευνητές χωρίς να έχουν αναφερθεί προβλήματα (33 Πανεπιστήμια σε 17 χώρες). Περισσότερα από 300 άρθρα και τουλάχιστον 5 βιβλία που αναφέρουν τα αποτελέσματα από την χορήγηση της Κλίμακας Τακτικών Σύγκρουσης έχουν δημοσιευτεί και κανένα από αυτά δεν έχει αναφέρει οποιαδήποτε ζημία / βλάβη στα συμμετέχοντα υποκείμενα (Παράρτημα V). Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο που χορηγήθηκε στους συμμετέχοντες φοιτητές και η διαδικασία χορήγησής του έχουν εξεταστεί και εγκριθεί

από το Συμβούλιο / Επιτροπή Προστασίας των Ανθρωπίνων Υποκειμένων του Πανεπιστημίου του New Hampshire.

Αντίθετα, ως αποτέλεσμα της συμπλήρωσης αυτού του ερωτηματολογίου μερικοί συμμετέχοντες ίσως συνειδητοποίησαν ότι χρειάζονται βοήθεια για ένα προσωπικό τους πρόβλημα ή ένα πρόβλημα με την σχέση τους. Κατά συνέπεια, καθώς κάθε συμμετέχοντας τοποθετούσε το ερωτηματολόγιο στο κουτί, του δίνονταν ένα φυλλάδιο (Παράρτημα III), το οποίο περιλάμβανε τα ονόματα, τις διευθύνσεις και τα τηλέφωνα οργανισμών με τους οποίους μπορούσαν να επικοινωνήσουν για την αναζήτηση βοήθειας, όπως (κοινοτικά) κέντρα ψυχικής υγείας, καταφύγια κακοποιημένων γυναικών και συμβουλευτικά κέντρα (Πανεπιστημίων). Η λίστα αυτή προλογίζονταν από μία παράγραφο που επεξηγούσε ότι καθένας μας χρειάζεται βοήθεια σε κάποια στιγμή της ζωής του και ότι αυτοί οι οργανισμοί είναι πρόθυμοι να παρέχουν αυτή βοήθεια. Μία έρευνα και η ανασκόπηση προηγούμενων μελετών από τον Bradbury δείχνει ότι πολλοί συμμετέχοντες ούτως ή άλλως ωφελούνται από την ευκαιρία που τους δίνεται από μία συνέντευξη ή ένα ερωτηματολόγιο να σκεφτούν και να εξετάσουν τη φύση / ποιότητα του γάμου ή της συντροφικής τους σχέσης (Bradbury, 1994).

Παρά τους περιορισμούς, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, δηλαδή, τα υψηλά ποσοστά και συχνότητα ψυχολογικής θυματοποίησης που προέκυψαν, καθιστούν αναγκαία την πρωτογενή πρόληψη και επιτακτική την ανάγκη σχεδιασμού, υλοποίησης και εφαρμογής σχετικών προγραμμάτων πρόληψης. Συνάμα ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η περαιτέρω μελέτη και ανάλυση σε θεωρητική βάση, των ποικίλων μορφών με τους οποίους προκαλείται ψυχολογική θυματοποίηση των συντρόφων μέσα σε μια σχέση, θέμα που ελάχιστα έχει μελετηθεί τόσο στο εξωτερικό και πολύ περισσότερο στην χώρα μας.

8.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας προέκυψαν τα παρακάτω συμπεράσματα:

1. Μεγάλος αριθμός φοιτητών που διατηρούν συντροφικές σχέσεις γίνονται θύματα ψυχολογικής βίας από τους / τις συντρόφους τους (άνω του 70%), ενώ το ποσοστό σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης αγγίζει σχεδόν το 30%.
2. Η συχνότητα ψυχολογικής θυματοποίησης ήταν 15 περίπου φορές στη διάρκεια ενός έτους, ενώ σχεδόν τα μισά από αυτά τα περιστατικά αφορούσαν σοβαρή ψυχολογική βία.
3. Οι άνδρες γίνονται στο ίδιο ποσοστό και συχνότητα όπως και οι γυναίκες θύματα ψυχολογικής βίας (συνολικής και σοβαρής) από τις συντρόφους τους.
4. Παράγοντες της συντροφικής σχέσης όπως τα προβλήματα επικοινωνίας, η κυριαρχία, η σύγκρουση, οι αρνητικές αποδώσεις, και η ύπαρξη στρες στην σχέση συνδέονται θετικά με την ψυχολογική θυματοποίηση των φοιτητών ενώ η διαχείριση θυμού σχετίζεται αρνητικά.
5. Παράγοντες προσωπικότητας των συντρόφων όπως αντικοινωνική ή μεταιχμιακή προσωπικότητα, κατάχρηση ουσιών, κατάθλιψη, στρεσογόνες συνθήκες, αποδοχή βίας, εχθρότητα σε σχέση με το φύλο, βίαιη κοινωνικοποίηση, ιστορικό εγκληματικών πράξεων και ιστορικό σεξουαλικής κακοποίησης σχετίζονται θετικά με τη ψυχολογική θυματοποίηση των φοιτητών ενώ η κοινωνική αποδοχή και η κοινωνική ενσωμάτωση σχετίζονται αρνητικά με αυτήν.
6. Οι παράγοντες ποιότητας σχέσης που μπορούν να προβλέψουν την εμφάνιση του φαινομένου της θυματοποίησης βρέθηκε ότι είναι η ύπαρξη στρες στην σχέση και τα προβλήματα επικοινωνίας των συντρόφων.
7. Οι παράγοντες προσωπικότητας των συντρόφων που προβλέπουν την ύπαρξη ψυχολογικής θυματοποίησης βρέθηκε ότι είναι οι στρεσογόνες συνθήκες, η βίαιη κοινωνικοποίηση και η κατάθλιψη. Αντίθετα η δυνατότητα διαχείρισης του θυμού, και η κοινωνική αποδοχή είναι παράγοντες προσωπικότητας των συντρόφων που λειτουργούν ανασταλτικά στην ψυχολογική θυματοποίησή τους.
8. Το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο των συντρόφων σχετίζεται με τη συχνότητα συνολικής και σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης και όχι με το ποσοστό (σοβαρής ή συνολικής).

9. Αρνητική συνάφεια προκύπτει μεταξύ της κλίμακας κοινωνικά αποδεκτών απαντήσεων με το ποσοστό και τη συχνότητα τόσο της συνολικής όσο και της σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης.

8.3 ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνά μας σε αρκετές περιπτώσεις έρχονται να συμφωνήσουν με αποτελέσματα άλλων ερευνητών που ασχολήθηκαν με παρόμοια θέματα εμφάνισης βίας γενικά ή ψυχολογικής βίας ή και ψυχολογικής θυματοποίησης συντρόφων ειδικότερα αλλά σε μερικές άλλες περιπτώσεις παρουσιάζονται κάποιες διαφορές. Στην συνέχεια αυτής της ενότητας θα προχωρήσουμε σε μια κατά το δυνατόν πολύπλευρη διερεύνηση – σύγκριση των αποτελεσμάτων μας με αυτά των προγενέστερων ερευνών.

Από την ανασκόπηση ελληνικής και ξένης αρθρογραφίας που έγινε από την ομάδα μας πάνω σε θέματα που να αφορούν την ψυχολογική βία προέκυψαν λιγοστά ευρήματα, γεγονός που καταδεικνύει την πολύ περιορισμένη μελέτη που έχει πραγματοποιηθεί παγκοσμίως σε σχέση με αυτή. Επιπλέον εξαιρετικά δυσχερής ήταν και η προσπάθειά μας να βρούμε ερευνητικά στοιχεία που να αφορούν την θυματοποίηση γενικά αλλά και ειδικότερα των συντρόφων. Στην συνέχεια τα αποτελέσματά μας συγκρίνονται με αυτά άλλων ερευνών που μελετούν την εμφάνιση ψυχολογικής βίας και ψυχολογικής θυματοποίησης.

Στο δείγμα των φοιτητών που μελετήθηκε, βρέθηκαν πολύ υψηλά ποσοστά και συχνότητες ψυχολογικής θυματοποίησης. Πάνω από το 70% του δείγματος παραδέχτηκε ότι κατά τη διάρκεια της παρούσας σχέσης, τού είχε ασκηθεί κάποια μορφή ψυχολογικής βίας, κατά μέσο όρο 15,7 φορές τον τελευταίο χρόνο. Το ποσοστό επίσης για τα περιστατικά σοβαρής ψυχολογικής βίας πλησιάζει το 30. Από τα αποτελέσματα της έρευνας του Ignacio Ramirez (2002) προέκυψε ύπαρξη σε ποσοστό περίπου 60% ψυχολογικής βίας (διάπραξη και αποδοχή με παρόμοια ποσοστά) στο σύνολο των φοιτητών που μελέτησε. Στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση όσον αφορά στην ποσοστιαία επικράτηση μεταξύ των δύο φύλων δεν αναφέρθηκε, αποτέλεσμα το οποίο καταδείχθηκε και στην δική μας έρευνα (όπου επίσης δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο φύλων). Από τα αποτελέσματα της έρευνας επίσης των Katreena Scott και Murray Straus (2004) για την ελαφριά/ήπια ψυχολογική βία προκύπτει ότι τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες την ασκούν σε παρόμοιο ποσοστό (59% και 53% αντίστοιχα), ενώ σοβαρή

ψυχολογική θυματοποίηση δηλώνει το ¼ του δείγματος, δηλαδή το 22% των ανδρών και το 23% των γυναικών. Τα αποτελέσματα και των δύο παραπάνω ερευνών συνάδουν με τα δικά μας. Ωστόσο, και οι δυο έρευνες βρήκαν ποσοστά χαμηλότερα από τα δικά μας.

Συνεχίζοντας διερευνούμε ποιοι από τους αιτιολογικούς παράγοντες τους οποίους μελετήσαμε, έχει βρεθεί και στο παρελθόν, να επηρεάζουν στην εμφάνιση (άσκηση ή αποδοχή) βίας. Επιπλέον βασική παράμετρος που δεν παραβλέφτηκε είναι το γεγονός ότι οι έρευνες που στη συνέχεια αναφέρονται στην πλειοψηφία τους αφορούν τις συντροφικές σχέσεις και μάλιστα φοιτητών και νέων ατόμων. Στις αναφορές που ακολουθούν τα αποτελέσματά μας συσχετίζονται και συγκρίνονται με αποτελέσματα ερευνών που αφορούν την φυσική ή και τη σεξουαλική βία. Αυτό συνέβη διότι δυστυχώς μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης της ομάδας μας δεν βρέθηκαν ερευνητικά δεδομένα που να εμπλέκουν τους συγκεκριμένους αιτιολογικούς παράγοντες με την ψυχολογική βία.

Από την παρούσα έρευνα προκύπτει λοιπόν, σε πλήρη συμφωνία με πληθώρα άλλων ερευνών, ότι η χρήση ουσιών έχει άμεση συσχέτιση με την εμφάνιση βίας. Όπως και από τα αποτελέσματα των Gover (2004), Foshee, Benefield, Ennett, Bauman και Suchindran (2004), Stith, Smith, Penn, Ward και Tritt (2004), Weizmann - Henelius, Viemerö και Eronen (2003), Raskin και Chen (2002) και των White και Chen (2002), έτσι και στην δική μας έρευνα βρέθηκε ότι η χρήση ουσιών έχει άμεση συνάφεια όχι μόνο με την φυσική βία, όπως οι περισσότεροι από τους παραπάνω ερευνητές απέδειξαν, αλλά και με την ψυχολογική. Οι περισσότεροι από τους παραπάνω ερευνητές εξειδίκευσαν τη σχέση της βίας με την χρήση αλκοόλ, το ίδιο επίσης έκαναν και οι Foshee, Linder, McDougall και Bangdiwala (2001) (εξετάζοντας επιπλέον και την ανά φύλο επιρροή). Στην δική μας έρευνα εκτός από το αλκοόλ συμπεριελήφθησαν και άλλες εξαρτησιογόνες ουσίες.

Από την έρευνα των Melani Slashinki, Ann Coker και Keith Davis (2003) προκύπτει συσχέτιση καταθλιπτικών συμπτωμάτων με την εμφάνιση συντροφικής φυσικής βίας. Από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας προκύπτει ότι η κατάθλιψη σχετίζεται άμεσα με την συχνότητα εμφάνισης περιστατικών ψυχολογικής βίας μεταξύ φοιτητών, τόσο στο σύνολο όσο και στα σοβαρά. Μάλιστα στην παρούσα έρευνα βρέθηκε επιπλέον ότι η κατάθλιψη είναι παράγοντας πρόβλεψης της ψυχολογικής θυματοποίησης.

Εξαιρετικά ενδιαφέρον γεγονός είναι η ομοιότητα που προέκυψε μεταξύ των αποτελεσμάτων της ερευνάς μας με αυτήν των Murray Straus και Rose Medeiros (2002). Κοινή διαπίστωση αποτελεί ότι, όπως για την εμφάνιση επιθέσεων (μάλιστα

και σοβαρών) εναντίων του/της συντρόφου σχετίστηκαν οι κλίμακες «διαχείριση θυμού» και «προβλήματα επικοινωνίας». Και από τα δικά μας αποτελέσματα προκύπτει ότι οι δύο αυτές κλίμακες -αιτιολογικοί παράγοντες- πράγματι σχετίζονται σημαντικά με την εμφάνιση ψυχολογικής βίας και πολύ περισσότερο της σοβαρής αλλά συνάμα αποτελούν και οι δύο αυτές κλίμακες παράγοντες πρόβλεψης της ψυχολογικής θυματοποίησης.

Επιπρόσθετα στην έρευνα των Lunderberg, Stith, Penn και Ward (2004) προέκυψε ότι η διαχείριση του θυμού αποτέλεσε το καλύτερο προγνωστικό δείκτη για την χρήση βίας (ψυχολογικής ή σωματικής) από τους άνδρες. Στην παρούσα έρευνα προέκυψε ότι η διαχείριση θυμού σχετίζεται αρνητικά με την συχνότητα ψυχολογικής θυματοποίησης δηλαδή όσο περισσότερο το άτομο διαχειρίζεται το θυμό του τόσο λιγότερο καθίσταται θύμα ψυχολογικής θυματοποίησης (ιδιαίτερα της σοβαρής) από τον / την σύντροφο.

Τα ευρήματα από την έρευνα των Murray Straus και Luis Ramirez (1999) καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι όταν υπάρχει ιστορικό εγκληματικότητας αυξάνεται η πιθανότητα επίθεσης στο σύντροφο. Σε συμφωνία με το παραπάνω αποτέλεσμα προέκυψε και στην δική μας έρευνα ότι η ύπαρξη ιστορικού εγκληματικών πράξεων έχει συνάφεια τόσο με την συχνότητα ψυχολογικής βίας όσο και με την συχνότητα σοβαρής ψυχολογικής βίας.

Από την έρευνα των Melani Slashinki, Ann Coker και Keith Davis (2003), όπως και στις έρευνες των Douglas και Straus (2003), Straus και Savage (2003) προκύπτει ότι η παιδική κακοποίηση και οι εμπειρίες σωματικής τιμωρίας στην παιδική ηλικία αποτελούν παράγοντες που συμβάλουν σε θυματοποίηση των ατόμων στην ενήλικη ζωή τους. Επιπλέον ιδιαίτερο ίσως ενδιαφέρον και έκπληξη προκαλεί το αποτέλεσμα από την μελέτη των Murray Straus και Carolyn Field (2003) σε γονείς ότι σε πολύ μεγάλα ποσοστά κακοποιούν ψυχολογικά τα παιδιά τους ακόμα και σοβαρά (σε μερικές μάλιστα ηλικιακές φάσεις το ποσοστό αγγίζει το 98%). Στην δική μας έρευνα μελετήθηκε η ύπαρξη ιστορικού παραμέλησης και οι παράγοντες βίαιης κοινωνικοποίησης, οι οποίοι συμπεριλαμβάνουν εμπειρίες βίας κατά την παιδική και εφηβική ηλικία, και προέκυψε ότι η βίαιη κοινωνικοποίηση σχετίζεται σημαντικά με το ποσοστό σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης. Παραπλήσια αποτελέσματα άλλωστε προκύπτουν και από την έρευνα των Lavoie, Hebert, Tremblay, Vitaro, Vezina και McDuff (2002), οι οποίοι κατέληξαν μετά από την μακροχρόνια έρευνά τους συνοπτικά στο συμπέρασμα ότι σκληρές γονικές πρακτικές τελικά επηρεάζουν τα παιδιά στην αποδοχή της βίας στις μετέπειτα συντροφικές σχέσεις τους. Ο παράγοντας της βίαιης κοινωνικοποίησης αποτελεί

επίσης σύμφωνα με την παρούσα έρευνα παράγοντα πρόβλεψης της συχνότητας της σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης.

Σε σχέση με την εμφάνιση αντικοινωνικής συμπεριφοράς όπως από την μελέτη των Hyoun Kim και Deborah Capaldi (2004) φαίνεται ότι σχετίζεται με την εμφάνιση τόσο της φυσικής όσο και της ψυχολογικής βίας προς τον σύντροφο. Από τα αποτελέσματά μας προκύπτει όντως ότι η αντικοινωνική προσωπικότητα επηρεάζει σε στατιστικά σημαντικό βαθμό το ποσοστό και την συχνότητα σοβαρής ψυχολογικής βίας. Δηλαδή προκύπτει ότι άτομα με στοιχεία αντικοινωνικής προσωπικότητας φαίνεται ότι θυματοποιούνται ψυχολογικά περισσότερο και συχνότερα από ότι τα άλλα άτομα. Στα πλαίσια της δική μας έρευνας δε διερευνήσαμε την ανά φύλο διαφοροποίηση στην υποκλίμακα αυτή έτσι ώστε δεν είμαστε σε θέση να επιβεβαιώσουμε ή όχι τους Hyoun Kim και Deborah Capaldi (2004) από των οποίων τα αποτελέσματα προκύπτει ότι η επιρροή αυτής της κλίμακας είναι σημαντική στους άνδρες, ενώ στις γυναίκες όχι.

Από την μελέτη των Raul Caetano, Carol Cunradi (2003) προκύπτει ότι εκτός από τις στρεσογόνες συνθήκες και η παρορμητικότητα των συντρόφων επηρεάζει σημαντικά την εμφάνιση στα πλαίσια συντροφικών σχέσεων περιστατικών βίας. Μέσα από τα αποτελέσματα της έρευνάς μας για την ψυχολογική βία προκύπτει ότι, οι στρεσογόνες συνθήκες σχετίζονται σημαντικά με το ποσοστό σοβαρής ψυχολογικής θυματοποίησης αλλά και την συχνότητα τόσο συνολική όσο και σοβαρή. Από την άλλη αν θεωρήσουμε τα παρορμητικά στοιχεία ως χαρακτηριστικά της μεταιχμιακής προσωπικότητας και πάλι τα αποτελέσματά μας έρχονται να συμπλεύσουν με αυτά της προαναφερθείσας μελέτης.

Οι Robert Marcus και Bruce Swett (2003) εξέτασαν εκτός των άλλων παραγόντων και τα «αρνητικά συναισθήματα» όπως τα ονόμασαν που είναι ο θυμός, η ζήλια, η έλλειψη εμπιστοσύνης και η αρνητική επιρροή και βρήκαν ότι συμβάλουν στην εμφάνιση βίας μεταξύ συντρόφων. Στην δική μας έρευνα η ζήλια στην σχέση εξετάστηκε ως ιδιαίτερη υποκλίμακα του προφίλ των συντρόφων όμως δεν προέκυψε καμία στατιστικά σημαντική σχέση με την ψυχολογική θυματοποίηση. Επιπλέον δεν βρέθηκαν έρευνες που να αφορούν τους παράγοντες πρόβλεψης (όπως προέκυψαν από την παρούσα ερευνητική εργασία) στρεσογόνες συνθήκες, στρες στην σχέση και κοινωνική αποδοχή.

Μερικοί ακόμα παράγοντες έχουν μελετηθεί όπως η επιρροή της διαφορετικής φυλετικής καταγωγής από τους Sanderson, Coker, Roberts, Tortolero και Reininger (2004), της θρησκευτικής πίστης από τους Howard, Qiu και Boekeloo (2003), Halpern, Young, Waller, Martin και Kupper (2004) ή της περιοχή καταγωγής

των συντρόφων από τους Spencer και Bruant (2000) σε σχέση με τον αν επηρεάζουν και πώς την άσκηση ψυχολογικής βίας. Ωστόσο, στην δική μας έρευνα δεν ήταν δυνατή η διερεύνηση των παραγόντων αυτών. Τέλος, παρά το γεγονός ότι η διάρκεια σχέσης των συντρόφων έπαιξε έναν σημαντικότερο ρόλο για την έρευνά μας (ύπαρξη τουλάχιστον ενός μήνα σταθερής σχέσης) δεν αποτέλεσε μέρος της διερεύνησης μας αυτό που σε άλλες έρευνες μελετήθηκε [Capaldi, Shortt και Crosby (2003)] το αν δηλαδή και κατά πόσο οδηγούνται οι σύντροφοι σε αποδοχή ψυχολογικής βίας ή και γενικότερη αποδοχή βίας μετά από πολυετή μακροχρόνια σχέση.

8.4 Η ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΑ

Οι περιπτώσεις κακοποίησης, με όποια μορφή και αν εμφανίζονται, χρειάζονται αδιαμφισβήτητα την παρέμβαση του κοινωνικού συνόλου για να μειωθούν ή ακόμα και να εξαλειφθούν. Την οικογένεια και γενικότερα τα άτυπα κοινωνικά δίκτυα βαραίνει κατά ένα μεγάλο μέρος η ευθύνη αυτή. Από την άλλη όμως οι επαγγελματίες ειδικοί που ασκούν ανθρωπιστικά επαγγέλματα, έχουν επίσης μεγάλο μερίδιο ευθύνης. Η ευθύνη σε αυτή τη περίπτωση δεν πηγάζει από το ενδιαφέρον που τρέφει κανείς για το συνάνθρωπο, αλλά από αυτή που περιλαμβάνεται στις υποχρεώσεις του επαγγελματία. Ο κοινωνικός λειτουργός επομένως είναι ένας από τους επαγγελματίες που με τις γνώσεις και τα μέσα που διαθέτει, ανάλογα και την υπηρεσία στην οποία εργάζεται, μπορεί και πρέπει να παρέμβει σε καταστάσεις κακοποίησης. Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι να προλαμβάνει και να αντιμετωπίζει φαινόμενα βίαιης συμπεριφοράς οποιασδήποτε μορφής.

Δυστυχώς η ψυχολογική βία όταν αυτή υπάρχει είναι δύσκολο να κοινοποιηθεί από το ίδιο το θύμα, πόσο μάλλον από το θύτη, και συχνά γίνεται κοινωνικά αποδεκτή. Αυτά τα δύο δεδομένα αποτελούν και τους βασικούς ανασταλτικούς παράγοντες ώστε είναι δύσκολο για έναν κοινωνικό λειτουργό να γνωρίζει και να παρεμβαίνει σε περιπτώσεις ψυχολογικής κακοποίησης. Ακόμα μεγαλύτερη δυσκολία κοινοποίησης της βίας έχει παρατηρηθεί όταν αυτή ενυπάρχει στα πλαίσια συντροφικών σχέσεων. Όπως φάνηκε όμως και από τις διάφορες έρευνες που παρουσιάζονται σε αυτήν την πτυχιακή εργασία, η ψυχολογική βία συχνά συμβαίνει να ενυπάρχει με την σωματική ή και την σεξουαλική. Σε αυτές λοιπόν τις περιπτώσεις είναι ιδιαίτερα σκόπιμο, και για τα κατά το δυνατόν βέλτιστα αποτελέσματα για τον ίδιο τον εξυπηρετούμενο, ο κοινωνικός λειτουργός που

εμπλέκεται να μην παραμελήσει να ερευνήσει και να εργαστεί και με αυτό το είδος κακοποίησης.

Είναι σημαντικό να λειτουργούν οι επαγγελματίες της κοινωνικής εργασίας σε συνεργασία και με άλλους εμπλεκόμενους φορείς, αυτοί κατά περίπτωση μπορεί να είναι η οικογένεια, οι αστυνομικές αρχές, οι δικαστικές αρχές, κάποιος γιατρός κλπ. Δυο είναι τα επίπεδα δραστηριοποίησής του, η πρόληψη της βίας και η αντιμετώπισή της.

Η πρόληψη είναι χρήσιμο να ξεκινήσει από τις παιδικές ακόμα ηλικίες οπότε και ξεκινάει η κοινωνικοποίηση του ατόμου. Σε αυτή την φάση η πρόληψη μπορεί να αποσκοπεί στο να μην κοινωνικοποιούνται τα άτομα υιοθετώντας βίαιες συμπεριφορές αλλά να μαθαίνουν να αντικαθιστούν το θυμό και άλλα αρνητικά συναισθήματα που βιώνουν με θετικά. Ένας άλλος τρόπος υιοθέτησης μη βίαιων συμπεριφορών είναι να μαθαίνουν τα άτομα από την προσχολική ηλικία να συνεργάζονται και να μην είναι ανταγωνιστικά μεταξύ τους. Οι νηπιαγωγοί και οι δάσκαλοι προσχολικής ηλικίας θα μπορούσαν μετά από κατάλληλη εκπαίδευση να εργαστούν στο κομμάτι αυτό. Επίσης σκόπιμο είναι να αποφεύγεται η ενασχόληση του παιδιού με παιχνίδια που βασίζονται στην βία και δεν βοηθούν στην ανάπτυξη αισθημάτων συνεργασίας και ομαδικότητας, ιδίως στα αγόρια. Συνάμα αρνητική επιρροή όπως είδαμε αποτελεί να παρακολουθούν τα παιδιά βίαιες σκηνές στην τηλεόραση ή ακόμα χειρότερα να γίνονται τα ίδια αυτόπτες μάρτυρες βίας μέσα στα πλαίσια της οικογένειάς τους ή του γενικότερου κοινωνικού τους περιβάλλοντος.

Εκτός όμως από την παιδική ηλικία, προληπτικά μέτρα μπορούν και είναι χρήσιμο να εφαρμοστούν και στους ενήλικες. Τέτοια θα μπορούσαν να είναι τα εξατομικευμένα σεμινάρια συμβουλευτικής με στόχο να αναπτύξουν τα άτομα την ικανότητα να υιοθετούν πρακτικές που θα τους βοηθούν να ελέγχουν τον εαυτό τους, τον θυμό τους και θα είναι ικανά να αντιμετωπίζουν πιο εύκολα αρνητικές για αυτά καταστάσεις της καθημερινότητας, αποστρεφόμενοι την χρήση βίας. Εκτός από τα εξατομικευμένα σεμινάρια, θα μπορούσαν να λειτουργούν και ομάδες ατόμων με στόχο, εκτός άλλων, την πρόληψη βίαιων συμπεριφορών των μελών τους.

Οι παραπάνω προσεγγίσεις στοχεύουν να καλλιεργήσουν στα άτομα τάσεις ενάντια στην αποδοχή ύπαρξης βίας. Τι συμβαίνει όμως με τα άτομα που καταλήγουν να γίνονται αποδέκτες βίαιων συμπεριφορών; Σε ορισμένες κοινωνίες, οι γυναίκες, κυρίως, μαθαίνουν από την παιδική τους ηλικία να ζουν κάτω από συγκεκριμένες νόρμες που η κοινωνία επιβάλλει. Οι νόρμες αυτές συχνά υποδεικνύουν ότι οι άνδρες είναι δυνατότεροι από τις γυναίκες, ή ότι πάντα οι γυναίκες θα χρειάζονται κάποιο αρσενικό δίπλα τους με το ρόλο του προστάτη. Με

αυτό το τρόπο σταδιακά υιοθετούν παθητικό ρόλο απέναντι στις σχέσεις τους με το άλλο φύλο. Με προληπτικές παρεμβάσεις και πάλι, χρήσιμο θα ήταν να αλλάξει η συγκεκριμένη εικόνα που μπορεί να έχουν οι γυναίκες για τα χαρακτηριστικά του φύλου τους, να ενισχυθεί η αυτοπεποίθησή τους και να διδαχτούν από την παιδική ακόμα ηλικία τις μορφές βίαιης συμπεριφοράς ώστε να είναι σε θέση αργότερα σαν ενήλικες να την αναγνωρίζουν και να αποτρέπουν την εκδήλωσή της (Shawn & Brawn, 2000).

Στα πλαίσια συντροφικών και συζυγικών σχέσεων μπορεί να εφαρμοστεί συμβουλευτική ζευγαριών όπου με την βοήθεια ειδικά καταρτισμένου ή έμπειρου επαγγελματία να μπορούν να αποκτήσουν τεχνικές για να διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους ώστε να βελτιώσουν την σχέση τους και να την τοποθετήσουν σε μια περισσότερο υγιή και σταθερή βάση.

Όσον αφορά τον τομέα της αντιμετώπισης, ο κοινωνικός λειτουργός, βασιζόμενος στην εκπαίδευση που έχει λάβει μπορεί να συνεργαστεί με δράστες και θύματα κάθε μορφής συντροφικής βίας και να τους παρέχει βοήθεια και στήριξη ώστε να αλλάξουν τον τρόπο που λειτουργούν. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με προσφορά πχ προγραμμάτων προσανατολισμένων σε μαθήματα διαχείρισης θυμού και προς την μεριά των θυμάτων ιδιαίτερα με προσφορά πχ προγραμμάτων ανάπτυξης προσωπικότητας επικεντρωμένων στην βελτίωση της αυτοεκτίμησής και αυτοπεποίθησής τους.

Ακόμα έχει παρατηρηθεί πως ένας αιτιολογικός παράγοντας που οδηγεί κάποιον στο να γίνει βίαιος είναι να νιώθει ανεπαρκής σε κάποιους τομείς της ζωής του. Ένας από αυτούς τους τομείς είναι η εργασία (Stith, Smith, Ward & Tritt, 2004). Έτσι αν κάποια άτομα δεν παίρνουν ικανοποίηση και ευχαρίστηση από την δουλειά τους μπορούν με την βοήθεια ειδικών να πάρουν κάποια βοήθεια ως προς τις επαγγελματικές τους επιλογές. Μπορούν συνάμα να παρακολουθούν μαθήματα επαγγελματικού προσανατολισμού ώστε να διευρύνουν τις δεξιότητές τους σε αυτό που ήδη κάνουν ή ακόμα και να πάρουν μια νέα εκπαίδευση και να αλλάξουν δουλειά ώστε να πετύχουν επαγγελματική ικανοποίηση.

Άλλος τρόπος να αντιμετωπιστεί η βίαιη συμπεριφορά είναι η συμμετοχή σε κάποια ομάδα που στόχο έχει την αναγνώριση του προβλήματος από τον ίδιο τον δράστη και την επίλυση του. Εκτός όμως από τις ομαδικές διεργασίες συνίστανται και οι ατομικές συνεδρίες με ειδικούς, που επίσης αφορούν την αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας και απευθύνονται σε άτομα που για ορισμένους λόγους δεν μπορούν να λειτουργήσουν στα πλαίσια ομάδων.

Στη Ευρώπη και την Αμερική υπάρχουν αρκετά προγράμματα που έχουν στόχο την αντιμετώπιση της βίας, όπως για παράδειγμα αυτά που λειτουργούν για βίαιους άντρες. Βασικός σκοπός τους είναι να πείσουν τους άνδρες να σταματήσουν τη βίαιη συμπεριφορά τους μέσω διαφόρων τεχνικών (Χατζηφωτίου, 2005). Στην Ελλάδα ανάλογο πρόγραμμα δεν υφίσταται ακόμα. Όμως λειτουργούν, κατόπιν ιδιωτικής πρωτοβουλίας, κάποιοι ξενώνες, τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας κλπ που απευθύνονται κυρίως σε κακοποιημένες γυναίκες που και πάλι αφορούν την σωματική και σεξουαλική κακοποίηση. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η ψυχολογική κακοποίηση γίνεται δύσκολα αντιληπτή ακόμα και από τα ίδια τα θύματα αλλά και στις περισσότερες περιπτώσεις δεν αναζητείται βοήθεια. Παρόλα αυτά όμως θα ήταν χρήσιμο να υπήρχαν «υπηρεσίες θυμάτων» στις οποίες θα μπορούσαν να απευθύνονται τα άτομα που έχουν υποστεί κάποιο είδος ψυχολογικής κακοποίησης και να λάμβαναν την απαιτούμενη υποστηρικτική και συμβουλευτική παρέμβαση.

Εν κατακλείδι είναι σκόπιμο να αναφερθεί πως ο επαγγελματίας κοινωνικός λειτουργός μπορεί να συνεργαστεί και με τις δύο πλευρές, δηλαδή και με το θύτη και με το θύμα με κοινό σκοπό την απόσβεση της ύπαρξης βίας στην σχέση τους, σαφώς επιζήμια και για τα δύο μέρη. Στόχος του ειδικού δεν είναι να διαχωρίσει το θύμα από το θύτη αλλά να συμβάλει στον να καταστούν οι συντροφικές σχέσεις αρμονικές και υγιείς, αν βέβαια αυτό επιθυμούν και τα εμπλεκόμενα πρόσωπα. Ως μέλος διεπιστημονικής ομάδας, αν υπάρχει, ο κοινωνικός λειτουργός συνεργάζεται με το σύνολο των ειδικών και συμβάλει προσφέροντας την δική του οπτική γωνία για τα γεγονότα υπό το πρίσμα του δικού του εκπαιδευτικού υπόβαθρου.

Στην Ελλάδα η νομοθεσία που αφορά στην προστασία των θυμάτων από την ψυχολογική βία δεν είναι αρκετά γνωστή στο ευρύ κοινό ενώ ταυτόχρονα δεν είμαστε αρκετά ευαισθητοποιημένοι στο θέμα αυτό. Επιπλέον οι κοινωνικές μας συνθήκες θεωρούν συχνά τις δυσλειτουργίες στα πλαίσια συντροφικών σχέσεων θέμα όχι κοινοποίησιμο ούτε καν στους εντεταλμένους ειδικούς φορείς. Η κατάσταση βέβαια πρέπει σταδιακά να αλλάξει και οι κοινωνικοί λειτουργοί δεν αποθαρρύνονται εύκολα. Στην φύση του επαγγέλματός μας ενυπάρχει το στοιχείο, να αποτελεί κίνητρο για μας κάθε δυσκολία και κοινωνική δυσπραγία ώστε να ασχοληθούμε περισσότερο και να βρούμε εναλλακτικές λύσεις που θα μας οδηγήσουν στο να πετύχουμε τους στόχους μας προς όφελος των εξυπηρετούμενων και κατ' επέκταση της κοινωνίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (ΔΙΕΘΝΗΣ)

- Ackard, D.M and Neumark - Sztainer, D. (2002). Date violence and date rape among adolescents: associations with disordered eating behaviors and psychological health, *Child Abuse and Neglect*, 26(5), 455-473.
- Angeles, M & Pico, A. (2005). Psychological intimate partner violence: the major predictor of posttraumatic stress disorder in abused women, *Neuroscience and bio-behavioral reviews*, 29, 181-193.
- American Journal of Preventive Medicine (2003) *Physical and mental health effects of intimate partner violence for men and women*
www.preventivemedicine.com
- Berger, R. K. (1998). *Issues intimate violence*. British Columbia: Sage Publication.
- Best, J. (1998). *Random Violence*. California: University of California Press.
- Bradbury, T.N. (1994). Unintended effects of marital research on marital relationships, *Journal of Family Psychology*, 8, 187-201.
- Caetano, R. & Cunradi C. (2003). Intimate partner violence and depression among Whites, Blacks and Hispanics, *Ann Epidemiol*, 13, 661- 665.
- Capaldi, D., Dishion, T., Stoolmiller, M. & Yoerger, K. (2001). Aggression toward female partners by at - risk young men : the contibution of male adolescent friendship, *Developmental Psychology*, 37(1), 61-73.

- Capaldi, D.M. & Owen, L.D. (2001). Physical aggression in a community sample of at-risk young couples: gender comparisons for high frequency, injury and fear, *Journal of family psychology*, 15(3), 425 - 440.
- Capaldi, D.M., Shortt, J.W., & Crosby, L. (2003). Physical and psychological aggression in at-risk young couples: stability and changes in young adulthood, *Merrill - Palmer Quarterly*, 49 (1), 1-27.
- Coker, A.L., McKeown, R.E., Sanderson, M., Davis, K.E., Valois, R.F., & Huebner, E.S. (2000). Severe dating violence and quality of life among south carolina high school students, *American Journal of Preventive Medicine*, 19(4), 220-227.
- Cowen, E. (1978). Demystifying primary prevention. Pp. Chapter 2 in *Primary Prevention of Psychopathology*, (edited by D. G. Forgays). Hanover, NH: University of New England Press.
- Douglas, E.M. & Straus, M.A. (2003). *Corporal punishment and dating violence*, Presented at the Third Annual European Society of Criminology, Helsinki, Finland: Family Research Laboratory, University of New Hampshire.
- Foshee, V.A., Benefield, T.S., Ennett, S.T., Bauman, K.E. & Suchindran, C. (2004). Longitudinal predictors of serious physical and sexual dating violence victimization during adolescent, *Predictive medicine*, 39, 1007 - 1016.
- Foshee, V.A., Linder, F., MacDougal, J.E. & Bandiwala, S. (2001). Gender differences in the longitudinal predictors of adolescent dating violence, *Preventive Medicine*, 32, 128 - 141.

Goodyear-Smith, F.A. & Laidlaw, T.M. (1999). Aggressive acts and assaults in intimate relationships: Towards an understanding of the literature, *Behavioral Sciences and the Law*, 17, 285-304.

Gover, A.G. (2004). Risky lifestyles and dating violence: a theoretical test of violent victimization, *Journal of Criminal Justice*, 32, 171- 180

Haley, S. D. & Haley, E. B. (2000). *War on the Home front, an examination of wife abuse*. Ontario: Bergahn books

Hammock, G. & O' Hearn, R. (2002). Psychological aggression in dating relationships: predictive models for males and females, *Violence and Victims*, 17(5), 525-40.

Hanson, R.F. (2002). Adolescent dating violence: prevalence and psychological outcomes, *Child abuse and neglect*, 26, 447 - 451.

Hazen, A., Connelly, C.D, Kelleher, K., Landsverk, J. & Barth, R. (2004). Intimate partner violence among female caregivers of children reported of child maltreatment, *Child abuse and neglect*, 28, 301 - 319.

Howard, D, Qiu, Y. & Boekeloo, B. (2003). Personal and social contextual correlates of adolescent dating violence, *Journal of Adolescent Health*, 33(9), 9-17.

Hyoun, K.K. & Capaldi, D.M. (2004). The association of antisocial behavior and depressive symptoms between partners and risk for aggression in romantic relationships, *Journal of family psychology*, 18(1) , 82 - 96.

- Kramer, A., Lorenzon, D. & Mueller, G. (2004). Prevalence of intimate partner violence and health implications for women using emergency departments and primary care clinics, *Womens health issues*, 14, 19 - 29.
- Lavoie, F., Hebert, M., Tremblay, R., Vitaro, F., Vezina, L., & McDuff, P. (2002) History of family dysfunction and perpetration of dating violence by adolescent boys: a longitudinal study, *Journal of Adolescent Health*, 30, 375-383.
- Lundeberg, K., Stith, S.M, Penn, C.E., & Ward, D.B. (2004). A comparison of nonviolent, psychologically violent, and physically violent male college daters, *Journal of International Violence*, 19(10), 1191-2000.
- Marcus, R. & Swett, B. (2003). Violence in close relationships. The role of emotion, *Aggression and violent behaviour*, 8, 313 - 327.
- Mc Kenry, P. C. & Price, S. J. (1994). *Families and change, coping with stressful events*. Thousands Oaks California, Sage Publications Inc
- Moore, T.M. & Stuart, G.L. (2005). A review of the literature on marijuana and interpersonal violence, *Aggression and Violent Behavior*, 10, 171-192.
- O'Leary, A. and Jemmott, L.S (1995). *Women at risk: Issues in the primary prevention of AIDS*. New York: Plenum Press.

- Ramirez, I.L. (2002). *Prevalence and chronicity of dating partner violence among a sample of mexican male and female university students*. Durham, NH: Family research laboratory, Univesity of New Harmshire.
- Reder, P. & Lusey, C. (1995). *Assessment of parenting psychiatric and physiological contribution*. London: Routledge Publications.
- Sanderson, M, Coker, A.L., Roberts, E.R, Tortolero, S.R., & Reininger, B.M. (2004) Acculturation, ethnic identity and dating violence among Latino ninth-grade students, *Preventive Medicine*, 39, 373-383.
- Scott, K. & Straus, M.A. (2004). *Denial, Minimization, Partner Blaming and Intimate Aggression in Dating partners*. Durham, NH: Family Research Laboratory, University of New Hampshire.
- Siegel, L.J. & Senna, J.J. (1991). *Juvenile delinquency: theory, practice and law*, Pp. 241 - 257, St Paul: West Publishing Company.
- Short, J. F. (1990). *Delinquency and society*. New Jersey: Inc A devision of Simon and Shuster Englewood Cliffs.
- Slashinski, M.J., Coker, A.L., & Davis, K.E. (2003). Physical aggression, forced sex, and stalking victimization by a dating partner: an analysis of the National Violence Against Women Survey. *Violence and Victims*, 18(6), 595-617.
- Spencer, G.A., & Bryant, S.A. (2000). Dating violence: A comparison of rural, suburban and urban teens, *Journal of Adolescent Health*, 25(5), 302-305.

- Stets, J.E., and Straus, M.A. (1989). The marriage license as a hitting license: A comparison of assaults in dating, cohabiting, and married couples, *Journal of Family Violence* 4, 161-180.
- Stith, S., Smith, D.B., Penn, C.E., Ward, D.B. & Tritt, D. (2004). Intimate partner physical abuse perpetration and victimization risk factors: a meta-analytic review, *Aggression and violent behavior*, 10, 65 - 98.
- Straus, M.A. (1990). The conflict tactics scales and its critics: An evaluation and new data on validity and reliability. Pp. 49-73 in *Physical violence in American families: Risk factors and adaptations to violence in 8,145 families*, edited by M. A. Straus and R. J. Gelles. New Brunswick, New Jersey: Transaction Publications.
- Straus, M. A. (2001). Prevalence of violence against dating partners by male and female university students worldwide. *Violence Against Women*, 10, 790-811.
- Straus, M.A., Hamby, S.L., Boney-McCoy, S. and Sugarman, D. (1999). *The personal and relationships profile (PRP)* Durham, NH: Family Research Laboratory, University of New Hampshire.
- Straus, M.A., Hamby, S.L., Boney-McCoy, S., and Sugarman, D. (1996). The revised Conflict Tactics Scales (CTS2): Development and preliminary psychometric data, *Journal of Family Issues*, 17(3), 283 - 316.

- Straus, M.A. and Field, C. (2003). Psychological aggression by American Parents - National data on prevalence, chronicity and severity, *Journal of marriage and family*, 65, 795 - 808.
- Straus, M.A. & Medeiros, R.A. (2002). Gender differences in risk factors for physical violence between dating partners by University students, Presented at the American Society of Criminology annual meeting, Chicago, IL: Family Research Laboratory, University of New Hampshire.
- Straus, M.A., and Mouradian, V.E. (1999). Preliminary psychometric data for the personal and relationships profile (PRP): A multi-scale tool for clinical screening and research on partner violence, Paper presented at the *American Society of Criminology*. Toronto, Ontario.
- Straus, M.A. & Ramirez, L. (1999). *Criminal history and assault for dating partners: the role of type of prior crime, age of onset and gender*, Presented at the American Society of Criminology annual meeting, Toronto, Ontario, Family Research Laboratory, University of New Hampshire.
- Straus, M.A. and Savage, S.A. (2003). Neglect by parents in the life history of university students in 17 countries and its relation to violence against dating partners. Paper presented at the IXth ISPCAN European Conference On Child Abuse And Neglect, Warsaw, Poland, 31 August 2003.

Straus, M.A. & Yodanis, C.L., *Gender hostility and violence against dating partners*, Durham, NH: Family research laboratory, University of New Hampshire.

Sugarman, D.B., and Hotaling, G.T. (1989). Dating violence: Prevalence, context, and risk markers. Pp. 3-31 in *Violence in dating relationships: Emerging social issues* (edited by A.A. Pirog-Good and J.E. Stets). New York: Praeger.

Thornton, W. E. & Vioght, L. (1992). *Delinquency and justice* (third edition). New York: Mc Graw Hill Publications.

Tucker - Halpern, C., Young, M.L., Waller, M.W., Martin, S.L. & Kupper, L.L. (2004). Prevalence of partners violence in same-sex romantic and sexual relationships in a national sample of adolescent, *Journal of adolescent health*, 35, 124 - 131.

Volavka, J. M. D. (1995). *Neurobiology of violence*. Washington: American Psychiatric Press Inc.

Weizmann-Henelius, G., Viemiero, V., & Eronen, M. (2003). The violent female perpetrator and her victim, *Forensic Science International*, 133(3), 197-203.

White, H.R. & Chen, P.H. (2002). Problem drinking and intimate partner violence, *Journal of studies on alcohol*, 63(2), 205-14.

Wolfe, D.A., Wekerle, C., Scott, K., Straatman, A.L. & Grasley, C. (2004). Predicting abuse in adolescent dating relationships over 1 year:

the role of child maltreatment and trauma, *Journal of abnormal psychology*, University of Western Ontario, 113(3), 406 - 413.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (ΕΛΛΗΝΙΚΗ)

Ανδρέου, Ε. & Αλεξίου, Β. (2001). *Προβλήματα επιθετικότητας και θυματοποίησης σε σχέση με πλευρές της κοινωνικής αυτοαποτελεσματικότητας μαθητών του δημοτικού σχολείου*. Δημοσίευση αποτελεσμάτων έρευνας σε δημόσια Δημοτικά σχολεία του Ν. Μαγνησίας , www.yperth.gr

Βερνάδος, Μ. (2003). *Η επιθετικότητα των παιδιών στο σχολείο και την οικογένεια* . www.specialeducation.gr

Γαλλική ακαδημία, (2001). *Η αρχαία Ελλάδα εναντίον της βία.*, Αθήνα: εκδόσεις Άστυ

Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης, (2004). *Στατιστικά στοιχεία λειτουργίας 2003*. www.enow.gr

Εγκυκλοπαίδεια Υδρία. (1980). Τόμος 14, Αθήνα: Εταιρεία ελληνικών εκδόσεων Α.Ε,

Ευρωβαρόμετρο. (1999). *Η γνώμη των Ευρωπαίων πάνω στο ερώτημα της βίας μέσα στην οικογένεια*. www.eurometer.com

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2001). *Η βία στο χώρο εργασίας (γνώμη)*. www.europa.com

Hirigogen, M. F. (2004). *Ηθική παρενόχληση, η κριμένη βία στην καθημερινή ζωή*. (μτφ. Γεωργιάδου Μ.), Αθήνα: εκδ. Πατάκη.

Καμπάνα, Η. (1982). *Μονοτονικό λεξικό δημοτικής, ορθογραφικό, ερμηνευτικό, ετυμολογικό*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Καμπάνα

Καρανατζή, Ε. Όταν η βία εισβάλλει στην οικογένεια εφημ. *Καθημερινή* 28/11/2004

Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ) www.kethi.gr

Μαραγκοπούλου, Μ. Β. (2003). Αναζητώντας το συντροφικό προφίλ των ημερών μας μελέτη τάσεων και στάσεων, *Κοινωνική εργασία*, 18, 33- 45.

Μουζακίτης, Χ. (1990). Ψυχολογική κακοποίηση του παιδιού, διάγνωση - Θεραπεία, *Κοινωνική Εργασία*, 20, 17 - 35.

Μουτούσης, Π. Μ. (2001). *Ψυχιατρικές παρατηρήσεις πάνω στην ιδιότητα του θύματος βασανιστηρίων και αυτή του βασανιστή*
www.eireni.gr.apc.org

Νέστορος, Ι. Ν. (1992). (επιμέλεια) *Η επιθετικότητα στην οικογένεια, στο σχολείο και την κοινωνία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Νικολάου, Μ. Σ. (2004). *Η βία η επιθετική συμπεριφορά και η τηλεοπτική επίδραση*
Δημοσίευση του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (κύκλος: εκπαίδευση και επιστήμη)

Ντεσμοντ, Μ. (1977). *Ο ανθρώπινος ζωολογικός κήπος*, Αθήνα: εκδόσεις Μπουκουμάνη.

Νυχτερινή Γραμμή Τηλεφωνικής Συμπαραστάσης Νέων www.help-net.gr

Παπαιωάννου, Κ. (1996). Βία στην οικογένεια, *Κοινωνική Εργασία*, 44, 33 - 47.

Παπαιωάννου, Κ. Η επιστήμη του τρόμου, από την χρεοκοπία του πολιτικού λόγου στην αφασία της πολιτικής βίας εφημ. *Θεσσαλονίκη* 29/11/2004

- Περβιν, Λ., Όλιβερ, Ι. (2001). *Θεωρίες προσωπικότητας ' έρευνες και εφαρμογές*, (μετάφραση Αλεξανδροπούλου Α. και Δασκαλοπούλου Ε.) Αθήνα: εκδόσεις Τυπωθήτο.
- Ρώμα, Χ. Γ. (1984). *Λεξικό ανεπτυγμένων εννοιών: Βασικές θεωρητικές γνώσεις για τις εκθέσεις*. Αθήνα: εκδόσεις Επικαιρότητα.
- «Σαπφίδες» (Ομάδα Επικοινωνίας και Ενημέρωσης Γυναικών) (2004) *Μορφές βίας*
www.sapphogr.net
- Σιγκμουντ, Φ. (1974). *Ο πολιτισμός: πηγή δυστυχίας*, (μετάφραση Βαμβαλή, Γ.). Αθήνα: εκδ. Επίκουρος.
- Συγκριτική Εγκυκλοπαίδεια Μαρξισμός, Κομμουνισμός και δυτική κοινωνία (1976). Τόμος 1, (επιμέλεια Kornig C.D.) Αθήνα: εκδόσεις Κοραής.
- Thio, A. (2003). *Παρεκκλίνουσα συμπεριφορά*. (επιμέλεια Τσουραμάνης). Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.
- Τσιγκρής, Α. (1996). Το έγκλημα του βιασμού - Θεωρητικές προσεγγίσεις, *Επιθεώρηση κοινωνικών επιστημών*, 91, 145 - 174.
- UNICEF (2000). *Ενδοοικογενειακή βία εναντίων γυναικών και κοριτσιών*
Δημοσίευση της έκθεσης του κέντρου ερευνών Innocenti της Unicef στην Φλωρεντία www.unicef.org
- Χατζηκώστας, Α. Η βία του αστικού κράτους και η επαναστατική βία εφημ. *Ριζοσπάστης* 21/8/2002

Χατζηφωτίου, Σ. (2005). *Ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών και παιδιών, διαπιστώσεις και προκλήσεις για την κοινωνική εργασία*. Θεσσαλονίκη: εκδ. Τζιόλα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

*ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ
ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΕ
ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ*

ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ

Ευχαριστούμε για τη βοήθεια και τη συνεισφορά σας σε αυτή τη σημαντική μελέτη.

Σκοπός μας

Είμαστε μια ομάδα ερευνητών που μελετούμε τις σχέσεις που συνάπτουν οι φοιτητές / σπουδαστές με ένα/μία σύντροφο και τις στάσεις τους στο θέμα των σχέσεων. Υπάρχουν επίσης ερωτήσεις που αφορούν στην οικογένειά σας και την προσωπικότητά σας. Μερικές ερωτήσεις αφορούν στις σεξουαλικές σχέσεις, αλλά δεν είναι απαραίτητο να είστε σεξουαλικά ενεργός/ή για να συμμετάσχετε στην έρευνα. Επιθυμούμε να βρούμε νέους και καλύτερους τρόπους για να αναγνωρίζουμε τα δυνατά και τα αδύναμα σημεία στις σχέσεις των ανθρώπων και ευελπιστούμε ότι αυτές οι πληροφορίες θα χρησιμοποιηθούν για να βοηθηθούν άνθρωποι με προβλήματα σχέσεων.

Η συμπλήρωση του Ερωτηματολογίου είναι Εμπιστευτική και Εθελοντική

Όλες οι απαντήσεις σας θα είναι απολύτως εμπιστευτικές και ανώνυμες. ΔΕΝ θα σας ζητήσουμε το όνομά σας και οι απαντήσεις σε αυτές τις ερωτήσεις δεν θα συνδεθούν ποτέ και με κανένα τρόπο μαζί σας. ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΜΕ ΜΗ ΣΗΜΕΙΩΝΕΤΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΣΑΣ ΠΟΥΘΕΝΑ.

Η συμμετοχή σε αυτή τη μελέτη είναι αυστηρώς εθελοντική και δεν είστε υποχρεωμένοι να συμπληρώσετε το ερωτηματολόγιο. Αν αποφασίσετε να απαντήσετε στο ερωτηματολόγιο, αφού τελειώσετε, μπορείτε να το βάλετε στο κουτί που βρίσκεται κοντά στην έξοδο και να αποχωρήσετε. Αν επιλέξετε να μην απαντήσετε, μπορείτε να αφήσετε το ερωτηματολόγιο κενό / ασυμπλήρωτο και να το βάλετε στο ίδιο κουτί και έτσι θα αποχωρήσετε χωρίς κανένας να γνωρίζει ότι αποφασίσατε να μην απαντήσετε στο ερωτηματολόγιο.

Μπορείτε να παραλείψετε οποιαδήποτε από τις ερωτήσεις ή να σταματήσετε την συμπλήρωση οποιαδήποτε στιγμή, παρόλο που είναι πολύτιμο και πολύ σημαντικό για μας να απαντήσετε όλες τις ερωτήσεις που μπορείτε.

Πρέπει να είστε τουλάχιστον 18 χρονών για να συμμετέχετε σε αυτή τη μελέτη. Αν δεν είστε τουλάχιστον 18, παρακαλούμε να μην απαντήσετε. Αντί αυτού, αφήστε κενό το ερωτηματολόγιο στο κουτί μπροστά στο δωμάτιο.

Τα σχόλιά σας

Μπορείτε να μας γράψετε τα σχόλιά σας πάνω στο ερωτηματολόγιο, αλλά όχι πάνω στο απαντητικό φυλλάδιο. Στην πραγματικότητα, ελπίζουμε ότι θα γράψετε πολλά σχόλια στο ερωτηματολόγιο! Αλλά ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΜΕ μη κάνετε παραπάνω σημάδια (από τα απαραίτητα) πάνω στα απαντητικά φυλλάδια, γιατί ο Η/Υ δεν θα μπορεί να αναγνωρίσει τις απαντήσεις και να τις βαθμολογήσει.

Περισσότερες πληροφορίες για τη μελέτη

Θα σας δώσουμε πληροφορίες για την μελέτη μετά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Μπορείτε επίσης να επικοινωνήσετε μαζί μας στο 2831-0-55072 με την Δρ Αργ. Ε. Καλαϊτζάκη (email: akalaitzaki@psy.soc.uoc.gr).

ΜΕΡΟΣ 1: Προσωπικές Πληροφορίες

ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ:

1. ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΤΕ ΣΚΟΥΡΟ ΜΑΥΡΟ ΜΟΛΥΒΙ – ΜΗ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΤΕ ΣΤΥΛΟ
2. ΚΑΝΤΕ ΕΝΤΟΝΑ ΜΑΥΡΑ ΣΗΜΑΔΙΑ ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΛΥΨΕΤΕ ΤΟΝ ΚΥΚΛΟ ΕΝΤΕΛΩΣ
3. ΣΒΗΣΤΕ ΚΑΘΑΡΑ ΟΠΟΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΑΛΛΑΞΕΤΕ
4. ΕΑΝ ΚΑΠΟΙΑ ΕΡΩΤΗΣΗ ΔΕΝ ΙΣΧΥΕΙ ΓΙΑ ΕΣΑΣ, ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΗΝ ΑΦΗΣΕΤΕ ΚΕΝΗ
5. ΞΕΚΙΝΗΣΤΕ ΝΑ ΑΠΑΝΤΑΤΕ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΙΡΑ 1 ΣΤΗΝ ΠΑΝΩ ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΑΠΑΝΤΗΤΙΚΟΥ ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ

1. Ποιο είναι το φύλο σου; Στο απαντητικό φυλλάδιο, παρακαλώ μαύρισε τον κύκλο κάτω από τον αριθμό 1 εάν είσαι άνδρας, ή μαύρισε τον κύκλο κάτω από 2 εάν είσαι γυναίκα.
1= Άνδρας
2= Γυναίκα
2. Σε ποιο έτος των σπουδών σου βρίσκεσαι;
1= Πρωτοετής
2= Δευτεροετής
3= Τριτοετής
4= Τεταρτοετής
3. Πόσο χρονών είσαι;
1=18
2=19
3=20
4=21
5=22-24
6=25-29
7=30-39
8=40 ή μεγαλύτερος/η
4. Ποια βαθμίδα εκπαίδευσης συμπλήρωσε ο πατέρας σου;
1= Αγράμματος ή λίγες τάξεις Δημοτικού
2= Απόφοιτος Δημοτικού
3= Λίγες τάξεις Γυμνασίου
4= Απόφοιτος Γυμνασίου
5= Λίγες τάξεις Λυκείου ή λίγες τάξεις εξατάξιου Γυμνασίου
6= Απόφοιτος Λυκείου ή εξατάξιου Γυμνασίου ή Τεχνική Επαγγελματική Σχολή
7= Ανώτατη Σχολή (π.χ. Τ.Ε.Ι., Α.Ε.Ι.)
8= Μεταπτυχιακές Σπουδές ή/και Διδακτορικό
5. Ποια βαθμίδα εκπαίδευσης συμπλήρωσε η μητέρα σου;
1= Αγράμματος ή λίγες τάξεις Δημοτικού
2= Απόφοιτος Δημοτικού
3= Λίγες τάξεις Γυμνασίου
4= Απόφοιτος Γυμνασίου
5= Λίγες τάξεις Λυκείου ή λίγες τάξεις εξατάξιου Γυμνασίου

- 6= Απόφοιτος Λυκείου ή εξατάξιου Γυμνασίου ή Τεχνική Επαγγελματική Σχολή
- 7= Ανώτατη Σχολή (π.χ. Τ.Ε.Ι., Α.Ε.Ι.)
- 8= Μεταπτυχιακές Σπουδές ή/και Διδακτορικό

6. Ποιο είναι το ετήσιο εισόδημα της οικογένειάς σου; (Κάνε την καλύτερη δυνατή εκτίμηση)
- 1= Δεν υπάρχει
 - 2= Μέχρι 7.000 €
 - 3= Μέχρι 10.500 €
 - 4= Μέχρι 14.000 €
 - 5= Μέχρι 21.000 €
 - 6= Μέχρι 28.000 €
 - 7= Μέχρι 42.000 €
 - 8= Πάνω από 42.000 €
7. Ποια είναι η οικογενειακή κατάσταση των γονιών σου;
- 1= Παντρεμένοι
 - 2= Σε διάσταση
 - 3= Διαζευγμένοι
 - 4= Δεν παντρεύτηκαν ποτέ και δεν ζουν μαζί
 - 5= Δεν παντρεύτηκαν ποτέ και ζουν μαζί
 - 6= Ο ένας ή και οι δύο γονείς έχουν πεθάνει
8. Σημείωσε ποιο από τα παρακάτω σε αντιπροσωπεύει.
- 1= Αυτό τον καιρό έχω μια σχέση που έχει κρατήσει τουλάχιστον ένα μήνα.
 - 2= Είχα μια σχέση η οποία κράτησε τουλάχιστον ένα μήνα, αλλά αυτή η σχέση δεν υπάρχει πια. *Απάντησε τις υπόλοιπες ερωτήσεις σχετικά με την πιο πρόσφατη σχέση σου (η οποία διήρκεσε ένα μήνα ή παραπάνω)*
 - 3= Δεν είχα ποτέ μια σχέση που να διήρκεσε τουλάχιστον ένα μήνα. *Αν σημειώσεις την απάντηση 3, παράλειψε τα παρακάτω και συνέχισε στο Μέρος 2.*

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Οι λέξεις «σύντροφος» και «ο/η σύντροφός σου» αναφέρονται στο άτομο με το οποίο έχεις τη σχέση που θα περιγράψεις στις παρακάτω ερωτήσεις. Απάντησε κάθε ερώτηση για τον/την τωρινό/ή σου σύντροφο ή για τον/την πιο πρόσφατο/η σύντροφο (και σε κάθε περίπτωση απάντησε για το ίδιο πρόσωπο).

9. Με ποιον ζεις;
- 1= Με τον/την σύντροφό μου (ή ζούσα μαζί του/της πριν τελειώσει η σχέση μας)
 - 2= Σε ένα δωμάτιο ή διαμέρισμα μόνος/η μου. Κανείς δε μοιράζεται το δωμάτιο μαζί μου.
 - 3= Με ένα/μία συγκατοικο που δεν είναι ο/η σύντροφός μου.
 - 4= Με τους γονείς μου
 - 5= Με άλλον
10. Ποια είναι η σχέση σου με το/τη σύντροφό σου (ή ποια ήταν ενώ ήσασταν μαζί);
- 1= Συντροφική
 - 2= Αρραβωνιασμένοι
 - 3= Παντρεμένοι
 - 4= Συζούμε

11. Πόσο καιρό έχεις αυτή τη σχέση (ή πόσο καιρό διήρκεσε η πιο πρόσφατη σχέση);

- 1= Λιγότερο από ένα μήνα
- 2= Περίπου ένα μήνα
- 3= Περίπου δύο μήνες
- 4= Τρεις με πέντε μήνες
- 5= Έξι με έντεκα μήνες
- 6= Περίπου ένα χρόνο
- 7= Περισσότερο από ένα χρόνο, αλλά λιγότερο από δύο χρόνια
- 8= Δύο ή περισσότερα χρόνια

12. Πριν από πόσο καιρό τελείωσε αυτή η σχέση;

- 1= Δεν έχει τελειώσει
- 2= Λιγότερο από ένα μήνα πριν
- 3= Περίπου πριν από ένα μήνα
- 4= Περίπου πριν από δύο μήνες
- 5= Πριν από τρεις με πέντε μήνες
- 6= Πριν από έξι με έντεκα μήνες
- 7= Περίπου πριν ένα χρόνο
- 8= Περισσότερο από ένα χρόνο πριν

13. Ποιο είναι (ήταν) το φύλο του/της συντρόφου σας;

- 1= Άνδρας
- 2= Γυναίκα

14. Είναι (ήταν) το σεξ μέρος της σχέσης σας;

- 1= Όχι
- 2= Ναι

ΜΕΡΟΣ 2: Σχετικά με σένα και το/τη σύντροφό σου

Οι παρακάτω προτάσεις αφορούν εσένα ή τη σχέση ανάμεσα σε σένα και κάποιον άλλο, όπως τους γονείς σου ή ένα σύντροφο. Παρακαλούμε διάβασε κάθε πρόταση και συμπλήρωσε έναν από τους κύκλους για να δείξεις πόσο **συμφωνείς ή διαφωνείς** με αυτή.

Για τις ερωτήσεις που αφορούν το/τη σύντροφο της σχέσης σου:

- Αν αυτό τον καιρό έχεις μια σχέση που έχει διαρκέσει **ένα μήνα ή περισσότερο**, απάντησε για αυτή τη σχέση.
- Αν **δεν έχεις** αυτόν τον καιρό κάποια σχέση, αλλά **είχες** μια σχέση που **διήρκεσε ένα μήνα ή περισσότερο** στο παρελθόν, απάντησε για ό,τι συνέβη κατά τη διάρκεια της πιο πρόσφατης σχέσης αυτής της διάρκειας.
- Αν δεν **είχες** κάποια σχέση που **διήρκεσε ένα μήνα ή περισσότερο**, παράλειψε (άφησε κενές) τις ερωτήσεις που αφορούν συντρόφους και σχέσεις.

1 = Διαφωνώ Απόλυτα 2 = Διαφωνώ 3 = Συμφωνώ 4 = Συμφωνώ Απόλυτα

15. Η σχέση μου με το σύντροφό μου είναι η πιο σημαντική σχέση που έχω
16. Οι γονείς μου βεβαιώνονταν ότι πήγαινα στο σχολείο
17. Θα παρατούσα σχεδόν οτιδήποτε για το/τη σύντροφό μου
18. Ο/Η σύντροφός μου δεν έχει αρκετή λογική για να πάρει σημαντικές αποφάσεις
19. Συχνά νιώθω κενός/ή
20. Συχνά σπάω επιτηδες πράγματα που ανήκουν σε άλλους
21. Οι άνθρωποι συνήθως συμπαθούν το/τη σύντροφό μου
22. Θα έκανα σχεδόν τα πάντα για να εμποδίσω τους ανθρώπους να με αφήσουν
23. Μπορώ να ηρεμήσω τον εαυτό μου όταν είμαι αναστατωμένος/η με το/τη σύντροφό μου
24. Πριν αφήσω τον εαυτό μου να γίνει πραγματικά έξαλλος/η με το/τη σύντροφό μου, σκέφτομαι τι θα συμβεί αν χάσω την ψυχραιμία μου
25. Οι γονείς μου δεν με είχαν καθαρό/η
26. Μια γυναίκα που έχει βιαστεί πιθανώς πήγαινε γυρεύοντας

1 = Διαφωνώ Απόλυτα 2 = Διαφωνώ 3 = Συμφωνώ 4 = Συμφωνώ Απόλυτα

27. Έχω μέλη της οικογένειας, τα οποία θα με βοηθούσαν εάν είχα κάποιο πρόβλημα
28. Οι άνδρες είναι περισσότερο ανέντιμοι από τις γυναίκες
29. Ο/η σύντροφός μου συχνά μου γκρινιάζει
30. Σπάνια έχω σχέση με θρησκευτικές δραστηριότητες
31. Ο/η σύντροφός μου είναι βασικά καλός άνθρωπος
32. Είμαι πάντα ευγενικός/η, ακόμα και με ανθρώπους που είναι αντιπαθητικοί
33. Μερικές φορές δεν μπορώ να θυμηθώ τι έγινε το προηγούμενο βράδυ εξαιτίας του ποτού
34. Δεν μπορώ να κάνω τον εαυτό μου να πει όμορφα πράγματα στο/στη σύντροφό μου, ακόμα κι όταν τα σκέφτομαι
35. Από την ηλικία των 15, έχω κλέψει ή προσπαθήσα να κλέψω κάτι που άξιζε πάνω από 50.00 €
36. Όταν ήμουν παιδί, είδα τη μητέρα ή τον πατέρα μου να κλωτσάει, γρονθοκοπάει ή να δέρνει το/τη σύντροφό της/του
37. Συχνά αισθάνομαι μνησικακία για τις γυναίκες
38. Μπορώ να νιώσω το αίμα μου να βράζει όταν αρχίζω να γίνομαι έξαλλος/η με το/τη σύντροφό μου
39. Λέω ψέματα για να φαίνομαι καλύτερος/η
40. Απολαμβάνω τη ζωή μου μέρα προς μέρα
41. Προσπαθώ να μη σκέφτομαι άσχημα πράγματα που μου συνέβησαν
42. Συνήθως ξυπνάω με την αίσθηση ότι είμαι πολύ καλά
43. Από την ηλικία των 15, έχω κλέψει χρήματα (από οποιονδήποτε, συμπεριλαμβανομένης της οικογένειάς μου)
44. Όταν ήμουν παιδί, άτομα (ενήλικοι ή παιδιά) που δεν ήταν μέλη της οικογένειάς μου με έσπρωχναν, με εξανάγκαζαν ή με χαστούκιζαν, ή μου πετούσαν πράγματα
45. Βρίσκω δικαιολογίες όταν έχω πει κάτι στο/στη σύντροφό μου που δεν έπρεπε

46. Οι άνδρες μεταχειρίζονται τις γυναίκες άσχημα
47. Η ζωή μου γενικά πάει καλά
48. Ένα αγόρι που έχει χτυπηθεί από ένα άλλο αγόρι πρέπει να ανταποδώσει το χτύπημα
49. Ο/η σύντροφός μου κάνει πράγματα μόνο και μόνο για να με ενοχλήσει
50. Έχουν υπάρξει περιπτώσεις που εκμεταλλεύτηκα κάποιον
51. Όταν ήμουν παιδί, άτομα (ενήλικοι ή παιδιά) που δεν ήταν μέλη της οικογένειάς μου, μου είπαν να το ανταποδώσω, εάν κάποιος με χτυπήσει ή με προσβάλλει
52. Οι σχέσεις μου έχουν μεγάλα «σκαμπανεβάσματα»
53. Πριν τα 18 μου, κάποιος ενήλικας στην οικογένειά μου είχε σεξουαλική επαφή μαζί μου (κολπική, πρωκτική, ή στοματική)
54. Οι άνδρες με εκνευρίζουν πολύ
55. Μερικές φορές έχω αμφιβολίες ότι θα κρατήσει η σχέση μου με το/τη σύντροφό μου
56. Ο/η σύντροφός μου κι εγώ διαφωνούμε για το ποιοι τύποι στοργικότητας είναι κατάλληλοι δημοσίως
57. Οι άνδρες σέβονται τις γυναίκες
58. Οι γονείς μου δεν με παρηγορούσαν όταν ήμουν αναστατωμένος/η
59. Οι γυναίκες μεταχειρίζονται τους άνδρες άσχημα
60. Ανησυχώ ότι έχω πρόβλημα χρήσης ουσιών
61. Δε σκέφτομαι για το πώς αυτά που κάνω θα επηρεάσουν τους άλλους ανθρώπους
62. Τα παρατάω εύκολα σε δύσκολα έργα
63. Ο γάμος είναι για πάντα
64. Δεν μου αρέσει η εργασία μου ή τα μαθήματά μου
1 = Διαφωνώ Απόλυτα 2 = Διαφωνώ 3 = Συμφωνώ 4 = Συμφωνώ Απόλυτα
65. Από τη στιγμή που το σεξ ξεπεράσει ένα συγκεκριμένο σημείο, ο άνδρας δεν μπορεί να σταματήσει (τον εαυτό του) έως ότου ικανοποιηθεί
66. Με οποιονδήποτε και αν μιλάω, είμαι πάντα καλός ακροατής
67. Δεν το λέω στο/στη σύντροφό μου όταν διαφωνώ για σημαντικά θέματα
68. Έχω το δικαίωμα να γνωρίζω οτιδήποτε κάνει ο/η σύντροφός μου
69. Συνήθως μπορώ να πω τότε πρόκειται να χάσω την ψυχραιμία μου με το/τη σύντροφό μου
70. Όταν ήμουν έφηβος/η, είχα χτυπηθεί πολύ από τη μητέρα ή τον πατέρα μου
71. Πριν τα 18 μου, κάποιο άλλο παιδί από την οικογένειά μου με ανάγκασε να κοιτάξω ή να αγγίξω ιδιαίτερα μέρη του σώματός του/της (γεννητικά όργανα), ή κοίταξε ή άγγιξε τα δικά μου
72. Πριν την ηλικία των 15, έκλεψα ή προσπάθησα να κλέψω κάτι που άξιζε πάνω από 50.00€
73. Δεν είναι κακό να παραβαίνεις το νόμο αρκεί να μην παθαίνεις κακό
74. Ο πατέρας ή η μητέρα μου μου είπαν να το ανταποδώσω, εάν κάποιος με χτυπήσει ή με προσβάλλει
75. Αποφεύγω να κάνω οτιδήποτε μου θυμίζει τρομερά πράγματα που μου συνέβησαν
76. Δεν έχω ποτέ ενοχληθεί όταν οι άνθρωποι εξέφραζαν ιδέες πολύ διαφορετικές από τις δικές μου

77. Όταν ήμουν παιδί, είδα συχνά παιδιά που δεν ανήκαν στην οικογένειά μου να μπλέκονται σε καυγάδες και να χτυπούν το ένα το άλλο
78. Έχω γενικά καλή διάθεση
79. Μπορώ να σκεφτώ μια περίπτωση όπου θα ενέκρινα μια σύζυγος να χαστουκίσει το σύζυγό της
80. Μερικές φορές εκνευρίζομαι με τους ανθρώπους που μου ζητούν χάρες
81. Κάνω παρέα με φίλους, οι οποίοι είχαν προβλήματα με το νόμο
82. Έχω στόχους στη ζωή που προσπαθώ να πετύχω
83. Θα ένιωθα προδομένος/η αν ο/η σύντροφός μου ήταν πολύ απασχολημένος για να περάσει χρόνο μαζί μου
84. Συχνά κάνω πράγματα που είναι αντίθετα με το νόμο
85. Νομίζω ότι θα μου συμβούν καλά πράγματα στο μέλλον
86. Αν μια σύζυγος αρνείται να κάνει σεξ, υπάρχουν φορές που θα ήταν ίσως εντάξει να εξαναγκαστεί να το κάνει
87. Όταν πίνω, συνήθως πίνω πέντε ή περισσότερα ποτά τη φορά
88. Δεν θα μου άρεσε καθόλου αν ο/η σύντροφός μου εμπιστευόταν κάποιον άλλο εκτός από εμένα
89. Μερικές φορές πίνω πέντε ή περισσότερα ποτά τη φορά, αλλά μόνο τα Σαββατοκύριακα
90. Έχω φίλους που έχουν διαπράξει εγκλήματα
91. Όταν ένα αγόρι μεγαλώνει, είναι σημαντικό για αυτό να κάνει μερικούς καυγάδες με γρονθοκοπήματα
92. Δεν μπορώ να κάνω τίποτα για να ελέγξω τα συναισθήματά μου όταν ο/η σύντροφός μου διαφωνεί έντονα μαζί μου
93. Όταν ήμουν παιδί, είδα κάποιο άτομο από την οικογένειά μου που δεν ήταν η μητέρα ή ο πατέρας μου, να σπρώχνει, να εξαναγκάζει, να χαστουκίζει ή να πετάει κάτι σε κάποιον
94. Πριν τα 18 μου, κάποιος ενήλικας από την οικογένειά μου με ανάγκασε να κοιτάξω ή να αγγίξω ιδιαίτερα μέρη του σώματός του (γεννητικά όργανα), ή κοίταξε ή άγγιξε τα δικά μου
95. Έχω σκεφτεί σοβαρά να διακόψω τη σχέση μου με το/τη σύντροφό μου
96. Συνεχώς αναζητώ σημάδια κινδύνου
97. Αμφιταλαντεύομαι στη σκέψη για το εάν ο/η σύντροφός μου είναι τέλειος/α ή απαίσιος/α
- 1 = Διαφωνώ Απόλυτα 2 = Διαφωνώ 3 = Συμφωνώ 4 = Συμφωνώ Απόλυτα**
98. Μπορώ να σκεφτώ μια περίπτωση όπου θα ενέκρινα ένα σύζυγο να χαστουκίσει τη σύζυγό του
99. Για να πάω μπροστά, έχω κάνει μερικά πράγματα που δεν είναι σωστά
100. Απογοητεύομαι εύκολα από τις γυναίκες
101. Στο/στη σύντροφό μου αρέσει να με κάνει έξαλλο/η
102. Είναι μερικές φορές δύσκολο για μένα να συνεχίσω τη δουλειά μου αν δεν με ενθαρρύνουν
103. Κάνω συχνά πράγματα που οι άλλοι άνθρωποι θεωρούν ότι είναι επικίνδυνα
104. Το να ενδιαφέρομαι για το/τη σύντροφό μου σημαίνει περισσότερα για μένα από το να ενδιαφέρομαι για τον ίδιο μου τον εαυτό

105. Όταν ήμουν λιγότερο από 12 ετών, με έδειρε ή με χτύπησε πολύ η μητέρα μου ή ο πατέρας μου
106. Αναγνωρίζω τότε αρχίζω να θυμώνω με το/τη σύντροφό μου
107. Ο/η σύντροφός μου χρειάζεται να θυμάται ότι εγώ κάνω κουμάντο
108. Ο/η σύντροφός μου και εγώ διαφωνούμε για τις ενοχλητικές συνήθειες του καθενός μας
109. Όταν ο/η σύντροφός λέει κάτι κακό, εγώ συνήθως ανταπαντάω λέγοντας κάτι κακό
110. Φταίει συνήθως ο/η σύντροφός μου όταν γίνομαι έξαλλος/η
111. Οι άνθρωποι συχνά με διακόπτουν όταν προσπαθώ να τελειώσω μια δουλειά
112. Τρομάζω εύκολα
113. Ο/η σύντροφός μου και εγώ διαφωνούμε για το αν είναι εντάξει να λέμε ο ένας στον άλλο ότι διαφωνούμε
114. Πριν τα 18 μου, ένας ενήλικας που δεν ήταν μέλος της οικογένειάς μου είχε σεξουαλική επαφή μαζί μου (κολπική, πρωκτική, ή στοματική)
115. Μερικές φορές πίνω αρκετά για να νιώσω πραγματικά φτιαγμένος/η ή μεθυσμένος/η
116. Από την ηλικία των 15, χτύπησα ή απείλησα να χτυπήσω κάποιον που δεν ήταν μέλος της οικογένειάς μου
117. Έχω γενικά τον τελευταίο λόγο όταν ο/η σύντροφός μου κι εγώ διαφωνούμε
118. Ο/η σύντροφός μου μου φέρεται καλά
119. Οι γυναίκες με εκνευρίζουν πολύ
120. Δεν έχω αρκετά χρήματα για τις καθημερινές μου ανάγκες
121. Ο/η σύντροφός μου κι εγώ διαφωνούμε για τους φίλους και την οικογένειά του/της
122. Οι γονείς μου δεν με βοήθησαν να δώσω τον καλύτερό μου εαυτό
123. Είμαι πάντα πρόθυμος/η να το παραδεχτώ όταν κάνω ένα λάθος
124. Μπορώ να κάνω μία μικρή ανακωχή κατά τη διάρκεια μίας διαφωνίας με το/τη σύντροφό μου
125. Μερικές φορές νιώθω πικαρισμένος/η όταν δεν γίνεται το δικό μου
126. Οι άνδρες είναι αγενείς
127. Η σχέση μου με το/τη σύντροφό μου αξίζει την προσπάθεια που καταβάλλω γι' αυτήν
128. Πηγαίνω στην εκκλησία μία φορά τον μήνα ή περισσότερο
129. Ένας άνδρας δεν πρέπει να αποχωρεί από μια σωματική πάλη με έναν άλλο άνδρα
130. Είχα σκέψεις να κόψω ή να κάψω τον εαυτό μου
131. Στο παρελθόν, χρησιμοποίησα κοκαΐνη, κρακ, ή σκληρότερα ναρκωτικά (όπως διεγερτικά, ηρωίνη ή οποιοειδή) περισσότερες από μία ή δύο φορές
132. Η σεξουαλική μου ζωή με το/τη σύντροφό μου είναι καλή
133. Ενοχλούμαι εξαιτίας του ποιος είμαι
134. Οι γονείς μου δεν νοιάζονταν για το αν είχα προβλήματα στο σχολείο
135. Συχνά πληγώνομαι από πράγματα που κάνω

1 = Διαφωνώ Απόλυτα 2 = Διαφωνώ 3 = Συμφωνώ 4 = Συμφωνώ Απόλυτα

136. Έχω πάρει υπερβολική δόση ναρκωτικών ή είχα ένα σοβαρό πρόβλημα υγείας εξαιτίας της λήψης ναρκωτικών για να «φτιαχτώ»
137. Πριν τα 18 μου, κάποιο άλλο παιδί, το οποίο δεν ήταν μέλος της οικογένειάς μου με ανάγκασε να κοιτάξω ή να αγγίξω ιδιαίτερα μέρη του σώματός του (γεννητικά όργανα), ή κοίταξε ή άγγιξε τα δικά μου
138. Όταν νοιώθω ότι αρχίζω να εκνευρίζομαι με το/τη σύντροφό μου, προσπαθώ να λέω στον εαυτό μου να ηρεμήσει
139. Είναι μερικές φορές απαραίτητο για τους γονείς να χαστουκίζουν έναν έφηβο που αντιμιλά ή δημιουργεί προβλήματα
140. Έχω το δικαίωμα να ανακατεύομαι σε οτιδήποτε κάνει ο/η σύντροφός μου
141. Είμαι τόσο λυπημένος/η που μερικές φορές αναρωτιέμαι γιατί μπαίνω στον κόπο να συνεχίζω να ζω
142. Πριν τα 18 μου, κάποιος ενήλικας που δεν ήταν μέλος της οικογένειάς μου με ανάγκασε να κοιτάξω ή να αγγίξω ιδιαίτερα μέρη του σώματός του (γεννητικά όργανα), ή κοίταξε ή άγγιξε τα δικά μου
143. Έχουν υπάρξει φορές που ζήλεψα αρκετά την καλοτυχία άλλων
144. Από την ηλικία των 15, έχω επιτεθεί σωματικά σε κάποιον με την ιδέα να τον βλάψω σοβαρά
145. Τρομερά πράγματα μου συνέβησαν που με έκαναν να νιώσω αβοήθητος/η και τρομοκρατημένος/η
146. Δεν θα μου άρεσε καθόλου αν ο/η σύντροφός μου έδινε πολλή προσοχή σε κάποιον άλλο εκτός από εμένα
147. Όταν δεν καταλαβαίνω τι εννοεί ο/η σύντροφός μου, ζητάω περισσότερες εξηγήσεις
148. Εύχομαι ο/η σύντροφός μου κι εγώ να τα πηγαίναμε καλύτερα από ότι τα πάμε
149. Όταν ο/η σύντροφός μου κι εγώ έχουμε προβλήματα, κατηγορώ αυτόν/ή
150. Η διαβίωση στο σπίτι μου δεν είναι ικανοποιητική (π.χ. πάρα πολύ θόρυβος, προβλήματα θέρμανσης, ζημιές, προβλήματα με γείτονες)
151. Θα αναστατωνόμουν αν ο/η σύντροφός μου αγκάλιαζε κάποιον/α λίγο περισσότερο
152. Ο/η σύντροφός μου κι εγώ διαφωνούμε για το πότε θα κάνουμε σεξ
153. Μοιράζομαι τις σκέψεις μου με κάποιο μέλος της οικογένειας
154. Μερικές φορές προσπαθώ να εκδικηθώ παρά να συγχωρήσω και να ξεχάσω
155. Νιώθω λυπημένος/η αρκετά συχνά
156. Θα ζήλεψα αν ο/η σύντροφός μου πρόσφερε βοήθεια σε κάποιο άτομο του αντίθετου φύλου
157. Οι γυναίκες είναι αγενείς
158. Όταν ο/η σύντροφός μου είναι καλός/η μαζί μου αναρωτιέμαι τι θέλει
159. Φέρομαι άσχημα στους ανθρώπους μόνο εάν τους αξίζει
160. Πριν τα 18 μου, κάποιο άλλο παιδί στην οικογένειά μου έκανε πράγματα σε μένα που τώρα σκέφτομαι ότι ήταν σεξουαλική κακοποίηση
161. Όταν ο/η σύντροφός μου επιθυμεί να μιλήσει για τα προβλήματά μας, προσπαθώ να αποφύγω να μιλήσω γι' αυτά
162. Έχω δυσκολία να ακολουθήσω τους κανόνες στη δουλειά ή στο σχολείο
163. Συχνά λέω ψέματα για να αποκτήσω / πετύχω αυτό που θέλω

164. Μου είναι δύσκολο να βρίσκω χρόνο για φαγητό
 165. Έχουν υπάρξει φορές που έχω νιώσει να εναντιώνομαι σε άτομα που έχουν εξουσία, ακόμα και όταν ήξερα ότι είχαν δίκιο
 166. Επιμένω να ξέρω που βρίσκεται ο/η σύντροφός μου κάθε στιγμή
 167. Ο/η σύντροφός μου κι εγώ διαφωνούμε για τους φίλους και την οικογένειά μου

1 = Διαφωνώ Απόλυτα 2 = Διαφωνώ 3 = Συμφωνώ 4 = Συμφωνώ Απόλυτα

168. Όταν είμαι έξαλλος/η με τη/το σύντροφό μου, λέω τι σκέφτομαι χωρίς να σκέφτομαι τις συνέπειες
 169. Οι γονείς μου μού έδωσαν αρκετά ρούχα για να με κρατήσουν ζεστό/ή
 170. Ο/η σύντροφός μου κι εγώ διαφωνούμε για το πόσα χρήματα να ξοδέψουμε όταν πάμε κάπου
 171. Πριν την ηλικία των 15, χτύπησα ή απείλησα να χτυπήσω τους γονείς μου
 172. Λέω άσχημα πράγματα στο/στη σύντροφό μου, αλλά μετά του/της λέω ότι «απλά αστειεύουν»
 173. Πριν τα 18 μου, κάποιο άλλο παιδί που δεν ήταν μέλος της οικογένειάς μου έκανε πράγματα σε μένα που τώρα σκέφτομαι ότι ήταν σεξουαλική κακοποίηση
 174. Σε μερικές περιπτώσεις, έχω εγκαταλείψει την προσπάθεια γιατί πίστεψα ότι έχω λίγες ικανότητες
 175. Είναι μερικές φορές απαραίτητο να πειθαρχείς ένα παιδί με ένα καλό, γερό ξύλο
 176. Η διάθεσή μου πάντα αλλάζει
 177. Οι γονείς μου με βοηθούσαν στα μαθήματα αν χρειαζόμουν βοήθεια
 178. Οι φίλοι μου με πιέζουν να κάνω πράγματα που δεν θέλω να κάνω
 179. Αλλάζω ξαφνικά και γίνομαι άλλος άνθρωπος
 180. Μερικές φορές πρέπει να υπενθυμίζω στο/στη σύντροφό μου ποιος είναι το αφεντικό
 181. Υπάρχουν περισσότερα άσχημα πράγματα παρά καλά πράγματα στη σχέση μου με το/τη σύντροφό μου
 182. Ο/η σύντροφός μου κι εγώ διαφωνούμε για το πόσο χρόνο πρέπει να περνάμε μαζί
 183. Οι γονείς μου με βοήθησαν όταν είχα προβλήματα
 184. Έχω σκεφτεί να εγκαταλείψω το/τη σύντροφό μου
 185. Τρομερά πράγματα μου έχουν συμβεί, τα οποία θυμάμαι ξανά και ξανά
 186. Πριν την ηλικία των 15, επιτέθηκα σωματικά σε κάποιον με την σκέψη να τον βλάψω σοβαρά
 187. Δεν έχω πει ποτέ εσκεμμένα κάτι που θα πλήγωνε τα συναισθήματα κάποιου
 188. Έχω τρομοκρατηθεί από πράγματα που μου έχουν συμβεί
 189. Έχω πει σε άλλους ότι θα αυτοκτονήσω
 190. Θα αναστατώνομαι αν κάποιος/α αγκάλιαζε το/τη σύντροφό μου λίγο περισσότερο
 191. Δεν θα μου άρεσε καθόλου αν κάποιος/α άλλος/η έδινε πολλή σημασία στο/στη σύντροφό μου
 192. Πριν την ηλικία των 15, έκλεψα χρήματα (από οποιονδήποτε, συμπεριλαμβανομένης της οικογένειάς μου)
 193. Ο/η σύντροφός μου κι εγώ έχουμε μια πολλή καλή σχέση
 194. Έχω μία καλή κοινωνική ζωή με το/τη σύντροφό μου

195. Μετανιώνω όταν πληγώνω κάποιον
196. Έχω σκεφτεί να αυτοκτονήσω
197. Οι άνθρωποι στη δουλειά ή το σχολείο δεν τα πάνε καλά μαζί μου
198. Έχω κάνει θεραπεία για πρόβλημα ναρκωτικών
199. Ο/η σύντροφός μου κι εγώ διαφωνούμε σχετικά με το να λέμε σε άλλους ανθρώπους πράγματα που συνέβησαν μεταξύ μας
200. Θα γινόμουν έξαλλος/η αν ο/η σύντροφός μου φλέρταρε με κάποιο/α άλλο/η
201. Βλέπω άσχημα όνειρα για τρομερά πράγματα που μου συνέβησαν

ΜΕΡΟΣ 3: Συμπεριφορές της σχέσης

Αν δεν είχες ποτέ μια σχέση που να διήρκεσε τουλάχιστον ένα μήνα, πήγαινε στο Μέρος 4.

Ανεξάρτητα με το πόσο καλά τα πηγαίνει ένα ζευγάρι, υπάρχουν φορές που διαφωνούν, ενοχλείται ο ένας από τον άλλο, θέλουν διαφορετικά πράγματα ο ένας από τον άλλο, ή απλά έχουν διαπληκτισμούς ή καυγάδες επειδή είναι σε άσχημη διάθεση, είναι κουρασμένοι ή για κάποιους άλλους λόγους. Τα ζευγάρια επίσης έχουν πολλούς διαφορετικούς τρόπους στην προσπάθειά τους να διευθετήσουν τις διαφορές τους. Αυτή είναι μια λίστα από πράγματα που ίσως συμβαίνουν όταν έχετε διαφορές. Παρακαλώ σημείωσε πόσες φορές έκανες καθένα από αυτά τα πράγματα τον τελευταίο χρόνο, και πόσες φορές τα έκανε ο/η σύντροφός σου τον τελευταίο χρόνο. Αν εσύ ή ο/η σύντροφός σου δεν κάνατε κανένα από αυτά τα πράγματα τον τελευταίο χρόνο, αλλά συνέβησαν πιο πριν, σημείωσε το "7" στο απαντητικό φυλλάδιο για αυτή την ερώτηση. Αν δε συνέβη ποτέ, σημείωσε το "8" στο απαντητικό φυλλάδιο.

Πόσο συχνά συνέβη αυτό;

- 1 = Μία φορά τον τελευταίο χρόνο
- 2 = Δύο φορές τον τελευταίο χρόνο
- 3 = 3-5 φορές τον τελευταίο χρόνο
- 4 = 6-10 φορές τον τελευταίο χρόνο
- 5 = 11-20 φορές τον τελευταίο χρόνο
- 6 = Περισσότερες από 20 φορές τον τελευταίο χρόνο
- 7 = Καμία φορά τον τελευταίο χρόνο, αλλά συνέβη πιο πριν
- 8 = Αυτό δεν έχει συμβεί ποτέ

202. Έδειξα στο/στη σύντροφό μου ότι ενδιαφερόμουν, παρόλο που διαφωνούσαμε
203. Ο/η σύντροφός μου μου έδειξε ενδιαφέρον, παρόλο που διαφωνούσαμε
204. Εξήγησα τη δική μου άποψη στο/στη σύντροφό μου σε μια διαφωνία
205. Ο/η σύντροφός μου μου εξήγησε τη δική του/της άποψη σε μια διαφωνία
206. Προσέβαλα ή έβρισα το/τη σύντροφό μου
207. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
208. Πέταξα κάτι στο/στη σύντροφό μου που θα μπορούσε να τον/τη τραυματίσει
209. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
210. Στραμπούλιξα το χέρι ή τράβηξα τα μαλλιά του/της συντρόφου μου
211. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα

212. Έπαθα εξάρθρωση, μελανιά, ή μικρό κόψιμο εξαιτίας ενός καυγά με το/τη σύντροφό μου
213. Ο/η σύντροφός μου έπαθε εξάρθρωση, μελανιά, ή μικρό κόψιμο εξαιτίας ενός καυγά μαζί μου
214. Έδειξα σεβασμό για τα συναισθήματα του/της συντρόφου μου σχετικά με κάποιο θέμα
215. Ο/η σύντροφός μου έδειξε σεβασμό για τα συναισθήματά μου σχετικά με κάποιο θέμα
216. Εξανάγκασα το/τη σύντροφό μου να κάνουμε σεξ χωρίς προφυλακτικό
217. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
218. Έσπρωξα ή εξανάγκασα το/τη σύντροφό μου
219. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
220. Χρησιμοποίησα βία (όπως χτύπημα, ακινητοποίηση, ή χρήση όπλου) για να εξαναγκάσω το/τη σύντροφό μου να κάνουμε στοματικό ή πρωκτικό σεξ
221. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
222. Χρησιμοποίησα μαχαίρι ή όπλο εναντίον του/της συντρόφου μου
223. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα

Πόσο συχνά συνέβη αυτό;

- 1 = Μία φορά τον τελευταίο χρόνο
- 2 = Δύο φορές τον τελευταίο χρόνο
- 3 = 3-5 φορές τον τελευταίο χρόνο
- 4 = 6-10 φορές τον τελευταίο χρόνο
- 5 = 11-20 φορές τον τελευταίο χρόνο
- 6 = Περισσότερες από 20 φορές τον τελευταίο χρόνο
- 7 = Καμία φορά τον τελευταίο χρόνο, αλλά συνέβη πιο πριν
- 8 = Αυτό δεν έχει συμβεί ποτέ

224. Λιποθύμησα επειδή χτυπήθηκα στο κεφάλι από το/τη σύντροφό μου σε έναν καυγά
225. Ο/η σύντροφός μου λιποθύμησε επειδή χτυπήθηκε στο κεφάλι σε ένα καυγά μαζί μου
226. Αποκάλεσα το/τη σύντροφό μου χοντρό/ή ή άσχημο/η
227. Ο/η σύντροφός μου με αποκάλεσε χοντρό/ή ή άσχημο/η
228. Γρονθοκόπησα ή χτύπησα το/τη σύντροφό μου με κάτι που θα μπορούσε να τον τραυματίσει
229. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
230. Κατέστρεψα κάτι που ανήκε στο/στη σύντροφό μου
231. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
232. Πήγα σε γιατρό εξαιτίας ενός καυγά με το/τη σύντροφό μου
233. Ο/η σύντροφός μου πήγε σε γιατρό εξαιτίας ενός καυγά μαζί μου
234. Αποπειράθηκα να πνίξω το/τη σύντροφό μου
235. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
236. Φώναξα ή ούρλιαξα στο/στη σύντροφό μου

237. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
238. Έσπρωξα το/τη σύντροφό μου πάνω σε ένα τοίχο
239. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
240. Είπα ότι ήμουν σίγουρος/η ότι θα μπορούσαμε να λύσουμε ένα πρόβλημα
241. Ο/η σύντροφός μου ήταν σίγουρος/η ότι θα μπορούσαμε να λύσουμε ένα πρόβλημα
242. Χρειάστηκε να δω γιατρό εξαιτίας ενός καυγά με το/τη σύντροφό μου, αλλά δεν το έκανα
243. Ο/η σύντροφός μου χρειάστηκε να δει γιατρό εξαιτίας ενός καυγά μαζί μου, αλλά δεν το έκανε
244. Έδειρα το/τη σύντροφό μου
245. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
246. Άρπαξα (βίαια) το/τη σύντροφό μου
247. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
248. Χρησιμοποίησα βία (όπως χτύπημα, ακινητοποίηση, ή χρήση όπλου) για να εξαναγκάσω το/τη σύντροφό μου να κάνει σεξ μαζί μου
249. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
250. Βγήκα έξω από το δωμάτιο ή το σπίτι ή την αυλή κατά τη διάρκεια μίας διαφωνίας
251. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
252. Επέμεινα να κάνουμε σεξ όταν ο/η σύντροφός μου δεν ήθελε (αλλά δεν χρησιμοποίησα σωματική βία)
253. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα

Πόσο συχνά συνέβη αυτό;

- 1 = Μία φορά τον τελευταίο χρόνο
- 2 = Δύο φορές τον τελευταίο χρόνο
- 3 = 3-5 φορές τον τελευταίο χρόνο
- 4 = 6-10 φορές τον τελευταίο χρόνο
- 5 = 11-20 φορές τον τελευταίο χρόνο
- 6 = Περισσότερες από 20 φορές τον τελευταίο χρόνο
- 7 = Καμία φορά τον τελευταίο χρόνο, αλλά συνέβη πιο πριν
- 8 = Αυτό δεν έχει συμβεί ποτέ

254. Χαστούκισα το/τη σύντροφό μου
255. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
256. Έσπασα κάποιο οστό από ένα καυγά με το/τη σύντροφό μου
257. Ο/η σύντροφός μου έσπασε ένα οστό από έναν καυγά μαζί μου
258. Χρησιμοποίησα απειλές για να εξαναγκάσω το/τη σύντροφό μου να κάνει στοματικό ή πρωκτικό σεξ
259. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
260. Πρότεινα κάποιο συμβιβασμό σε μια διαφωνία
261. Ο/η σύντροφός μου πρότεινε κάποιο συμβιβασμό
262. Έκαψα ή ζεμάτισα το/τη σύντροφό μου σκόπιμα
263. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα

264. Επέμεινα ο/η σύντροφός μου να κάνει στοματικό ή πρωκτικό σεξ (αλλά δεν χρησιμοποίησα σωματική βία)
265. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
266. Κατηγόρησα το/τη σύντρόφό μου ότι είναι απαίσιος εραστής
267. Ο/η σύντροφός μου με κατηγόρησε γι' αυτό
268. Έκανα κάτι για να πειστώσω το/τη σύντρόφό μου
269. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
270. Απειλήσα ότι θα χτυπήσω ή θα πετάξω κάτι στο/στη σύντρόφό μου
271. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
272. Ένιωσα σωματικό πόνο που συνέχισε την επόμενη μέρα, εξαιτίας ενός καυγά με το/τη σύντρόφό μου
273. Ο/η σύντροφός μου συνέχισε να πονάει σωματικά την επόμενη μέρα εξαιτίας ενός καυγά που είχαμε
274. Κλώτσησα το/τη σύντρόφό μου
275. Ο/η σύντροφός μου με κλώτσησε
276. Χρησιμοποίησα απειλές για να εξαναγκάσω το/τη σύντρόφό μου να κάνουμε σεξ
277. Ο/η σύντροφός μου το έκανε αυτό σε μένα
278. Συμφώνησα να δοκιμάσουμε μια λύση σε μια διαφωνία που ο/η σύντροφός μου πρότεινε
279. Ο/η σύντροφός μου συμφώνησε να δοκιμάσουμε μια λύση που εγώ πρότεινα
280. Αν έχεις ποτέ χαστουκίσει, αρπάξει βίαια, σπρώξει, ή χτυπήσει το/τη σύντρόφό σου, ή αν ο/η σύντροφός σου σε έχει ποτέ χαστουκίσει, αρπάξει βίαια, σπρώξει, ή χτυπήσει, ποιος το έκανε πρώτος την τελευταία φορά που συνέβη;
- 1 = Εγώ χτύπησα πρώτα 2 = Ο/η σύντροφός χτύπησε πρώτα 3 = Αυτό δε συνέβη ποτέ

ΣΕ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΠΟΛΥ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΑΥΤΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΑΙΤΗΣΗ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ

ΤΗΝ ΒΙΑ ΣΤΙΣ

ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΑΙΤΗΣΗ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΑ ΣΤΙΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Ηράκλειο, 23 Απριλίου 2004

Προς: το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, ΤΕΙ Κρήτης

Θέμα: «Αίτηση έγκρισης έρευνας για τη βία στις συντροφικές σχέσεις»

Στα πλαίσια της εξωδιδακτικής μου απασχόλησης τους καλοκαιρινούς μήνες του ακαδημαϊκού έτους 2003-2004 έχω ζητήσει –μεταξύ άλλων- και τη διεξαγωγή έρευνας σχετικά με τη βία στις συντροφικές σχέσεις. Η έρευνα αυτή είναι διεθνής και πραγματοποιείται υπό την εποπτεία του Murray A. Straus, Family Research Laboratory, University of New Hampshire, Durham. Στην Ελλάδα το δικαίωμα έρευνας έχει ανατεθεί στην υπογράφουσα, η οποία θα συνεργαστεί με άλλους συναδέλφους για την επιτυχή πραγματοποίηση της έρευνας αυτής (κα Σεβαστή Χατζηφωτίου, κ. Γεώργιο Παπακωνσταντή, κα Βενετία Μαρινάκη). Η έρευνα θα πραγματοποιηθεί στο ΤΕΙ Ηρακλείου, στη Σχολή Δοκίμων Αστυφυλάκων Ρεθύμνου και στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, προκειμένου να συλλεχθεί ένα μεγάλο δείγμα φοιτητών ανωτάτων σχολών της Κρήτης. Τα ποσοστά βίας στις συντροφικές σχέσεις είναι πολύ υψηλότερα από τα ποσοστά βίας στα παντρεμένα ζευγάρια (βλ. συνημμένο έγγραφο για την προστασία των συμμετεχόντων στη έρευνα) και επομένως, η αναγνώριση και κατανόηση των αιτιών βίαιης συμπεριφοράς μεταξύ των συντρόφων, ευελπιστούμε να συνεισφέρει σημαντικά τόσο στην πρωτογενή πρόληψη όσο και στην παρέμβαση.

Σύμφωνα με τις διεθνείς οδηγίες και υποδείξεις για την κοινή ερευνητική διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες, απαιτείται η έγκριση της ερευνητικής διαδικασίας από τον φορέα στον οποίο εργάζομαι (ΤΕΙ Κρήτης) προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία των συμμετεχόντων σε αυτή. Συνημμένα υποβάλλω το Αγγλικό κείμενο σχετικά με την Προστασία των Συμμετεχόντων στη Διεθνή Έρευνα για τη βία στις συντροφικές σχέσεις, το οποίο έχει υποβληθεί από τον Murray Straus και έχει εγκριθεί από University of New Hampshire. Επίσης επισυνάπτεται η Ελληνική μετάφραση του Αγγλόφωνου κειμένου, στην οποία έχει συμπεριληφθεί μία παράγραφος, η οποία περιγράφει εν συντομία τη διεθνή έρευνα και αναφέρει την ερευνητική ομάδα που εργαστεί για την πραγματοποίηση της έρευνας στην Ελλάδα.

Παρακαλώ όπως λάβετε υπόψη σας και εγκρίνετε το κείμενο της Προστασίας των Συμμετεχόντων στη Διεθνή Έρευνα για τη βία στις συντροφικές σχέσεις. Παραμένω στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε πληροφόρηση ή διευκρίνιση.

Με τιμή,

Αργυρούλα Ε. Καλαϊτζάκη

Δρ Κλινικής Ψυχολογίας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

*ΦΟΡΕΙΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ*

ΦΟΡΕΙΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ - ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

Η έρευνα στην οποία συμμετείχατε σήμερα αποτελεί μέρος μίας σειράς ερευνών που έχουν σκοπό την αύξηση της κατανόησης της βίας και άλλων συναφών προβλημάτων στις σχέσεις των ζευγαριών. Ελπίζουμε με την έρευνα αυτή να παρέχουμε πληροφορίες που θα μπορέσουν να βοηθήσουν τους ανθρώπους να αντικαταστήσουν τη βία με άλλους καλύτερους τρόπους έκφρασης των συναισθημάτων τους και επίλυσης των συγκρούσεων με τους συντρόφους τους.

Μερικές φορές όταν οι άνθρωποι σκέφτονται τη ζωή και τις εμπειρίες τους αισθάνονται την ανάγκη για κάποια επαγγελματική βοήθεια. Το φυλλάδιο αυτό περιλαμβάνει τα ονόματα, τις διευθύνσεις και τα τηλέφωνα φορέων - οργανισμών με τους οποίους μπορείτε να επικοινωνήσετε για να ζητήσετε βοήθεια σχετικά με κάποιο πρόβλημα που αντιμετωπίζετε και αφορά είτε εσάς προσωπικά, είτε τη συντροφική σας σχέση. Οι φορείς αυτοί απασχολούν προσωπικό, το οποίο είναι άρτια εκπαιδευμένο στην παροχή ψυχολογικής βοήθειας και υποστήριξης και είναι περισσότερο από πρόθυμοι να παρέχουν τη βοήθεια αυτή. Εάν, απαντώντας το ερωτηματολόγιο αυτό συνειδητοποιήσατε ότι αντιμετωπίζετε κάποιο σχετικό πρόβλημα, ελπίζουμε να επικοινωνήσετε με κάποιον από τους παρακάτω φορείς.

Ν. ΧΑΝΙΩΝ

Θεραπευτήριο Ψυχικών Παθήσεων Χανίων (Θ.Ψ.Π.Χ.)

Βοηθητική Οδός Σούδας 27
Χανιά
Τηλ. 2821-081611-19
Fax: 2821-089671

Κέντρο Ψυχικής Υγείας Χανίων

Κροκιάδα 27
Τηλ.: 2821-051364

Ν. ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Συμβουλευτικός Σταθμός Πανεπιστημίου Κρήτης

Πανεπιστήμιο Κρήτης
Γάλλος, Ρέθυμνο
Τηλ.: 281-077979

Γενικό Νοσοκομείο Ρεθύμνου

Τρανταλλίδου 17
Τηλ. Κέντρο: 2831-087100/ 2831-027814
Κοινωνική Υπηρεσία: 2831-027493

N. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Ξενώνας κακοποιημένων γυναικών

Υπεύθυνη: κα Μαυράκη Μαρία
Τηλ.: 281-0324900
Fax: 281-0324949

Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.)

Παράρτημα Ηρακλείου
Τηλ. 281-0341387, 343778
Fax 281-0343778

Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής Ηρακλείου

Παράρτημα Ηρακλείου
Ψαρομιλήγκων και Βλαστών 2
712 02 Ηράκλειο Κρήτης
Τηλ. 281-0244409 & 0244393
Fax: 281-0244393

ΚΕ.Σ.Α.Ν. - Δήμος Ηρακλείου

Μίνωος και Μιχ. Αρχ/λου
71304 Θέρισσος, Ηράκλειο Κρήτης
Τηλ. 281-0253190 & 313222
Fax: 281-0253190

Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Ηρακλείου (ΠΑ.Γ.Ν.Η.)

Ψυχιατρική Κλινική
Βούτες, Ηράκλειο Κρήτης
Τηλ.: 281-0392859
Τηλ. Κέντρο: 281-0392111, Fax: 281-0542064

Πρόγραμμα Ψυχαργώ (Ξενώνας)

Πανεπιστημιακού Γενικού Νοσοκομείου Ηρακλείου (ΠΑ.Γ.Ν.Η.)

Σάθα 11
Ηράκλειο Κρήτης
Τηλ.: 281-0341458/ 281-0341523/ 281-0342887

Βενιζέλειο Γενικό Νοσοκομείο

Λεωφ. Κνωσσού
Ηράκλειο Κρήτης
Τηλ. Κέντρο: 281-0368000 / 368001

Ξενώνας Ψυχαργώ Βενιζέλειου Γενικού Νοσοκομείου

Γούβες, Ηράκλειο Κρήτης
Τηλ.: 2897-041990

Γενικό Νοσοκομείο Αγ. Νικολάου

Κνωσσός, Αγ. Νικόλαος
Τηλ. Κέντρο: 2841-066000

Ξενώνας Ψυχαργώ

Γενικού Νοσοκομείου Αγ. Νικολάου

Σχίσμα Ελούντας
Τηλ.: 2841-041675 / 2841-042663 / 2841-042485

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

*ΦΥΛΛΟ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ*

INTERNATIONAL DATING VIOLENCE STUDY DATA COLLECTION RECORD

Date: _____

Name of Consortium member: _____

Please fill in a row for each class where the questionnaire was given

Name of Institution where the data was collected	Class Name, such as Introductory Psychology, The Family, etc.	Date of testing	Was this an under-graduate or graduate level class?	Number of students in the class when the questionnaire was given	Number of completed answer forms, including partly completed forms

Please describe any problems that were encountered in giving the questionnaire. If there were no problems, just write "None." Also provide other information that might be put into the description of how the study was carried out, or which might help understand the data.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V

*ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΑ
ΣΤΙΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ*

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΑ ΣΤΙΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Περιγραφή

Η έρευνα διεξάγεται από τον Murray A. Straus, του Εργαστηρίου Έρευνας για τις Οικογένειες (Family Research Laboratory), του Πανεπιστημίου του New Hampshire, στο Durham (<http://pubpages.unh.edu/~mas2>). Στην Ελλάδα ορίζεται ερευνητής η **Αργυρούλα Καλαϊτζάκη**, της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας (ΣΕΥΠ) του ΤΕΙ Ηρακλείου. Η έρευνα θα πραγματοποιηθεί α) στο ΤΕΙ Ηρακλείου, β) στη Σχολή Δοκίμων Αστυφυλάκων Ρεθύμνου και γ) στο Πανεπιστήμιο Κρήτης. Όσον αφορά στο ΤΕΙ Ηρακλείου πρώτιστος στόχος είναι η χορήγηση ερωτηματολογίων στους φοιτητές της ΣΕΥΠ (περίπου 200 συμμετέχοντες), στους οποίους υπάρχει άμεση πρόσβαση και δευτερευόντως στους φοιτητές των υπολοίπων σχολών του ΤΕΙ (π.χ. ΣΤΕΦ), συμπληρώνοντας ένα συνολικό αριθμό περίπου 300 ερωτηματολογίων. Στη Σχολή Δοκίμων Αστυφυλάκων Ρεθύμνου αυτή τη στιγμή φοιτούν περίπου 100 πρωτοετείς δόκιμοι, στους οποίους θα χορηγηθεί το ερωτηματολόγιο, ενώ στο Πανεπιστήμιο Κρήτης θα χορηγηθούν περίπου 200 ερωτηματολόγια.

Στόχοι

Στην Αμερική τα ποσοστά βίας στις συντροφικές σχέσεις είναι πολύ υψηλότερα από τα ποσοστά βίας στα παντρεμένα ζευγάρια. Παρόλα αυτά, ο υψηλός κίνδυνος βίας ενός συντρόφου γενικά δεν αναγνωρίζεται, παρά το γεγονός ότι αυτό έχει αποδειχτεί σε περισσότερες από 50 μελέτες από τη δεκαετία του 1980 (Stets and Straus, 1989. Sugarman and Hotaling, 1989). Για την πρωτογενή πρόληψη (Cowen, 1978. O'Leary and Sweet Jemmott, 1995) είναι ζωτικής σημασίας η αναγνώριση και η κατανόηση της αιτίας της βίας μεταξύ των συντρόφων, καθώς η συμπεριφορά σε αυτό το στάδιο της ζωής τους μπορεί να εγκαθιδρύσει μοντέλα συμπεριφοράς που θα παραμείνουν σταθερά για ολόκληρη τη ζωή τους. Οι ακόλουθοι στόχοι έχουν σκοπό την παροχή σχετικών πληροφοριών:

1. Να προσδιοριστεί η επικράτηση των παρακάτω τεσσάρων πλευρών της βίας στους συντρόφους:
 - Φυσική Επίθεση
 - Φυσική Βλάβη
 - Ψυχολογική Επίθεση
 - Σεξουαλικός Εξαναγκασμός
2. Να διερευνηθούν ερμηνείες σχετικά με το γιατί η βία εμφανίζεται στη σχέση ορισμένων ζευγαριών και όχι άλλων
3. Να διερευνηθεί η έκταση στην οποία τα αποτελέσματα των στόχων 1 και 2 εφαρμόζονται σε κάθε μία από τις συμμετέχουσες χώρες.

Ερευνητική Διαδικασία

Ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο έχει τρία βασικά μέρη: α) Δημογραφικές πληροφορίες όπως ηλικία και φύλο, β) το Προφίλ των Συντρόφων και της Σχέσης (the Partner and Relationships Profile) για την αξιολόγηση των «παραγόντων κινδύνου» για την επίδειξη βίας προς ένα σύντροφο και γ) την Αναθεωρημένη Κλίμακα Τακτικών Σύγκρουσης (the Revised Conflict Tactics Scales)

για την εξασφάλιση πληροφοριών σχετικά με την έκταση που εμφανίστηκε βία στη σχέση. Η Αναθεωρημένη Κλίμακα Τακτικών Σύγκρουσης και το Προφίλ των Συντρόφων και της Σχέσης είναι σταθμισμένα εργαλεία, για τα οποία υπάρχουν αποδείξεις για την αξιοπιστία και την εγκυρότητά τους (Straus, 1990. Straus, Hamby, Boney-McCoy, and Sugarman, 1999. Straus, Hamby, Boney-McCoy, and Sugarman, 1996. Straus and Mouradian, 1999). Η Αναθεωρημένη Κλίμακα Τακτικών Σύγκρουσης έχει χρησιμοποιηθεί επιτυχώς σε έρευνες σε περίπου 40 χώρες.

Το ερωτηματολόγιο επίσης επιτρέπει στον ερευνητή κάθε χώρας να προσθέσει ερωτήσεις δικού του ενδιαφέροντος.

Συμμετέχοντες. Οι συμμετέχοντες θα είναι προπτυχιακοί φοιτητές. Κατά την έναρξη ενός μαθήματος, θα εξηγηθούν οι στόχοι της παρούσας έρευνας στους φοιτητές (βλ. παρακάτω Συναιίνεση) και θα ζητηθεί η βοήθειά τους στην παροχή πληροφοριών μέσω της συμπλήρωσης ενός ερωτηματολογίου. Θα ενημερωθούν ότι η συμμετοχή τους είναι εντελώς εθελοντική και ότι είναι απόλυτα ελεύθεροι να αποφασίσουν εάν θέλουν να απαντήσουν το ερωτηματολόγιο ή όχι. Επίσης θα ενημερωθούν ότι μπορούν να παραλείψουν όποια ερώτηση αποφασίσουν να μην την απαντήσουν, ή να διακόψουν την απάντηση του ερωτηματολογίου οποιαδήποτε στιγμή.

Θα ζητηθεί από τους φοιτητές να μην γράψουν το όνομά τους και να μην παρέχουν οποιαδήποτε άλλη πληροφορία που θα βοηθήσει στην αναγνώριση της ταυτότητάς τους. Εάν αποφασίσουν να απαντήσουν το ερωτηματολόγιο, οι οδηγίες θα τους καθοδηγήσουν να τοποθετήσουν το ερωτηματολόγιο σε ένα κουτί κοντά στην έξοδο μόλις το ολοκληρώσουν και να αποχωρήσουν. Επίσης θα ενημερωθούν ότι, εφόσον επιλέξουν να μην απαντήσουν το ερωτηματολόγιο, να τοποθετήσουν το κενό ερωτηματολόγιο στο ίδιο κουτί στην είσοδο του δωματίου και να αποχωρήσουν, και έτσι κανείς δεν θα γνωρίζει εάν το έχουν συμπληρώσει ή όχι.

Κίνδυνοι. Μερικοί συμμετέχοντες ίσως αισθανθούν μεταμέλεια όταν αποκαλύπτουν τι έχουν κάνει στον/στην σύντροφό τους, ή θυμό σχετικά με το τι τους έχει ο/η σύντροφός τους, ή ανησυχήσουν για κάποιες πλευρές της συμπεριφοράς τους ή του ιστορικού τους. Αυτή η μεταμέλεια, ο θυμός ή η ανησυχία είναι μέρος της καθημερινής ζωής των ατόμων που έχουν επιδείξει τέτοιες συμπεριφορές ή έχουν τέτοιες εμπειρίες. Συνεπώς, η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου δεν βάζει τους συμμετέχοντες σε μεγαλύτερο κίνδυνο από αυτόν που βιώνουν στην κανονική πορεία της ζωής τους. Η ασφάλεια χρήσης τέτοιων διαδικασιών αποδεικνύεται από το γεγονός ότι η Κλίμακα Τακτικών Σύγκρουσης (η οποία αποτελεί μέρος του ερωτηματολογίου) έχει χρησιμοποιηθεί σε περισσότερους από 20.000 συμμετέχοντες από διάφορους ερευνητές χωρίς να έχουν αναφερθεί προβλήματα. Περισσότερα από 300 άρθρα και τουλάχιστον 5 βιβλία που αναφέρουν τα αποτελέσματα από την χορήγηση της Κλίμακας Τακτικών Σύγκρουσης έχουν δημοσιευτεί και κανένα από αυτά δεν έχει αναφέρει οποιαδήποτε ζημία / βλάβη στα συμμετέχοντα υποκείμενα.

Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο που θα χορηγηθεί στους συμμετέχοντες φοιτητές και η διαδικασία χορήγησής του έχουν εξεταστεί και εγκριθεί από το Συμβούλιο / Επιτροπή Προστασίας των Ανθρώπινων Υποκειμένων του Πανεπιστημίου του New Hampshire. Το ερωτηματολόγιο έχει χρησιμοποιηθεί σε περισσότερους από 9.000 φοιτητές σε 33 Πανεπιστήμια σε 17 χώρες και δεν έχουν αναφερθεί προβλήματα.

Ως αποτέλεσμα της συμπλήρωσης αυτού του ερωτηματολογίου μερικοί συμμετέχοντες ίσως συνειδητοποιήσουν ότι χρειάζονται βοήθεια για ένα προσωπικό τους πρόβλημα ή ένα πρόβλημα σχέσεων. Κατά συνέπεια, καθώς κάθε συμμετέχον

θα τοποθετεί το ερωτηματολόγιο στο κουτί, θα του δίνεται ένα φυλλάδιο, το οποίο θα περιλαμβάνει τα ονόματα, τις διευθύνσεις και τα τηλέφωνα οργανισμών με τους οποίους μπορούν να επικοινωνήσουν για την αναζήτηση βοήθειας, όπως (κοινωνικά) κέντρα ψυχικής υγείας, καταφύγια κακοποιημένων γυναικών και συμβουλευτικά κέντρα (Πανεπιστημίων). Η λίστα αυτή θα προλογίζεται από μία παράγραφο που θα εξηγήσει ότι καθένας μας χρειάζεται βοήθεια σε κάποια στιγμή της ζωής του και ότι αυτοί οι οργανισμοί είναι πρόθυμοι να παρέχουν αυτή βοήθεια.

Εμπιστευτικότητα. Η ασφάλεια των συμμετεχόντων διασφαλίζεται περαιτέρω από μυστικότητα και εμπιστευτικότητα. Όλες οι απαντήσεις θα είναι ανώνυμες και θα ζητηθεί από τους συμμετέχοντες να μην γράψουν το όνομά τους σε κανένα φυλλάδιο. Ο μεγάλος αριθμός συμμετεχόντων κάνει απίθανη την χρήση των δημογραφικών πληροφοριών για την αναγνώριση ενός συγκεκριμένου συμμετέχοντα.

Οφέλη. Μία έρευνα και η ανασκόπηση προηγούμενων μελετών από τον Bradbury (Bradbury 1994) δείχνει ότι πολλοί συμμετέχοντες ωφελούνται από την ευκαιρία που τους δίνεται από μία συνέντευξη ή ένα ερωτηματολόγιο να σκεφτούν και να εξετάσουν τη φύση / ποιότητα του γάμου ή της συντροφικής τους σχέσης (Bradbury 1994). Επιπλέον, όπως εξηγείται παραπάνω, στους συμμετέχοντες θα χορηγηθεί μία λίστα με τους διαθέσιμους τοπικούς φορείς βοήθειας σχετικά με προβλήματα σχέσεων και ψυχολογικά προβλήματα, τα οποία η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου μπορεί να έφερε στην επιφάνεια.

Συναίνεση. Μόνο οι φοιτητές ηλικίας 18 ετών και άνω θα συμμετέχουν στην έρευνα. Η συναίνεση θα εξασφαλιστεί προφορικά προκειμένου να αποφευχθεί η συμπλήρωση οποιοδήποτε εγγράφου που θα περιλαμβάνει το όνομα του συμμετέχοντα. Αυτό παρέχει την μέγιστη εμπιστευτικότητα και ανωνυμία. Η συναίνεση περιλαμβάνει μία πρόταση στο εξώφυλλο του ερωτηματολογίου που λέει ότι ο σκοπός της έρευνας είναι η μελέτη της σχέσης μεταξύ συντρόφων. Θα λέει ότι το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει ερωτήσεις, οι οποίες ρωτούν για την σχέση τους με τον/την τωρινό/ή σύντροφο, είτε συζούν είτε είναι παντρεμένοι, για το οικογενειακό τους ιστορικό και την προσωπικότητά τους. Επίσης θα ενημερωθούν ότι ορισμένες ερωτήσεις αφορούν στις σεξουαλικές σχέσεις. Όλοι οι συμμετέχοντες θα ενημερωθούν ότι η συμμετοχή τους είναι εντελώς εθελοντική και ότι μπορούν να παραλείψουν οποιαδήποτε ερώτηση ή να διακόψουν τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου οποιαδήποτε στιγμή. Όπως εξηγείται στη Διαδικασία της Έρευνας, οι φοιτητές που αποφασίζουν, βάσει των πληροφοριών που τους παρέχονται, ότι δεν επιθυμούν να συμμετάσχουν, απλά επιστρέφουν ασυμπλήρωτο το ερωτηματολόγιο και αποχωρούν από την αίθουσα.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bradbury, T. N. 1994. "Unintended effects of marital research on marital relationships." *Journal of Family Psychology* 8:187-201.
- Cowen, Emory. 1978. "Demystifying primary prevention." Pp. Chapter 2 in *Primary Prevention of Psychopathology*, edited by D. G. Forgays. Hanover, NH: University of New England Press.
- O'Leary, Ann and Loretta Sweet Jemmott. 1995. "Women at risk: Issues in the primary prevention of AIDS." New York: Plenum Press.

- Stets, J. E. and Murray A. Straus. 1989. "The marriage license as a hitting license: A comparison of assaults in dating, cohabiting, and married couples." *Journal of Family Violence* 4:161-180.
- Straus, Murray A. 1990. "The conflict tactics scales and its critics: An evaluation and new data on validity and reliability." Pp. 49-73 in *Physical violence in American families: Risk factors and adaptations to violence in 8,145 families*, edited by M. A. Straus and R. J. Gelles. New Brunswick, New Jersey: Transaction Publications.
- Straus, Murray A., Sherry L. Hamby, Sue Boney-McCoy, and David Sugarman. 1999. "The personal and relationships profile (PRP)." Durham, NH: Family Research Laboratory, University of New Hampshire.
- Straus, Murray A., Sherry L. Hamby, Susan Boney-McCoy, and David B. Sugarman. 1996. "The revised Conflict Tactics Scales (CTS2): Development and preliminary psychometric data." *Journal of Family Issues* 17:283-316.
- Straus, Murray A. and Vera E. Mouradian. 1999. "Preliminary psychometric data for the personal and relationships profile (PRP): A multi-scale tool for clinical screening and research on partner violence." in *American Society of Criminology*. Toronto, Ontario.
- Sugarman, David B. and Gerald T. Hotaling. 1989. "Dating violence: Prevalence, context, and risk markers." Pp. 3-31 in *Violence in dating relationships: Emerging social issues*, edited by A. A. Pirog-Good and J. E. Stets. New York: Praeger.